

Red Umbrella Athens

ΜΙΧΑΕΛΑ ΛΟΥΚΙΑ ΛΙΤΣΑΡΔΑΚΗ

ΤΙΤΛΟΣ: Red Umbrella Athens

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: Λιτσαρδάκη Μιχαέλα Λουκία

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ: Μητρούλιας Γεώργιος & Λυκουριώτη Ίρις

Η παρούσα διπλωματική εργασία καταπιάνεται με τον ανασχεδιασμό ενός διατηρητέου κτιρίου εκλεκτιστικού ύφους του 19ου αιώνα στην περιοχή της Ομόνοιας, που σήμερα μεταξύ άλλων στεγάζει μια δομή κοινωνικής μέριμνας, το κέντρο ημέρας υποστήριξης και ενδυνάμωσης των εργαζομένων στο σεξ «Red Umbrella Athens». Αφορμή για την ενασχόληση με το συγκεκριμένο εγχείρημα αποτέλεσε το ερευνητικό ενδιαφέρον σχετικά με την εργασία στο σεξ και πώς αυτή αποτυπώνεται στο σύγχρονο αστικό περιβάλλον της Αθήνας.

Για την εξυπηρέτηση του σκοπού αυτού, πέρα από θεωρητική και βιβλιογραφική έρευνα, μέρος της οποίας αποτυπώνεται στις βιβλιογραφικές παραπομπές, επιχειρήθηκε και η άμεση επαφή με την συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα, η οποία επιτεύχθηκε μέσω του εθελοντισμού στο Red Umbrella Athens και στις συναφείς του δράσεις. Διαπιστώνοντας το πλαίσιο λειτουργίας του κέντρου και καταγράφοντας τις ανάγκες του, αντικείμενο του σχεδιασμού κατέληξε να είναι η αναδιαμόρφωση του υπάρχοντος κελύφους σύμφωνα με ρεαλιστικές λειτουργικές ανάγκες του Red Umbrella Athens.

Δεδομένου ότι το συγκεκριμένο κτίριο είναι χαρακτηρισμένο μνημείο, διερευνήθηκε η ιστορία του και πραγματοποιήθηκε η αποτύπωσή του, στοιχεία τα οποία ήταν χρήσιμα τόσο στα πλαίσια της διπλωματικής εργασίας όσο και στην δημιουργία ενός αρχείου για μελλοντική χρήση.

Με βάση τα παραπάνω, ως κυρίαρχοι παράμετροι της συνθετικής διαδικασίας ορίστηκαν: οι χρήστες (προσωπικό/εθελοντές-ωφελοόμενα άτομα), η λειτουργία και το κτίριο-κέλυφος. Η απόπειρα συγκερασμού των αναγκών εξυπηρέτησης μιας ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας χρηστών με τις νομικές δεσμεύσεις σχετικά με τη μνημειακότητα του χώρου μέσα από την προσωπική εμπλοκή ήταν μία ιδιαίτερη αρχιτεκτονική πρόκληση.

Οι βασικές συνθετικές αρχές που λήφθηκαν υπόψη για τον σχεδιασμό ήταν η λειτουργικότητα του χώρου για την εξυπηρέτηση των χωρικών αναγκών της δομής του Red Umbrella Athens, καθώς και η αναδιαπραγμάτευση των ορίων μεταξύ των διαφορετικών πιθανών χρηστών. Παράλληλα, προτιμήθηκε η δημιουργία ενός άνετου και σύγχρονου περιβάλλοντος που σε καμία περίπτωση δεν εμπνέεται στερεοτυπικά από του ωφελοόμενους, αλλά προορίζεται για αυτούς αντιμετωπίζοντάς τους με σεβασμό και χωρίς διακρίσεις. Ο σκοπός της νέας χωρικής συνθήκης που προτείνεται, είναι η ενίσχυση και η ανάδειξη του έργου του Red Umbrella Athens.

TITLE: Red Umbrella Athens

STUDENT: Litsardaki Michaela Loukia

PROFESSOR: Mitroulias Giorgos & Lykourioti Iris

This diploma thesis deals with the refurbishment of an eclectic building in Omonia area of Athens, which now hosts a non-profit organization, offering a range of services to sex workers & advocates for their rights, named Red Umbrella Athens. The main reason to engage in this project was the research question of how sex work appears in the modern urban environment of Athens.

In addition to theoretical research and bibliographic review, part of which is reflected in the bibliographical references, I have had direct contact with the sex workers' community as a volunteer at Red Umbrella Athens. Having identified how the center works and having mapped its needs, I have decided that the object of this thesis would be to remodel the existing shell according to the realistic functional needs of Red Umbrella Athens.

Given the fact that the building presents a state recognized landmark, its history was researched and surveying plans were produced, useful both in the context of this diploma thesis and in the creation of an archive for future use. Based on the above, the main parameters of the synthetic process were defined as the users (staff/volunteers-sex workers), the action and the building. The attempt to reconcile the needs of serving this particular social group to the legal commitments concerning the monumental nature of the building, through the personal engagement were a particular architectural challenge.

The basic synthetic principles taken into consideration for the final design were the functionality of the space according to the spatial needs of Red Umbrella Athens, as well as the redefinition of the symbolic boundaries between the different potential users. At the same time, it was preferable to create a comfortable and modern environment that is not stereotypically inspired by the sex workers' community, but is intended for them and treats them with respect and non-discrimination. Thus, the purpose of the proposed design is to enhance and highlight the work of Red Umbrella Athens.

φωτογραφία εξωφύλλου

“Σαγήνη”

© Μιχαέλα Λουκία Λιτσαρδάκη

Red Umbrella Athens

ΜΙΧΑΕΛΑ ΛΟΥΚΙΑ ΛΙΤΣΑΡΔΑΚΗ

~~11~~ εισαγωγή

~~15~~ η εργασία στο σεξ στην Ελλάδα

ορισμός

trafficking

η ιστορία της εργασίας στο σεξ στο νεότερο ελληνικό κράτος

επαγγελματική ιδιότητα: sex worker

χαρτογράφηση της εργασίας στο σεξ στην Αθήνα

~~53~~ Red Umbrella Athens

το κέντρο ημέρας ενδυνάμωσης και υποστήριξης των εργαζομένων στο σεξ

αρχές λειτουργίας

πρόγραμμα

~~69~~ Σατωβριάνδου 34

επιλογή

ιστορία

Red Umbrella Athens Σατωβριάνδου 34, Αθήνα 104 32

~~99~~ RUA project

~~117~~ επίλογος

~~121~~ παράρτηματα

~~141~~ πηγές

εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη αποτελεί μέρος της διπλωματικής μου εργασίας, η οποία υποβλήθηκε στο Παιδαγωγικό Τμήμα Παιδαγωγικής του Πανεπιστημίου της Αθήνας, για την απόκτηση του πτυχίου στην Παιδαγωγική Επιστήμη. Η μελέτη αυτή, με τίτλο «Η επίδραση της διαδραστικής τεχνολογίας στην απόδοση των μαθητών στην εκπαίδευση», εστιάζει στην εξερεύνηση του ρόλου της τεχνολογίας στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Ο σκοπός της μελέτης είναι να διερευνήσει πώς η χρήση της διαδραστικής τεχνολογίας (όπως οι ψηφιακές εφαρμογές, οι διαδικτυακοί πόροι και οι ψηφιακές πλατφόρμες) επηρεάζει την απόδοση των μαθητών στην εκπαίδευση. Η μελέτη θα εστιάσει στην ανάλυση των δεδομένων που προκύπτουν από την εφαρμογή της τεχνολογίας στην τάξη, με στόχο την κατανόηση των δυνατοτήτων και των προκλήσεων που παρουσιάζονται.

Η μελέτη αυτή θα πραγματοποιηθεί με τη βοήθεια της μεθόδου της παρατήρησης, της ανάλυσης των δεδομένων και της συλλογής των απόψεων των μαθητών. Η μελέτη θα πραγματοποιηθεί σε ένα σχολείο που χρησιμοποιεί τη διαδραστική τεχνολογία στην εκπαίδευση, με στόχο την κατανόηση των δυνατοτήτων και των προκλήσεων που παρουσιάζονται.

Η μελέτη αυτή θα πραγματοποιηθεί με τη βοήθεια της μεθόδου της παρατήρησης, της ανάλυσης των δεδομένων και της συλλογής των απόψεων των μαθητών. Η μελέτη θα πραγματοποιηθεί σε ένα σχολείο που χρησιμοποιεί τη διαδραστική τεχνολογία στην εκπαίδευση, με στόχο την κατανόηση των δυνατοτήτων και των προκλήσεων που παρουσιάζονται.

Η μελέτη αυτή θα πραγματοποιηθεί με τη βοήθεια της μεθόδου της παρατήρησης, της ανάλυσης των δεδομένων και της συλλογής των απόψεων των μαθητών. Η μελέτη θα πραγματοποιηθεί σε ένα σχολείο που χρησιμοποιεί τη διαδραστική τεχνολογία στην εκπαίδευση, με στόχο την κατανόηση των δυνατοτήτων και των προκλήσεων που παρουσιάζονται.

Η μελέτη αυτή θα πραγματοποιηθεί με τη βοήθεια της μεθόδου της παρατήρησης, της ανάλυσης των δεδομένων και της συλλογής των απόψεων των μαθητών. Η μελέτη θα πραγματοποιηθεί σε ένα σχολείο που χρησιμοποιεί τη διαδραστική τεχνολογία στην εκπαίδευση, με στόχο την κατανόηση των δυνατοτήτων και των προκλήσεων που παρουσιάζονται.

Η μελέτη αυτή θα πραγματοποιηθεί με τη βοήθεια της μεθόδου της παρατήρησης, της ανάλυσης των δεδομένων και της συλλογής των απόψεων των μαθητών. Η μελέτη θα πραγματοποιηθεί σε ένα σχολείο που χρησιμοποιεί τη διαδραστική τεχνολογία στην εκπαίδευση, με στόχο την κατανόηση των δυνατοτήτων και των προκλήσεων που παρουσιάζονται.

Η μελέτη αυτή θα πραγματοποιηθεί με τη βοήθεια της μεθόδου της παρατήρησης, της ανάλυσης των δεδομένων και της συλλογής των απόψεων των μαθητών. Η μελέτη θα πραγματοποιηθεί σε ένα σχολείο που χρησιμοποιεί τη διαδραστική τεχνολογία στην εκπαίδευση, με στόχο την κατανόηση των δυνατοτήτων και των προκλήσεων που παρουσιάζονται.

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται τον ανασχεδιασμό ενός κτιρίου εκλεκτιστικού ύφους στην περιοχή της Ομόνοιας, που στεγάζει ένα κέντρο ημέρας υποστήριξης και ενδυνάμωσης των εργαζομένων στο σεξ. Το κέντρο αυτό ονομάζεται Red Umbrella Athens και λειτουργεί από το Μάρτιο του 2016, είναι Πρωτοβάθμιος Φορέας Πρόληψης και Ενδυνάμωσης εργαζομένων στο σεξ και αποτελεί μία πρωτοβουλία του Συλλόγου Οροθετικών Ελλάδας «Θετική Φωνή», των Κέντρων Πρόληψης και Εξέτασης «Checkpoint» και του Συλλόγου Ασθενών Ήπατος Ελλάδας «Προμηθέας» στο πλαίσιο μείωσης βλάβης της μετάδοσης των ιών HIV και Ηπατίτιδας Β και C. Το «Red UmbrellaAthens» έχει ως στόχο την ενδυνάμωση και την κοινωνική ένταξη των εργαζομένων στο σεξ στην Ελλάδα και την υποστήριξη ίσων πολιτικών και ατομικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων χωρίς διακρίσεις και στίγμα.

Αφορμή για την ενασχόληση με το συγκεκριμένο εγχείρημα αποτέλεσε το ερευνητικό ενδιαφέρον σε σχέση με το πώς η εργασία στο σεξ ορίζεται, εντοπίζεται και οργανώνεται χωρικά στο σύγχρονο αστικό περιβάλλον της Αθήνας. Το ενδιαφέρον αυτό οδήγησε στην προσωπική εμπλοκή και απασχόληση με την ομάδα εθελοντών, η οποία επανδρώνει το κέντρο

Η προσέγγιση του θέματος επιχειρήθηκε σε τρία επίπεδα. Το πρώτο επίπεδο αφορά την αναζήτηση της υφιστάμενης βιβλιογραφίας σχετικά με την εργασία στο σεξ καθώς και με τα ζητήματα σεξουαλικότητας και φύλου ενώ το δεύτερο με έρευνα in situ, μέσω της εθελοντικής εργασίας ως street worker προκειμένου να δημιουργηθεί ένα «αρχείο» των συνθηκών της πορνείας στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα. Το τρίτο αφορά την, σε εβδομαδιαία βάση, επαφή με τα ωφελούμενα πρόσωπα που επισκέπτονται το RUA κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του. Η παραπάνω μεθοδολογία, η οποία συγκλίνει με εθνολογικές μελέτες, συνέβαλε στην καλύτερη κατανόηση του προφίλ των χρηστών και της προγραμματικής λειτουργίας του κέντρου αλλά και στην οικειοποίηση του χώρου που σχεδιάστηκε.

Δεδομένης της απουσίας μαθητείας και εμβάθυνσης σε σπουδές κοινωνιολογικής, ανθρωπολογικής και ψυχολογικής κατεύθυνσης, το θέμα επιχειρήθηκε να αντιμετωπιστεί και να παρουσιαστεί είναι όσο είναι δυνατόν περισσότερο κατανοητά και απλουστευμένα. Κατ' επέκταση, έννοιες όπως η σεξουαλικότητα, η ταυτότητα φύλου και η ψυχροσύνθεση τόσο των εργαζομένων στο σεξ όσο και των πελατών τους δεν αναλύονται σε βάθος, απλά αναφέρονται, καθώς κρίθηκε πως δεν μπορούν να υποστηριχτούν στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Τόσο η διεπιστημονική θεωρητική έρευνα όσο και οι προσωπικές εμπειρίες που ενσωματώθηκαν κατά τη διάρκεια της εκπόνησης του project, είχαν ως βασικό στόχο να ενεργοποιήσουν την συνθετική διαδικασία. Το τελικό σχεδιαστικό αποτέλεσμα που έχει προκύψει λοιπόν, δεν αποτελεί μία πρόταση που πραγματοποιήθηκε σαν αποκομμένη και απρόσωπη αρχιτεκτονική εργασία αλλά ως ένας συνολικός σχεδιασμός από την οπτική του χρήστη-αρχιτέκτονα στο βαθμό που αυτό ήταν εφικτό.

η εργασία στο σεξ στην Ελλάδα

ορισμός

Ο όρος «εργασία στο σεξ»^[01] και «εργαζόμενος στο σεξ»^[02], περιγράφουν το υποκείμενο και την εργασία που το ίδιο επιτελεί στα ευρύτερα πλαίσια της βιομηχανίας του σεξ. Σε αυτήν, συμπεριλαμβάνονται τόσο τα άτομα που προσφέρουν άμεσες σεξουαλικές παροχές (πχ. πόρνες, συνοδοί πολυτελείας κλπ.)^[03] όσο και εκείνοι που εμπλέκονται με πιο έμμεσο και αποστασιοποιημένο τρόπο (πχ. ηθοποιοί πορνογραφικών ταινιών). Συνολικά, είναι η εκούσια παροχή υπηρεσιών σεξ από άτομα ανεξαρτήτως φύλου, ταυτότητας ή έκφρασης φύλου. Η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία, προσανατολίζεται στο πρώτο σκέλος της βιομηχανίας του σεξ και κυρίως σε αυτό που εντοπίζεται πιο έντονα και διάχυτα στον αστικό ιστό.

Η εργασία στο σεξ, σύμφωνα με την κοινή γνώμη, αποτελεί το αρχαιότερο επάγγελμα. Ωστόσο μέχρι πρόσφατα, και ακόμη και σήμερα σε χώρες που χαρακτηρίζονται ως προοδευτικές, δεν αντιμετωπίζεται ως τέτοιο. Η ορολογία που σταδιακά υιοθετήθηκε ως η πιο πολιτικά ορθή, αντιπροτείνονταν σε όρους όπως η «πορνεία, ιερόδουλος-η, εκδιδόμενο άτομο κλπ.» και εισάχθηκε από την αμερικανικής καταγωγής εργαζόμενη στο σεξ και ακτιβίστρια Carol Leigh μόλις το 1978. Το νέο αυτό λεξιλόγιο προτάθηκε σε μία απόπειρα επαναπροσδιορισμού του σεξ έναντι αμοιβής, ως μορφή επαγγέλματος και ως τρόπο εξασφάλισης εισοδήματος, και όχι ως κοινωνικό ή ψυχολογικό χαρακτηριστικό μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας.^[04] Παρόλα αυτά, εξαιτίας της έλλειψης ευαισθητοποίησης και παιδείας από την πλευρά μεγάλου ποσοστού της κοινωνίας, τα οποία εντείνουν τον στιγματισμό και την περιθωριοποίηση των εργαζομένων στο σεξ, χαρακτηρισμοί και λέξεις, οι οποίοι είναι ταυτόσημοι της υποτίμησης και της απαξίωσης, εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται.^[05]

trafficking

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί ιδιαίτερα ότι δεν αναγνωρίζεται ούτε επικροτείται οποιαδήποτε μορφή εξαναγκαστικής εργασίας και εμπορίας ανθρώπων με στόχο την σεξουαλική εκμετάλλευση, έννοιες οι οποίες συχνά προκαλούν σύγχυση και δεν αναγνωρίζονται ως διαφορετικές τόσο από την κοινωνία όσο και από τους νομοθέτες. Σύμφωνα με το Πρωτόκολλο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, το οποίο ολοκληρώθηκε το Δεκέμβριο του 2000, η διεθνής σωματεμπορία (trafficking) ορίζεται επίσημα ως: η παράνομη διακίνηση και εμπορία ανθρώπων με σκοπό τη σεξουαλική και την οικονομική τους εκμετάλλευση.^[06]

Για ένα μεγάλο ποσοστό της κοινής γνώμης, στην Ελλάδα, η εργασία στο σεξ ταυτίζεται και είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη διεθνή σωματεμπορία (trafficking) και τη μαστροπεία. Η ταύτιση αυτή έχει λογική σε ένα βαθμό, και όπως θα αναλυθεί και στη συνέχεια, μεταβάλλεται και αναπροσαρμόζεται ανάλογα με την νομοθεσία, την ιστορική συγκυρία και τις κοινωνικές μεταβλητές.

[01] Sex work (διεθνής ορολογία)

[02] Sex worker (διεθνής ορολογία)

[03] Βλ. παρακάτω, Επαγγελματική Ιδιότητα: sex worker, σελ. 30

[04] ΛΑΖΑΡΗ Ντίνα & ΛΑΛΙΩΤΟΥ Ιωάννα, Σωματεμπορία γυναικών, πορνεία, σεξουαλική εκμετάλλευση. Επισκόπηση-καταγραφή ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας., Κ.Ε.Θ.Ι. (Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας), Αθήνα, 2001, σελ. 4

[05] Βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

[06] ΒΑΛΑΒΑΝΗ Ανθή, Ο ρόλος των μη κυβερνητικών και των φεμινιστικών οργανώσεων στο θέμα της καταπολέμησης της βίας των γυναικών, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών: «Φύλο και Νέα Εκπαιδευτικά και Εργασιακά Περιβάλλοντα στην Κοινωνία της Πληροφορίας», Ρόδος, 2012, σελ. 23

Ωστόσο, οι γενικεύσεις θα πρέπει να αποφεύγονται από τη στιγμή που είναι δύσκολο να υπάρξει συγκέντρωση αξιόπιστων αριθμητικών στοιχείων, εμπειρικών δεδομένων και στατιστικών που αφορούν την εργασία στο σεξ συνολικά (εξαναγκασμένη και μη), κυρίως σε ένα πλαίσιο όπου αμφισβητείται συνεχώς η νομιμότητά της και δεν αναγνωρίζεται ως εργασία. Πολλοί σύλλογοι και οργανισμοί εργαζόμενων στο σεξ συνεχώς αποδεικνύουν την αυτοδιάθεση και την αυτενέργεια των μελών τους τονίζοντας έτσι τη διαφοροποίησή τους από τα άτομα που εξαναγκάζονται να δουλέψουν στη βιομηχανία του σεξ.^[07]

Εξίσου μεγάλη δυσκολία παρουσιάζει η συγκριτική προσέγγιση, έρευνα και καταγραφή. Όπως σχολιάστηκε από το Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών, ειδικά για την σωματεμπορία, οι πληροφορίες δεν είναι ικανοποιητικές, διότι αποτελούν «αμάλαγμα επίσημων και ανεπίσημων στοιχείων, από διαφορετικές πηγές, συλλεγμένο με διαφορετικούς τρόπους, σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα, με διαφορετικές μεθόδους και εστιάζσεις, χρησιμοποιώντας διαφορετικούς ορισμούς, από διαφορετικές ερευνητικές ομάδες για διαφορετικούς σκοπούς και λόγους»^[08].

---

[07] Για περισσότερα βλ. The Global Network of Sex Work Projects (NSWP), Sex Work is Not Trafficking, nswp.org, 16/12/2011, βρέθηκε στις 02/05/2018, www.nswp.org/sites/nswp.org/files/SW%20is%20Not%20Trafficking.pdf

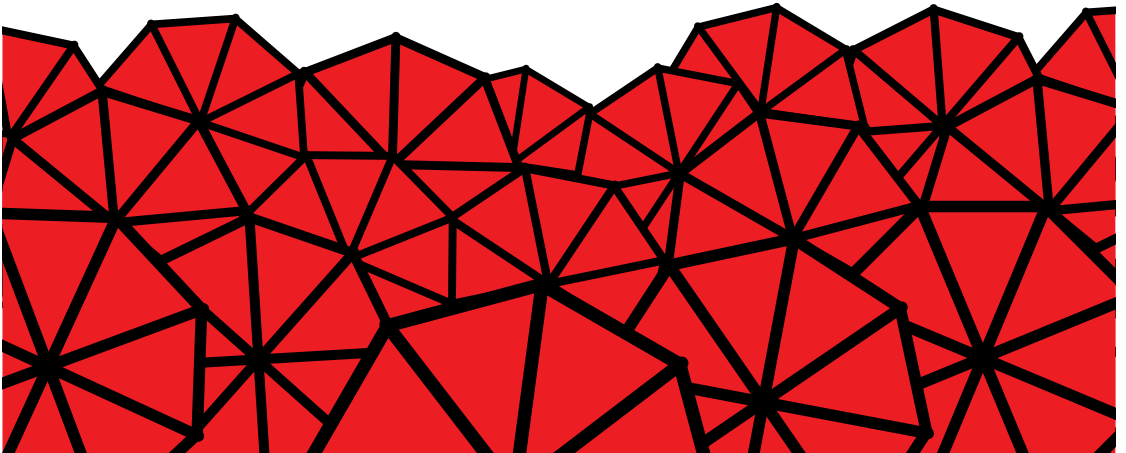
[08] ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ Ματίνα, Το φαινόμενο της διεθνικής σωματεμπορίας στην Ελλάδα και διεθνώς, Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών, Αθήνα 2007, σελ. 14

nswp

Global Network of Sex Work Projects
Promoting Health and Human Rights

**Sex work is
not trafficking**

**η ιστορία της
εργασίας στο
σεξ στο νεότερο
ελληνικό κράτος**

Σε μία απόπειρα κατανόησης και ιστορικής προσέγγισης της εργασίας στο σεξ, στο σύγχρονο ελληνικό κράτος, είναι απαραίτητη η αναζήτηση σε νομοθετική και υγειονομική βάση, μιας και η ρύθμιση της πορνείας ήταν συνυφασμένη τόσο με θέματα τάξης όσο και με θέματα της δημόσιας υγείας. Η διττή αυτή σχέση, εξακολουθεί μέχρι και πρόσφατα να επηρεάζει την στάση της Πολιτείας απέναντι στην εργασία στο σεξ. Όπως προκύπτει από την ιστορία, η διατήρηση της κόσμιας και ηθικής συμπεριφοράς, όπως αυτή ορίζεται από τις εκάστοτε κοινωνικές και θρησκευτικές νόρμες, είναι εξίσου αξία σημασίας με την επιτακτική η ανάγκη της προστασίας από την εξάπλωση σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων^[09] για τους νομοθέτες.

Η εργασία στο σεξ αναγνωρίστηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα το 1834, σύμφωνα με Οδηγία του Υπουργείου Εσωτερικών με τον τίτλο «Οδηγία για τα δημόσια κορίτσια και τους οίκους ανοχής». Η Οδηγία προέβλεπε ότι για την άσκηση του επαγγέλματος, για γυναίκες άνω των 18 ετών, απαιτείτο η έκδοση άδειας από την Αστυνομία. Όσες γυναίκες δεν διέμεναν σε οίκο ανοχής, κάθε 1η και 15η του μήνα ήταν υποχρεωμένες να εξετάζονται από ιατρό αφροδισιολόγο. Τους οίκους ανοχής επισκεπτόταν μία φορά την εβδομάδα ένας ιατρός συνοδεία Αξιωματικού της Αστυνομίας, όπου ήλεγχαν την τάξη και την καθαριότητα των χώρων, καθώς και τις άδειες των εργαζομένων στο σεξ. Οι γυναίκες με ενδείξεις σύφιλης παραπεμπόταν για νοσηλεία, με τα έξοδα να βαρύνουν εν μέρει τον κατά τόπον αρμόδιο Δήμο και εν μέρει τον οίκο ανοχής. Σε περίπτωση που κάποια ασθενής ιεροδούλη συνέχιζε να εργάζεται, η Οδηγία προέβλεπε τον εγκλεισμό της σε αναμορφωτήριο ή άσυλο ανιάτων. Οι ιατροί του Νοσοκομείου ήταν υποχρεωμένοι να συντάσσουν, καθημερινώς εκθέσεις προς την Αστυνομία, όπου ανέφεραν την πορεία της υγείας των ιεροδούλων ασθενών. Η Οδηγία διαφύλαττε την ανωνυμία των μολυσμένων ανδρών, που θα υποδείκνυαν το όνομα της γυναίκας και την οδό της οικίας ή του οίκου ανοχής που μολύνθηκαν. Για τις δημόσια εκπορευόμενες προβλέπονταν αυστηρά πρόστιμα και σωματική τιμωρία.^[10]

Η Αστυνομία διέκρινε τις εργαζόμενες στο σεξ σε δύο κατηγορίες: τις «κοινές γυναίκες» και τις «ελευθέριας γυναίκες» ή «αιιδούς». Κοινές ονομάζονταν όσες υποχρεούνταν να παραμένουν σε οίκους ανοχής από όπου δεν είχαν δικαίωμα εξόδου, έστω και για περιορισμένο χρόνο, χωρίς έγγραφη άδεια της Αστυνομίας. Οι κοινές γυναίκες ήταν υποχρεωμένες να εκδίδονται σε οποιονδήποτε, χωρίς δικαίωμα επιλογής. Οι «αιιδού» ή «ελευθέριας γυναίκες», ήταν εκείνες που τραγουδούσαν στα καφωδεία ή τα κέντρα διασκεδάσεως, και τους επιτρεπόταν να διαμένουν σε ξενοδοχείο. Οι ελευθέριας δεν επιτρεπόταν να φύγουν εκτός πόλης χωρίς την άδεια της Αστυνομίας, καθώς κι αυτές υποβάλλονταν σε υγειονομικό έλεγχο δύο φορές την εβδομάδα.^[11]

Λοιπές κανονιστικές οδηγίες και εγκύκλιοι, σταδιακά συμπλήρωσαν το νομικό πλαίσιο, ωστόσο, η πιο χαρακτηριστική και αξιοσημείωτη κρατική παρέμβαση κατά τον 19ο αιώνα στην Ελλάδα, ήταν η απόφαση για την ανέγερση ομαδικών οίκων ανοχής στην περιοχή Βούρλα, στον Πειραιά. Στην περιοχή του λιμανιού και γύρω από τα εργοστάσια, ήδη από το 1840, υπήρχαν έντονα παράπονα για τη λειτουργία των χαμαιτυπείων που είχαν εγκατασταθεί εκεί. Για τριάντα χρόνια περίπου,

[09] Βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II

[10] ΣΟΥΓΛΕ Αγγελική, Πορνεία και σύφιλη κατά τον 19ο και 20ο αιώνα. Πώς η διάδοση της νόσου οδήγησε στην αναγνώριση του επαγγέλματος με σκοπό τον έλεγχό του., Προσωπικό Αρχείο, Μάρτιος 2018

[11] ΛΑΖΟΣ Γρηγόρης, Πορνεία και Διεθνική Σωματεμπορία στην σύγχρονη Ελλάδα, Καστανιώτη, Αθήνα, 2001, σελ. 63-64

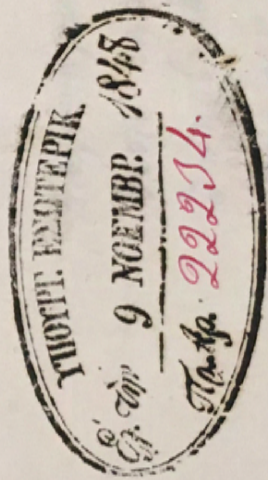

αρ. 9432

Δ. 4711

Εν Αθηναις τῇ 8. ὁδοῦ
1848

11003
τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερ.
ἑσίων.

περί μεταστέως παρα-
τηρημάτων τῶν ἐν ἡμετέ-
ρῃ ἀνδρῶν γυναικῶν.

Διὰ τῆς ἐν τῇ 9ῃ ἐργασίας ἀνα-
ρᾶς τοῦ Αθανασίου Μιχοποῦλου ἐπὶ
αρ. 9432 ἐμπληρωθῆ. Διαταγὴ τῆς ἐξέτα-
σεως τῶν ἀστυνομικῶν Πειραι-
ῶν.

22235

οι αρχές και οι κάτοικοι του Πειραιά, προσπαθούσαν να βρουν μία λύση προκειμένου να ελέγχεται και να αποτρέπεται η μετάδοση των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων και να να προστατεύονται τα χρυσά ήθη, ενώ ταυτόχρονα να μπορεί ο ανδρικός πληθυσμός της βιοπάλης να εκτονώνει τις σεξουαλικές του ορμές. Έτσι λοιπόν, έπειτα από αρκετές διαβουλεύσεις, τα Βούρλα τέθηκαν σε λειτουργία το 1867.^[12]

Σύμφωνα με την τυπολογική ταξινόμηση των οίκων ανοχής του Ηλία Πετρόπουλου τα Βούρλα είναι το πιο τυπικό παράδειγμα «μπουρδέλου-στρατώνας»^[13]. Τα Βούρλα αποτελούνταν από τρία διώροφα κτίρια σε σχήμα Π, τα οποία διέθεταν περίπου 70 κάμαρες. Στο κάθε δωμάτιο στεγαζόταν και μία εργαζόμενη στο σεξ ενώ η εσωτερική αυλή που δημιουργούνταν από τη μορφολογία του κτιρίου, φυλασσόταν από τις αστυνομικές αρχές και ήταν περιφραγμένο με ψηλό μαντρότοιχο.^[14]

Οι κοπέλες αναγκάζονταν από τις αστυνομικές αρχές να δουλεύουν και να διαμένουν στα Βούρλα και να μην δραστηριοποιούνται εκτός αυτών. Για τη «στρατολόγησή» τους αρκούσε να εκφραστεί κάποια υποψία σε βάρος μιας γυναίκας –ακόμα και ανώνυμη επιστολή- για να συλληφθεί, να κρατηθεί, να υποβληθεί σε εξευτελιστική υγειονομική επιθεώρηση και να κλειστεί σε οίκο ανοχής, με απόφαση αποκλειστικά και μόνο της Αστυνομικής Αρχής.^[15] Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Αριστείδης Α. Κουτσουμάρης, ο οποίος επιτέλεσε ως αρχηγός της αστυνομίας: «[...] αστυνομικοί με πολιτικά καιροφυλακτούσαν πολλές φορές πίσω από τις συστάδες των δένδρων, έτοιμοι να ορμήσουν και να συλλάβουν κάθε ζευγάρι που θα τολμούσε να καθίσει στους πάγκους του Ζαπτείου ή του Μουσείου για να περάσει τρυφερές στιγμές μονώσεως [...] Κατά τα έτη 1915-1916 συνέπεσε να υπηρετήσω ένα χρονικό διάστημα στα Γραφεία της Αστυνομικής Διεύθυνσης Αθηνών. Είχα μόλις αποφοιτήσει από τη σχολή της Θεσσαλονίκης, όπου ακούσαμε μαθήματα και συμβουλές για το σεβασμό που οφείλαμε στα δικαιώματα του πολίτη. Ακόμη θυμάμαι την κατάπληξη που δοκίμασα την πρώτη μέρα που ανέλαβα υπηρεσία, όταν είδα κάτι υπόγειο μπουντρούμια της τότε Αστυνομικής Διεύθυνσης που βρισκόταν στην οδό Πατησίων και Σολωμού, γεμάτα με γυναίκες που τις είχαν συλλάβει ως «υπόπτων ηθών» τα αστυνομικά όργανα σε διάφορα σημεία της πόλης».^[16] Τα Βούρλα, επίσης επανδρώθηκαν από κοπέλες που έφταναν στην πρωτεύουσα από την επαρχία για να εργαστούν κυρίως ως καθαρίστριες και οικιακές βοηθοί αλλά στην πορεία εξαπατήθηκαν και οδηγήθηκαν στην εργασία στο σεξ, είτε από τους ίδιους τους εργοδότες είτε από τους αγαπητικούς τους και υποψήφιους αρραβωνιαστικούς, ακόμη και από μακρινούς τους συγγενείς. Επιπλέον, πολλές προσφυγοπούλες που διέφυγαν στην Αθήνα κατά την μικρασιατική καταστροφή, κατέληξαν να εργάζονται στα Βούρλα.

[...] Προχώρησε στην οδό Αγίου Διονυσίου, που είναι προέκταση της Ακτής Κονδύλη. Ερημιά και μισοσκόταδο εξόν από ένα οικοδομικό τετράγωνο δεξιά - κάτι ανάμεσα σπίτι και φρούριο- που καταυγαζόταν από πολλά δυνάτα λαμπιόνια.

Ήταν οι Δικαστικές Φυλακές, τα παλιά Βούρλα, ο απαισιότερος οίκος ανοχής που υπήρξε στην Ελλάδα.

Η Μαρία Μακρή θυμήθηκε τις ιστορίες της κυρά Φροσύνης, άλλοτε ιερόδουλης στα Βούρλα, και νυν καθαρίστριας σε κάποιο μπορντελόξενοδοχείο της οδού Φίλωνος. Μόνον όποια δεν την ήθελαν τα οργανωμένα σε ιδιωτικές επιχειρήσεις "σπίτια" καταντούσε στα Βούρλα. Νοίκιαζε μια καμαρούλα και δούλευε για λογαριασμό της, δίχως "μαμά".

Η πραγματικότητα όμως ήταν διαφορετική. Μολοντί την τάξη την κρατούσε ιδιαίτερο αστυνομικό τμήμα, εγκατεστημένο μέσα στον πορνοσυναισθητικό, οι κάθε λογής ρουφιάνοι και σωματέμποροι είχαν εκεί το στέκι τους κι εκμεταλλεύονταν τις γυναίκες με τον εκφοβισμό και την τρομοκρατία, κάμοντάς τους το βίο αβίωτο. Ένεκα τούτου, καταπώς είπαμε, μόνον οι απόκληρες της δουλειάς κατέληγαν στα Βούρλα, όταν δεν μπορούσαν να δουλέψουν μέσα στην ασφάλεια του καθιερωμένου μπορντέλου.

Τέτοιας λογής γυναίκες δεν είχαν μεγάλες οικονομικές αξιώσεις με συνέπεια το χαμηλό τιμολόγιο να προσελκύει στα Βούρλα τα πιο εξαθλιωμένα υποκείμενα του Πειραιώτικου αντρικού πληθυσμού. Κάποτε -διηγόταν η κυρά Φροσύνη- άγνωστο πώς ξέπιασε εκεί μια δεκαοχτάχρονη κοπέλα, σαν το κρύο το νερό.

[12] ΡΟΔΙΤΗ Βασιλική, Πειραιάς: Από τα Βούρλα στην Τρούμπα_ Συνυφάνσεις Σεξουαλικότητας και Κυριαρχίας στον Αστικό Χώρο, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΜΠΣ Instead, Βόλος 2015, σελ. 43-46

[13] ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Ηλίας, Το μπουρδέλο, Νεφέλη, Αθήνα, 1980, σελ. 59. Οι υπόλοιπες ταξινομήσεις που δημιούργησε ο Πετρόπουλος αφορούν τους τύπους: 1) μπορντέλο-καμαρούλα (μία πόρνη), 2) μπορντέλο-σπιτάκι (μία πόρνη), 3) μπορντέλο-οικία (λίγες πόρνες), 4) μπορντέλο-ξενοδοχείο (πολλές πόρνες), 5) μπορντέλο-στρατώνας (πολλές πόρνες), 6) συνδυασμός μπορντελογειτονιά (ομάδα οίκων ανοχής), 7) συνδυασμός μπουρδέλο-πολιτεία (αυτόνομος οικισμός πορνών).

[14] ο.π. σελ. 60

[15] Κουτσουμάρης Α., Η γυναίκα θύμα σωματεμπορίας: Οι ευθύνες του κράτους και της κοινωνίας, Αθήνα: Ασθήρ, 1963, σελ. 9

[16] ο.π. σελ. 7-9

Ουρά γινότανε μπροστά στην καμαρούλα της. Μια γριά απόστρατη, με αμοιβή λίγες δραχμές, εκτελούσε χρέη θυρωρού. Στεκόταν έξω απ' την κλειστή πόρτα, την ώρα που ήταν μέσα πελάτης. Μόλις ο πελάτης έβγαινε, εκείνη έμπαινε μέσα να ελέγξει. Μετά έβγαινε έξω στην πόρτα κι έλεγε "Ποιος έχει σειρά. Εσύ; Κατέβαζε, παρακαλώ το δεκάρικο! Και γρήγορα, περιμένει κόσμος και κοσμάκης!"

Η Μαρία Μακρή συλλογιέται πως τα Βούρλα καταργήθηκαν για τα μάτια του κόσμου: για να μη φαίνεται τόσο προκλητικά ο ξεπεσμός της γυναίκας. Τίποτα όμως δεν άλλαξε. Οι γριές και οι κακοσούσες, αντί να δουλεύουν συγκεντρωμένες σε κοινόβιο, ξεποδαριάζονται στα πεζοδρόμια, να ψωνίζουν πελάτες και να τους κουβαλάν στις τρώγλες τους, τις εγκατασπαρμένες σ'όλες τις φτωχογειτονίες της μεγάλης πολιτείας.

Την ίδια κακή μοίρα έχουν κι οι καλύτερες, που άλλοτε εργάζονταν άνετα κι αμέριμνα, μέσα στην ασφάλεια των μπορντέλων. (Αυτές τώρα, έπεσαν στην δικαιοδοσία των νταβατζήδων, που άλλοτε μπορούσαν ν'αποφύγουν). Εκεί που τα πράγματα έμειναν παρόμοια, είναι στις "πολύ καλές", που εξασκούν το επάγγελμα κρυφά, μόνο με πελατεία συστημένη. Σ' αυτή την κατηγορία ανήκει και η Μαρία Μακρή[...].^[17]

Είναι αμφιλεγόμενη η ακριβής χρονολογία κλεισίματος των Βούρλων η οποία τοποθετείται μεταξύ 1934-1940, όπως και άγνωστη παραμένει η επίσημη αιτιολογία για την απόφαση αυτή.^[18] Παρόλο που πρόκειται ίσως για τη μοναδική περίπτωση τόσο έντονης χωρικής γκετοποίησης^[19] και επιτήρησης ενός ήδη περιθωριοποιημένου πληθυσμού στην Ελλάδα, είναι σίγουρο ότι το κλείσιμό τους δεν αφορούσε το σεβασμό των δικαιωμάτων των γυναικών που εργάζονταν εκεί αλλά περισσότερο θέματα δημόσιας τάξης και διατήρησης της ηθικής.^[20]

Στις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα, υπήρξε έντονη έξαρση των αφροδισίων νοσημάτων στην Ελλάδα, κυρίως της σύφιλης, γεγονός που κατέστησε επιτακτική την ανάγκη αλλαγής του νομοθετικού πλαισίου της εργασίας στο σεξ. Τα τότε Υπουργεία Εσωτερικών και Υγιεινής και Πρόνοιας και Αντιλήψεως συνέπραξαν στην ψήφιση του Νόμου 3032/1922 «Περί των μέτρων προς καταπολέμηση των αφροδισίων νοσημάτων, ως και περί ασέμνων γυναικών»^[21] που ρύθμιζε τις προϋποθέσεις λειτουργίας των οίκων ανοχής και στόχευε στον έλεγχο της πορνείας μέσω του αυτεπάγγελτου κρατικού χαρακτηρισμού των γυναικών. Συγκεκριμένα προβλεπόταν η σύσταση τριμελών επιτροπών για κάθε Νομό με τον τίτλο «Επιτροπή προς καταπολέμηση των αφροδισίων νόσων», αποτελούμενη από το Νομάρχη, τον Αστυνομικό Διευθυντή και το Νομίατρο, με αρμοδιότητα τον χαρακτηρισμό μιας γυναίκας καταρχήν ως άσεμνης και με περαιτέρω κατηγοριοποίηση ως κοινής ή ελευθέριας. Η γυναίκα δεν ερωτάτο αν επιθυμούσε ή όχι τον χαρακτηρισμό, ο οποίος της κοινοποιείτο με δικαστικό κλητήρα μέσα σε κλειστό φάκελο.^[22]

Η διάκριση σε «κοινές» και σε «ελευθέριας» διατηρήθηκε και εδραιώθηκε με το Βασιλικό Διάταγμα της 30ης Απριλίου 1923^[23]. Περαιτέρω το άρθρο 5 του νόμου 3032/1923 όριζε ότι οι κοινές γυναίκες έπρεπε να υποβάλλονται σε ιατρική εξέταση τουλάχιστον δύο φορές την εβδομάδα. Οι γυναίκες που έπασχαν από αφροδισιο νόσημα ήταν υποχρεωμένες, κατόπιν εντολής του Ειδικού Υγειονομικού Επιθεωρητή, να νοσηλευτούν στο Νοσοκομείο Αφροδισίων Νοσημάτων «Ανδρέας Συγγρός», ή στο αντίστοιχο Νοσοκομείο της

[17] Απόσπασμα από το μυθιστόρημα "Το 10" του Μ. Καραγάτση.

[18] Η μία θεωρία υποστηρίζει ότι έκλεισαν στα πλαίσια της απόπειρας εξευγενισμού της περιοχής από τον Ιωάννη Μεταξά, με χρονολογία 1933 ή 1937, ενώ σύμφωνα με μία άλλη εκδοχή τα Βούρλα έκλεισαν με την έλευση των Γερμανών το 1940, οι οποίοι τα μετέτρεψαν σε φυλακές. (Βασιλική Ροδίτη: "ΒΟΥΡΛΑ: Το κρατικό συγκρότημα πορνείων στον Πειραιά του Μεσοπολέμου", Citylab 2016: Πόλη-Αρχιτεκτονική -Ερωτας, Πανελλήνιο συνέδριο-εργαστήριο αρχιτεκτονικού και αστικού σχεδιασμού, Πάτρα, 22-28 Σεπτεμβρίου 2016)

[19] Τα σωφρονιστικά καταστήματα και τα ψυχιατρικά ιδρύματα, δεν λαμβάνονται υπόψη αν και εν μέρει αποτελούν την πιο ριζοσπαστική μορφή γκετοποίησης. Ο Erving Goffman ορίζει τα κτίρια τα οποία οργανώνουν κοινωνικές δομές και σχέσεις μέσα από την κατασκευή και την υλικότητα τους με σκοπό να αποκλείουν τις κοινωνικές επαφές με τον έξω κόσμο ως ολοπαγή ιδρύματα. Με τα ολοπαγή ιδρύματα, η πολιτεία αποσκοπεί να προστατεύσει την κοινότητα από ό,τι επικίνδυνο ή βλαπτικό ή/και ό,τι εκ προθέσεως στρέφεται εναντίον της κοινότητας. Τα Βούρλα λοιπόν θα μπορούσαν να θεωρηθούν ολοπαγή ιδρύματα εγκλεισμού σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό, για τις τότε εργαζόμενες στο σεξ. (βλ. GOFFMAN Erving, Ασυλα: Δοκίμια για την κοινωνική κατάσταση των ασθενών Ψυχιατρείου και άλλων τροφίμων, μτφρ. Ξενοφών Κομνηνός, Ευρύαλος, Αθήνα, 1994, σελ. 24)

[20] Οι κάτοικοι της προσκείμενης στα Βούρλα περιοχής, διαμαρτύρονταν συχνά για τις φασαρίες που προκαλούνταν από τις κοπέλες, τους θαμώνες των χαμαιτυπιών (ταβέρνες, καφενεία, τεκέδες κλπ.) και τους νταβαντζήδες. Από την άλλη, η αστική τάξη και τα μέλη της «καλής κοινωνίας» του Πειραιά, επικροτούσαν τη λειτουργία του μπουρδέλου-στρατώνα καθώς δεν επιθυμούσαν να συγκεντρωθούν οι εργαζόμενες στο σεξ γύρω από το λιμάνι.

[21] ΦΕΚ Α 157, ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3032, 25.08.1922

[22] ΣΟΥΓΛΕ Αγγελική, Πορνεία και σύφιλη κατά τον 19ο και 20ο αιώνα. Πώς η διάδοση της νόσου οδήγησε στην αναγνώριση του επαγγέλματος με σκοπό τον έλεγχό του., Προσωπικό Αρχείο, Μάρτιος 2018

[23] ΦΕΚ Α 109, ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ, 30.04.1923

Θεσσαλονίκης.^[24] Οι γυναίκες μετέβαιναν με τη μέριμνα της υγειονομικής υπηρεσίας και με δαπάνες του οικείου δήμου. Ιδιαίτερα για τις γυναίκες που έπασχαν από σύφιλη, προβλεπόταν η χορήγηση ειδικού θεραπευτικού βιβλιαρίου και η υγειονομική υπηρεσία, εκτός από την υποχρεωτική νοσηλεία, ήταν υπεύθυνη και για την ολοκλήρωση της αντισυφιλιδικής θεραπείας. Χαρακτηριστικά είναι τα στοιχεία από τις γυναίκες που επισκέπτονταν το Εξεταστικό Αντιαφροδισιακό Ιατρείο των κοινών γυναικών και οι οποίες χωρίζονταν σε τακτικές (γυναίκες υποβαλλόμενες δύο φορές την εβδομάδα σε εξέταση) και σε έκτακτες (καταχωρημένες ως «κρυφά πορνευόμενες»), με τις τελευταίες να παρουσιάζουν περισσότερα κρούσματα σύφιλης.^[25]

Μετά την κατάργηση των «κρατικών πορνείων»^[26] στα Βούρλα, ο πληθυσμός των εργαζομένων στο σεξ μεταφέρθηκε από τους σωματεμπόρους της εποχής σε περιοχή όπως ήταν αναμενόμενο κοντά στο λιμάνι, καθώς εκεί υπήρχε μεγαλύτερη ζήτηση. Έτσι άρχισε σιγά σιγά να αναπτύσσεται η εργασία στο σεξ στην Τρούμπα, όπου ήδη λειτουργούσαν κάποια μουσικά κέντρα διασκέδασης. Κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής, εγκαινιάστηκαν τα πρώτα καμπαρέ και οίκοι ανοχής. Με το τέλος του πολέμου, η νυχτερινή αναψυχή^[27] κυριάρχησε σε όλη την περιοχή και η Τρούμπα σταδιακά μετατράπηκε σε κράτος εν κράτει, απέκτησε δύναμη και εξελίχθηκε σε ανεξάρτητη ουσιαστικά συνοικία του Πειραιά.

Ο μεταγενέστερος Νόμος 3310/1955^[28] έδωσε το δικαίωμα, στην χαρακτηρισθείσα γυναίκα ως άσημη, να ζητήσει η ίδια από την Υγειονομική Επιτροπή αποχαρακτηρισμό, αρκεί να μπορούσε να αποδείξει ότι έχει σταματήσει να ασκεί το επάγγελμα και δεν πάσχει από αφροδίσιο νόσημα. Σημείο τομής αποτελεί το άρθρο 19 του συγκεκριμένου νόμου, όπου απαγόρευε την εργασία στο σεξ σε γυναίκες κάτω των 18 ετών καθώς και τον ομαδικό εταρισμό αυτών σε οποιαδήποτε ηλικία και για εκμετάλλευση από τρίτους. Αυτό φαίνεται ότι περιορίσε τη βαριά σωματεμπορία και την εκμετάλλευση και οδήγησε σε μια σχετική αυτόνομη των εργαζομένων στο σεξ. Το χωρικό και πολεοδομικό αποτέλεσμα ήταν να εξαπλωθεί ακόμα περισσότερο η γειτονιά της Τρούμπας, καθώς τα εκατοντάδες κορίτσια που εργάζονταν εκεί άνοιξαν δικούς τους οίκους ανοχής.

Η Τρούμπα αποτέλεσε πηγή για κάθε μορφή μυθοπλασίας, από προφορικές διαδόσεις αστικών μύθων^[29], μυθιστορήματα και κυρίως κινηματογραφικά φιλμ. Στην ταινιοθήκη της Ελλάδος, υπάρχουν περίπου πενήντα ταινίες^[30] με κεντρικό θέμα την εργασία στο σεξ και υποτιθέμενες ζωές ή ιστορίες γυναικών που ασκούσαν αυτό το επάγγελμα. Στις περισσότερες από αυτές, κυριαρχεί το μοτίβο της κατατρεγμένης νεαρής κοπέλας που εξαπατήθηκε ή αναγκάστηκε να εργαστεί στο σεξ παρά την θέλησή της, η οποία καταφέρνει να αποκοπεί από τα κυκλώματα και την άσπλητη ζωή χάρη σε κάποιον νεαρό ο οποίος αποφασίζει να αγνοήσει το παρελθόν της, και κυριαρχεί η αληθινή αγάπη. Δεν είναι λίγες οι φορές μάλιστα, που το δράμα των δύο ερωτευμένων νέων εντείνεται καθώς ανακαλύπτουν πως είναι αδέρφια. Όπως γίνεται σαφές, οι παραπάνω διηγήσεις, οι οποίες ίσως σε μερικές περιπτώσεις να είχαν ρεαλιστική βάση, αποτελούν σε μεγάλο βαθμό αποκύημα της φαντασίας των δημιουργών τους, οι οποίοι συνειδητά ή ασυνειδητά, διαμόρφωσαν

[24] Στη Θεσσαλονίκη ήδη από τα τέλη του 19ου αιώνα και μέχρι και την δεκαετία του 1930, η εργασία στο σεξ εντοπίζεται γύρω από την βαλτώδη περιοχή της Μπάρας, πέρα από τα δυτικά τείχη της πόλης. Η συγκεκριμένη χωρική έκφραση του αγοραίου έρωτα παρουσιάζει έντονο ενδιαφέρον. Ωστόσο, μιας και το πεδίο έρευνας και πρότασης αφορά τον αστικό ιστό της Αθήνας και του Πειραιά, η περίπτωση της Θεσσαλονίκης δεν μελετήθηκε διεξοδικά.

[25] Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη σύφιλη των εργαζομένων στο σεξ στις αρχές του 20ου αιώνα βλ. ΤΣΙΑΜΗΣ Κωνσταντίνος, ΒΡΥΩΝΗ Γεωργία, ΠΟΥΛΑΚΟΥ-ΡΕΜΠΕΛΑΚΟΥ Έφη και ΤΣΑΚΡΗΣ Αθανάσιος, Από την ιστορία της σύφιλης στην Ελλάδα: οι δύο πρώτοι ασθενείς του Νοσοκομείου «Ανδρέας Συγγρός» (1910), Δελτίον Ελληνικής Μικροβιολογικής Εταιρείας, Τόμος 58, Τεύχος 4, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2013, σελ. 31-41 & ΠΑΓΚΡΑΤΗΣ Νικόλαος, ΤΣΙΑΜΗΣ Κωνσταντίνος, ΜΑΝΔΥΛΑ-ΚΟΥΣΟΥΝΗ Μαρία και ΑΝΩΓΙΑΤΗΣ-ΠΕΛΕΪ Δημήτρης, Η σύφιλη των «Άσμενων γυναικών» μέσα από τα Αρχεία του Νοσοκομείου «Ανδρέας Συγγρός» κατά την περίοδο 1931-1935, ΙΑΤΡΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, Τόμος 8, Τεύχος 2, 2011, σελ. 68-77

[26] Το καθεστώς λειτουργίας των Βούρλων, αποτελεί ιδιόμορφη περίπτωση καθώς διοικούνταν από ορισμένες εργαζόμενες, κοπέλες οι οποίες εργάζονταν και οι ίδιες εκεί, αλλά προστατευόταν από την χωροφυλακή και εποπτεύονταν συνολικά από το κράτος. Ο αμφιλεγόμενος κρατικός ρόλος δέχθηκε αντιφατικές κριτικές, με αρκετούς να υποστηρίζουν πως το κράτος συγκαλυμμένα προστάτευε αυτούς τους οποίους όφειλε να πατάξει.

[27] Εκτός της υπερπροσφοράς για αγοραίο έρωτα, υπήρχε και ένας μεγάλος αριθμός από κέντρα και καμπαρέ, που θέλοντας να εκμεταλλευτούν την μεγάλη σύναξη ανδρών σε μια περιορισμένη σχετικής περιοχή, είχαν φροντίσει να λειτουργούν εκεί και μάλιστα να παρουσιάζουν και κάποιο θέαμα "καλλιτεχνικής" φύσεως, με τριπτήζ και άλλα νούμερα το γνωστό «βαριετέ» (< γαλ. variété). Βασικός στόχος ήταν το κέρδος εκ της κατανάλωσης. Συνεπώς υπήρχαν γυναίκες που δούλευαν για τον σκοπό αυτό και έμειναν γνωστές ως γυναίκες της «κονσομασιόν» (< γαλ. consommation < λατ. consummatio < consummatus + -io < consummo < con + summo) δηλαδή της κατανάλωσης. Την δεκαετία του '60 υπήρχαν καταχωρημένα στα αρχεία της Αστυνομικής Διεύθυνσης Πειραιώς 16 καμπαρέ ενώ στην περιοχή δραστηριοποιούνταν πολλά ξενοδοχεία ημιδιαμονής και κινηματογράφοι προβολής πορνογραφικών φιλμ. Βλ. ΛΙΤΣΑΡΔΑΚΗ Μιχαέλα Λουκία, Studio: Narratives of Prostitution in Greece, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Βόλος 2016, σελ. 35-36)

[28] ΦΕΚ Α 196, ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3310, 22.07.1955

[29] Βλ. περιοδικό Καζανόβας, τεύχος 485, Φωτο-δημοσιογραφική, Αθήνα, 02/09/1981

[30] Βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

IMPA '67

STARRING: THE HAWKSHAWTS   COSTUME DESIGNER: PATRICIA GIBSON   MUSIC BY: THE HAWKSHAWTS AND MUSICIANS

**ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ
ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΩΛΗΣ
ΑΘΗΝΑΣ**

ΑΚΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΣΕΤΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
ΙΑΝΑ ΑΒΕΚΟΥ
ΠΑΥΛΟΣ ΑΓΑΠΟΣ
ΑΓΓΕΛΑ ΠΟΤΑΝΤΗ
— ΣΤΑΥΡΟΣ ΣΕΜΕΛΗΣ
— ΜΕΛΟΔΙΑΣ

ΚΑΡΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΚΟΪΤΑΖ

ΜΕΧΡΙ ΠΛΟΙΟ
ΜΕ ΤΡΑΠΙΖΙ
ΕΡΩΤΙΚΟΥ ΠΑΘΟΥΣ

ΚΑΡΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ
ΟΙ ΚΟΙΤΑΖ - Ο ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΜΕΛΙΝΑ
ΜΕΡΚΟΥΡΙ
ΠΑΛΙ ΜΑΖΙ ΣΑΣ

ΠΟΤΕ
ΤΗΝ
ΚΥΡΙΑΚΗ
ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ
ΤΟΥ ΠΕΡΑΙΑ,

Εκπαιδευτικό:
ΖΥΛ ΝΤΑΣΣΕΝ

Η ΑΠΗΓΟΡΕΥΘΕΙΣΑ ΤΑΙΝΙΑ

[illegible][illegible]

ΣΕΞ...ΣΕΞ...!!

ΥΠΕΡ-ΤΟΛΜΗΡΗ ΤΑΙΝΙΑ
ΤΕΜΑΤΗ ΑΓΡΙΑ ΠΑΘΗ ΚΑΙ ΒΙΑΙΕΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ

Δούτορως
ΑΚΑΤΑΛΛΗΛΟΝ

ΑΓΓΕΛΟΙ ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ

ΜΕΜΑ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ * ΘΑΝΟΣ ΛΕΙΒΑΔΙΤΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΥΤΣΙΟΣ
ΛΑΥΡΕΝΤΗΣ ΔΙΑΝΑΛΟΣ * ΝΙΚ. ΤΣΑΧΙΡΙΔΗΣ * ΧΡ. ΔΟΥΣΑΡΑΣ
ΣΚΗΝΟΘΕΙΑ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΤΣΙΜΕΤΣΙΟΝΑΣ

ΕΠΙΘΗ-ΤΗΤΗ : SAGIOR

και παγίωσαν τον τρόπο με τον οποίο η κοινή γνώμη φαντασιώνεται τις εργαζόμενες στο σεξ, οι οποίες απεικονίζονται ως σύγχρονες δραματικές πρωταγωνίστριες, αδύναμες, αβοήθητες και χτυπημένες ανεπανόρθωτα από τη μοίρα.^[31] Παρόλα αυτά, ορισμένες από αυτές τις ταινίες αναγνωρίστηκαν και ξεχωρίζουν ακόμη και σήμερα για την καλλιτεχνική τους αξία όπως «Ο Δράκος» του Νίκου Κούνδουρου σε σενάριο Ιάκωβου Καμπανέλλη (1956), το πολυβραβευμένο φιλμ «Ποτέ την Κυριακή» του Jules Dassin με πρωταγωνίστρια την Μελίνα Μερκούρη και τέλος «Τα κόκκινα φανάρια» του Βασίλη Γεωργιάδη (1963) με τη συμμετοχή πολλών καταξιωμένων ηθοποιών του τότε ελληνικού κινηματογράφου.

Το 1967, διορισμένος από την χούντα των συνταγματαρχών, ο νεοδιοριστός δήμαρχος Πειραιά, Αριστείδης Σκυλίσσης οργάνωσε τον εξευγενισμό του δήμου. Όπως αναφέρει ο Νικόλαος Μπελαβίλας: «Εκλείσε την Τρούμπα, κατεδάφισε τα ρημαγμένα νεοκλασικά σύμβολα της προηγούμενης εποχής, το «Ρολόϊ», τη Ράλλειο Σχολή, τη Δημοτική Αγορά, το Β' Γυμνάσιο Αρρένων. Εξαφάνισε τις σπηλιές και τους τεκέδες του ρεμπέτικου και εξυγίανε κατά την αντίληψη του το κέντρο της πόλης.»^[32] Η εργασία στο σεξ μετατοπίστηκε αρχικά στη λεωφόρο Συγγρού και στα μαγαζιά της παραλιακής, ακολουθώντας τα πρώτα χρόνια τους ναύτες του δου Αμερικανικού Στόλου^[33] ως τη Γλυφάδα. Στη συνέχεια απλώθηκε στις περισσότερες ζώνες νυχτερινής διασκέδασης με μορφή άλλοτε συγκεκαλυμμένη και άλλοτε όχι.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1980, εγκαθίστανται σε παλιές και εγκαταλελειμμένες κατοικίες στο Μεταξουργείο πολυάριθμοι οίκοι ανοχής, στην οδό Ιάσωνος και στους γύρω δρόμους. Η εργασία στο σεξ, αναπτύχθηκε παράλληλα και αμφίδρομα σε μία σχέση αιτίου-αποτελέσματος, την περίοδο της προαστιοποίησης της Αθήνας. Έτσι, στο Μεταξουργείο συγκεντρώθηκαν σταδιακά δύο αντίθετες ανθρωπορροές, αυτή των παλαιών κατοίκων που εγκαταλείπουν τις κεντρικές περιοχές με κατεύθυνση προς τα αθηναϊκά προάστια και αυτή των μεταναστών και των εκδιδόμενων γυναικών που εισέρχονται στην εγκαταλελειμμένη και πιο οικονομική γη, δημιουργώντας τις δικές τους ετεροτοπίες.^[34] Ένας ακόμη παράγοντας που πιθανώς συντέλεσε στην προαναφερθείσα μετακίνηση, ήταν το γεγονός ότι στην γύρω περιοχή, και συγκεκριμένα στις οδούς Σοφοκλέους, Αθηνάς, Αγίου Κωνσταντίνου και στις παρόδους τους, ήδη από τις προηγούμενες δεκαετίες χωροθετούνται οι πιάτσες του πεζοδρομίου, δηλαδή των ατόμων που πλησιάζουν τους πελάτες στο δρόμο, και στη συνέχεια επιτελούν την εργασία τους, σε κρυφά και απόμερα σημεία του δημόσιου χώρου (στοές, στενά σοκάκια, πάρκα κλπ.), σε αυτοκίνητα-δικά τους ή των πελατών, σε κοντινά ξενοδοχεία ημιδιαμονής και σινεμά-στα οποία συνήθως έχει γίνει κάποια οικονομική συμφωνία με τη διοίκηση, ακόμη και στην κατοικία της δικής τους ή του πελάτη. Όπως είναι κατανοητό η τελική τιμή του «πορνικού μισθώματος» είναι ανάλογη του χώρου, με την τελευταία εναλλακτική (κατοικία) να αποτελεί την πιο ακριβή επιλογή.

Το 1981 ψηφίστηκε ο Νόμος 1193/1981 «Περί καταπολέμησης αφροδισίων νόσων και συναφών θεμάτων»^[35], με βάση τον οποίο καταργήθηκε ο χαρακτηρισμός «άσεμνη» και αντικαταστάθηκε με τον χαρακτηρισμό «εκδιδόμενη επ' αμοιβή». Ο νόμος αυτός όριζε ότι η γυναίκα που προτίθεται να εκδίδεται θα πρέπει να έχει συμπληρώσει το 21ο έτος της ηλικίας της και να ζητήσει από την αρμόδια αστυνομική αρχή να χαρακτηριστεί «ως εκδιδόμενη επ' αμοιβή», προκειμένου να είναι νόμιμη. Ταυτόχρονα, καταργούσε το ιατρικό απόρρητο και τιμωρούσε την ασθενή

[31] Για αξιολογές και τεκμηριωμένες μελέτες για τη λειτουργία, τη μορφή, τον τρόπο ζωής και οργάνωσης των οίκων ανοχής στα Βούρλα και την Τρούμπα, βλ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Ηλίας, Το μπουρδέλο, Νεφέλη, Αθήνα, 1980/ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Ηλίας, Ιστορία της Καπότας, Νεφέλη, Αθήνα, 2013, σελ. 108-110/ ΠΙΣΙΜΙΣΗΣ Π. Βασίλης, Βούρλα-Τρούμπα: Μια περιήγηση στο χώρο του υποκόσμου και της πορνείας του Πειραιά (1840-1968), ΤΣΑΜΑΝΤΑΚΗ, Πειραιάς, 2010/ ΡΟΔΙΤΗ Βασιλική, Πειραιάς: Από τα Βούρλα στην Τρούμπα_ Συνοψάνσεις Σεξουαλικότητας και Κυριαρχίας στον Αστικό Χώρο, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Αρχιτεκτονικών Μηχανικών, ΜΠΣ Instead, Βόλος 2015.

[32] ΜΠΕΛΑΒΙΛΑΣ Νικόλαος, Η αρχιτεκτονική της δικτατορίας: Τρούμπα, Οκτώβριος 2010, historytheory6blog.wordpress.com, βρέθηκε στις 20/04/2018, historytheory6blog.files.wordpress.com/2016/05/trouba_n_belavilas_2010.pdf, σελ. 5

[33] Ο 6ος Αμερικανικός στόλος της Μεσογείου, με ναύτες που καταπλέαν στο λιμάνι του Πειραιά, με καράβια, όπως το θρυλικό Enterprise, το πολεμικό Forestall, και τα καταδρομικά Iowa, Macon , Hail κλπ. ήταν από τους καλύτερους πελάτες της Τρούμπας. Τις ημέρες που ο στόλος ήταν αγκυροβολημένος στον Πειραιά, οι ναύτες ήταν περιζήτητοι γιατί πλήρωναν με τα πολύτιμα για την εποχή δολάρια. Οι γυναίκες που εργάζονταν στους οίκους ανοχής αλλά και οι επιχειρηματίες των νυχτερινών μαγαζιών περίμεναν με ανυπομονησία τον στόλο. Μάλιστα υπήρχαν και γυναίκες που εργάζονταν στην Τρούμπα περιστασιακά, μόνο τις ημέρες που κυκλοφορούσαν Αμερικανοί ναύτες. Χαρακτηριστική ταινία που περιγράφει με κωμικό τρόπο τις σκηνές που επικρατούσαν με την άφιξη του στόλου αποτελεί το «Καλώς ήλθε το δολλάριο» του Αλέκου Σακελλαρίου (1967).

[34] ΚΙΟΥΣΗΣ Γιώργος, Ιερόδουλες, νυν και αεί, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, Φύλλο 1.858, ΤΕΓΟΠΟΥΛΟΣ, Αθήνα, Κυριακή 2 Νοεμβρίου 2014, σελ. 48-49

[35] ΦΕΚ Α 220, ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1193, 20.08.1981

που δεν υποβαλλόταν από το γιατρό στην ενδεδειγμένη θεραπεία. Σύμφωνα με τον Γρηγόρη Λάζο: «Ενέτεινε την απευθείας καταστολή και την καταστολή μέσω πολεοδομικών παρεμβάσεων εξυγίανσης ή αναβάθμισης, το συνεχή έστω και τυπικό έλεγχο της Αστυνομίας, την αδιαμαρτύρητη προσαγωγή των εκδιδομένων στα αστυνομικά τμήματα και το κρατητήριο, το φακέλωμα, το δικαστήριο, τις ποινικές κυρώσεις και τον υποχρεωτικό έλεγχο του σώματος. Ο νόμος είχε ένα κεντρικό φετίχ, γύρω από το οποίο οργανώθηκε ο έλεγχος: το μαγικό αριθμό των δώδεκα οίκων ανοχής σε κάθε περιοχή».^[36]

Από την ψήφιση του νόμου και έπειτα, φαίνεται πως μερίδα βουλευτών διαπίστωσε τη διαρκή μείωση στην αξία της γης στις περιοχές όπου συγκεντρώνονται πάνω από δώδεκα οίκοι ανοχής και τις συνέπειες της συγκέντρωσής αυτής, όπως το ότι αποτρέπουν την εγκατάσταση νοικοκυριών, την ηθική διαφθορά της νεολαίας και την καταπάτηση ιερών θεσμών. Κάποιοι τονίζουν την ανάγκη απομάκρυνσης και μεταφοράς των οίκων ανοχής σε χώρους εκτός του ευρύτερου κοινωνικού ιστού. Στη συνεδρίαση της Βουλής, στις 25/05/1982, η οποία όπως διαπιστώνεται και από τα πρακτικά έγινε σε έντονο κλίμα, φαίνεται πως οι βουλευτές αμφιταλαντεύονταν μεταξύ της προάσπισης των οικονομικών και των δημόσιων συμφερόντων, των ορθών χριστιανικών ηθών, της δημόσιας υγείας χωρίς κανείς να υπερασπίζεται τα δικαιώματα των εργαζομένων στο σεξ.^[37]

Η σεξουαλική επανάσταση που ζυμώθηκε και πυροδοτήθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες την δεκαετία του 1970 και σταδιακά επεκτάθηκε και στην Ευρώπη, επηρέασε σε πολύ μεγάλο βαθμό την εργασία στο σεξ αλλά και την συμπεριφορά των πελατών. Στην Ελλάδα του τέλους της δεκαετίας του 1970 επικρατούσε η «παλαιά παραδοσιακή»^[38] στάση για την αναζήτηση του αγοραίου έρωτα, η οποία είχε τη μορφή της σεξουαλικής εκτόνωσης του άνδρα, που αντιστοιχούσε στην κοινωνικά επικρατούσα ορθόδοξη ηθική της σεξουαλικής επαφής ως εκτόνωσης. Όμως, δεδομένου ότι πλέον οι προγαμιαίες σεξουαλικές επαφές και δη αυτές που ποτέ δεν οδηγούσαν στο γάμο, μέσα από ευκαιριακές ή ακόμα και μακροχρόνιες σχέσεις, άρχισαν να γίνονται ολοένα και περισσότερο κοινωνικά αποδεκτές, οι πελάτες στράφηκαν στην αναζήτηση εργαζομένων στο σεξ, που θα ικανοποιούσαν εξεζητημένα σεξουαλικά θελήματα. Το αξιακό σύστημα που είχε αναθεωρηθεί εκείνη την εποχή^[39], απέρριπτε τη σεξουαλική επαφή ως ελάχιστο, ως εκτόνωση και διεκδικούσε και πρότεινε τρόπους οργάνωσης της σεξουαλικότητας σε όρους απόλαυσης.^[40]

Ιδιαίτερη και ίσως αποφασιστική συμβολή στη μετεξέλιξη και τον εκσυγχρονισμό των απαιτήσεων των πελατών, είχε σαφώς η προώθηση της πορνογραφίας, της οποίας η νομιμοποίηση είχε ξεκινήσει σχεδόν ταυτόχρονα με την σεξουαλική επανάσταση. Το τρίπτυχο «video club-VHS (Video Home System)-βιντεοκασέτα» εμφανίστηκε σε μεγάλη κλίμακα την δεκαετία του 1980, και κατέστησε δυνατή τη μαζική διάδοση της πορνογραφίας σε ιδιωτικές συνθήκες. Στις ιδιαίτερες πολιτιστικές συνθήκες της Ελλάδας, η οποία βρισκόταν στις αρχές της σεξουαλικής φιλελευθεροποίησης, η πορνογραφία κατηύθυνε, οργάνωσε αναδιαμόρφωσε και έθεσε νέα πρότυπα σεξουαλικών επιθυμιών. Αυτή η εξοικείωση, αντικατέστησε τα μέχρι τότε παγιωμένα στερεότυπα για την εργασία στο σεξ, η οποία έπαψε να εξυπηρετεί τόσο την εκτόνωση, όσο και την απόλαυση των πελατών.^[41]

Αυτή η τάση και η μετεξέλιξη των απαιτήσεων που είχαν οι πελάτες, έπαιξε καθοριστικό ρόλο σύμφωνα με το Γρηγόρη Λάζο, στην ανάπτυξη του φαινομένου της Διεθνούς Σωματεμπορίας στην Ελλάδα, καθώς εκείνη την περίοδο, εμφανίστηκαν και αυξήθηκαν σταθερά, οι αλλοδαπέδ εργαζόμενες στο σεξ. Σύμφωνα με τη μελέτη του «Πορνεία και Διεθνική Σωματεμπορία στην σύγχρονη Ελλάδα», από το 1980 έως το 1989, εργάστηκαν στο σεξ, είτε παράνομα είτε νόμιμα^[42],

[36] ΛΑΖΟΣ Γρηγόρης, Πορνεία και Διεθνική Σωματεμπορία στην σύγχρονη Ελλάδα, Καστανιώτη, Αθήνα, 2001, σελ. 63-64

[37] ο.π. σελ. 74-77

[38] Η παραδοσιακή μορφή της εργασίας στο σεξ, είχε ως βασικούς στόχους την εξυπηρέτηση των μη ελέγχιμων κοινωνικά, σεξουαλικών αναγκών ανδρών από κατώτερα κοινωνικά στρώματα και συγκεκριμένων ειδικών κοινωνικών ομάδων (ναυτικοί, φαντάροι, μετανάστες κλπ.). Επιπλέον στο φαντασιακό των πατριαρχικών αξιών, αναλάμβανε την αποστολή του εξανδρισμού των εφήβων και των νεαρών ανδρών. Για το λόγο αυτό άλωσε, οι οίκοι ανοχής εγκαταστάθηκαν σε υποβαθμισμένες περιοχές των αστικών κέντρων κυρίως κοντά σε λιμάνια (Τρούμπα), στρατόπεδα (Γλυφάδα), στο κέντρο της πόλης (πλατεία Ομονοίας, οδός Φυλής, Μεταξουργείο κλπ.) και σε κεντρικές κυκλοφοριακές αρτηρίες (λεωφόρος Συγγρού, λεωφόρος Ποσειδώνος, Καβάλας κλπ.).

[39] Μέχρι τότε στην ελληνική κοινωνία είχαν εντυπωθεί έντονες αξίες που ταυτίζονταν με την χριστιανική ορθόδοξη πίστη για ζητήματα της σεξουαλικότητας. Μία εικόνα μπορεί να διαμορφώσει κανείς, διαβάζοντας το βιβλίο του Δόκτορος Φυσιοθεραπευτού Ηλία Πέτρου. Βλ. ΠΕΤΡΟΥ Ηλίας, Σεξουαλισμός, αυτοέκδοση, 2η έκδοση, Αθήνα, 1936

[40] Βλ. επίσης ΛΑΖΟΣ Γρηγόρης, Η σεξουαλικότητα ως αξία στην σύγχρονη Ελλάδα, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, Δεκέμβριος 1996

[41] ΛΑΖΟΣ Γρηγόρης, Πορνεία και Διεθνική Σωματεμπορία στην σύγχρονη Ελλάδα, Καστανιώτη, Αθήνα, 2001, σελ. 118

πάνω από 10.000 γυναίκες, από τις οποίες οι μισές και παραπάνω προέρχονταν από την Πολωνία, την Ταϊλάνδη, τις Φιλιππίνες και τον Άγιο Δομίνικο. Τη δεκαετία του 1990, φαίνεται πως ο αριθμός αυτός οκταπλασιάστηκε, φτάνοντας τις 85.000 γυναίκες, με τη συντριπτική πλειοψηφία να κατάγεται από χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (Ρωσία, Πολωνία, Ουκρανία, Ρουμανία, Μολδαβία) και γειτονικές χώρες των Βαλκανίων (Αλβανία, Βουλγαρία).

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η έρευνα του Γρηγόρη Λάζου και της ομάδας που τον πλαισίωσε, αποτελεί την μοναδική σε βάθος επιστημονική μελέτη της εργασίας στο σεξ για την περίοδο 1990-1999. Ωστόσο, παρουσιάζει πολύ βασικές ελλείψεις. Αρχικά, αποφεύγεται η αναφορά στα μεθοδολογικά εργαλεία συγκέντρωσης των δεδομένων, αλλά το κυριότερο ίσως ζήτημα προκύπτει από το γεγονός ότι αντιμετωπίζει την εργασία στο σεξ μονόπλευρα και στοιχειωδώς προκατειλημμένα. Οι άνδρες και οι τρανς γυναίκες, που υπήρξαν εργαζόμενοι στο σεξ, δεν αναφέρονται καθόλου, καθιστώντας ως δεδομένο γεγονός ότι η πορνεία και η διεθνής σωματεμπορία αφορά μονάχα τις γυναίκες, κάτι που στην πραγματικότητα δεν ισχύει. Τέλος, φαίνεται να παραβλέπει, τις ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες στις οποίες εξελίχθηκε και αναπτύχθηκε το σωματεμπόριο σε διεθνές κύκλωμα (Κατάρρευσης της Ε.Σ.Σ.Δ., Πόλεμος της Βοσνίας κλπ.) και εντάθηκαν στην βαλκανική χερσόνησο οι μεταναστευτικές ανθρωπορροές.

Το ισχύον ρυθμιστικό πλαίσιο που ορίζει την εργασία στο σεξ μέχρι και σήμερα, είναι ο Νόμος 2734/1999^[43], ο οποίος περιγράφει τα κριτήρια για την έκδοση πιστοποιητικού άσκησης επαγγέλματος επ' αμοιβή εκδιδομένων ατόμων, την άδεια εγκατάστασης και χρήσης οικημάτων, όπως και την πρόσληψη υπηρετικού/βοηθητικού προσωπικού. Με την παρακάτω συνοπτική παρουσίασή του, επιχειρείται η ανάδειξη των κατάλοιπων της προγενέστερης στιγμιστικής νομοθεσίας, που ουσιαστικά καθιστούν πολύ δύσκολη έως αδύνατη την νόμιμη άσκηση του επαγγέλματος, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της παρανομίας, την εκμετάλλευση, τις διακρίσεις, την έκθεση στη βία και τον εντονότερο κοινωνικό αποκλεισμό.

Καταρχάς, ο νομοθέτης αναφέρεται σε εκδιδόμενα άτομα και όχι σε εργαζόμενους στο σεξ. Ο εν λόγω διαχωρισμός αντανάκλα την αντίληψη ότι οι ασκούντες το συγκεκριμένο επάγγελμα δεν έχουν τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις με κάθε άλλο εργαζόμενο σε άλλο τομέα εργασίας, κατ' επέκταση δεν αναγνωρίζεται επίσημα η εργασία στο σεξ ως εργασία. Οι εργαζόμενοι στο σεξ θα πρέπει να είναι άγαμοι ή σε χηρεία ή διαζευγμένοι και όχι παντρεμένοι, πρόβλεψη που αμφισβητεί ευθέως τα ίσα δικαιώματα στην εργασία^[44]. Κάθε, εργαζόμενος, οφείλει να έχει πιστοποιητικό άσκησης επαγγέλματος, το οποίο ισχύει μόνο για χρονικό διάστημα τριών ετών, και με βάση το οποίο ο εργαζόμενος είναι υποχρεωμένος να εξετάζεται κάθε δεκαπέντε ημέρες^[45] για σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα. Τέλος, σε ότι αφορά τους εργαζόμενους στο σεξ, ο νόμος περιλαμβάνει την αδικαιολόγητα περιοριστική διάταξη ότι αποτελεί προϋπόθεση πρόσληψης του βοηθητικού-υπηρετικού προσωπικού να είναι άνω των 50 ετών και με υποχρέωση να υποβάλλεται σε ιατρικές εξετάσεις.

Παράλληλα, ορίζονται αρκετές χωροταξικές σημασίας διατάξεις. Στην πράξη ο νομοθέτης καθιστά σχεδόν αδύνατη τη νόμιμη εργασία στο σεξ σε χώρους εντός του αστικού ιστού καθώς δεν επιτρέπεται η εγκατάσταση σε κτίρια που απέχουν, σε ακτίνα λιγότερο από 200 μέτρα, από ναούς, σχολεία, νηπιαγωγεία, φροντιστήρια, παιδικούς σταθμούς, νοσηλευτικά ιδρύματα, κέντρα νεότητας, αθλητικά κέντρα, οικοτροφεία, βιβλιοθήκες και ευαγή ιδρύματα, καθώς και από πλατείες και παιδικές χαρές. Τα κτίρια αυτά σε καμία περίπτωση δεν δύναται να είναι κηρυγμένα μνημεία από το ΚΣΝΜ (Κεντρικό Συμβούλιο Νεοτέρων Μνημείων) ούτε επιτρέπεται η χορήγηση δεύτερης άδειας στο ίδιο οίκημα ή στην ίδια πολυκατοικία. Ειδικά για την εγκατάσταση σε μία πολυκατοικία προβλέπεται η ενυπόγραφη συγκατάθεση και των ιδιοκτητών του κάθε διαμερίσματος και των ενοίκων τους. Ο αρμόδιος φορέας

[42] Η παρανομία σε αυτό το σημείο αφορά την εργασία στο σεξ σε κάποιον οίκο ανοχής χωρίς την απαιτούμενη άδεια. Αφορούσε όμως και την εργασία στο δρόμο, σε μπαρ και σε νυχτερινά κέντρα, η οποία μπορεί να ήταν ή και μη παράλληλη της εργασίας σε οίκο ανοχής. Σε αυτή την κατηγορία συμπεριλαμβάνονται και οι συνοδοί πολυτελείας.

[43] ΦΕΚ Α 161, ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2734, 05.08.1999

[44] Για πολλά άτομα η εργασία στο σεξ είναι η καλύτερη ή ακόμα και η μοναδική ευκαιρία τους για να κερδίσουν αρκετά χρήματα ώστε να βιοποριστούν & να στηρίζουν τις οικογένειές τους.

[45] Το χρονικό διάστημα των δεκαπέντε ημερών είναι πάρα πολύ σύντομο, ειδικά για την εξέταση του HIV. Η ανίχνευση της HIV λοίμωξης στηρίζεται στην εφαρμογή μιας αρχικής ανοσοενζυμικής δοκιμασίας ΕΙΑ. Σήμερα χρησιμοποιούνται οι ανοσοαντιδράσεις ΕΙΑ 4ης γενιάς, που παρουσιάζουν μικρότερη περίοδο παραθύρου (χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από τη στιγμή της μόλυνσης μέχρι και τη δυνατότητα ανίχνευσης των βιολογικών δεικτών) περίπου 3 βδομάδες, σε σύγκριση με την περίοδο παραθύρου των ανοσοαντιδράσεων 3ης γενιάς που είναι περίπου στις 4 βδομάδες. (βλ. www.hivids.gr)

που εκδίδει και ελέγχει τις άδειες για την ίδρυση και τη λειτουργία των οίκων ανοχής, είναι ο εκάστοτε Δήμος, ο οποίος με δική του ευχέρεια καθορίζει τον αριθμό των αδειών, πρόβλεψη που δεν υφίσταται για άλλα επαγγέλματα.^[46] Ταυτόχρονα, το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο δεν επιτρέπει την εργασία στο σεξ στο δρόμο ή σε ξενοδοχεία, μία πραγματικότητα που ειδικά σε περιόδους οικονομικής και προσφυγικής κρίσης, υφίσταται στα αστικά κέντρα και όχι μόνο. Συμπερασματικά, το ίδιο το κράτος, ωθεί τους εργαζόμενους στο σεξ στην παρανομία ενώ ταυτόχρονα δεν δύναται να ελέγξει το επάγγελμα για την προστασία της δημόσιας υγείας.

Από τις πρώτες αντιδράσεις σχετικά με το συγκεκριμένο νομοσχέδιο, εξέφρασε το πλέον ανενεργό σωματείο με την επωνυμία «Κίνημα Εκδιδομένων Γυναικών Ελλάδος 'Η Αλληλεγγύη'», το οποίο κατέφυγε στον καθηγητή Συνταγματικού Δικαίου της Νομικής Σχολής Αθηνών, Νικόλαο Μ. Αλιβιζάτο, για να σχολιάσει από συνταγματική σκοπιά τις παραπάνω ρυθμίσεις. Όπως αναφέρει λοιπόν και ο ίδιος: «*Τόσο η απαγόρευση της εγκατάστασης εκδιδόμενων επ' αμοιβή προσώπων σε ακτίνα 200 μέτρων τουλάχιστον από τα απαριθμούμενα στον νόμο κτίρια κ.λπ. (άρθρο 3§4 ν. 2734/1999), όσο και η απαγόρευση της χορήγησης δεύτερης άδειας εγκατάστασης στο ίδιο οίκημα ή την ίδια πολυκατοικία (άρθρο 4§3 ν. 2734/1999) φαίνονται ως μέτρα δυσανάλογα επαχθή προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, δηλαδή την προστασία της νεότητας και, γενικότερα, των χρηστών ηθών αφ' ενός, και την αποτροπή της «γκετοποίησης» των εκδιδόμενων προσώπων αφ' ετέρου.*»^[47]

Ωστόσο, όλα αυτά τα χρόνια, από πλευράς νομοθεσίας και κρατικής μέριμνας, η έμφαση δεν δόθηκε στις συνθήκες της εργασίας στο σεξ αλλά στο φαινόμενο της σωματεμπορίας. Από το 2001 έως και το 2007, πλήθος νομοθετικών διατάξεων και προεδρικών διαταγμάτων, ψηφίστηκαν και υπογράφηκαν με στόχο την καταπολέμηση του trafficking και την υποστήριξη των θυμάτων του. Το 2010 θεσπίστηκε ο νόμος 3875/2010^[48], ο οποίος υλοποιούσε μεταξύ άλλων, το Πρωτόκολλο του Παλέρμο του ΟΗΕ του 2000 για την πρόληψη, καταστολή και τιμωρία της παράνομης διακίνησης προσώπων, ενώ περιελάμβανε και κάποιες θετικές τροπολογίες, όπως το ότι καθιστούσε την προστασία και την υποστήριξη σε θύματα παράνομης διακίνησης ανεξάρτητες από τη συνεργασία τους στη δίωξη των φερόμενων διακινητών, εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις.

Σήμερα, η αλλαγή του νομοθετικού πλαισίου καθίσταται επιτακτική. Από τη μία, η οικονομική κρίση των τελευταίων ετών έχει οδηγήσει πολλούς ανθρώπους σε άσχημες συνθήκες διαβίωσης, ενώ δεν είναι λίγοι εκείνοι, που κατέφυγαν ή και επανήλθαν στην εργασία στο σεξ εξαιτίας των μεγάλων ποσοστών ανεργίας. Επιπλέον, οι αναταραχές και οι πολεμικές συγκρούσεις που συνεχίζονται στη μέση Ανατολή, έχουν αυξήσει τον αριθμό των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών, με την Ελλάδα να έχει ρόλο υποδοχής και προσωρινής διαμονής. Αρκετοί πρόσφυγες και κυρίως άνδρες, προκειμένου να επιβιώσουν επιλέγουν την εργασία στο σεξ, με αντάλλαγμα είτε χρηματικό είτε ακόμα και σε είδη πρώτης ανάγκης (τροφή, προσωρινή στέγη, ρουχισμό κλπ.). Όλοι αυτοί οι παράγοντες δημιουργούν ένα κοινωνικό μείγμα μέσα στο οποίο ο ορισμός της αυτοδιάθεσης μπλέκεται με την έλλειψη επιλογών, τον αυξημένο κίνδυνο εκμετάλλευσης και τον εξαναγκασμό. Ωστόσο, υπάρχουν πολλοί εργαζόμενοι στο σεξ για τους οποίους η κατεύθυνση αυτή ήταν συνειδητή επιλογή.

Επίσης, ο Ν. 2734/1999, εστιάζοντας στους οίκους ανοχής και τις πιάτσες των πεζοδρομίων, δεν καλύπτει το ευρύ φάσμα της εργασίας στο σεξ, (συννοδούς πολυτελείας, εργασία στο σεξ σε μπαρ και κέντρα νυχτερινής διασκέδασης) και τις νέες μορφές που έχει πάρει μέσω της τεχνολογίας (αγγελίες, διαφημίσεις, εφαρμογές γνωριμιών, πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης κλπ.). Κατ' επέκταση οι εργαζόμενοι στο σεξ στιγματίζονται, ωθούνται να ζουν και να εργάζονται σε καθεστώς παρανομίας, σε άκρως επισφαλείς εργασιακές συνθήκες που τα εκθέτουν σε άμεσο και διαρκή κίνδυνο άσκησης βίας σε βάρος τους και ασφαλώς τα καθιστούν εξαιρετικά ευάλωτα στον ιό HIV, αλλά και στα λοιπά σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα.

[46] Ειδικότερα το Άρθρο 3 του Ν. 2734/1999, έχει αποτύχει πλήρους εφαρμογής μιας και στο αστικό περιβάλλον των ελληνικών πόλεων δεν υφίστανται περιοχές που να καλύπτουν όλες αυτές τις προϋποθέσεις. Όπως θα τονιστεί και σε επόμενο κεφάλαιο, η εργασία στο σεξ δεν εγκατέλειψε ποτέ τα αστικά κέντρα, αντιθέτως η συγκέντρωσή τους έγινε ακόμα πιο έντονη. Χαρακτηριστικό επίσης είναι το γεγονός ότι σήμερα λειτουργούν 350-400 οίκοι ανοχής από τους οποίους ζήτημα να έχουν άδεια οι 2 (βλ. ΣΚΡΙΒΑΝΟΣ Τάκης, Αμαρτίες στην οδό Φυλής, athensvoice.gr, 10/01/2018, βρέθηκε στις 21/04/2018, www.athensvoice.gr/life/urban-culture/athens/411776_amarties-stin-odo-fylis). Φαίνεται λοιπόν πως αυτή ήταν μία νομοθετική απόπειρα χωρικής μετατόπισης του θέματος της πορνείας, το οποίο πιστευόταν πως θα διευθετούσε μακροπρόθεσμα το ζήτημα. Όσον αφορά τα μνημεία της νεότερης αρχιτεκτονικής, πολλά από αυτά κατά καιρούς έχουν στεγάσει οίκους ανοχής, γεγονός το οποίο για ορισμένους θίγει και προσβάλλει την μνημειακότητα του χώρου, πρακτικά όμως συνέβαλε στη διατήρησή και εν μέρει τη συντήρησή τους.

[47] ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ Νίκος, Γνωμοδότηση Νίκου Αλιβιζάτου για Ν. 2734/1999 για την πορνεία, Γνωμοδοτικό σημείωμα, 02/06/2003

[48] ΦΕΚ 158, ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜΟΝ 3875, 20.09.2010

Τον Μάιο του 2017 (25/5/2017), ο Σύλλογος Οροθετικών Ελλάδας «Θετική Φωνή» σε συνεργασία με το «AIDS Healthcare Foundation Europe» διοργάνωσαν ημερίδα με θέμα «Εργασία στο σεξ στην Ελλάδα: Η πραγματικότητα και οι προοπτικές», με στόχο την επανεκκίνηση του δημόσιου διαλόγου για την αναθεώρηση του νομοθετικού πλαισίου για την εργασία στο σεξ στην Ελλάδα. Ανάμεσα στους ομιλητές περιλαμβάνονταν ο τότε υπουργός Εσωτερικών Πάνος Σκουρλέτης, η γενική γραμματέας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης Μαρία Γιαννακάκη, ο ευρωβουλευτής Μιλτιάδης Κύρκος, η αντιδήμαρχος Κοινωνικής Αλληλεγγύης του Δήμου Αθηναίων Μαρία Στρατηγάκη, ο καθηγητής Εγκληματολογίας Γρηγόρης Λάζος, βουλευτές όλων των κομμάτων, καθώς και ομιλητές από το εξωτερικό, οργανώσεις από την κοινότητα των πολιτών και η ίδια η κοινότητα των εργαζομένων στο σεξ, η οποία εκπροσωπήθηκε από το Red Umbrella Athens.^[49] Η συζήτηση υπήρξε ιδιαίτερα εποικοδομητική, καθώς για πρώτη φορά, φορείς και άτομα από όλους τους αρμόδιους φορείς καθώς και οι ίδιοι οι εργαζόμενοι βρέθηκαν να συζητούν δημόσια για την εργασία στο σεξ και αναγνωρίστηκε η ανάγκη αναθεώρησης του νομοθετικού πλαισίου.

Με λιγότερο ανοιχτό και δημοκρατικό τρόπο, η Γενική Γραμματεία για την Ισότητα των Φύλων^[50] σε συνδυασμό με σχετική Ο.Δ.Ε. (Ομάδα Διοίκησης Έργου) που συστάθηκε τον Μάρτιο του 2017, εξέδωσαν τον Ιανουάριο του 2018 πόρισμα: «για την χάραξη εθνικής στρατηγικής, την επεξεργασία και διατύπωση προτάσεων και νομοθετικών παρεμβάσεων, που θα προστατεύουν τις γυναίκες από τη βία και την εκμετάλλευση της πορνείας και για τη μελέτη του σκανδιναβικού νομοθετικού μοντέλου^[51] αντιμετώπισης της πορνείας και την επεξεργασία και διατύπωση συναφών προτάσεων και νομοθετικών παρεμβάσεων^[52]. Στην πρότασή τους, επαινείται και προπαγανδίζεται^[53] το σουηδικό νομοθετικό μοντέλο ενώ η εργασία στο σεξ παρουσιάζεται μονομερώς ως μορφή σεξουαλικής βίας των ανδρών έναντι των γυναικών.^[54] Παράλληλα θεωρείται η εργασία στο σεξ ταυτόσημη της εκμετάλλευσης, και συνεπώς εξισώνεται με τη σωματεμπορία, χωρίς να ληφθεί υπόψη το θεμελιώδες δικαίωμα του ατόμου στην αυτοδιάθεση, όταν δεν συντρέχουν συνθήκες βίας. Τέλος, θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς πως όλο το πόρισμα της ΓΓΦ αναιρεί το έργο που καλείται να επιτελέσει, δηλαδή την ανάδειξη και την διεκδίκηση της ισότητας των φύλων, καθώς δεν αναγνωρίζει την εργασία στο σεξ, σαν ένα επάγγελμα που μπορούν να τελέσουν εξίσου άτομα κάθε φύλου, και αντιθέτως αναπαράγει προσβλητικούς στερεοτυπικούς χαρακτηρισμούς.

Η κινητοποίηση από πλευράς οργανώσεων των πολιτών υπήρξε άμεση, και υπογράφηκε από κοινού^[55] απάντηση, στην οποία αναλύονται οι παραπάνω ενστάσεις και γίνεται έκκληση προκειμένου «ο δημόσιος διάλογος για το νομοθετικό πλαίσιο που ρυθμίζει το συγκεκριμένο θέμα (θα πρέπει) να γίνει χωρίς προειλημμένες αποφάσεις, ιδεολογικά στεγανά και διάθεση άκριτης υιοθέτησης μέτρων που αγνοούν την ελληνική πραγματικότητα. Καλούμε συνεπώς, το Υπουργείο Εσωτερικών που είναι ο αρμόδιος φορέας, να οργανώσει ένα θεσμοθετημένο και ανοιχτό διάλογο, με τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μερών όπως τα ίδια τα άτομα που εργάζονται στο σεξ, τα συναρμόδια υπουργεία, την ακαδημαϊκή κοινότητα και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών».^[56]

[49] Για περισσότερες πληροφορίες σε σχέση με όσα ζητήθηκαν στην ημερίδα βλ. Παρακολούηστε την Ημερίδα για την εργασία στο σεξ στην Ελλάδα, 13/06/2017, positivevoice.gr/?p=4979

[50] Εφεξής για συντομία ΓΓΦ.

[51] Βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V

[52] ΟΔΕ-Γ.Γ.Ι.Φ. (Ομάδας Διοίκησης Έργου της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων), Η αντιμετώπιση του θέματος της νομοθεσίας και της χάραξης της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της πορνείας., Πόρισμα 15/12/2017, Αθήνα, σελ. 3

[53] Η βιβλιογραφία του εν λόγω πορίσματος είναι ελλιπειατική και δεν λαμβάνει υπόψη την επιχειρηματολογία και την τεκμηρίωση διεθνών οργανισμών όπως ο WHO (World Health Organization) ή συνδικάτα εργαζομένων στο σεξ.

[54] Η άποψη αυτή έχει υιοθετηθεί από ένα μέρος του φεμινιστικού κινήματος που υποστηρίζουν ότι η εργασία στο σεξ συνιστά εξ' ορισμού έμφυλη βία. Ωστόσο σύμφωνα με νεότερες φεμινιστικές προσεγγίσεις, η εργασία στο σεξ είναι εργασία, η οποία όπως και κάθε άλλη μορφή εργασίας, καθορίζεται από τις ταξικές, έμφυλες και φυλετικές κοινωνικές σχέσεις στις οποίες λαμβάνει χώρα. Βλ. International Committee on the Rights of Sex Workers in Europe (ICRSE), "Feminism Needs Sex Workers, Sex Workers Need Feminism", Intersection briefing paper #2, Μάρτιος 2016.

[55] Συνυπογράφους οργανώσεις: Διεθνής Αμνηστία, Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι, Κέντρο Ζωής, Ομάδα ΛΟΑΤΚΙ+ Εργασιακής Υποστήριξης (LGBTQI+ Employment Support Group), Ομοφυλοφιλική και Λεσβιακή Κοινότητα Ελλάδας (Ο.Λ.Κ.Ε.), Σύλλογος Οροθετικών Ελλάδας «Θετική Φωνή», Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών (Σ.Υ.Δ.), Athens Pride (Φεστιβάλ Υπερφηφάνειας Αθηνών), Colour Youth, Proud Seniors Greece (Ομάδα υποστήριξης ΛΟΑΤΚΙ ατόμων ηλικίας 50+) και Thessaloniki Pride (Φεστιβάλ Υπερφηφάνειας Θεσσαλονίκης).

[56] Βλ. Απάντηση Οργανώσεων της Κοινωνίας των πολιτών στο πόρισμα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων για την εργασία στο σεξ στην Ελλάδα, 29/03/2018, positivevoice.gr/?p=5513

**επαγγελματική
ιδιότητα:
sex worker**

Όπως σχολιάστηκε παραπάνω, η βιομηχανία του σεξ και κατ' επέκταση η εργασία στο σεξ έχει πολλές εκφάνσεις οι οποίες διαφέρουν αρκετά μεταξύ τους αλλά έχουν ως κοινό γνώμονα την ικανοποίηση σεξουαλικών επιθυμιών έναντι αμοιβής.^[57] Ένας πρώτος διαχωρισμός αφορά την αμεσότητα σε σχέση με την παροχή σεξουαλικών υπηρεσιών. Άμεσες σεξουαλικές υπηρεσίες, προσφέρουν μέσω άμεσης επαφής με τον πελάτη, οι εργαζόμενοι στο σεξ που εντοπίζονται ή και δραστηριοποιούνται: στο πεζοδρόμιο, σε σίκοις ανοχής, κατ' όικον, σε στούντιο, σε ινστιτούτα αισθητικής, σε μπαρ, σε κέντρα νυχτερινής διασκέδασης, σε αγγελίες σε εφημερίδες, στο ίντερνετ, σε εφαρμογές κοινωνικής δικτύωσης.^[58] Από την άλλη έμμεσες σεξουαλικές υπηρεσίες, θεωρούνται το σεξ μέσω τηλεφώνου ή web cam, οι πορνογραφικές ταινίες και το στριπτήζ.

Είναι κατανοητό πως ο κάθε κλάδος διαφέρει ως προς το κόστος των προσφερόμενων υπηρεσιών, τον χώρο εργασίας, το είδος των άμεσα παρεχόμενων σεξουαλικών υπηρεσιών,^[59] τον αριθμό και το είδος των πελατών που εξυπηρετεί ο εργαζόμενος αλλά κυρίως την έκθεση στον κίνδυνο και στη βία.^[60] Επίσης, πολλοί επιλέγουν να εργάζονται επικουρικά, είτε για λίγους μήνες ή κάποια χρόνια ενώ άλλοι βιοπορίζονται μέσω της εργασίας στο σεξ για την μεγαλύτερη περίοδο της ζωής τους.

Καθίσταται επομένως δύσκολος ο προσδιορισμός του αριθμού των εργαζομένων στο σεξ, ειδικά σε μία απόπειρα καταγραφής όσων εργάζονται παράνομα. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα δεδομένα, από έρευνα που διεξάχθηκε από το Πάντειο Πανεπιστήμιο, στην Ελλάδα το 2015^[61], εργάστηκαν στο σεξ περίπου 17.000 άτομα και ο αριθμός των στούντιο στην Αθήνα εκτιμάται στα 600 έως 800. Βέβαια με βάση τα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας στο κέντρο της Αθήνας λειτουργούν 350 χώροι παροχής υπηρεσιών σεξ από τους οποίους μόνο 2 ή 3 είναι νόμιμοι.^[62]

Παρόλα αυτά, πίσω από αυτά τα νούμερα και τα ποσοστά, δεν πρέπει να ξεχνά κανείς ότι πάνω από όλα υπάρχουν άνθρωποι, με δικαιώματα, ξεχωριστές προσωπικότητες και προσωπική ζωή, οι οποίοι συνεχώς στιγματίζονται και περιθωριοποιούνται. Κατά καιρούς, έχουν γίνει αρκετές ποιοτικές έρευνες, ρεπορτάζ και συνεντεύξεις με εργαζομένους στο σεξ, οι οποίες μπορεί να έχουν και κίνητρο την ευαισθητοποίηση ή το κέντρισμα του ενδιαφέροντος αναγνώστων, ακροατών και τηλεθεατών.^[63]

Στην παρούσα εργασία γίνεται μία απόπειρα αντικειμενικής παρουσίασης, τριών εργαζομένων στο σεξ^[64], οι οποίοι κλήθηκαν να απαντήσουν ορισμένες ερωτήσεις. Σκοπός των συνεντεύξεων που έγιναν με τη μορφή ερωτηματολογίου, είναι αφενός να προσδιορισθεί η εργασία στο σεξ, όπως την αντιλαμβάνονται οι ίδιοι και ταυτόχρονα η αποστιγματοποίησή τους, στο βαθμό που κάτι τέτοιο είναι εφικτό. Σκόπιμα επομένως επιλέχθηκε, να μην γίνει περαιτέρω σχολιασμός και οι απαντήσεις τους να παρουσιαστούν αυτούσιες.^[65]

[57] Θα πρέπει να τονιστεί ότι ο παρακάτω πίνακας αφορά άτομα ανεξαρτήτως φύλου και ταυτότητας φύλου που εκφράζουν.

[58] Οι αγγελίες σε εφημερίδες, στο ίντερνετ και η χρήση εφαρμογών κοινωνικής συνεύρεσης αφορούν κυρίως escort και call girls (συνοδοί πολυτελείας) η οποίοι συνήθως εργάζονται σε κάποιο ξενοδοχείο και είτε στην δική τους κατοικία είτε του πελάτη.

[59] Βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI

[60] Πέρα από τη λεκτική, ψυχολογική και σωματική βία που υπόκεινται οι εργαζόμενοι στο σεξ, συμπεριλαμβάνεται και η βία που δέχονται από τα όργανα της τάξης (αστυνομικές αρχές) καθώς και η αφαίρεση του προφυλακτικού από τον πελάτη κατά τη διάρκεια του σεξ. (Βλ. ΚΟΥΛΕΤΑ Αθανασία, Η σημερινή μέρα είναι αφιερωμένη στα άτομα που εργάζονται στο σεξ και στη βία που υφίστανται. Κι όμως, ελάχιστα το γνωρίζουν., huffingtonpost.gr, 17/12/2017, βρέθηκε στις 21/04/2018)

[61] Η έρευνα διεξάχθηκε από τον Γρηγόρη Λάζο, ο οποίος όπως αναφέρθηκε παραπάνω, επικεντρώνεται στις cis γυναίκες εργαζόμενες στο σεξ.

[62] Τα στοιχεία αυτά παρουσιάστηκαν στην Ημερίδα για την εργασία στο σεξ στην Ελλάδα, 25/05/2017

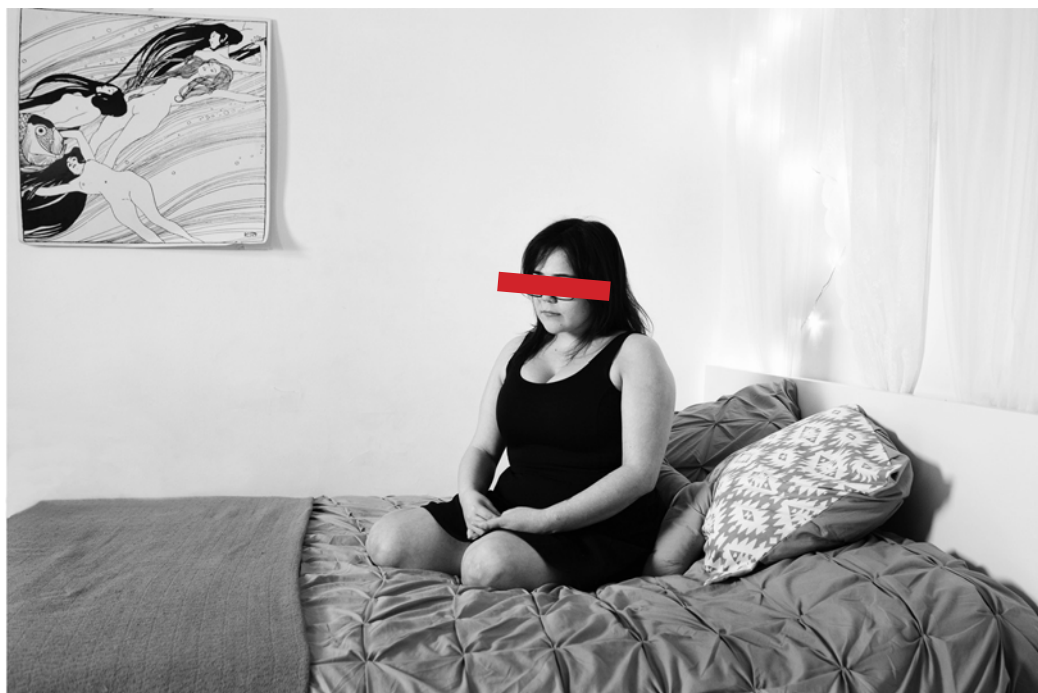
[63] Βλ.: ΛΟΥΚΑ Μαρία, Η Πρώτη Έρευνα για τους Άνδρες που Εκδίδονται ως Internet Escorts στην Ελλάδα, vice.com, 14/06/2017, βρέθηκε στις 13/12/2017, www.vice.com/gr/article/gypd3m/h-prwth-ereyna-gia-toys-andres-poy-ekdidontai-ws-internet-escorts-sthn-ellada | ΜΑΓΓΑΝΑΣ Αντώνης Δ., Εκδιδόμενα Άτομα: Συλλογή εργασιών φοιτητών του Παντείου Πανεπιστημίου υπό τη διεύθυνση του καθηγητή Αντώνη Μαγγανά, Παπαζήση, Αθήνα, 1994 | ΜΕΓΑΠΑΝΟΥ Αμαλία, Διάλογος με την Άννα, LIBRO, Αθήνα, 1988 | ΧΑΤΖΗ Τασία, Πουτάνα: Μια γυναικιά μόιρα ή Η αθλιότητα να 'σαι γυναίκα: Δεκατρία χρόνια μετά, Οδυσσεάς, Αθήνα, 1993

[64] Για ευνόητους λόγους διατήρησης της ανωνυμίας των ερωτηθέντων έγινε η χρήση ψευδωνύμων.

[65] Βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VII

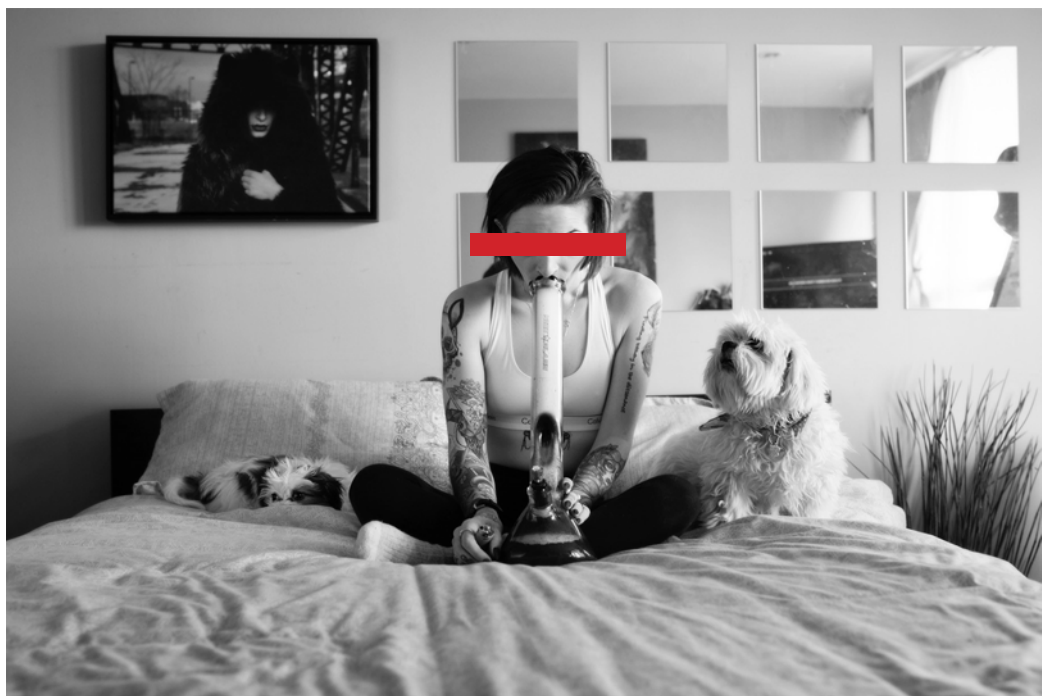

Owen «Μια εμπειρία στριπτιζ στην καρδιά του Τορόντο»
Vivienne «Η ζωρή κοκκινομάλλα για την οποία σε προειδοποιούσε η μητέρα σου»

Carina: «Ζουμερή Ινουίτ σύντροφος από τη δυτική Αρκτική»

© Lindsay Irene | vice.com

Ryan: «Alternative Firecracker»

© Lindsay Irene | vice.com

Sienna: «Ρετρό κομψότητα, με μια μοντέρνα πινελιά»

χαρτογράφηση της εργασίας στο σεξ στην Αθήνα

Για την προσέγγιση της εργασίας στο σεξ στην Αθήνα^[66], επιχειρήθηκε η καταγραφή χώρων διαφορετικής τυπολογίας, όπου και αυτή εντοπίζεται. Οι χώροι αυτοί αναφέρονται στους οίκους ανοχής, τα στούντιο, ινστιτούτα μασάζ, σινεμά προβολής πορνογραφικών ταινιών, strip clubs, ξενοδοχεία ημιδιαμονής καθώς και τις πιάτσες των πλατειών και του «πεζοδρομίου». Σύμφωνα με τον Χάρτη XXX, προέκυψαν τα ακόλουθα αριθμητικά δεδομένα:

- 156 οίκoi ανοχής
- 66 στούντιο
- 38 ινστιτούτα μασάζ
- 9 σινεμά
- 15 strip clubs
- 57 ξενοδοχεία ημιδιαμονής

Οι περιοχές που είναι συγκεντρωμένοι οι οίκoi ανοχής είναι κυρίως το Μεταξουργείο γύρω από την οδό Ιάσωνος και βορειότερα στην οδό Φυλής και στη Λιοσίων.^[67] Αυτές οι «μπουρδελογειτονιές» της Αθήνας, δεν ακολουθούν ένα κοινό πρότυπο χωρικής οργάνωσης. Η Ιάσωνος είναι πεζοδρομημένη, και οι οίκoi στεγάζονται σε παλιά νεοκλασικά ενός ή δύο ορόφων. Στην οδό Φυλής, από την οποία διέρχονται αυτοκίνητα και μάλιστα κάθε Τετάρτη πραγματοποιείται λαϊκή αγορά, οι οίκoi ανοχής εντοπίζονται κάθε κύριο λόγο σε ημιυπόγεια και ορόφους κτιρίων της περιόδου του αθηναϊκού μοντερνισμού, ενώ υπάρχουν και μερικά στα ισόγεια αυτών. Τέλος στη Λιοσίων, η οποία αποτελεί κεντρικό οδικό άξονα, υπάρχουν ορισμένοι οίκoi πάνω στο μέτωπο του δρόμου, ενώ οι περισσότεροι βρίσκονται σε καθέτους προς τη μεριά των σιδηροδρομικών γραμμών.

Ο οίκoi ανοχής και το στούντιο είναι οι βασικοί κλειστοί χωρικοί πυρήνες της εργασίας στο σεξ. Η διαφορά του οίκoi ανοχής από το στούντιο, είναι ότι το δεύτερο αναφέρεται συνήθως σε υψηλότερες εισοδηματικές κατηγορίες και για το λόγο αυτό, όταν δεν βρίσκονται πλησίον των οίκων ανοχής, εντοπίζονται άτακτα στον αστικό ιστό. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι χώροι να παρουσιάζουν μία ενιαία αισθητική, (βαμμένοι, ανακαινισμένοι κλπ.) και να διαθέτουν περισσότερες παροχές όπως για παράδειγμα τζακούζι στα δωμάτια, ακόμα και συχνότερη εναλλαγή των εργαζομένων.^[68]

Τα στούντιο και οι οίκoi ανοχής παρουσιάζουν ορισμένα κοινά τυπολογικά χαρακτηριστικά, τα οποία παραμένουν διαχρονικά, εξυπηρετώντας τον τρόπο λειτουργίας του χώρου. Αρχικά υπάρχει το στοιχείο της σήμανσης. Κάποια λάμπα λευκού και όχι τόσο κόκκινου χρώματος -όπως ίσχυε κάποτε και έχει εντυπωθεί έντονα στο φαντασιακό της κοινής γνώμης^[69], ή σημάνσεις νέον σε ροζ χρωματισμούς που αναγράφουν «STUDIO» ή «OPEN», καθιστούν αναγνωρίσιμη την παρουσία του χώρου καθώς και το αν λειτουργεί. Η σήμανση έχει διπτό σημειολογικό ρόλο. Από τη μία είναι θετικός και λειτουργικά απαραίτητος, καθώς έτσι εντοπίζουν οι πελάτες τον ανοιχτό οίκoi, από την άλλη όμως είναι αρνητικός και στιγματίζει το χώρο και τους ανθρώπους που εισέρχονται και εξέρχονται από αυτόν. Η κίνηση του πελάτη προς και εκτός του οίκoi ανοχής είναι μία χειρονομία κοινωνικά κατακριτέα και ηθικά στιγματισμένη.^[70]

[66] Η περιοχή μελέτης ορίστηκε κυρίως σε σχέση με την δράση του streetwork της Θετικής Φωνής (εξηγείται παρακάτω), την προσωπική παρατήρηση και συμπληρωματικά τους χάρτες από το bourdela.com.

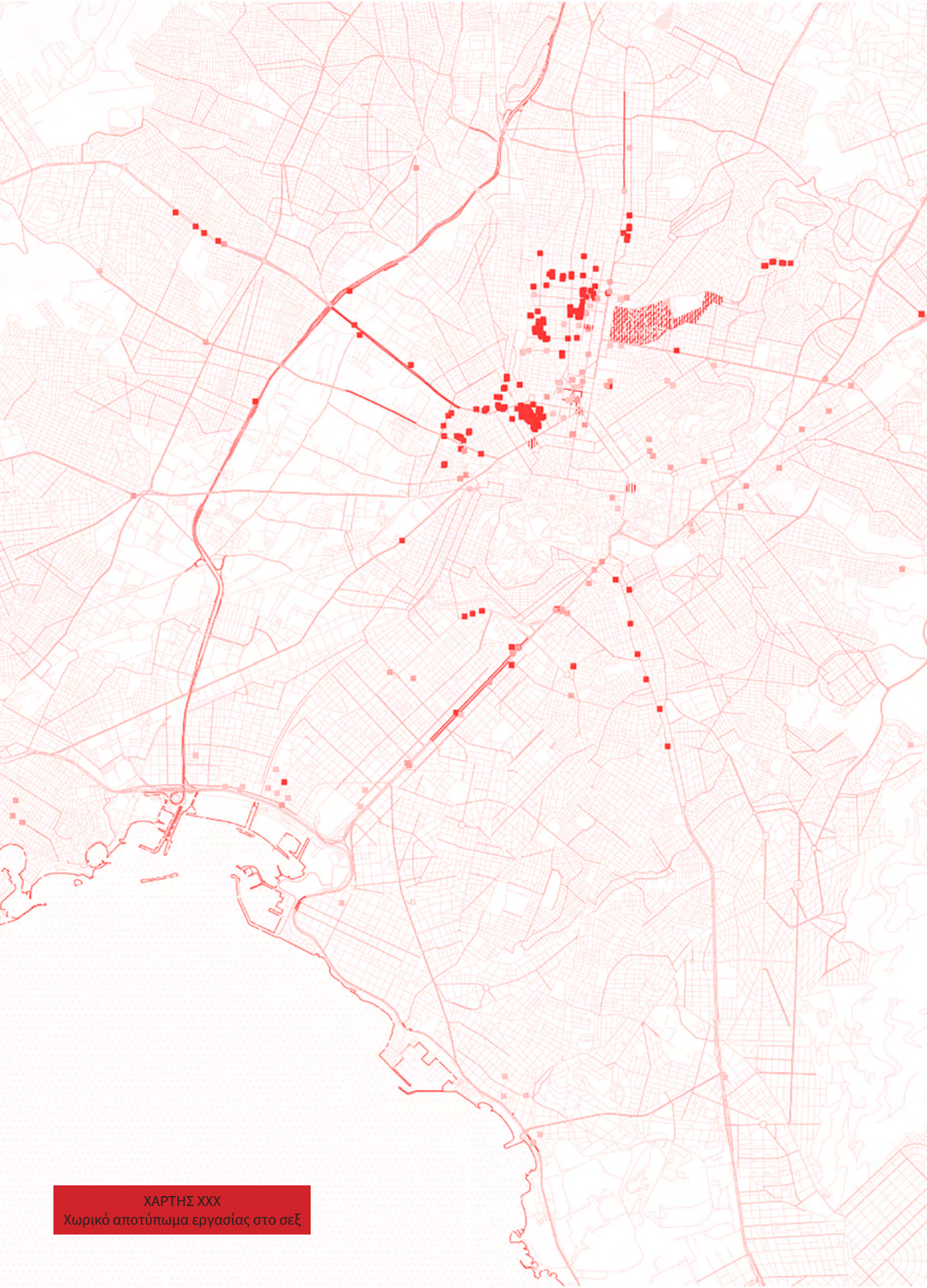
[67] Αριθμούνται σε καθεμία από αυτές τις περιοχές: 30 οίκoi ανοχής στην οδό Φυλής, 24 στην Ιάσωνος και 9 στη Λιοσίων.

[68] Τόσο στους οίκους ανοχής όσο και στα στούντιο, τα οποία έχω επισκεφτεί, η πλειοψηφία των εργαζομένων στο σεξ και των ατόμων που έχουν το πόστο της υπηρεσίας, κατάγονται από το εξωτερικό, και κυρίως από την Αλβανία, τη Βουλγαρία, τη Μολδαβία, την Ουκρανία, τη Ρουμανία και τη Ρωσία. Παρόλα αυτά συνάντησα και πολλούς εργαζομένους με καταγωγή από την Ελλάδα.

[69] Το κόκκινο φως, είναι σήμα κατατεθέν των οίκων ανοχής και της εργασίας στο σεξ, κάτι το οποίο διατυπώνεται και στην διεθνή ορολογία της «μπουρδελογειτονιάς» που ονομάζεται red light district.

[70] TENTOKALI Vana, KATSAVOUNIDOU Garifallia, KOURTI Paraskevi and MELISSOURGOS Giorgos, The brothel as the space of 'erotic' desire?, Proceedings of the Fifth Congress of the International Association for Semiotic Studies: Semiotic Around the World: Synthesis in Diversity?, Berkeley California: Mouton de Gruyter, 12-18 June 1994, (offprint), σελ. 570

ΧΑΡΤΗΣ XXX

Χωρικό αποτύπωμα εργασίας στο σεξ

Στα περισσότερα κτίρια που στεγάζουν οίκους ανοχής, συναντά κανείς δύο εξωτερικές πόρτες. Η πρώτη πόρτα-είσοδος, η οποία είναι συνήθως βαμμένη και χωρίς επιπλέον ανοίγματα, παραμένει μισάνοιχτη, και ελέγχεται από κλειστό σύστημα ασφαλείας, με κάμερες. Στη συνέχεια, υπάρχει ένας μεταβατικός χώρος κίνησης, με τη μορφή σκάλας, ή αυλής, ή πολύ στενού διαδρόμου, ή συνδυασμού των παραπάνω στοιχείων, ο οποίος οδηγεί στην δεύτερη-εσωτερική πόρτα του κτιρίου, η οποία είναι πάντοτε κλειστή^[71]. Ο χώρος αυτός, λειτουργεί ως ενδιάμεσο όριο του δημόσιου χώρου του δρόμου και του ιδιωτικού χώρου του οίκου ανοχής, και εξυπηρετεί χρονικά τους εργαζομένους και την υπηρεσία, για να προετοιμαστούν να υποδεχθούν τον πελάτη. Είναι συνήθως βαμμένος σε έντονες ροζ αποχρώσεις και έχει χαμηλό φωτισμό. Η χωρική αυτή ποιότητα, έχει ως αποτέλεσμα, να εντείνει το ερωτικό στοιχείο και την αναμονή ενώ ταυτόχρονα καθιστά δύσκολη την οπτική επαφή μεταξύ εξερχόμενων και εισερχόμενων πελατών.^[72]

Ο πελάτης έχοντας κάνει την παραπάνω μετάβαση και αφού του επιτραπεί η είσοδος, καταλήγει στο σαλόνι. Εκεί, εμφανίζονται με προκλητική ενδυμασία οι εργαζόμενοι στο σεξ, μερικές φορές εκτελώντας κάποιο χορευτικό, και η υπηρεσία. Τα άτομα που δουλεύουν στην υπηρεσία ενημερώνουν σχετικά με τις παροχές και τις τιμές, κάτι το οποίο πάντα συμφωνείται από πριν. Το σαλόνι αποτελείται από έναν, το πολύ δύο καναπέδες, ένα βοηθητικό τραπέζι, και σε ορισμένες περιπτώσεις έναν μεταλλικό στύλο. Στους έντονα βαμμένους τοίχους βλέπει κανείς αφίσες με ημίγυμνες γυναίκες ενώ και πάλι ο φωτισμός είναι χαμηλός, με τα χρώματα είτε να εναλλάσσονται ρυθμικά είτε να επικρατούν σε αποχρώσεις του κόκκινου, του μωβ και του μπλε. Μερικές φορές οι τοίχοι καλύπτονται με καθρέφτες, στοιχείο έντονα ερωτικό για ορισμένους.

Το υπόλοιπο όικημα, αποτελείται από έναν χώρο διημέρευσης-καθιστικού και τα δωμάτια εργασίας, από τα οποία έχει αρχίσει να εκλείπει ο νιπτήρας. Ο αριθμός των εργαζομένων σαφώς εξαρτάται από τα δωμάτια που διαθέτει κάθε οίκος, αλλά ανάλογα με την ημέρα και τη βάρδια δεν χρησιμοποιούνται πάντα όλα τα δωμάτια. Τα δωμάτια εργασίας, ανάλογα με την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, μπορεί να διαθέτουν επιπλέον, τηλεόραση για προβολή ταινιών πορνογραφίας, τζακούζι κλπ. Το ίδιο ισχύει και ως προς τη διακόσμηση των δωματίων, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τις κουρτίνες και τα κλινισκεπάσματα. Το καθιστικό, είναι ο χώρος αναμονής και ξεκούρασης των εργαζομένων και της υπηρεσίας. Δεν είναι λίγες οι φορές που ο χώρος αυτός είναι η κουζίνα του οικήματος, η οποία είναι εξοπλισμένη κυρίως με καρέκλες ή καναπέδες, ένα τραπέζι, μία τηλεόραση και το μόνιτορ από τις κάμερες παρακολούθησης. Οι τουαλέτες, παρακείμενες στο καθιστικό ή το σαλόνι, είναι κυρίως για την προσωπική χρήση των εργαζομένων.

Τα ισοτιπούτα μασάζ αποτελούν μία πιο ιδιαίτερη κατηγορία της εργασίας στο σεξ σε κλειστό χώρο καθώς με πρόσχημα το μασάζ και σε υψηλές τιμές παρέχουν επίσης και σεξουαλικές υπηρεσίες. Κάθε ισοτιπούτο που καταγράφηκε και όπως τονίζεται και στον ιστότοπο bourdela.com δεν σημαίνει απαραίτητα ότι προσφέρει ερωτικές υπηρεσίες. Η εργασία στο σεξ σε τέτοιους χώρους είναι επιλεκτική, μπορεί δε να αναφέρεται σε τακτικούς πελάτες και επίσης είναι σχετικά ακριβή καθώς παρέχει στους πελάτες ανωνυμία και κάλυψη. Δεν είναι τυχαίο, επομένως, που ισοτιπούτα μασάζ εντοπίζονται σε περιοχές αποκομμένες και μη άμεσα συνδεδεμένες με την εργασία στο σεξ, όπου κινούνται πληθυσμοί με μεγαλύτερη οικονομική άνεση και μεγαλύτερη ανάγκη για διατήρηση της ανωνυμίας τους, όπως το Κολωνάκι^[73].

Μία καλύτερη εικόνα για την χωρική διάταξη των οίκων ανοχής, δίνουν τα σχέδια της ερευνητικής ομάδας υπό την επίβλεψη της ομότιμης καθηγήτριας του Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Βάνας Τεντοκάλη^[74]. Η κ. Τεντοκάλη, με αφορμή το σχέδιο εξευγενισμού της περιοχής στα Λαδάδικα της Θεσσαλονίκης τη δεκαετία του 1990, μαζί με μία ομάδα φοιτητών επιχείρησαν να αποτυπώσουν τα κτίρια και τις ιστορίες των εργαζομένων στο σεξ της περιοχής. Η ίδια, προχώρησε σε αυτό το έργο, διότι υποστηρίζει ότι μία πολεοδομική πρόταση κτιριακής διατήρησης πρέπει να συνοδεύεται από μία πολεοδομική μελέτη που θα αφορά τις υπάρχουσες χρήσεις ως προς την

[71] Σε περίπτωση που υπάρχει δεν υπάρχει δεύτερη-εσωτερική πόρτα, συνήθως υπάρχει ένας μικρός διάδρομος/χολ που αναλαμβάνει τη λειτουργία του μεταβατικού χώρου.

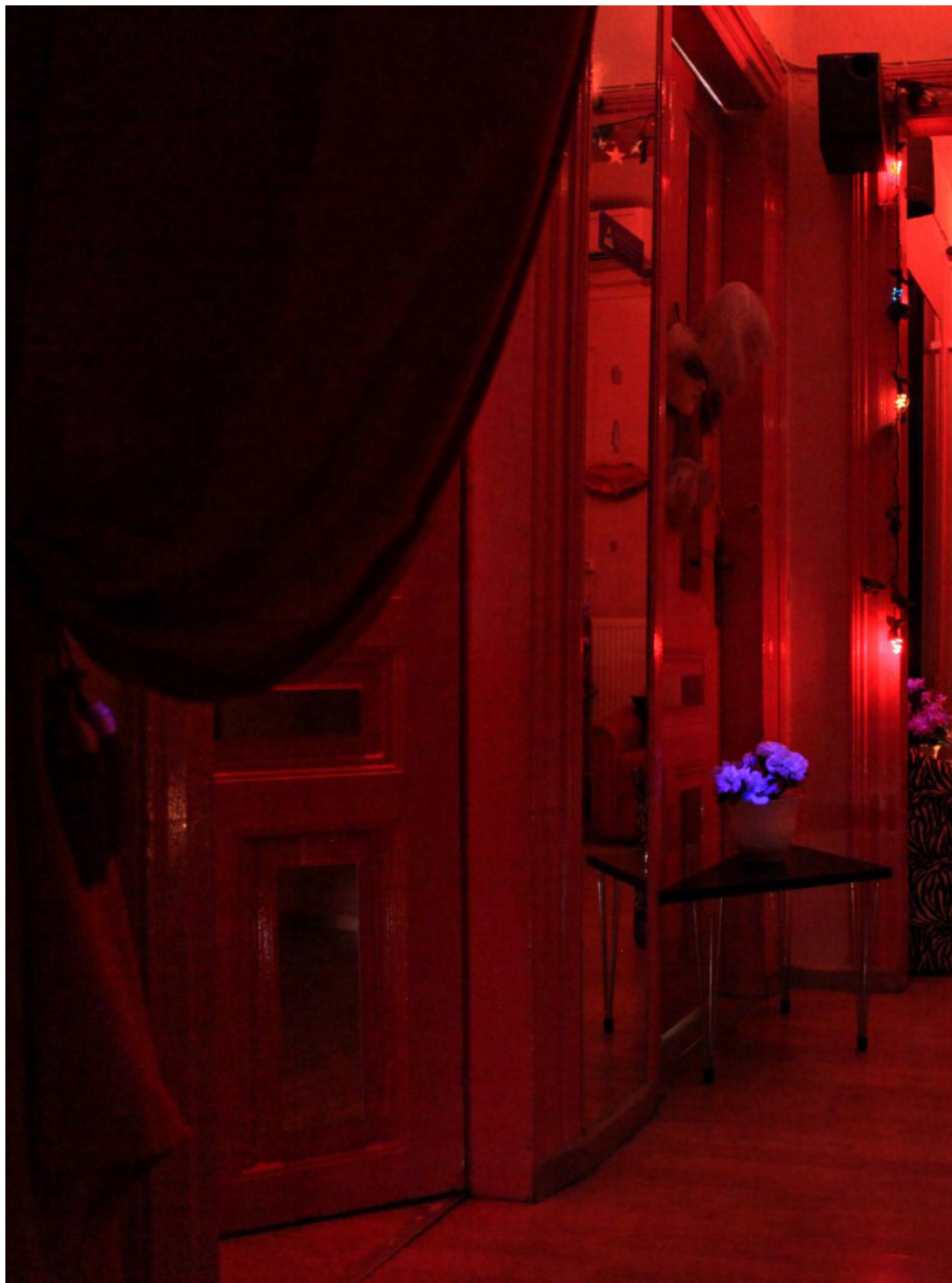
[72] ο.π. σελ. 571

[73] Από προφορικές διηγήσεις, γνωρίζω πως υπήρχε πιότα τόσο cis όσο και trans εργαζομένων γυναικών στην περιοχή του Κολωνακίου, και συγκεκριμένα στην οδό Βουκουρεστίου, ωστόσο δεν διαθέτω παραπάνω πληροφορίες για το πόσο ακριβώς ήταν ενεργή.

[74] Η έρευνα αυτή ονομάστηκε «Η 'ερωτική' αστική εμπειρία/The 'erotic' urban experience» και τμήματα της παρουσιάστηκαν σε αρκετά συνέδρια.

μετά-τοποθέτησή τους στον αστικό ιστό^[75]. Το σχέδιο εξευγενισμού^[76], το οποίο εν τέλει υλοποιήθηκε, είχε σαν αποτέλεσμα να μετατραπούν τα περισσότερα διατηρητέα κτίρια στα Λαδάδικα σε εστιατόρια, μπαρ και κέντρα νυχτερινής διασκέδασης. Αν και η αποτύπωση αυτή έγινε πριν από μία εικοσαετία και αναφέρεται χωρικά σε διαφορετική μελέτη, διαπιστώνονται έντονες ομοιότητες με τους οίκους και τα στούντιο της Αθήνας το 2018.

Στην εργασία στο σεξ που αναλύθηκε στους παραπάνω χώρους, απασχολούνται κύριως γυναίκες (cis ή trans), οι οποίες εργάζονται με πολύ συγκεκριμένα ωράρια και βάρδιες. Ωστόσο, παρόμοια προσφορά εργασίας εντοπίζεται και σε ανοιχτούς δημόσιους χώρους όπως κεντρικοί άξονες και πλατείες, τις λεγόμενες πιάτσες του πεζοδρομίου. Χαρακτηριστικές περιοχές εργασίας στο σεξ στο πεζοδρόμιο, αποτελούν ο οδικός άξονας της Πατησίων και οι λεωφόροι Ποσειδώνος, Συγγρού και Καβάλας.

Η Πατησίων αποτελεί έναν κεντρικό δρόμο, με έντονη κυκλοφορία και εμπορική δραστηριότητα, επομένως οι εργαζόμενες στο σεξ γυναίκες (cis), δουλεύουν κατά τη διάρκεια της νύχτας. Η πιάτσα αυτή εκτείνεται από το σταυροδρόμι της Πατησίων με την οδό Αμοργού έως και το Πάρκο Κλωναρίδη - Φίξ. Στα νότια προάστια, μία πιάτσα που έχει σαφώς μεγαλύτερη χιλιομετρική έκταση και δραστηριοποιείται εξίσου νυχτερινές ώρες^[77], είναι αυτή της λεωφόρου Ποσειδώνος, όπως αυτή αναπτύσσεται από το Πάρκο του Φλοίσβου έως και το Ασκληπιείο Νοσοκομείο Βούλας. Μια βασική διαφορά ανάμεσα σε αυτές τις δύο πιάτσες, είναι ότι οι εργαζόμενες του σεξ στην Πατησίων, αναζητούν και προσεγγίζουν τους πελάτες σε ομάδες, ενώ στην Ποσειδώνος αυτή η συσπείρωση σε δυάδες ή τριάδες δεν είναι τόσο έντονη. Και στις δύο περιπτώσεις παρόλα αυτά, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι κρυψώνες ή «καβάντζες» που χρησιμοποιούν οι εργαζόμενες για να αφήσουν τα προσωπικά τους αντικείμενα όπως προφυλακτικά, ζακέτες και μπουφάν, αν εμφανιστεί κάποιος επίδοξος πελάτης. Τέτοιες «καβάντζες» αποτελούν κορμοί δένδρων, μεταλλικά βαρέλια βενζιναδίκων, εσοχές μεταξείας κιγκληρίας ασφαλείας και βιτρίνας καταστημάτων κλπ.

Οι κατεχορήν πιάτσες των εργαζομένων στο σεξ trans γυναικών είναι η οδός Καβάλας (λεωφόρος Αθηνών) και η λεωφόρος Συγγρού, στην οποία εντοπίζονται και τα περισσότερα κέντρα στριπτήζ. Στους παράδρομους των δύο αυτών μεγάλων οδικών αξόνων, κάθε βράδυ, trans γυναίκες παρέχουν σεξουαλικές υπηρεσίες, αναμένοντας τους πελάτες είτε επάνω στο πεζοδρόμιο είτε στα αναμμένα με αλάρμ, παρκαρισμένα αυτοκίνητά τους. Χαρακτηριστικά αυτής της πιάτσας, είναι ότι δεν ανανεώνεται εξίσου συχνά με τις προηγούμενες και ότι λειτουργεί πιο αυστηρά βάσει άγραφων κανονισμών, όπως το πού κάθε εργαζόμενη θα περιμένει τους πελάτες κλπ. Στη λεωφόρο Συγγρού, οι trans γυναίκες ξεκίνησαν να εργάζονται τη δεκαετία του 1970 ενώ η οδός Καβάλας, ενεργοποιήθηκε ως πιάτσα λίγο μετά το 2000.

Η πλατεία και η ευρύτερη περιοχή της Ομόνοιας^[78], αποτελεί ίσως την πιο ποικιλόμορφη και ιδιόζουσα πιάτσα εργασίας στο σεξ, γεγονός που οφείλεται σε πλήθος παραγόντων. Η Ομόνοια, αποτελεί ένα από τα πιο κομβικά σημεία του ιστορικού κέντρου των Αθηνών, και ίσως το λιγότερο τουριστικό συγκριτικά με την πλατεία Συντάγματος και το Μοναστηράκι. Υπήρξε κατεχορήν περιοχή συνάντησης, και όσο και αν θεωρείται πως η σημερινή της εικόνα είναι αποτέλεσμα των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών προς την Ελλάδα, αρκεί κανείς να διαβάσει το βιβλίο του Γιώργου Ιωάννου «Ομόνοια 1980»^[79], για να αντιληφθεί πως η δυναμική της παραμένει η ίδια. Σε σχέση με την εργασία στο σεξ, σήμερα, κυκλοφορούν τόσο γυναίκες (cis και trans) όσο και εργαζόμενοι άνδρες^[80]. Αυτά τα άτομα, μπορεί να εντάσσονται και σε επιμέρους κατηγορίες, εξίσου κοινωνικά αποκλεισμένες, όπως οι μετανάστες, οι πρόσφυγες, οι άστεγοι, οι Ρομά, οι χρήστες ναρκωτικών ακόμα και σε συνδυασμό τους. Κατά συνέπεια, αναφέρονται σε πελάτες από χαμηλότερα εισοδηματικά στρώματα και παρουσιάζουν μεγαλύτερη ευαλωτότητα απέναντι στη βία και την εκμετάλλευση.

[75] ΤΕΝΤΟΚΑΛΗ Βάνα, και ΚΑΤΣΑΒΟΥΝΙΔΟΥ Γαρυφαλλιά, ΚΟΥΡΤΗ Παρασκευή, ΜΕΛΙΣΣΟΥΡΓΟΣ Γιώργος, Λαδάδικα: Πώς η “αναβίωση” εκτοπίζει τον “έρωτα”, Πρακτικά του Συνεδρίου του Τ.Ε.Ε., Τμήματος Ανατολικής Κρήτης: Τουρισμός και περιβάλλον στις νησιωτικές περιφέρειες, Ηράκλειο 17-19/03/1995, σελ. 382

[76] Ο όρος του εξευγενισμού αποδίδεται καλύτερα, στην αγγλική του ορολογία *gentrification*, και αφορά την αγορά και ανακίνηση κατοικιών και καταστημάτων σε υποβαθμισμένες αστικές γειτονίες, η οποία με τη πάροδο του χρόνου οδηγεί στην αναβάθμιση της συνοικίας και στην αύξηση της αξίας των ακινήτων και των ενοικίων.

[77] Να σημειωθεί ότι τις μεσημεριανές ώρες, έχει παρατηρηθεί μονάχα μία ομάδα δυο-τριών εργαζομένων που παρατηρείται σε μία κάθετη οδό της Ποσειδώνος, στο ύψος της παραλίας του Αλίμου.

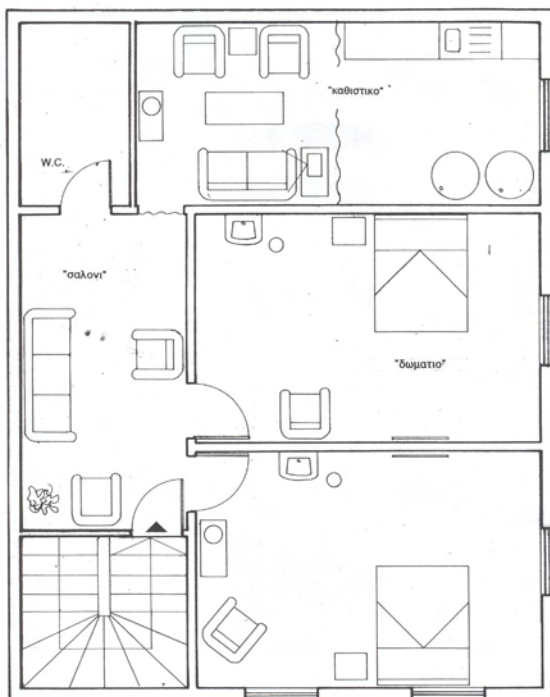
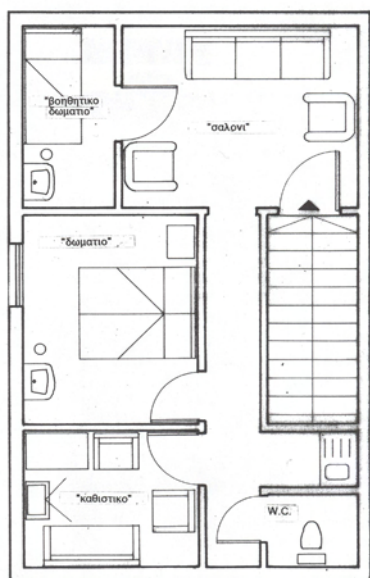
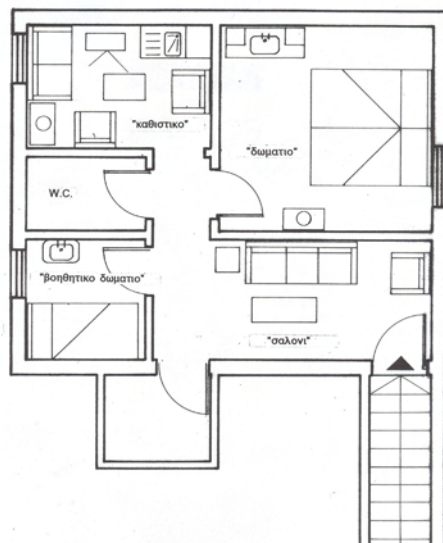
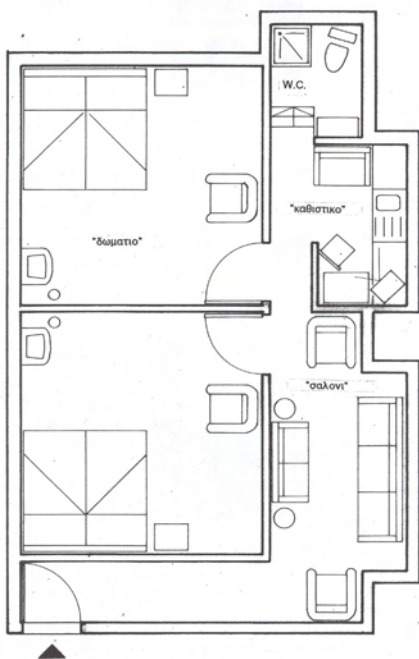
[78] Κυρίως οι οδοί Σωκράτους, Κοτοπούλη, Σατωβριάνδου, 3ης Σεπτεμβρίου και Καποδιστρίου.

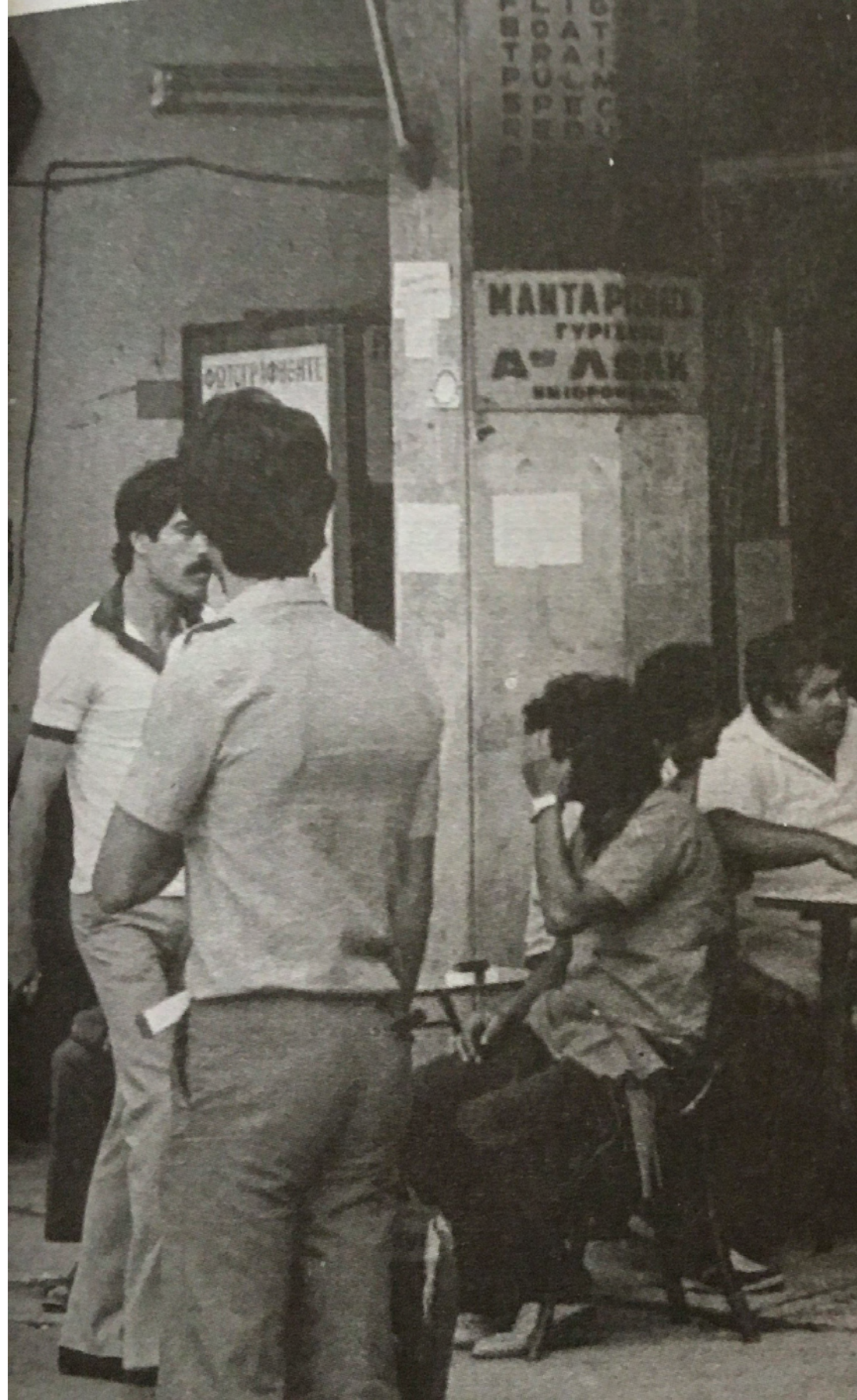
[79] ΙΩΑΝΝΟΥ Γιώργος, Ομόνοια 1980, Κέδρος, Αθήνα, 1988

[80] Θα πρέπει να τονιστεί πως ο σεξουαλικός προσανατολισμός των εργαζομένων στο σεξ, δεν αποτελεί τμήμα και σημείο ανάλυσης της παρούσας εργασίας. Παρόλα αυτά θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι ειδικά για τους άνδρες εργαζομένους στο σεξ, των οποίων οι πελάτες είναι του ίδιου φύλου, αυτοπροσδιορίζονται συχνά ως ετεροφυλόφιλοι.

Ορισμένες από τις αποτύπώσεις οίκων ανοχής στα Λαδάδικα που εκπόνησε η Βάνα Τεντοκάλη και η ερευνητική τη ομάδα. (c.1990-1995)

Παράλληλα, έχουν δυσκολία στην πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και πρόληψης, επομένως εκτίθενται σε υψηλότερο κίνδυνο να μολυνθούν από κάποιο σεξουαλικά μεταδιδόμενο νόσημα. Οι εργαζόμενοι στο σεξ, κυκλοφορούν καθημερινά όλες τις ώρες, κυρίως κατά τη διάρκεια της ημέρας, γεγονός αρκετά παράδοξο, καθώς δραστηριοποιούνται πολύ κοντά στο αστυνομικό τμήμα της Ομόνοιας (Βερανζέρου 24).

Συμπληρωματικά με τις παραπάνω πιάτσες του πεζοδρομίου, λειτουργούν και χωροθετούνται αρκετά ξενοδοχεία ημιδιαμονής. Συνήθως, στην Ομόνοια και στις λεωφόρους Συγγρού και Ποσειδώνος, οι εργαζόμενοι στο σεξ έχουν προσυμφωνήσει με τους ξενοδόχους, να τους δίνουν ένα ποσοστό από τη μίσθωση του κάθε πελάτη. Αρκετοί είναι επίσης και αυτοί που διαμένουν στα εν λόγω ξενοδοχεία, πάλι μετά από σχετική συμφωνία. Πέρα από όσους δουλεύουν στο πεζοδρόμιο, τις υπηρεσίες της ημιδιαμονής αξιοποιούν και όσοι εργάζονται στο σεξ μέσα από αγγελίες ή πλατφόρμες σεξουαλικής συνεύρεσης. Επίσης, πιθανοί πελάτες είναι οποιοσδήποτε ψάχνει για ολιγόωρη διαμονή, με πιο χαρακτηριστικούς τα παράνομα ερωτικά ζευγάρια καθώς και ζευγάρια νέων ή φοιτητών^[81]. Κατά συνέπεια, υπάρχουν τέτοια ξενοδοχεία σαφώς προσανατολισμένα στην σεξουαλική πράξη, με έντονη και θεματική διακόσμηση (υδρομασάζ, στύλους pole dancing, animal prints, καθρέπτες στην οροφή κλπ.) ή επιπλέον παρακείμενες υπηρεσίες όπως αυτή του στριπτήζ και των σινεμά πορνογραφικών ταινιών.

Τα σινεμά πορνογραφικών ταινιών, γνωστά και ως «τσοντάδικα», «τσοντοσινεμά» ή «πορνοσινεμά»^[82], είναι αίθουσες κινηματογράφου, οι οποίες προβάλλουν αποκλειστικά ταινίες σκληρού πορνό. Σήμερα οι επιχειρήσεις βρίσκονται σε σχετική παρακμή εξαιτίας των βιντεοκασετών, πλέον dvd και κυρίως εξαιτίας του ίντερνετ. Τα εν λόγω σινεμά, πολύ περισσότερο από την κλασική τους χρήση, δηλαδή την παρακολούθηση της ταινίας (με τον αυνανισμό προαιρετικό, πλην πολύ συνηθισμένο), χρησιμεύουν για φτηνή ημιδιανυκτέρευση αστέγων, καθώς το εισιτήριο είναι πολύ φθηνό συγκριτικά με κάποιο ξενοδοχείο, αλλά και ως πιάτσα ανδρών εργαζομένων στο σεξ. Διαθέτουν εξώστες, πριβέ δωμάτια και πλήθος τουαλετών στις οποίες επιτελείται συνήθως η εργασία στο σεξ. Οι χώροι του σινεμά, φωτίζονται ελάχιστα γεγονός που σε συνδυασμό με την προβολή της ταινίας, αυξάνει τη σεξουαλική διέγερση και μειώνει την αναγνωρισιμότητα. Οι εργαζόμενοι, όπως και στα ξενοδοχεία, συμφωνούν και διαπραγματεύονται με τους ιδιοκτήτες ή τους επιστάτες κάποια τιμή εξαρχής, η οποία αφορά την παραμονή και την εργασία τους στο σινεμά. Το σινεμά «Κοσμοπολίτ», στην Ομόνοια, λειτουργεί ως πυρήνας της ανδρικής εργασίας στο σεξ στην περιοχή, καθώς γύρω από αυτό, και συγκεκριμένα στον πεζόδρομο της Κοτοπούλη εντοπίζεται πιο έντονα η εν λόγω δραστηριότητα.

Άλλες πιάτσες της ανδρικής εργασίας στο σεξ, οι οποίες σε αντίθεση με αυτές των γυναικών, συγκεντρώνονται πυκνά και γύρω από μία περιοχή και όχι τόσο σημειακά πάνω σε κάποιον άξονα, είναι η πλατεία Συντάγματος, η πλατεία Βικτωρίας και το Πεδίο του Άρεως^[83]. Επιπλέον, δεν λήφθηκε υπόψη και η περίπτωση του Ζαπτείου, στο οποίο κατά τη διάρκεια της νύχτας επισκέπτονται άνδρες που κάνουν σεξ με άνδρες (ΑΣΑ), με σκοπό την χωρίς περαιτέρω δεσμεύσεις σεξουαλική συνεύρεση. Οι πιάτσες αυτές είναι ενεργές όλες τις ώρες, με νεαρής ηλικίας εργαζομένους στο σεξ, να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους κυρίως σε μεσήλικες και ηλικιωμένους πελάτες. Χαρακτηριστικό επίσης, είναι ότι το εργασιακό δυναμικό, ανανεώνεται συνεχώς. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι πολλά από τα άτομα αυτά, ασκούν το επάγγελμα επικουρικά καθώς και ότι πολλοί από αυτούς είναι είτε πρόσφυγες είτε μετανάστες, οι οποίοι βρίσκουν κάποια άλλη εργασία ή μεταναστεύουν σε κάποια άλλη χώρα.

Σε αντίθεση με τις γυναίκες εργαζόμενες στο σεξ, οι άνδρες έχουν μικρότερο χωρικό αποτύπωμα στον αστικό ιστό. Αυτό αφενός οφείλεται στον έντονο στιγματισμό των ομοφυλόφιλων πελατών καθώς και στο ότι πολλοί άνδρες εργαζόμενοι στο σεξ προτιμούν για τον ίδιο λόγο να προσεγγίζουν τους πελάτες τους μέσω διαδικτύου. Το ίντερνετ πλέον παρέχει μια ευρεία γκάμα επιλογών και αγγελιών εργαζομένων στο σεξ, τόσο ανδρών όσο και γυναικών (cis και trans), που παρέχουν ένα ευρύ φάσμα σεξουαλικών υπηρεσιών, μέσα από διαφημίσεις, ιστοσελίδες και πλατφόρμες εφαρμογών σεξουαλικής συνεύρεσης. Μερικές από τις ιστοσελίδες αυτές που λειτουργούν στην Ελλάδα είναι kanesex.com, bourdela.com, sexroyal.com, ierodoules.com κλπ., ενώ εφαρμογές, που απευθύνονται κατ' εξοχήν σε ομοφυλόφιλους άνδρες, αλλά παρέχουν και επιλογή εύρεσης ανδρών εργαζομένων στο σεξ (male escort) είναι το «Romeo» και το «Grindr».

[81] Χαρακτηριστικές είναι οι προσφορές της αλυσίδας ξενοδοχείων ημιδιαμονής Priamos, που αναφέρονται σε νέους 18-23 ετών. Είναι συχνό φαινόμενο, το οποίο λόγω οικονομικής κρίσης έχει ενταθεί, ζευγάρια νεαρής ηλικίας, να κατοικούν ακόμα με τους γονείς τους, οπότε για να συννευρευθούν, καταφεύγουν στη λύση του ξενοδοχείου ημιδιαμονής.

[82] Βλ. www.slang.gr/lemma/13572-tsontadiko/

[83] Στον **Χάρτη XXX**, συμπεριλαμβάνεται και η πλατεία Κουμουνδούρου η οποία την προηγούμενη δεκαετία αποτελούσε χαρακτηριστική περιοχή της εργασίας στο σεξ. Σήμερα, φαίνεται πως η παρούσα των γραφείων του ΣΥΡΙΖΑ και η συνεχής αστυνόμευσή τους, έχουν εξαναγκάσει την μετατόπιση των ανδρών εργαζομένων στο σεξ σε άλλες πιάτσες.

Επιπλέον, η σύγχρονη τεχνολογία εξασφαλίζει στους εργαζομένους στο σεξ αυξημένες διευκολύνσεις στη διεκπεραίωση της εργασίας τους, όπως τη δυνατότητα να εργάζονται από το σπίτι, να βλέπουν και να ελέγχουν τα προφίλ των πελατών τους προτού συναντηθούν μαζί τους από κοντά, να καθορίζουν οι ίδιοι τις αμοιβές και να κρατούν το σύνολο του ποσού και να ρυθμίζουν το ωράριό τους. Η διαδικτυακή αυτή συνθήκη είναι δύσκολο να εντοπιστεί στις χωρικές τις εκφράσεις, πέρα από αυτές του ψηφιακού χώρου της ιστοσελίδας και της εφαρμογής, ωστόσο το δίκτυο αυτό είναι υπαρκτό και ολοένα αναπτυσσόμενο.

Γενικά, η συνολική χωρική αίσθηση, όλων των προαναφερθέντων χώρων, χαρακτηρίζεται από την ανομοιομορφία των χρωμάτων και των υλικών και πολλές φορές των ακραίων σεξουαλικών εικόνων και προτύπων, καθιστώντας έτσι το κίτς και τη λούμπεν διάθεση ως στοιχείο χαρακτηριστικό και αναμενόμενο.

Ομόνοια. Σκηνή από το ρεπορτάζ "Sex, Drugs & Refugees".
Syrian teenagers in Athens resort to prostitution to survive"
του ειδησεογραφικού πρακτορείου RT (Φεβρουάριος 2018)

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

Red Umbrella Athens

**το κέντρο ημέρας
ενδυνάμωσης και
υποστήριξης των
εργαζομένων στο
σεξ**

Το «Red Umbrella Athens» (RUA)^[84] είναι Πρωτοβάθμιος Φορέας Πρόληψης και Ενδυνάμωσης εργαζομένων στο σεξ. Το RUA συγκροτήθηκε μετά από πρωτοβουλία του Συλλόγου Οροθετικών Ελλάδας «Θετική Φωνή», των Κέντρων Πρόληψης και Εξέτασης «Check-point» και του Συλλόγου Ασθενών Ήπατος Ελλάδας «Προμηθέας», ως επέκταση των δράσεων εργασίας στο δρόμο (streetwork outreach) των προαναφερόμενων οργανώσεων. Το RUA, παρόλο που δεν είναι μία κλινική δομή, λειτουργεί υπό την επιστημονική επιμέλεια του Τμήματος Ψυχολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Το Red Umbrella Athens, έχει ως στόχο την ενδυνάμωση και την κοινωνική ένταξη των εργαζομένων στο σεξ στην Ελλάδα και την υποστήριξη ίσων πολιτικών και ατομικών ανθρώπινων δικαιωμάτων χωρίς διακρίσεις και στιγματισμό.

Ιδρύθηκε το Δεκέμβριο του 2015 και πρωτολειτούργησε τον Μάρτιο 2016, αρχικά για να εξυπηρετεί γυναίκες (cis και trans) εργαζόμενες στο σεξ, ενώ από τον Σεπτέμβριο του 2017, ξεκίνησε να υποδέχεται και άνδρες εργαζομένους στο σεξ. Συνεργάζεται με πολλούς κρατικούς οργανισμούς και φορείς της κοινωνίας των πολιτών^[85], και είναι μέλος του Διεθνούς Δικτύου Μελετών για την Εργασία στο Σεξ (Global Network of Sex Work Projects, NSW), της Διεθνούς Επιτροπής για τα δικαιώματα των Εργαζομένων στο σεξ (International Committee on the Rights of Sex Workers in Europe, του Δικτύου Υπεράσπισης των Δικαιωμάτων των Εργαζομένων στο σεξ (The Sex Workers' Rights Advocacy Network, SWAN) και του Ευρωπαϊκού Δικτύου για την Προώθηση των Δικαιωμάτων και της Υγείας για Μετανάστες Εργαζόμενους στο σεξ (The European Network for the Promotion of Rights and Health among Migrant Sex Workers, TAMPEP).

Συνοπτικά, το κέντρο ημέρας, παρέχει δωρεάν υπηρεσίες πρόληψης, ενδυνάμωσης και ψυχαγωγίας των εργαζομένων στο σεξ, όπως: συμβουλευτική σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας, ψυχολογική και κοινωνική στήριξη, ατομικές συνεδρίες συμβουλευτικής, εξέταση για τον HIV, τις Ηπατίτιδες B & C, νομική στήριξη και διασύνδεση και παραπομπές σε φορείς υγείας και πρόνοιας. Παράλληλα, προσφέρει δωρεάν προφυλακτικά, υλικό ασφαλούς χρήσης, τεστ εγκυμοσύνης, ρουχιισμό όπως και υπηρεσίες αισθητικής (μακιγιάζ, κούρεμα, μανικιούρ). Οι ωφελούμενοι του κέντρου, αν δεν επιθυμούν να αξιοποιήσουν καμία από τις παραπάνω παροχές, έχουν τη δυνατότητα να παραμείνουν στο ασφαλές περιβάλλον του κέντρου για όσο χρόνο επιθυμούν, και προαιρετικά να συμμετάσχουν σε καλλιτεχνικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Όλες οι παραπάνω υπηρεσίες, λειτουργούν ενδυναμωτικά και υποστηρικτικά, με στόχο τόσο την κοινωνική επανένταξη και ενσωμάτωση των εργαζομένων στο σεξ, όσο και την προαγωγή της σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας μέσω και τη μείωσης βλάβης από τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών και τη μετάδοση του ιού HIV και των Ηπατιτίδων B & C.

Το RUA και η «Θετική Φωνή», τα τελευταία 2 χρόνια, διεκδικούν σε πολιτικό επίπεδο την βελτίωση του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου και της άρσης των εμποδίων της νομιμοποίησης της εργασίας στο σεξ,

[84] Η κόκκινη ομπρέλα (red umbrella), είναι το διεθνές σύμβολο των εργαζομένων και υιοθετήθηκε το 2001, όταν σε μια πορεία στη Βενετία, οι εργαζόμενοι στο σεξ διέσχισαν την πόλη κρατώντας κόκκινες ομπρέλες για να ξεχωρίζουν και να γίνουν ορατοί και ορατές. Το κόκκινο είναι το χρώμα της αγάπης ενώ η ομπρέλα συμβολίζει την προστασία.

[85] Συνεργαζόμενοι φορείς: Δήμος Αθηναίων, Κέντρο Υποδοχής & Αλληλεγγύης Δήμου Αθηναίων (ΚΥΑΔΑ), Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α.), Γ.Ν.Α «ο Ευαγγελισμός», Π.Γ.Ν. «Αττικής», Πολυδύναμο Κέντρο Κυψέλης, PRAKSIS, ΓΙΑΤΡΟΙ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ (MSF), ΓΙΑΤΡΟΙ του Κόσμου (MDM), Μονάδα Απεξάρτησης «18 Άνω», ΟΚΑΝΑ- Σταθμός Φροντίδας Εξαρτημένων Ατόμων, ΚΕΘΕΑ (ΕΞΕΛΙΞΙΣ, ΔΙΑΒΑΣΗ, κ.ά.), ΚΛΙΜΑΚΑ, Π.Ε.Δ.Υ. Ν. Ιωνίας, ΕΜΦΑΣΙΣ, ΑΜΚΕ «ΦΑΙΝΑΡΕΤΗ», Ithaca Laundry. (positivevoice.gr/?p=4533)

RED UMBRELLA

ΑΤΗ

**Δωρεάν
υπηρεσίες:**

- Εξετάσεις για HIV και ηπατίτιδες Β και C
- Συμβουλευτική για πρακτικές ασφαλέστερου σεξ
- Συμβουλευτική για ασφαλέστερη εργασία στο δρόμο
- Προφυλακτικά
- Λιπαντικά
- Ρούχα
- Είδη Μακιγιάζ

Κέντρα
ενδυνάμωσης
και υποστήριξης
εργαζόμενων στο
σεξ στο δρόμο

Σατωβριάνδου 34, Αθήνα
Ημέρες και ώρες λειτουργίας:
Κάθε Τετάρτη: 16:00-19:00
Κάθε Πέμπτη: 16:00-19:00 (με ραντεβού)

Μια πρωτοβουλία:

Θετική Φωνή
άνδρωσι+HIV

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ
ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΣΘΕΝΩΝ ΗΠΑΤΟΣ

CHECKPOINT
κέντρα πρόληψης και εξέτασης

Σε συνεργασία:

AHF EUROPE

ΑΝ ΣΠΑΣΕΙ ΤΟ ΠΡΟΦΥΛΑΚΤΙΚΟ

- Επισκέψου το πλησιέστερο νοσοκομείο και συζήτησε το περιστατικό με το γιατρό. Υπάρχει φαρμακευτική αγωγή που εφόσον χορηγηθεί εντός το πολύ τριών ημερών από την εισχώρηση του HIV στον οργανισμό σου, μπορεί σε μεγάλο βαθμό να αποτρέψει την έκθεσή σου στον ιό.
- Πάρε το “χάπι της επόμενης ημέρας”, σε περίπτωση που δε χρησιμοποιείς αντισυλληπτικά.
- Μην κάνεις εσωτερικές πλύσεις, παρά μόνο εξωτερικές με νερό.

ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

- Είναι προτιμότερο να βάζεις εσύ το προφυλακτικό στον πελάτη, παρά να τον αφήνεις να το κάνει μόνος του. Με τον τρόπο αυτό μπορείς να επιβεβαιώσεις ότι χρησιμοποιείται σωστά και ότι δεν είναι κατεστραμμένο.
- Κάνε τακτικά ιατρικές εξετάσεις.
- Συμβουλευσου το γιατρό σου για τις μεθόδους αντισύλληψης.
- Προσπάθησε να αποφύγεις πελάτες που είναι υπό την επήρεια αλκοόλ ή ουσιών.
- Αν κάποιος πελάτης είναι επιθετικός προσπάθησε να μην αντιδράσεις με τον ίδιο τρόπο. Φρόντισε να μη δείχνεις φοβισμένη και μίλα ήρεμα.
- Προσπάθησε να αποφύγεις να δουλεύεις υπερβολικά πολλές ώρες και μην αμελείς να ξεκουράζεσαι.
- Θυμήσου πως ένας πελάτης που μοιάζει καθαρός δεν είναι απαραίτητα και υγιής.
- Αν δε θες να σε φωτογραφίσουν ή να σε βιντεοσκοπήσουν ζήτησε από τον πελάτη να αφήσει το κινητό του σε κάποια τσάντα, σε κάποιο κουτί ή σε ένα συρτάρι.
- Μην χρησιμοποιείς μεγάλα σκουλαρίκια και κολιέ κατά τη διάρκεια της δουλειάς. Μπορεί να χρησιμοποιηθούν για να σε βλάψουν.
- Πάντα να έχεις το κινητό σου κοντά σου και καλά φορτισμένο και να έχεις κατά νου ένα τρόπο γρήγορης εξόδου.
- Προσπάθησε να επιλέγεις εσύ πάντα το ξενοδοχείο που θα εργαστείς.

μέσω ποικίλλων παρεμβάσεων και με στόχο την ένταξη της εργασίας στο σεξ ως ισότιμο επάγγελμα με δικαιώματα και υποχρεώσεις (π.χ. ασφαλιστική κάλυψη, ένσημα). Σε επίπεδο έρευνας και τεκμηρίωσης, συμμετέχει σε επιστημονικά συνέδρια για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της επιστημονικής κοινότητας, όπως και συνολικά της κοινωνίας. Ένας ακόμη μακροπρόθεσμος στόχος του RUA, είναι μελλοντικά να γίνει «community-led», δηλαδή να αναλάβει τη λειτουργία και τη διαχείρισή του η ίδια η κοινότητα των εργαζομένων στο σεξ.

Την περίοδο Μαρτίου-Μαΐου 2018, 1995 άτομα επισκέφτηκαν το κέντρο ενώ έχουν εγγραφεί 283 νέα μοναδικά ωφελούμενα άτομα (γυναίκες και άνδρες sex workers). Έχουν διανεμηθεί 48000 προφυλακτικά και 215 σύνεργα ασφαλέστερης χρήσης. Έχουν διεξαχθεί 211 εξετάσεις HIV/HBV και όλα τα άτομα έχουν διασυνδεθεί στις κατάλληλες για την περίπτωση τους υπηρεσίες υγείας ή άλλου είδους. Έχουν πραγματοποιηθεί πολλές ώρες συμβουλευτικής για θέματα αναπαραγωγικής και σεξουαλικής υγείας όπως και ενδυνάμωσης και μείωσης της βλάβης. Η τακτική επισκεψιμότητα των ίδιων προσώπων αυτά τα περίπου 2,5 χρόνια είναι η σημαντικότερη απόδειξη της επιτυχής παροχής υπηρεσιών, ενδυνάμωσης και διαμόρφωσης ενός σταθερού, ασφαλούς χώρου για τα άτομα που εργάζονται στο σεξ.^[86]

αρχές λειτουργίας

Το RUA πρέπει να τονιστεί πως είναι μία μη κλινική δομή. Υπόβαθρο της λειτουργίας του είναι το μοντέλο Ψυχολογικών Πρώτων Βοηθειών (Psychological First Aid), οι αρχές μείωσης βλάβης (harm reduction) και συμβουλευτικής σεξουαλικής υγείας, η εργασία στο δρόμο (assertive community outreach/streetwork) καθώς και η «διαχείριση κατά περίπτωση» (case management) υπό το πρίσμα της ψυχαναλυτικής σκέψης.^[87]

Η μείωση βλάβης είναι ένα σύνολο πρακτικών στρατηγικών και ιδεών που αποσκοπούν στη μείωση των αρνητικών συνεπειών που συνδέονται κυρίως με τη χρήση ναρκωτικών, όπως υπερβολική δόση και έκθεση σε σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα. Επίσης, είναι ένα κίνημα για την κοινωνική δικαιοσύνη που βασίζεται στην πίστη και το σεβασμό των δικαιωμάτων των ανθρώπων που χρησιμοποιούν τα ναρκωτικά ή επιδίδονται σε μη ασφαλείς σεξουαλικές πρακτικές. Η μείωση βλάβης ενσωματώνει ένα φάσμα στρατηγικών από την ασφαλέστερη και τη διαχειριζόμενη χρήση ναρκωτικών ουσιών έως και τη χρήση προφυλακτικού. Κατά συνέπεια, απαιτούνται παρεμβάσεις και πολιτικές που προορίζονται για την εξυπηρέτηση και την ενημέρωση των ωφελούμενων ατόμων, ώστε να αντικατοπτρίζουν συγκεκριμένες ατομικές και κοινοτικές ανάγκες.^[88] Μία τέτοια στρατηγική παρέμβαση είναι και η εργασία στο δρόμο από αρμόδιους φορείς σε σχέση με τις ναρκωτικές ουσίες (ΟΚΑΝΑ, ΚΕΘΕΑ κλπ.) και την πρόληψη του HIV (Θετική Φωνή, Προμηθέας κλπ.).

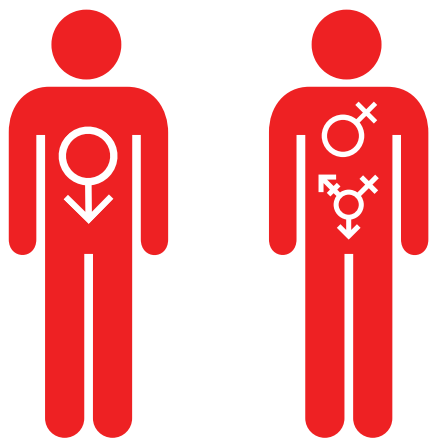
[86] Τα μέσα καταγραφής που χρησιμοποιούνται σε αυτή φάση της λειτουργίας του RUA είναι τα ημερολόγια υγείας και ερωτηματολόγια σχετικά με την εργασία στο σεξ.

[87] ΠΟΥΛΙΟΣ Αντώνης, ΞΑΝΘΑΚΗ Μαρία, ΠΑΠΑΤΡΕΧΑΣ Αλέξανδρος, ΑΝΤΩΝΙΟΥ Δαμιανός, ΧΑΝΟΣ Σοφοκλής, ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ Άννα, RED UMBRELLA ATHENS: Παρουσίαση του πρώτου κέντρου ημέρας για εργαζόμενες στο σεξ στην Αθήνα, 16ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας | Άτομα, Θεσμοί, Κοινωνία: Ο Κόσμος της Ψυχολογίας, Θεσσαλονίκη 10-14/05/2017

[88] harmreduction.org

RED UMBRELLA ATHENS

283 ^{μοναδικά ωφελούμενα} άτομα

XXX

ατομικές συνεδρίες
συμβουλευτικής

211

εξετάσεις
HIV & Ηπατίτιδες B/C

XXX

παραπομπές

XXX

επισκέψεις
δικηγόρου

XXX

καταγεγραμμένα
περιστατικά βίας

48386

διανομή
προφυλακτικών

215

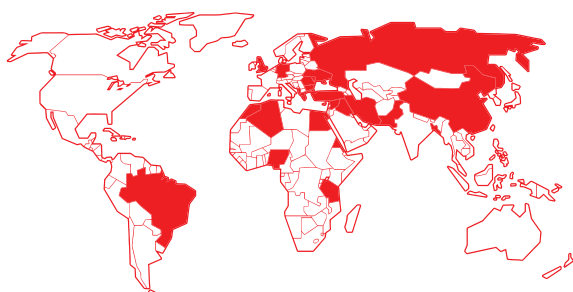
διανομή συνέργων
ασφαλέστερης χρήσης

XXX

ερωτηματολόγια

1995
επισκέψεις

Η εργασία στο δρόμο είναι μία καινοτόμος μεθοδολογία προσέγγισης των ευπαθών πληθυσμών που περνούν το χρόνο τους στους δρόμους, ζουν και εργάζονται εκεί.^[89] Στην περίπτωση του δικτύου εθελοντών της Θετικής Φωνής, η προσεγγίσεις αφορούν στη μείωση βλάβης της μετάδοσης του ιού HIV, και έτσι γίνεται ενημέρωση για ασφαλείς πρακτικές, παραπομπές σε αρμόδιους φορείς και διανομή προφυλακτικών και σύνεργων ασφαλούς χρήσης, σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες. Σε αυτές τις ομάδες εντάσσονται άστεγοι, μετανάστες, εργαζόμενες και εργαζόμενους στο σεξ (cis και trans γυναίκες, και σε άνδρες), άνδρες που κάνουν σεξ με άνδρες (ΑΣΑ), χρήστες ενδοφλέβιων ναρκωτικών ουσιών (ΧΕΝ) και χρήστες ψυχοδραστικών ουσιών (ΧΨΟ). Οι συγκεκριμένες ομάδες πέρα από το δρόμο, εντοπίζονται σε πάρκα, «gay friendly» μαγαζιά και σε χώρους όπου υπάρχει εργασία στο σεξ (οίκοι ανοχής, σινεμά κλπ.). Οι δράσεις της εργασίας στο δρόμο που οργανώνονται από τη Θετική Φωνή με προγραμματισμένη περιοδικότητα, γίνονται πάντοτε ομαδικά και λειτουργούν επίσης με βάση το μοντέλο των Ψυχολογικών Πρώτων Βοηθειών.^[90]

Οι Ψυχολογικές Πρώτες Βοήθειες, είχαν ως αρχικό σκοπό να ανταποκριθούν σε ανάγκες θυμάτων μαζικών καταστροφών και στη συνέχεια για χρήση από άτομα που εργάζονται σε τομείς της κοινότητας που άπτονται ψυχοκοινωνικών θεμάτων και ενδέχεται να πρέπει να αντιμετωπίσουν κάποια κρίση σε πρώτη γραμμή. Πιο συγκεκριμένα, σημαίνουν την παροχή πληροφοριών, ανακούφισης, συναισθηματικής φροντίδας και υποστήριξης σε όσους εκτίθενται σε ακραίες καταστάσεις, με βοήθεια που παρέχεται κατά τρόπο βήμα-βήμα προσαρμοσμένο στις ανάγκες του ατόμου. Ως στρατηγική αντιμετώπισης κρίσεων, οι Ψυχολογικές Πρώτες Βοήθειες δεν αφορούν μόνο επαγγελματίες ψυχικής υγείας, αλλά κυρίως μη ειδικούς (πχ. εκπαιδευτικούς, εθελοντές κλπ.) που έρχονται σε επαφή με ανθρώπους σε κρίση.^[91] Η παρέμβαση RAPID (Reflective Listening/Rapport, Assessment, Prioritization, Intervention, Disposition/Follow up) είναι ένα σύστημα που δημιουργήθηκε στο πανεπιστήμιο John Hopkin's, αναλύεται στα εξής βήματα^[92]:

1. Αναστοχαστική ακρόαση/δημιουργία σχέσης.
2. Αξιολόγηση
3. Ιεράρχηση
4. Παρέμβαση
5. Διαθεσιμότητα/Επανεξέταση

[89] ΣΠΕΝΔΟΥ Μαρία και ΤΖΑΝΟΥ Χριστίνα, Streetwork: Αρχές Δεοντολογίας και Μεθοδολογία κατά την προσέγγιση και στήριξη ευπαθών κοινωνικών ομάδων, ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας, Σχολή Επαγγελματιών Υγείας & Πρόνοιας, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, Πάτρα, Απρίλιος 2016, σελ. 12

[90] Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την εργασία στο δρόμο, ειδικά για τους εργαζομένους στο σεξ βλ. World Health Organization, United Nations Population Fund, Joint United Nations Programme on HIV/AIDS, Global Network of Sex Work Projects, The World Bank. Implementing comprehensive HIV/STI programmes with sex workers: practical approaches from collaborative interventions. Geneva, WHO, 2013, σελ. 42-58

[91] SHULTZ James M., FORBES David, Psychological First Aid: Rapid proliferation and the search for evidence, Disaster Health, Vol. 1 Issue 2, Disaster Health 1:2, Landes Bioscience, April/May/June 2013, σελ. 1,3

[92] EVERLY George S., Mc CABE Lee O., SEMON Natalie L., THOMPSON Carol B. & LINKS Jonathan M., The Development of a Model of Psychological First Aid for Non-Mental Health Trained Public Health Personnel: The Johns Hopkins RAPID-PFA, Journal of Public Health and Management (JPHMP), Vol. 20, Issue 5, September/October 2014, σελ. S26

πρόγραμμα

Το Red Umbrella Athens, λειτουργεί κάθε Τρίτη για άνδρες εργαζόμενους στο σεξ 18:00-21:00, ενώ κάθε Τετάρτη 16:00-19:00 εξυπηρετεί γυναίκες εργαζόμενες στο σεξ. Το προσωπικό της δομής στελεχώνεται από 3 ψυχολόγους, 1 δικηγόρο, 1 κοινωνική λειτουργό, 1 σύμβουλο σεξουαλικής υγείας, 3 μέλη της κοινότητας των εργαζομένων στο σεξ και περίπου 24 εθελοντές. Η ομάδα αυτή, και γενικά η ομαδική δουλειά, η ψυχοδυναμική επεξεργασία των δυναμικών και η συνεργασία είναι κομβικής σημασίας για την απρόσκοπτη και ομαλή λειτουργία του RUA.^[93] Την ομάδα συντονίζουν 1-2 άτομα, τα οποία είναι υπεύθυνα για την ομαλή διεξαγωγή της λειτουργίας του κέντρου, και αναλαμβάνουν να παίρνουν πρωτοβουλίες και αποφάσεις ανάλογα με την εκάστοτε συγκυρία. Κάθε μέλος της ομάδας, οφείλει να τηρεί τους κανόνες λειτουργίας του RUA και φροντίζει ο χώρος να είναι καθαρός και σε τάξη.

Πέρα από τους δικηγόρο, κοινωνική λειτουργό και σύμβουλο σεξουαλικής υγείας, τα υπόλοιπα άτομα εναλλάσσουν τα πόστα τους, ανάλογα με τη διαθεσιμότητα τους την κάθε ημέρα και την εμπειρία τους. Οι θέσεις και οι υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν τα μέλη της ομάδας είναι τα εξής:

υποδοχή (2 άτομα)

Είναι η πρώτη εικόνα που αντικρίζουν τα ωφελούμενα άτομα από το κέντρο και ο χώρος στον οποίο θα περάσουν το μεγαλύτερο μέρος της παραμονής τους εκεί. Σε συνεργασία με τη Γραμματεία (βλ. παρακάτω), ενημερώνει για τις υπηρεσίες, τη λειτουργία και την γενικότερη φιλοσοφία του RUA, προσφέροντάς τους μία μικρή ξενάγηση. Κατά τη διάρκεια της παραμονής τους επιδιώκεται να εξασφαλιστεί και να δημιουργηθεί το αίσθημα της ασφάλειας καθώς και το να εξοικειωθούν τα ωφελούμενα άτομα με το χώρο. Αυτό είναι μια διαδικασία που πολλές φορές παίρνει χρόνο και επιτυγχάνεται μέσα από την επανάληψη. Απλές χειρονομίες όπως το ο καθαρισμός του χώρου ή η ανάγνωση κάποιου περιοδικού, συμβάλλουν προς αυτή τη κατεύθυνση. Ταυτόχρονα, συντροφεύει τα ωφελούμενα άτομα και τα έχει υπό την διαρκή (διακριτική) παρακολούθησή της κατά την διάρκεια παραμονής τους στο χώρο. Ο χώρος και η διαδικασία της αναμονής, δίνουν τη δυνατότητα στα ωφελούμενα άτομα να παρακολουθήσουν τον τρόπο λειτουργίας και τις άλλες υπηρεσίες που παρέχονται, χωρίς απαραίτητως να συμμετέχουν. Με τον τρόπο αυτό, οι ωφελούμενοι/-ες έχουν την δυνατότητα να συλλέξουν τις πληροφορίες και το χρόνο που χρειάζονται ώστε να αποφασίσουν αν και με ποιον τρόπο θα εμπλακούν/χρησιμοποιήσουν το κέντρο. Επιπλέον, δίνει τη δυνατότητα στα ωφελούμενα άτομα να συνδιαλλαγούν μεταξύ τους, να γνωριστούν και να ανταλλάξουν απόψεις κάτω από διαφορετικές συνθήκες. Από την διαπροσωπική επαφή με τους ωφελούμενους, τα άτομα της υποδοχής, τους προτείνουν πιθανές δραστηριότητες και υπηρεσίες.

Σε σχέση με την υπόλοιπη ομάδα, η υποδοχή είναι υπεύθυνη για την ατμόσφαιρα που επικρατεί στο χώρο και ενημερώνει τον Συντονιστή και την Γραμματεία για ζητήματα που μπορεί να προκύψουν. Επίσης, ενημερώνει τα άτομα στο Μπαρ για πιθανές ελλείψεις στον χώρο της Υποδοχής και σε συνεργασία με την Ομάδα ασφάλειας φροντίζει να προλαμβάνει/επιλύει πιθανές εντάσεις.

[93] ΠΟΥΛΙΟΣ Αντώνης, ΞΑΝΘΑΚΗ Μαρία, ΠΑΠΑΤΡΕΧΑΣ Αλέξανδρος, ΑΝΤΩΝΙΟΥ Δαμιανός, ΧΑΝΟΣ Σοφοκλής, ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ Άννα, RED UMBRELLA ATHENS: Παρουσίαση του πρώτου κέντρου ημέρας για εργαζόμενες στο σεξ στην Αθήνα, 16ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας | Άτομα, Θεσμοί, Κοινωνία: Ο Κόσμος της Ψυχολογίας, Θεσσαλονίκη 10-14/05/2017

γραμματεία (2 άτομα)

Η Γραμματεία είναι υπεύθυνη για την έκδοση, αρχειοθέτηση, και αποθήκευση των Ημερολογίων Υγείας και την επιγραμματική ενημέρωση των ωφελούμενων ατόμων για τις υπηρεσίες του Κέντρου Ημέρας, την διαθεσιμότητα των ραντεβού και τον τρόπο λειτουργίας της δομής, όσον αφορά την εμπιστευτικότητα και την διατήρηση της ανωνυμίας. Επιπλέον, φροντίζει να προμηθεύει τους συμβούλους με τα απαραίτητα αναλώσιμα (αυτοκόλλητα, έγγραφα κλπ.). Συμπληρώνει την “Φόρμα Κινήσεων Γραμματείας” και σε συνεννόηση με τον Συντονιστή είναι υπεύθυνη για την τήρηση της σειράς προτεραιότητας, αφού πρώτα κάνει μία αδρή διαλογή των ωφελούμενων ατόμων ανάλογα με τις ανάγκες τους, ώστε να διασφαλίζεται η ομαλή ροή αυτών στα υπόλοιπα πόστα. Στο τέλος της λειτουργίας ταξινομεί αλφαβητικά τα Ημερολόγια Υγείας στα ντοσιέ, συντάσσει την ημερήσια αναφορά και ενημερώνει τα παρευρισκόμενα στην εποπτεία μέλη επ’ αυτής. Οφείλει επίσης να αποθηκεύει και να παραδίδει γραφική ύλη και εξοπλισμό, να ενημερώνει για τυχόν απώλειες ή φθορές και πιθανές ελλείψεις.

μπαρ (1-2 άτομα)

Σκοπός του μπαρ είναι η εξυπηρέτηση των ωφελούμενων και η παροχή ροφημάτων και γλυκισμάτων (καφέ, τσάι ή χυμό, μπισκότα κλπ.) με την είσοδό του στο RUA και κατά την διάρκεια της παραμονής τους στον χώρο. Με αυτόν τον τρόπο τα ωφελούμενα άτομα παρακινούνται να αισθανθούν πιο άνετα και γνώριμα με το περιβάλλον του φορέα. Είναι σημαντικό να γνωρίζουν πως απλά πράγματα όπως ένα ποτήρι νερό ή καφέ είναι διαθέσιμα και πως υπάρχουν μέλη της ομάδας να τις εξυπηρετήσουν και να καλύψουν τις ανάγκες τους από την στιγμή που θα εισέλθουν στον χώρο. Ο υπεύθυνος του πόστου του Μπαρ πρέπει να γνωρίζει να ετοιμάζει βασικά από τα κεράσματα που προσφέρονται, τηρώντας πάντα τους βασικούς κανόνες υγιεινής. Συνήθως, συνεργάζεται με τα άτομα στην Υποδοχή και ενημερώνεται για τις ανάγκες των ωφελούμενων. Στο τέλος της λειτουργίας, καθαρίζει και τακτοποιεί με επιμέλεια το χώρο και τα σκεύη που χρησιμοποίησε.

ρούχα (1-2 άτομα)

Το πόστο των ρούχων είναι συνήθως το πρώτο σημείο που θα πάνε οι ωφελούμενες/-οι όταν επισκεφθούν το κέντρο ημέρας. Τα άτομα στο πόστο των ρούχων, είναι υπεύθυνα για το στήσιμο και την επιλογή των ρούχων που θα διατεθούν την εκάστοτε μέρα. Κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του RUA, οφείλουν να τηρούν τον κανόνα των «3 κομματιών στην καθεμία/στον καθένα» και στο να υπάρχει μία ομαλή αλληλεπίδραση μεταξύ των ωφελούμενων. Για τα ωφελούμενα άτομα, πέρα από την παροχή βασικών ειδών πρώτης ανάγκης (ρούχα, παπούτσια, αξεσουάρ, κουβέρτες κλπ.) η διαδικασία του να ψάξουν και να διαλέξουν κάποιο ρούχο, λειτουργεί ασυνείδητα ώστε να ξεχαστούν από τα προβλήματα της καθημερινότητας. Τους χαλαρώνει και βοηθάει να καλυτερέψουν τις σχέσεις μεταξύ τους, αφού πολλές φορές θα ξεκινήσουν κουβέντα ανταλλάσσοντας απόψεις για τις επιλογές που κάνουν και στιλιστικές γνώμες μεταξύ τους. Στο τέλος της λειτουργίας, οι υπεύθυνοι του πόστου, μαζεύουν τα εναπομείναντα ρούχα και τα αποθηκεύουν για μελλοντική χρήση.

μακιγιάζ (γυναίκες) (1-2 άτομα)

κούρεμα (άνδρες) (1 άτομο)

Στο πόστο αυτό τα ωφελούμενα άτομα δέχονται υπηρεσίες γενικότερου καλλωπισμού, από επαγγελματίες του είδους. Το μακιγιάζ και του κούρεμα, εντάσσονται και αυτά στην κατηγορία των σταθερών πόστων. Ο εκάστοτε υπεύθυνος, οφείλει να γνωρίζει και δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην τήρηση των Κανόνων Υγιεινής, αλλά και να παραμένει ενήμερος για τις τάσεις της μόδας, ώστε να προτείνει στα ωφελούμενα άτομα καινούργια πράγματα. Σε δεύτερο χρόνο, το συγκεκριμένο πόστο, συγκαταλέγεται στα πόστα ενδυνάμωσης. Ο στόχος είναι το ωφελούμενο άτομο να αποκτήσει τη δυνατότητα και να εμπιστευτεί την ανανέωση της εξωτερικής του εμφάνισης σε αυτή την υπηρεσία της δομής (και κατά συνέπεια να εμπιστευτεί όλη τη δομή) και να ενδυναμωθεί ψυχολογικά. Η ενδυνάμωση παρέχεται όχι μόνο μέσω της επιφανειακής μεταμόρφωσης αλλά επίσης μέσω της δυνατότητας επιλογής συγκεκριμένου «λούκ» και μέσω της θέσπισης ορίων (χρονικός περιορισμός, επιλογή εστίασης σε κάποιο σημείο του προσώπου και όχι σε όλα κλπ.). Ειδικότερα για το μακιγιάζ και στην ίδια λογική, κρίνεται θεμιτό να ενθαρρύνονται σταδιακά τα ωφελούμενα άτομα που το επιθυμούν να προσφέρουν στη δομή υλικά μακιγιάζ που τους περισσεύουν ή/και να αρχίζουν να μακιγιούνται μεταξύ τους. Αξίζει τέλος να σημειωθεί πως ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να δίνεται στη διατήρηση ενός ευχάριστου κλίματος που βοηθάει το ωφελούμενο άτομο να ξεκλειδώσει και να νιώσει έτοιμο να χρησιμοποιήσει και τις άλλες υπηρεσίες του RUA. Στο τέλος της λειτουργίας οι υπεύθυνοι του πόστου μαζεύουν τα εναπομείναντα ρούχα και τα αποθηκεύουν για μελλοντική χρήση.

καλλιτεχνικά (1-2 άτομα)

Στο «τραπέζι των καλλιτεχνικών» τα ωφελούμενα άτομα έχουν τη δυνατότητα να ασχοληθούν με χειροτεχνίες, κατασκευές ή να ζωγραφίσουν και να εκφραστούν καλλιτεχνικά με υλικά που παρέχονται από το RUA. Ο υπεύθυνος του πόστου προετοιμάζει και προτείνει μία συγκεκριμένη δραστηριότητα, ενώ κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του RUA, επεξηγεί και φροντίζει να εισαγάγει τα ωφελούμενα άτομα στην εν λόγω δραστηριότητα. Τα καλλιτεχνικά στοχεύουν στην δημιουργική απασχόληση των ωφελούμενων και την σταθερή ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης μέσα από την ζωγραφική και τον σχέδιο. Επίσης τα καλλιτεχνικά είναι ένα εργαλείο για να ενισχυθεί η λεκτική έκφραση, δηλαδή η επικοινωνία που εξελίσσεται μέσα από κριτικές των έργων (όχι συμβολικά αλλά καθαρά σχεδιαστικά). Μαθαίνοντας την γλώσσα της τέχνης, ισότιμα με ένα οποιοδήποτε άλλο εργαστήριο καλλιτεχνικών, τα ωφελούμενα άτομα στήνουν ένα φυσικό και νοητό χώρο που τα επιτρέπει να εξελιχθούν δημιουργικά, και μέσα από αυτήν την εξέλιξη να ενδυναμωθούν προσωπικά αλλά και ομαδικά.

εξετάσεις (σύμβ. σεξουαλικής υγείας)

Ο σύμβουλος σεξουαλικής υγείας του RUA διεξάγει γρήγορες, ανώνυμες και αξιόπιστες εξετάσεις για HIV, Ηπατίτιδες Β & C και σύφιλη. Παράλληλα, παρέχονται στα ωφελούμενα άτομα συμβουλευτική για ασφαλέστερες πρακτικές και μείωση βλάβης αναφορικά με σεξουαλικές συμπεριφορές ή και χρήση ουσιών. Στην περίπτωση που κρίνεται απαραίτητο, γίνεται διασύνδεση με μονάδες υγείας (πχ. Μονάδες Ειδικών Λοιμώξεων), ενώ αν το ωφελούμενο άτομο χρήζει θεραπείας για ΣΜΝ (Ηπατίτιδες, Σύφιλη κλπ.), γίνεται σχετική παραπομπή σε νοσοκομεία καθώς και άλλες ΜΚΟ. Τέλος, γίνεται κινητοποίηση για τον έλεγχο εμβολίων που είναι απαραίτητα για τη προστασία των ωφελούμενων ατόμων που εργάζονται στο σεξ.

νομική στήριξη (1 δικηγόρος)

Η δικηγόρος του RUA συνομιλεί με τους/τις ωφελούμενες, οι οποίοι υποβάλλουν αιτήματα σχετικά με τις νομικές τους υποθέσεις για τις οποίες τους παρέχονται συμβουλές και τους υποδεικνύονται λύσεις. Οι συναντήσεις γίνονται σε ιδιαίτερο χώρο μέσα στο RUA, αλλά μερικές φορές ξεκινούν κάποιες συζητήσεις και στο χώρο της υποδοχής. Επιπλέον, η δικηγόρος είναι υπεύθυνη για την υποβολή αιτημάτων σε διάφορες υπηρεσίες που σχετίζονται με την εργασία στο σεξ και για την επαφή με φορείς στα πλαίσια μιας γενικότερης έρευνας που διεξάγεται για νομικά θέματα και ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ήδη μία ωφελούμενη έχει εκπροσωπηθεί από τη δικηγόρο του RUA ενώπιον του ποινικού δικαστηρίου, ενώ έχει επίσης διασφαλιστεί δωρεάν νομική εκπροσώπηση από προγράμματα για άλλους ωφελούμενους της δομής.

διασύνδεση (1 κοινων. λειτουργός)

Η κοινωνική λειτουργός προσφέρει υποστηρικτικές υπηρεσίες με σκοπό την πρόληψη ή την αντιμετώπιση ανθρωπίνων αναγκών και κοινωνικών προβλημάτων. Το έργο του κοινωνικού λειτουργού αφορά καταρχάς τη συμβουλευτική υποστήριξη ωφελούμενων. Για το λόγο αυτό μεριμνά για τη συνεργασία με δημόσιους φορείς κοινωνικής πρόνοιας και οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης με σκοπό την ενημέρωση και υποστήριξη σε ζητήματα περίθαλψης ή χορήγησης επιδομάτων για απόρους, άτομα με αναπηρίες ή άλλες ειδικές ανάγκες, ηλικιωμένους, παλιννοστούντες, αποφυλακισμένους, ανέργους κλπ. Επίσης, φροντίζει για την διασύνδεση και την συνεργασία με άλλους φορείς και ΜΚΟ με σκοπό αρχικά την δικτύωση του φορέα μας και ύστερα την δημιουργία ενός υποστηρικτικού πλαισίου που δύναται να καλύψει όλες τις πιθανές ανάγκες των ωφελούμενων. Κατά τη λειτουργία της δομής, πέρα από την παροχή πληροφοριών και παραπομπών, η κοινωνική λειτουργός εντοπίζει και καταγράφει τις ανάγκες του ωφελούμενου ατόμου και ύστερα εκπονεί σχέδιο παρέμβασης, με κύριο γνώμονα την αυτοδιάθεση αυτού, κινητοποιώντας το και ενδυναμώνόντάς το. Όπως και στην περίπτωση της δικηγόρου, οι συναντήσεις γίνονται σε ιδιαίτερο χώρο μέσα στο RUA, αλλά μερικές φορές ξεκινούν κάποιες συζητήσεις και στο χώρο της υποδοχής.

συμβουλευτική (2 άτομα)

Κατά τη διάρκεια της συμβουλευτικής, τα ωφελούμενα άτομα μπορούν να συζητήσουν πράγματα που τα απασχολούν, ενόσω οι σύμβουλοι συμπληρώνουν και παρακολουθούν το “Ημερολόγιο Υγείας” τους και τέλος προμηθεύονται προφυλακτικά, υλικά ασφαλούς ενέσιμης χρήσης ψυχοδραστικών ουσιών, τεστ εγκυμοσύνης κ.α. Πριν την είσοδο στο δωμάτιο συμβουλευτικής, οι σύμβουλοι διαβάζουν το ιστορικό του ωφελούμενου ατόμου σε περίπτωση που υπάρχει. Στη συνέχεια, υποδέχονται τα ωφελούμενα άτομα και επιδιώκουν την δημιουργία σχέσης με αυτά, ενημερώνοντάς τα για θέματα σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας, για ασφαλέστερες πρακτικές εργασίας στο sex ή/και ασφαλέστερες πρακτικές χρήσης ψυχοδραστικών ουσιών. Αν έχουν καταφέρει να δημιουργήσουν σχέση μαζί του, κατά τη διάρκεια της συζήτησης, αξιολογούν και ιεραρχούν τους “Παράγοντες Ευαλωτότητας” του ωφελούμενου ατόμου, παρέχοντάς του δηλαδή Ψυχολογικές Πρώτες Βοήθειες, ενδυναμώνοντας και υποστηρίζοντας το. Σε περίπτωση αιτήματος, οι σύμβουλοι παρεμβαίνουν και παραπέμπουν σε αρμόδιες υπηρεσίες και φορείς. Στόχος της συμβουλευτικής είναι η αποτελεσματικότερη παρέμβαση, η υποστήριξη και η ενδυνάμωση του ωφελούμενου ατόμου και σε καμία περίπτωση η ψυχανάλυση ή η ψυχοθεραπεία. Συνεπώς είναι στην κρίση και στην ευκαιρία των συμβούλων το ποια από τα παραπάνω βήματα θα ακολουθηθούν ή με ποιόν τρόπο για την επίτευξη του στόχου.

streetwork (2-3 άτομα)

Κατά τη διάρκεια λειτουργίας του RUA ομάδα 2-3 ατόμων διενεργούν περιπατητικό streetwork στην ευρύτερη περιοχή. Το streetwork λειτουργεί συμπληρωματικά του κέντρου προκειμένου να υπάρχει τακτική επαφή με την πιάτσα, παρατηρώντας, προσεγγίζοντας, ενημερώνοντας και παρεμβαίνοντας σε άτομα που δεν γνωρίζουν για την ύπαρξη της δομής ή δεν την επισκέπτονται, από επιλογή τους είτε επειδή δεν έχουν αυτή τη δυνατότητα. Η εργασία στο δρόμο έχει ως κύριο στόχο να ενημερώσει για τη λειτουργία του κέντρου και για τις υπηρεσίες που προσφέρει αρχικά με πρώτο στόχο να τραβήξει τον κόσμο προς το κέντρο για εξυπηρέτησή του με υπηρεσίες που στο δρόμο δεν είναι δυνατόν να προσφερθούν στο σύνολο τους. Η ομάδα παρέχει πληροφορίες και αναλαμβάνει τη διανομή προφυλακτικών και συνέργων ασφαλούς χρήσης. Μία ακόμα σημαντική υποχρέωση της ομάδας της εργασίας στο δρόμο είναι να παρακολουθεί τον τρόπο λειτουργίας, τα χαρακτηριστικά, τις μεταβολές και τις ανάγκες της πιάτσας και ενημερώνει την υπόλοιπη ομάδα. Τέλος, βάσει των παραπομπών και των προφυλακτικών και των συρίγγων που διανέμονται, συμπληρώνεται η “Ημερήσια Αναφορά Street”.

Για τα άτομα που εργάζονται στο RUA, τα ωράρια διαφέρουν προφανώς από αυτά των ωφελούμενων. Πριν την έναρξη της λειτουργίας, απαιτείται 1 ώρα προετοιμασίας (καθαρισμός χώρου, στήσιμο δωματίων, προετοιμασία υλικού κλπ.) ενώ με το πέρας της ακολουθούν επιπλέον δύο ώρες καθαριότητας και εποπτείας από κλινικό ψυχολόγο που συνεργάζεται με τη δομή. Κατά τις εποπτείες δίνεται η ευκαιρία να μορφοποιηθεί για κάθε ωφελούμενο ένα εξατομικευμένο πλάνο παρέμβασης βάσει των αρχών του case-management, βέλτιστη πρακτική σε περιπτώσεις μη συμβατικής παροχής ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών, αλλά και γίνεται επεξεργασία των δυσκολιών που αντιμετωπίζονται τόσο σε ομαδικό όσο και ατομικό επίπεδο κατά την εμπλοκή του προσωπικού στο έργο του RUA. Πρόκειται για μια δραστηριότητα σημαντική, στο μέτρο που η ομάδα του RUA βρίσκεται στην πρώτη γραμμή και εκτίθεται σε μαζικές προβολές και μεταβίβαση, που βεβαίως εγείρει αντιμεταβιβαστικές αντιδράσεις, οι οποίες με την επεξεργασία που υφίστανται γίνονται όχημα κατανόησης των ωφελούμενων αλλά και ευκαιρίες προσωπικής ανάπτυξης για την καθεμία και τον καθένα τους, χάρη στην προσπάθεια ανάπτυξης μιας διπλής αντίληψης της εξωτερικής πραγματικότητας και των ενδοψυχικών δυναμικών.

Όπως σχολιάζει και η Μαρία Ξανθάκη στο αφιέρωμα της propaganda.gr για RUA^[94]: «Κάνουμε εβδομαδιαίες ομαδικές εποπτείες με εξωτερικό κλινικό επόπτη, τον Αντώνη Πούλιο, που είναι υποψήφιος διδάκτωρ στο τμήμα Ψυχολογίας του Καποδιστριακού –με το τμήμα Ψυχολογίας έχουμε γενικότερα συνεργασία, στην επιστημονική επιμέλεια του προγράμματος. Η εποπτεία είναι απαραίτητη, καθώς είναι μία δουλειά εξαιρετικά ψυχοφθόρα, πράγμα που δεν καταλαβαίνεις σε πρώτη φάση. Υπάρχει μία αγωνία, λες «άκουσα έναν άνθρωπο τόσο πονεμένο, τι μπορώ να κάνω;». Γι’ αυτό μεταξύ μας δεν έχουμε μία επαγγελματική σχέση, αλλά προσωπική. Προσπαθούμε να λειτουργούμε ως ομάδα, προκειμένου να στηρίζουμε ο ένας τον άλλο. [...]».

[94] ΚΑΛΑΦΑΝΤΗ Μελίνα, Στο Red Umbrella Athens, η εργασία στο σεξ αντιμετωπίζεται με το σεβασμό που της αρμόζει, propaganda.gr, 30/10/2017

**Έλα,
να κάνεις διάλειμμα**

**Έλα,
να πιούμε καφέ**

**Έλα,
να τα πούμε**

**Έλα,
να διαλέξεις ρούχα**

**Έλα,
να μακιγιαριστείς**

**Έλα,
να εξεταστείς**

**Έλα,
να μιλήσουμε
για ασφαλέστερο σεξ**

**Έλα,
να πάρεις
προφυλακτικά**

Σατωβριάνδου 34

επιλογή

Η δομή του RUA στεγάζεται από την ίδρυσή της σε ένα τριώροφο κτίριο με στοά στην οδό Σατωβριάνδου 34 στην Ομόνοια. Η οδός Σατωβριάνδου, είναι προσκείμενη, όπως φαίνεται και στον **Χάρτη \$\$\$**, σε μία περιοχή της Αθήνας, όπου η εργασία έχει πυκνή συγκέντρωση. Είναι αρκετά σημαντικό λοιπόν το γεγονός ότι το RUA στεγάζεται σε έναν χώρο, ο οποίος βρίσκεται και χωρικά κοντά στην κοινότητα των εργαζομένων, και ταυτόχρονα είναι εύκολα προσβάσιμος και αναγνωρίσιμος από αυτήν. Γενικά, η περιοχή δυτικά της πλατείας Ομόνοιας, (αρχή 3ης Σεπτεμβρίου, Σατωβριάνδου, Βερανζέρου, αρχή Αγ. Κωνσταντίνου και Πειραιώς, Ζήνωνος, Μενάνδρου, Γερανίου, αρχή Αghισιλάου) αποτελούσε κατά τη νεότερη ιστορία της πόλης τη σύνδεση της πλατείας με τις περιοχές χονδρικού εμπορίου και μεταποίησης (Ψυρρή, Μεταξουργείο). Ήταν, δηλαδή, κατεξοχήν περιοχή εμπορίου, ανάμικτου λιανικού και χονδρικού. Σήμερα, έχει κρατήσει ελάχιστα τον χαρακτήρα που είχε, παρότι η κύρια δραστηριότητα της περιοχής παραμένει εμπορική. Η απομάκρυνση από το κέντρο μεταποιητικών μονάδων, γραφείων και υπηρεσιών, και η απαξίωση του κτιριακού αποθέματος οδήγησαν στην ευρύτερη υποβάθμιση της περιοχής, που συνδέθηκε αργότερα και με την είσοδο μεταναστών και περιθωριοποιημένων ομάδων.^[95]

Επίσης, δεδομένου του μεγάλου κτιριακού αποθέματος του κέντρου της Αθήνας, η χρήση και η αναδιαμόρφωση ενός υφιστάμενου κτιρίου και όχι η εξ αρχής δημιουργία ενός νέου, προτιμήθηκε στα πλαίσια αυτής της εργασίας, θέτοντας διαφορετικούς αλλά εξίσου ενδιαφέροντες συνθετικούς περιορισμούς. Με μία καταγραφή που πραγματοποιήθηκε στην ευρύτερη περιοχή της Ομόνοιας, στα πλαίσια ερευνητικού προγράμματος της Αρχιτεκτονικής Σχολής του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου και του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (πλέον Υπ. Περιβάλλοντος και Ενέργειας) το 2011^[96], κτίρια της εποχής του μεσοπολέμου και των πρώτων μεταπολεμικών δεκαετιών, αναδεικνύονται ως κυρίαρχες αρχιτεκτονικές ποιότητες. Πρόκειται για κτίρια που συνάδουν με τον αστικό και εμπορικό χαρακτήρα της κεντρικότητας της πόλης των Αθηνών των νεότερων χρόνων.^[97]

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, και ιδιαίτερα επειδή το κτίριο της οδού Σατωβριάνδου 34, από το 1999 χαρακτηρίστηκε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο^[98], επιλέχθηκε αυτό να αποτελέσει αντικείμενο της αρχιτεκτονικής πρότασης της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

[95] ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΥ Χριστίνα και ΤΡΙΑΝΤΗΣ Λουκάς, Κεντρικότητες και δυναμικές των χρήσεων γης στο κέντρο πόλης Αθήνας, Μεταλλασσόμενοι χαρακτήρες και πολιτικές στα κέντρα πόλης Αθήνας και Πειραιά, Ερευνητικό Πρόγραμμα, Υ.Π.Ε.Κ.Α & Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, Φάση Α, Αθήνα, Ιανουάριος 2011 σελ. 158

[96] Υ.Π.Ε.Κ.Α & Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, Μεταλλασσόμενοι χαρακτήρες και πολιτικές στα κέντρα πόλης Αθήνας και Πειραιά, Ερευνητικό Πρόγραμμα, Φάση Α & Β, Αθήνα, Ιανουάριος/Μάιος 2011

[97] ΒΑΣΕΝΧΟΒΕΝ Μαρία και ΓΙΑΜΑΡΕΛΟΣ Στέλιος, Ιστορική Διάσταση Διατήρηση και Προστασία, Μεταλλασσόμενοι χαρακτήρες και πολιτικές στα κέντρα πόλης Αθήνας και Πειραιά, Ερευνητικό Πρόγραμμα, Υ.Π.Ε.Κ.Α & Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, Φάση Β, Αθήνα, Μάιος 2011 σελ. 95

[98] ΦΕΚ Β 1168, ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΥΠΠΟ/ΔΙ/ΑΠ/Γ 2335/26271/11-05-1999, 14/06/1999

"Karten von Attika"

Χάρτης της Αθήνας των Curtius Ernst και Kaupert, Johann A. για λογαριασμό του γερμανικού ινστιτούτου (c. 1875). Στο χάρτη διακρίνεται η ρυμοτομία των οδών Σατωβριάνδου και Ξούθου.

ιστορία

Έπειτα από μία πρώτη επίσκεψη στο χώρο του Red Umbrella Athens, διαπιστώθηκε, πως το κτίριο στην οδό Σατωβριάνδου, είναι αξιόλογης αρχιτεκτονικής σημασίας. Έτσι αρχικά, αναζητήθηκε αν αυτή η υπόθεση επιβεβαιώνεται, και πραγματοποιήθηκε αναζήτηση στο «Διαρκή Κατάλογο των Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων της Ελλάδος»^[99], όπου και εντοπίστηκε το «ΦΕΚ Β 1168, ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ 2335/26271/11-05-1999, 14/06/1999»,

Κατόπιν αυτού του ευρήματος, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στην Υπηρεσία Νεωτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Αττικής, Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας και Κυκλάδων (Κλειψύδρας 1, Πλάκα) για την αναζήτηση του φακέλου του μνημείου. Από εκεί, έγινε παραπομπή στην Διεύθυνση Προστασίας και Αναστήλωσης Νεώτερων και Σύγχρονων Μνημείων (Ερμού 17, Αθήνα), όπου και υπήρχε ο συνολικός φάκελος. Από την πρόσβαση σε αυτόν, παρατηρήθηκε ότι η διαδικασία της κήρυξης ξεκίνησε με αφορμή αίτημα της ιδιοκτήτριας του κτίσματος της Σατωβριάνδου 36, για κατεδάφιση, με αποτέλεσμα τον χαρακτηρισμό τεσσάρων γειτονικών κτιρίων της Σατωβριάνδου (30, 32, 34, 36).

Σε σχέση με το επίμαχο κτίριο της Σατωβριάνδου 34, δεν υπήρχαν παραπάνω στοιχεία, πέρα από μία γραπτή γνωμάτευση εντεταλμένου αρχιτέκτονα, ένας πολεοδομικός χάρτης της περιοχής σε κλίμακα 1:2000 και 5 φωτογραφίες. Για τα πρακτικά της συνεδρίασης του Κεντρικού Συμβουλίου Νεωτέρων Μνημείων, με αριθμό πρωτοκόλλου 20/24-9-1998, έγινε σχετικό αίτημα στο Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων (Πλατεία Καρύτση 10, Αθήνα). Σύμφωνα με αυτά, ο Προϊστάμενος του Γ' Τμήματος Νεωτέρων Μνημείων της ΔΙΛΑΠ, Δανιήλ Ορφανουδάκης, εισηγήθηκε:

«Κτίριο της οδού Σατωβριάνδου 34

Τριώροφο κτίριο με στοά στο ισόγειο που ενοποιεί τις οδούς Σατωβριάνδου και Ξούθου. Στο ισόγειο υπάρχουν καταστήματα, στους ορόφους –που παλαιότερα ήταν κατοικίες- είναι επαγγελματικές στέγες. Ανήκει στην κατηγορία των εκλεκτιστικών κτιρίων με ανάμικτα στοιχεία. Οι είσοδοι του κτιρίου είναι πλαισιωμένοι με τραβηχτές πόρτες κορνίζες, ξύλινες ταμπλαδωτές πόρτες και οβάλ φεγγίτες. Στο κεντρικό τμήμα της όψης υπάρχουν διακοσμητικά στοιχεία, με εξώστες που στηρίζονται σε μαρμάρινα φορούσια και φέρουν περίτεχνο σιδερένιο κιγκλίδωμα.

Τραβηχτό οριζόντιο κυμάτιο διαχωρίζει το ισόγειο από τους ορόφους, Το κυματιστό στηθαίο της στέψης του κτιρίου είναι με πεσσούς και μπαλούστρες, συμμετρικά τοποθετημένα.

Εισηγείται να χαρακτηριστεί ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο γιατί αποτελεί δείγμα κτιρίου σημαντικό για τη μελέτη της ιστορίας της αρχιτεκτονικής.»

Μιας και ο φάκελος στο ΥΠΠΟ, δεν διέθετε σχέδια ή κάποια στοιχειώδη ιστορικά στοιχεία του κτιρίου, επιχειρήθηκε αναζήτηση αυτών, αρχικά στο Εργαστήριο Αρχιτεκτονικής Μορφολογίας και Ρυθμολογίας του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, και στο αρχείο της «MONUMENTA», που ασχολείται με την προστασία και την ανάδειξη της αρχιτεκτονικής και φυσικής κληρονομιάς στην Ελλάδα και την Κύπρο. Η αναζήτηση για ακόμη μία φορά αναδείχθηκε άκαρπη.

5. Τις διατάξεις του άρθρου 20Α του Ν. 1558/85 (ΦΕΚ 137/Α/26.7.85) και του άρθρου 14 και 17 του Ν.Δ. 216/1943 (ΦΕΚ 61/Α/13.4.92) και του άρθρου 32 παρ. 5 του Ν. 1337/1983 της προκήρυξης, σύμφωνα με την οποία οφείνται να κατασκευαστούν και να λειτουργήσουν:

Ορισμένα από τα Κεντρικά Αρχαία Συμβολία, τα οποία, σύμφωνα με την προκήρυξη, είναι τα Αρχαία Συμβολία του ΥΠΠΟ, οι οποίες, σύμφωνα με την προκήρυξη, είναι τα Αρχαία Συμβολία του ΥΠΠΟ, οι οποίες, σύμφωνα με την προκήρυξη, είναι τα Αρχαία Συμβολία του ΥΠΠΟ.

Η παρούσα απόφαση δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 3 Ιουνίου 1999

Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΠΑΠΑΖΩΗ

Αριθ. ΥΠΠΟ/ΔΙΑΔΠ/Γ/2335/26271 (4)
Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου του κτιρίου της οδού Σατωβριάνδου 34, στην Αθήνα.

Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις α) Του Ν. 1558/85 «περί Κυβέρνησης και Κυβερνητικών Οργάνων» που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 137/Α/26.7.85.

β) Του άρθρου 52 του Ν. 5351/32 «πεί Αρχαιοτήτων» όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 14 και 17 του Ν.Δ. 216/1943 και τροποποιήθηκε με το άρθρο 32 παρ. 5 του Ν. 1337/1983 και ισχύει.

γ) του Ν. 1469/50 «περί προστασίας ειδικής κατηγορίας οικοδομημάτων και έργων τέχνης μεταγενεστέρων του 1830».

δ) του Ν. 2039 «περί Κύρωσης της Σύμβασης για την προστασία της αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της Ευρώπης» ΦΕΚ 61/Α/13.4.92

ε) του Ν.Δ. 941/77 «περί Οργανισμού του ΥΠΠΕ»

ζ) του Π.Δ. 161/26.4.84 (ΦΕΚ 54/Α/30.4.84) «περί ανακατανομής αρμοδιοτήτων των Υπουργείων ΥΠΠΕ-ΥΧΟΠ».

2. Την ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΝΟΣ/57631/21.11.97 (ΦΕΚ 1080/ΤΒ/5.12.97) με την οποία τροποποιείται η παρ. 8 του άρθρου 6 της ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΝΟΣ/49095/30.10.91 (ΦΕΚ 987/ΤΒ/28.11.91) «Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων Υπουργού και δικαιομάτος υπογραφής «Με εντολή Υπουργού» στους Γεν. Γραμματείς, Γεν. Διευθυντές και Προϊσταμένους των Δ/νσεων, Τμημάτων και Γραφείων της Κεντρικής Υπηρεσίας του ΥΠΠΟ».

3. Την εισήγηση της Της Εφορείας Νεωτέρων Μνημείων και τα λοιπά στοιχεία του φακέλου.

4. Την ομόφωνη γνωμοδότηση του Κεντρικού Συμβουλίου Νεωτέρων Μνημείων με αριθμό 20/24.9.98, αποφασίζουσα:

Χαρακτηρίζουμε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο που χρειάζεται ειδική κρατική προστασία, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 1469/50, το κτίριο της οδού Σατωβριάνδου 34, στην Αθήνα γιατί αποτελεί χαρακτηριστικό Δείγμα εκλεκτικιστικού κτιρίου, σημαντικό για τη μελέτη της ιστορίας της αρχιτεκτονικής.

Η παρούσα να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 11 Μαΐου 1999

Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΠΑΠΑΖΩΗ

Αριθ. ΥΠΠΟ/ΔΙΑΔΠ/Γ/2335/26271 (4)
Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου του κτιρίου της οδού Σατωβριάνδου 34, στην Αθήνα.

Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Έχοντας υπόψη:
1. Τις διατάξεις α) Του Ν. 1558/85 «περί Κυβέρνησης και Κυβερνητικών Οργάνων» που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 137/Α/26.7.85.

β) Του άρθρου 52 του Ν. 5351/32 «πεί Αρχαιοτήτων» όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 14 και 17 του Ν.Δ. 216/1943 και τροποποιήθηκε με το άρθρο 32 παρ. 5 του Ν. 1337/1983 και ισχύει.

γ) του Ν. 1469/50 «περί προστασίας ειδικής κατηγορίας οικοδομημάτων και έργων τέχνης μεταγενεστέρων του 1830».

δ) του Ν. 2039 «περί Κύρωσης της Σύμβασης για την προστασία της αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της Ευρώπης» ΦΕΚ 61/Α/13.4.92

ε) του Ν.Δ. 941/77 «περί Οργανισμού του ΥΠΠΕ»

ζ) του Π.Δ. 161/26.4.84 (ΦΕΚ 54/Α/30.4.84) «περί ανακατανομής αρμοδιοτήτων των Υπουργείων ΥΠΠΕ-ΥΧΟΠ».

2. Την ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΝΟΣ/57631/21.11.97 (ΦΕΚ 1080/ΤΒ/5.12.97) με την οποία τροποποιείται η παρ. 8 του άρθρου 6 της ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΝΟΣ/49095/30.10.91 (ΦΕΚ 987/ΤΒ/28.11.91) «Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων Υπουργού και δικαιομάτος υπογραφής «Με εντολή Υπουργού» στους Γεν. Γραμματείς, Γεν. Διευθυντές και Προϊσταμένους των Δ/νσεων, Τμημάτων και Γραφείων της Κεντρικής Υπηρεσίας του ΥΠΠΟ».

3. Την εισήγηση της Εφορείας Νεωτέρων Μνημείων και τα λοιπά στοιχεία του φακέλου.

4. Την ομόφωνη γνωμοδότηση του Κεντρικού Συμβουλίου Νεωτέρων Μνημείων με αριθμό 20/24.9.98, αποφασίζουσα:

Χαρακτηρίζουμε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο που χρειάζεται ειδική κρατική προστασία, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 1469/50, το κτίριο της οδού Σατωβριάνδου 34, στην Αθήνα γιατί αποτελεί χαρακτηριστικό Δείγμα εκλεκτικιστικού κτιρίου, σημαντικό για τη μελέτη της ιστορίας της αρχιτεκτονικής.

Η παρούσα να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 11 Μαΐου 1999

Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΠΑΠΑΖΩΗ

Αριθ. ΥΠΠΟ/ΔΙΑΔΠ/Γ/2335/26271 (4)
Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου του κτιρίου της οδού Σατωβριάνδου 34, στην Αθήνα.

Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Έχοντας υπόψη:
1. Τις διατάξεις α) Του Ν. 1558/85 «περί Κυβέρνησης και Κυβερνητικών Οργάνων» που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 137/Α/26.7.85.

β) Του άρθρου 52 του Ν. 5351/32 «πεί Αρχαιοτήτων» όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 14 και 17 του Ν.Δ. 216/1943 και τροποποιήθηκε με το άρθρο 32 παρ. 5 του Ν. 1337/1983 και ισχύει.

γ) του Ν. 1469/50 «περί προστασίας ειδικής κατηγορίας οικοδομημάτων και έργων τέχνης μεταγενεστέρων του 1830».

δ) του Ν. 2039 «περί Κύρωσης της Σύμβασης για την προστασία της αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της Ευρώπης» ΦΕΚ 61/Α/13.4.92

ε) του Ν.Δ. 941/77 «περί Οργανισμού του ΥΠΠΕ»

ζ) του Π.Δ. 161/26.4.84 (ΦΕΚ 54/Α/30.4.84) «περί ανακατανομής αρμοδιοτήτων των Υπουργείων ΥΠΠΕ-ΥΧΟΠ».

Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στο Πολεοδομικό Γραφείο του Δήμου Αθηναίων (Σωκράτους 57, Ομόνοια), όπου έγινε προτροπή για αίτημα στην ΔΕΗ, προκειμένου να εντοπιστεί η χρονολογία της πρώτης ηλεκτροδότησης του κτιρίου και κατόπιν αυτής να γίνει αναζήτηση για την χρονολογία και την οικοδομική άδεια. Δεδομένου ότι η ΔΕΗ, ιδρύθηκε το 1950, και το κτίριο της Σατωβριάνδου είναι εμφανώς προγενέστερο, και πιθανότατα ηλεκτροδοτούμενο από την εποχή όπου η εταιρεία ηλεκτροδότησης Αθηνών και Πειραιά ήταν η αγγλικών συμφερόντων «Πάουερ» (1924-1927), η οποία στη συνέχεια μετονομάστηκε στην Ηλεκτρική Εταιρεία Αθηνών-Πειραιώς (ΗΕΑΠ), η αναζήτηση των αρχείων του κρίθηκε ιδιαίτερα ασύμφορη στα πλαίσια της συγκεκριμένης εργασίας.

Η έρευνα επομένως, μετατοπίστηκε στους τωρινούς ενοικιαστές της Σατωβριάνδου 34, την Μη Κυβερνητική Οργάνωση, «Στρατός της Σωτηρίας/Salvation Army», από τους οποίους ζητήθηκε και άδεια για την χρήση του κτιρίου ως αντικείμενο της αρχιτεκτονικής μελέτης της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Η υπεύθυνη δράσης του Salvation Army στην Ελλάδα και την Ιταλία, Captain Ray Lamont κατόπιν συνεννόησης με τον ιδιοκτήτη, κ. Ernie Makris, παραχώρησαν τη σχετική άδεια, χωρίς όμως να επικοινωνήσουν καμία επιπρόσθετη πληροφορία ή στοιχεία σε σχέση με την ιστορία και την αρχιτεκτονική του κτιρίου.

Με αυτά τα δεδομένα, έγινε μία τελευταία απόπειρα εύρεσης της ιστορίας του κτιρίου της Σατωβριάνδου 34, προσεγγίζοντας αυτή τη φορά τον ενοικιαστή ενός εκ των καταστημάτων του ισόγειου, κ. Σταύρου Κατσαφάδου. Η συνομιλία μαζί του αποδείχθηκε καθοριστικής σημασίας, και μιας και αποτελεί μοναδική πηγή ιστορικών πληροφοριών σε σχέση με το κτίριο:^[100]

«[...] Αυτό το κτίριο είναι το λιγότερο, λιγότερο 120 ετών είναι δηλαδή του πιο προηγούμενου αιώνα. Δεν το ξέρω ακριβώς αλλά όταν ήρθα εδώ μου είπε ο μηχανικός είναι 100 ετών ο οποίος είναι ο σύζυγος της ιδιοκτήτριας.

«[...] Εγώ ήρθα εδώ το 1980. Αυτό το κτήριο και η στοά ήταν γνωστή ως στοά Δεκανέα. Αυτοί ήταν δυο αδέρφια και δεν αφήσαν απογόνους παρά μια ανιψιά η οποία ονομάζεται Αναστασοπούλου.

«[...] Αυτή εδώ λέγεται στοά Δεκανέα και στα τεχνικά σχέδια, επειδή δεν υπήρχε δυνατότητα να μείνει ελεύθερος χώρος αλλού φαίνεται αυτό ως ελεύθερος χώρος και είναι κοινόχρηστος χώρος παρότι εμείς το έχουμε ιδιοποιηθεί. Και λέγεται στοά Δεκανέα αυτό.

«[...] Εμένα είναι φίλος μου ο άντρας της Αναστασοπούλου ο Ζήσης ο Μακρής ο οποίος είναι μηχανικός και είναι ο μηχανικός ο οποίος έχει αναπαλαιώσει όλα τα κτίρια της Τράπεζας Πειραιώς. Και έχει αναπαλαιώσει και αυτό εδώ το κτίριο. Γός του είναι ο κύριος Ernie.

«[...] Εγώ ήρθα εδώ το 1980. Η αναπαλαίωση του κτιρίου γινόταν επί πάρα πολλά χρόνια, έχει γίνει πρόσφατα για αυτό είναι σε καλή κατάσταση. Εγώ ήμουν εδώ και αυτό σκαβόταν όλο. Γινόταν ένα άνω κάτω.

«[...] Πριν από το 2008 είχαν ξεκινήσει οι εργασίες λίγο μετά την Ολυμπιάδα, το 2006-2007.

«[...] Παρόλο που είναι αρκετά ψηλό έχει μόνο δυο πατώματα. Και όλο αυτό γιατί είναι πολύ ψηλοτάβανο. Εάν ανεβείτε πάνω τα γύψινα, οι ελαιογραφίες και οι ζωγραφίες που έχει επάνω, ο Ζήσης είχε φέρει ένα καταπιηκτικό αιογράφο. Ο οποίος έχει κάνει, δεν ξέρω τώρα σε τι κατάσταση βρίσκεται, δεν ξέρω τώρα με τη ΜΚΟ που έχει εγκατασταθεί δεν ξέρω τι γίνεται δεν έχω πρόσβαση. Παλιότερα ανέβαινα και έκανα βόλτα ανακάλυπτα κάποια κομμάτια του κτιρίου, ένα δαιδαλώδες κτήριο είναι.

«[...] Ένα υπόγειο έχει μόνο στο τέλος της στοάς το οποίο χρησιμεύει σαν μια υποτυπώδης αποθήκη.

«[...] Από το 1980 και μετά ο μόνος που εγκαταστάθηκε ήταν ο Τάσος Γκουγκουλώρης, είδη κομμωτηρίου, που ήταν στον πρώτο. Εδώ στο ισόγειο υπήρξαν κάποιοι σαν ξενοδοχείο, ούτε ένα χρόνο. Ήταν αλλοεθνείς, Πακιστάν Μπαγκλαντές ίσως, είχαν το χώρο σαν ξενώνα, μια βραδιά δυο βραδιές και να φύγουν. Ο Γκουγκουλώρης ήρθε αρκετά χρόνια. Έμεινε δέκα χρόνια πάνω και μετά περιορίστηκε στο μαγαζί εδώ απέναντι (ισόγειο) δύο χρόνια και μετά έφυγε.[...]»

[100] Η συνομιλία αυτή που πραγματοποιήθηκε στις 25/04/2018, έπειτα από την έγκριση του κ. Κατσαφάδου, ηχογραφήθηκε και απομαγνητοφωνήθηκε.

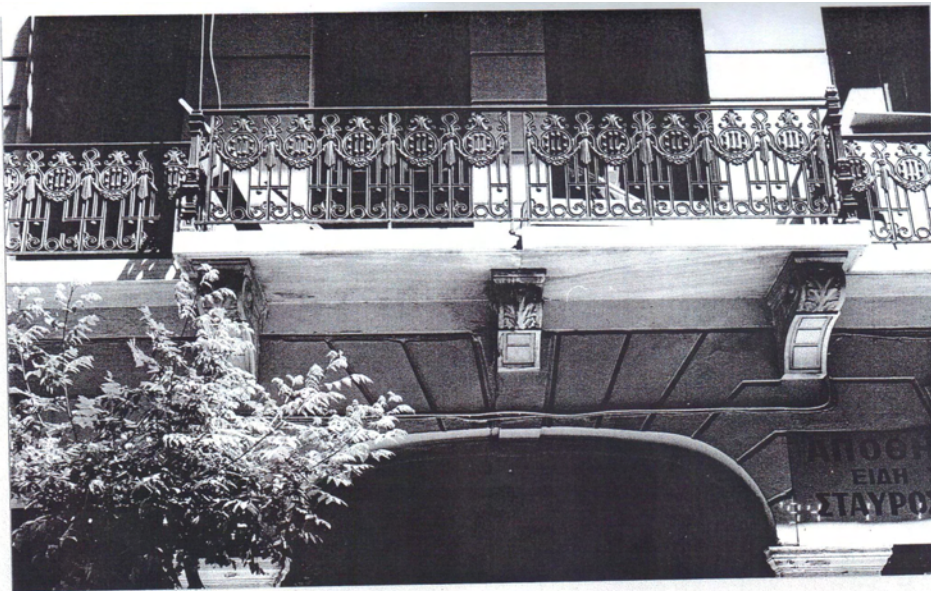

ΕΡΗ ΑΠΟ ΣΑΤΟΜΒΡΙΑΝΟΥ

Π. Ο. ΒΑΒΑΤΣΙΟΥΛΑΣ / 1998

ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ ΟΨΗΣ Δ

ΣΤΟΑ

Οι πληροφορίες του κ. Κατσαφάδου, είναι βάσιμες και επιβεβαιώνονται με διάφορα στοιχεία που προέκυψαν από όλη αυτήν την έρευνα όπως τα ονόματα των ιδιοκτητών (Ελένης Αναστασοπούλου, Ζήσης και Ernie Μακρή). Έγινε λοιπόν αναζήτηση της οικογένειας Μακρή-Αναστασοπούλου, οι οποίοι έχουν τεχνική εταιρεία (ΜΑΚΡΗΣ ΖΗΣΗΣ ΑΤΕ) και από την συνομιλία με τον κ. Ζήση Μακρή προέκυψαν επιπλέον τα εξής στοιχεία:^[101]

«Η ιστορία του κτηρίου είναι περιέργη και ιδιόρρυθμη, η ημερομηνία που κτίστηκε δεν είναι ακριβής. Αυτό έχει κατασκευαστεί από έναν έμπορο ο οποίος είχε μια κόρη και ήθελε να κρατήσει το ένα και να παντρεύει την κόρη να την έχει εκεί κοντά του.

[...] Η στοά ήταν μικρά μαγαζάκια των 6-7 τετραγωνικών. Έχω προλάβει τα μικρά μαγαζάκια που ο ένας είχε μια μικρή μηχανή και τύπωνε κάρτες η μπλοκ αποδείξεων ο άλλος πούλαγε σπάγκους, ο τρίτος τσιγάρα χονδρικής.

[...] Όταν άρχισα να τα φροντίζω αυτά είχαν περιέλθει στα χέρια της συζύγου, ως κληρονομιά του Δεκανέα ο οποίος ήταν ένας Έλληνας μετανάστης στην Αμερική στην περιοχή της Βοστώνης [...] αποφάσισε να φέρει τα παιδιά του στην Ελλάδα. Ήταν το όνειρό του. Ήρθε στην Ελλάδα και το κτήριο είχε κατασχεθεί από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος γιατί ο έμπορος είχε φалиρίσει. Αυτός το αγόρασε λίγο πριν το 1940 και ξανάφυγε στην Αμερική. Περιήλθε στην οικογένεια Δεκανέα και τη στοά την έβγαλε στοά Δεκανέα. Το κτήριο αυτό δεν κατοικήθηκε ποτέ εν αντιθέσει με τα μαγαζάκια. Εγώ ασχολούμαι με αυτό το κτήριο από το 1970 κάτι όπου και η σύζυγός μου το κληρονόμησε. Η οικογένεια Δεκανέα δεν ήρθε ποτέ στην Ελλάδα γιατί απέκτησε μεγάλη περιουσία στην Αμερική, με φάρμες και αγροτεμάχια με καλλιέργεια cranberries στην Νέα Αγγλία Cape Cod. Η οικογένεια ονομάζεται πλέον Deca.^[102]

Άλλαξε η εποχή και η στοά έμεινε για καιρό άδεια και προσπάθησα με κάθε τρόπο να το διατηρήσω και επιστρέφοντας από Αμερική το έφτιαξα.

[...] Εκτός από την πρόσοψη που έχει μέσα ήταν όλο ζωγραφιστό δεν ξέρω ποιος το έβαψε. Σε κάποια φάση νοικιάστηκαν αυτά σε κάποιο σύλλογο (μουσουλμάνοι) το πάνω είναι πιο πλούσια φτιαγμένο από το κάτω.

Δεν υπήρχε τζάκι δεν είχε θέρμανση το μόνο που υπήρχε ήταν μια μεγάλη κουζίνα και μια εσωτερική σκάλα. Εδώ είχε λουτρό θυμήθηκα τα νερά κατεβαίνουν από εκεί (φωταγωγός με ασανσέρ). Η αποχέτευση είναι στον πίσω δρόμο...

[...] Το κτήριο είναι πέτρινη κατασκευή με τρέσες, υπάρχουν οι περιμετρικοί τοίχοι και ένα δυο τοίχοι που είναι φέροντες, η κατασκευή ήταν από πάνω έπεφτε το ξύλινο πάτωμα και από κάτω υπήρχε το κοτετσόσυρμα που λέμε και αυτό είχε σοβατιστεί και κρατιότανε. Το δάπεδο ήταν... τα δοκάρια ήταν στρογγυλά τα οποία ήταν κέδρος πολύ γερό ξύλο, λίγο σαπίσανε δεν είχαν προβλήματα.. Οι τοίχοι χαλάσανε, έπρεπε να φτιάξω όλη τη σκεπή, αφαιρέσαμε όλα τα κεραμίδια το μονώσαμε το πετσώσαμε και πάνω εκεί βάλαμε αυτή την αλουμίνιο που δείχνει σαν κεραμίδια το σφραγίσαμε περιμετρικά και δεν ξαναμπήκε γιατί δεν μπορούσε η φέρουσα κατασκευή της σκεπής να αντέξει το βάρος της κεραμοσκεπής. Μόλις το έφτιαξα σταμάτησε να βουλιάζει.

[...] Η πέτρα δεν είναι καλής ποιότητας.. Όταν έπεσαν οι σοβάδες η πετρά δεν ήταν σωστά ήταν μαζεμένα υλικά από κατεδαφίσεις.. Οι σεισμοί που το έχουν χτυπήσει δεν έχουν κάνει καμία ζημιά.

[...] Αυτή η προσθήκη πρέπει να γίνει παλιά δεν είναι το γνήσιο διατηρητέο αλλά μάλλον έγινε την εποχή του 1950-1960. Εγώ έβαλα παράθυρα πίσω γιατί είχαν σαπίσει. Απ' ότι έχω καταλάβει πρέπει το πίσω κομμάτι να είχε ταρατσάκια. Όπως ήταν παλιά διότι αυτό που έγινε [...] εγώ βρήκα το ένα κομμάτι αυτό ήταν σωριασμένο στην πίσω μεριά εσωτερικά αλλά μάλλον ήταν δυο μικρά διαμερίσματα στο πίσω μέρος γιατί η Ξούθου ήταν δρόμος είχε αποθήκες και οι ναρκομανείς... βρήκαμε πεθαμένους από δίπλα.

[...] Εδώ είχε μια ένα κλιμακοστάσιο το οποίο το βγάλαμε και τοποθετήθηκε εκεί το ασανσέρ.

[...] Δεν υπάρχει οικοδομική άδεια αλλά έχει ορισμένα ρολόγια που είναι του 1930 τα οποία είναι και επικίνδυνα.»

[101] Η συνομιλία αυτή που πραγματοποιήθηκε στις 10/05/2018, έπειτα από την έγκριση του κ. Μακρή, ηχογραφήθηκε και απομαγνητοφωνήθηκε.

[102] Decas Cranberry Products, Inc.

Προσωπικό αρχείο Ζήση Μακρή c: 1980

Προσωπικό αρχείο Ζήση Μακρή c: 1980

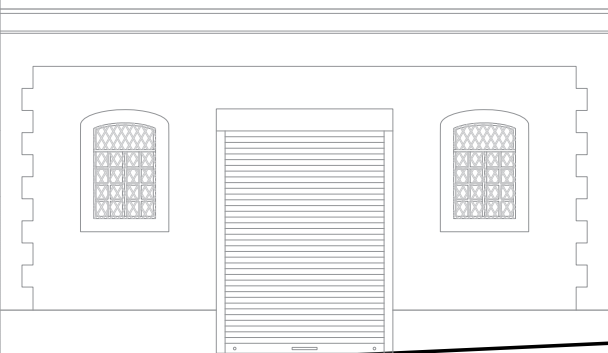

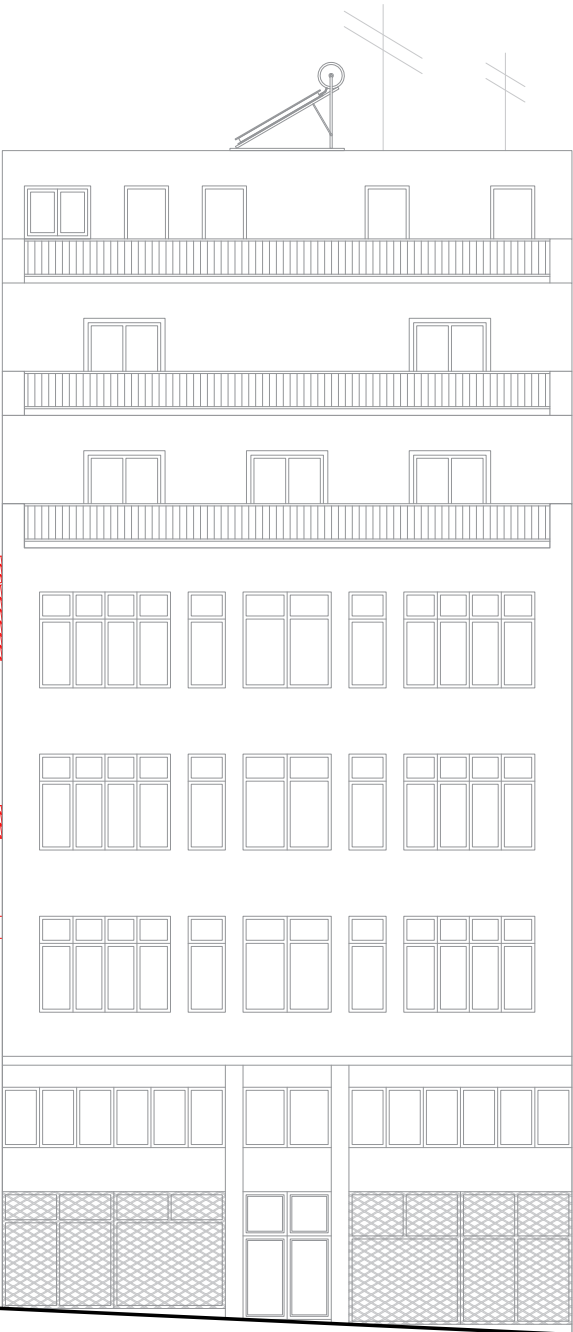
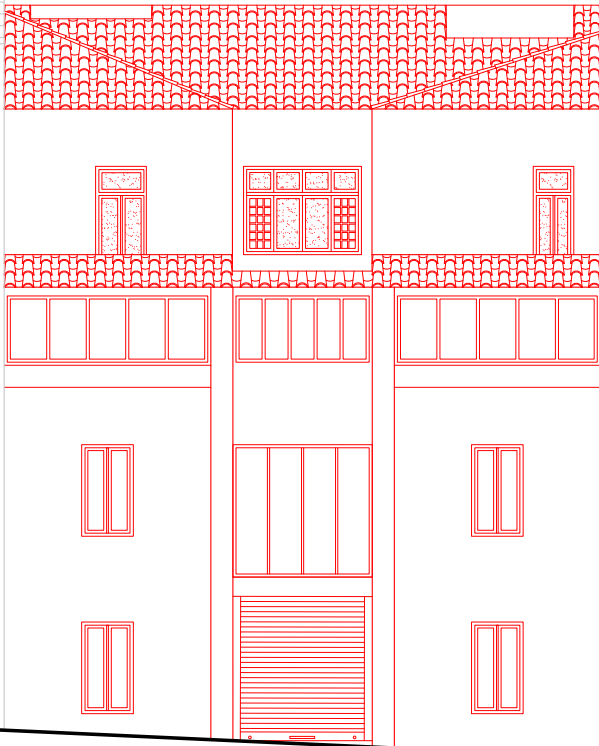
Προσωπικό αρχείο Ζήση Μακρή c. 1980

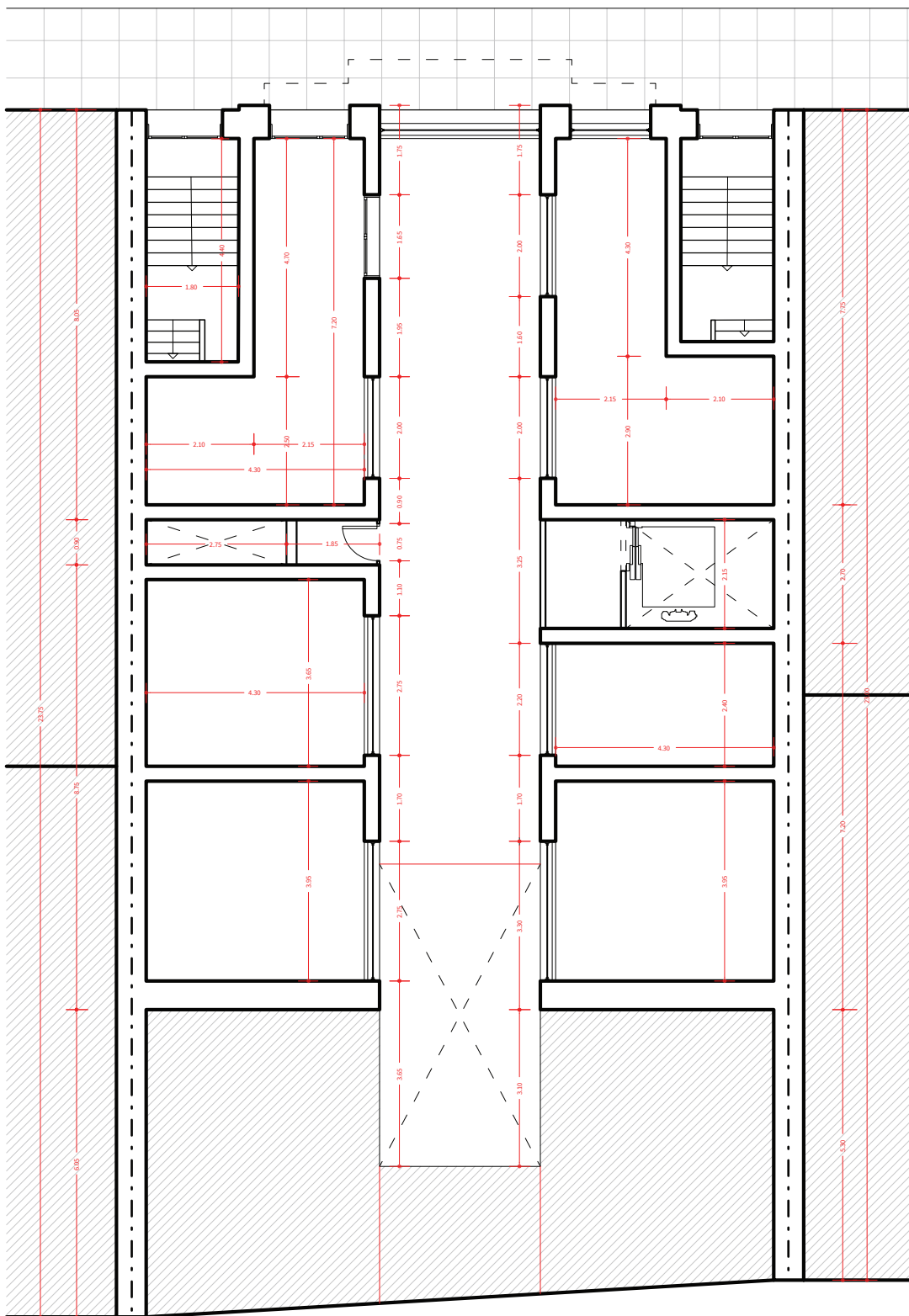

Η προσθήκη για την οποία γίνεται λόγος, είναι ο όγκος που βρίσκεται στην πίσω όψη του κτιρίου επί της οδού Ξούθου, ο οποίος είναι προσβάσιμος από την στοά και φτάνει στο επίπεδο του δαπέδου του δευτέρου ορόφου, καλύπτοντας δηλαδή τα ανοίγματα του πρώτου ορόφου. Η προσθήκη αυτή, η οποία δεν έχει καμία απολύτως σχέση με την πρωταρχική αρχιτεκτονική ποιότητα του κτιρίου προτιμήθηκε να μην ληφθεί υπόψη στην υπάρχουσα μελέτη, και στη θέση να εφαρμοστεί κάποια άλλη σχεδιαστική πρόταση.

Συνολικά, μία προσωπική εκτίμηση για το κτίριο είναι ότι αποτελεί ιδιαίτερο δείγμα αρχιτεκτονικής και όχι μόνο για τους λόγους που εισηγήθηκε ο κ. Ορφανουδάκης. Συγκεκριμένα, αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα τυπολογίας της διπλοκατοικίας, η οποία αντικαταστάθηκε από την τυπολογία των πολυκατοικιών την περίοδο του μεσοπολέμου (1920-1930), έχοντας δύο διαφορετικές ανεξάρτητες εισόδους και κλιμακοστάσια. Επίσης, οι τοιχογραφίες, περισσότερες από τις οποίες πλέον έχουν καλυφθεί με ειδικό επίχρισμα για να προστατευτούν, φαίνονται να είναι αντιπροσωπευτικές της εποχής της οποίας κτίστηκε το κτίριο, συνδυάζοντας ανθρώπινες αφηρημένες παραστάσεις με γεωμετρικά μοτίβα και μοτίβα με άνθη.

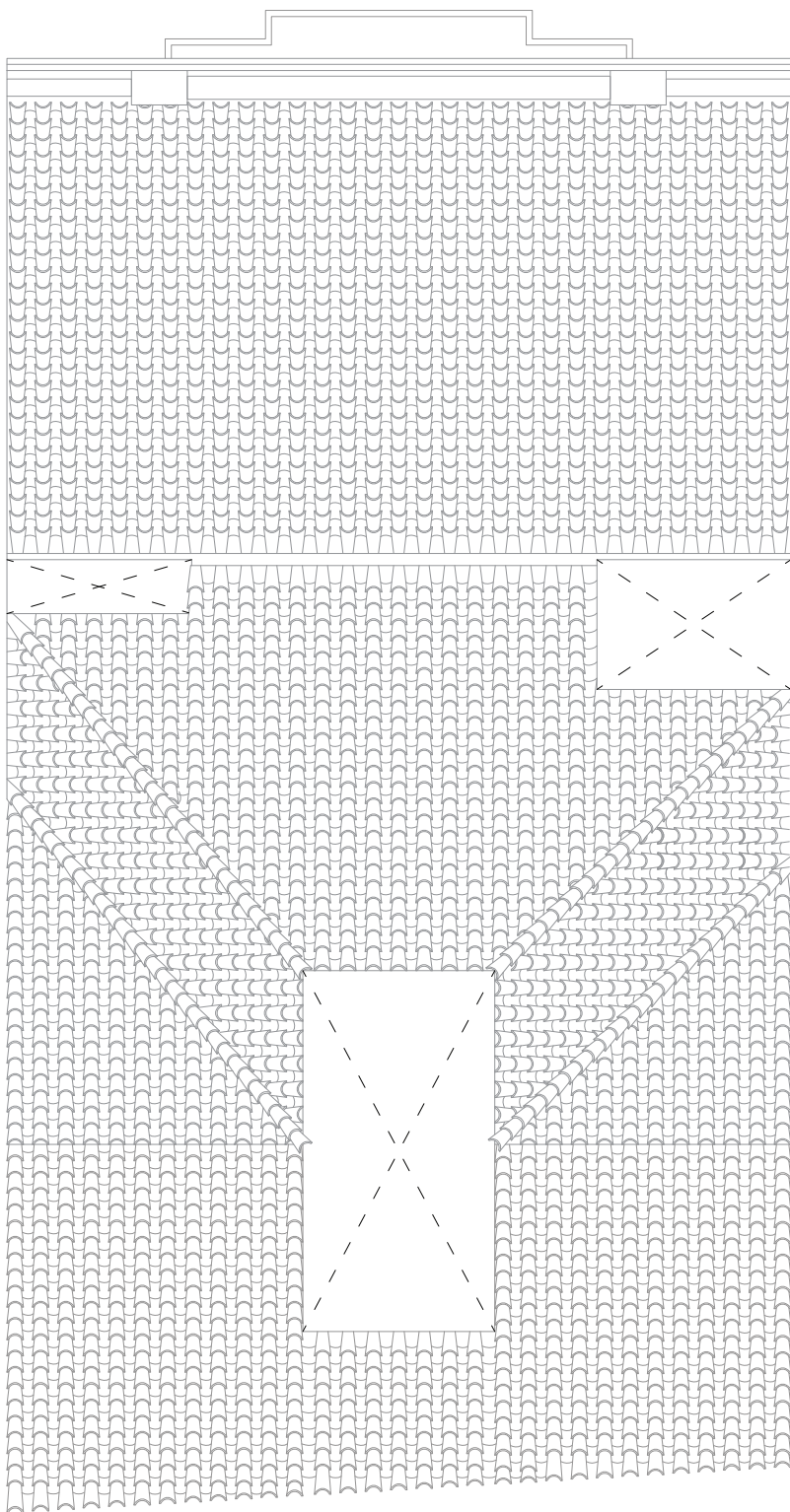
ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ

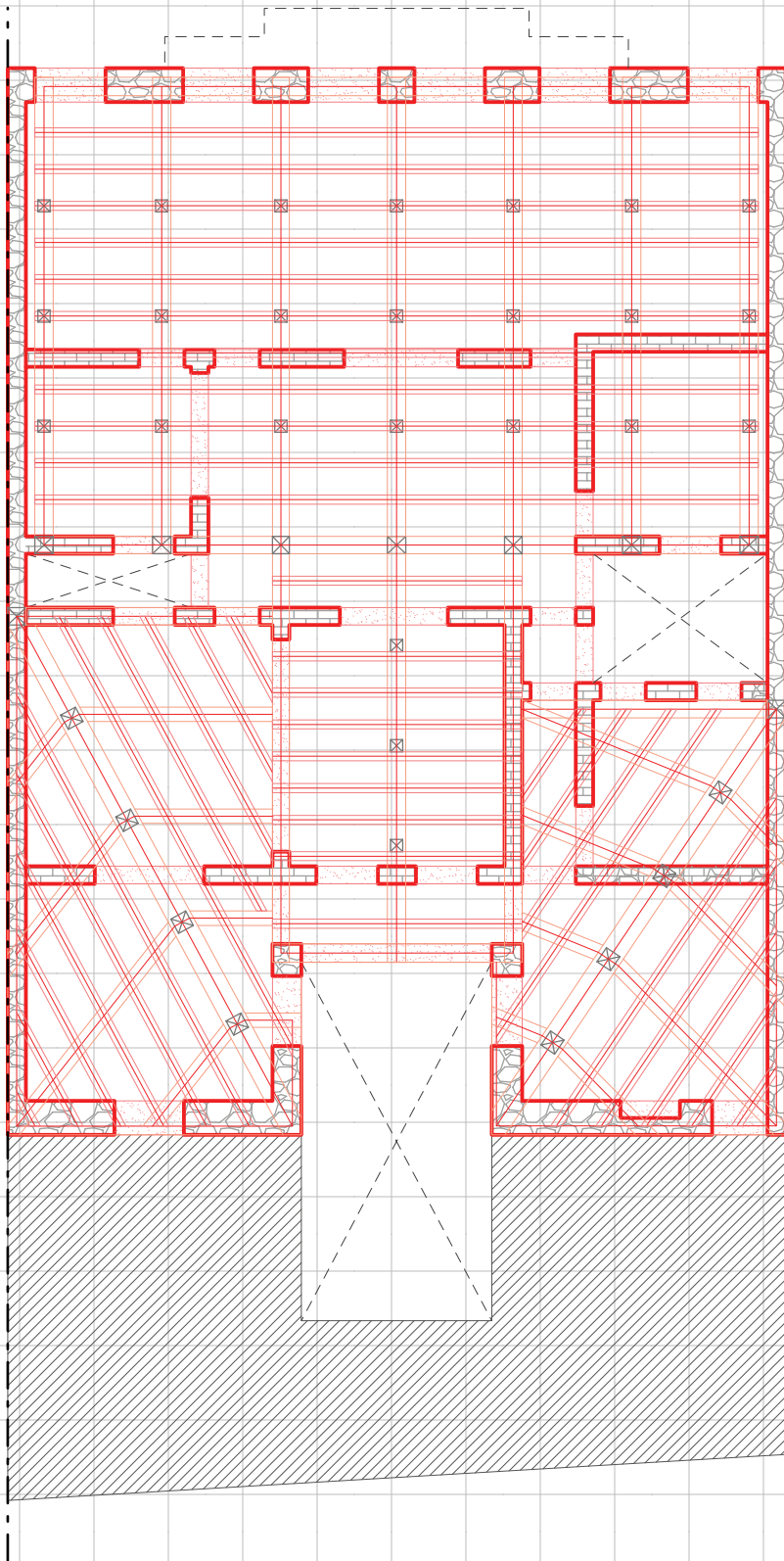

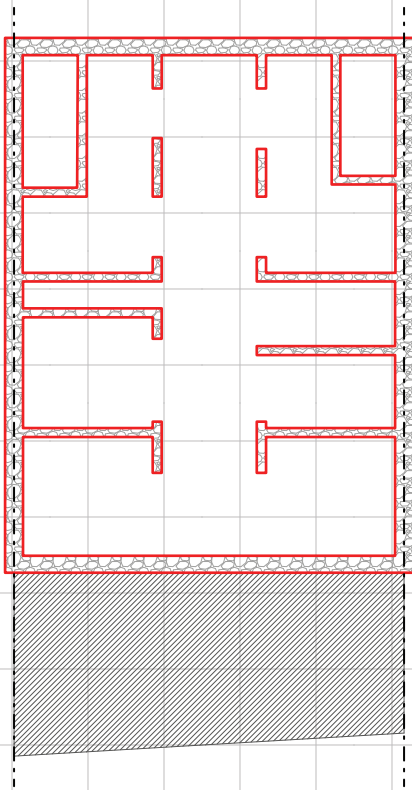

ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ Β ΟΡΟΦΟΥ

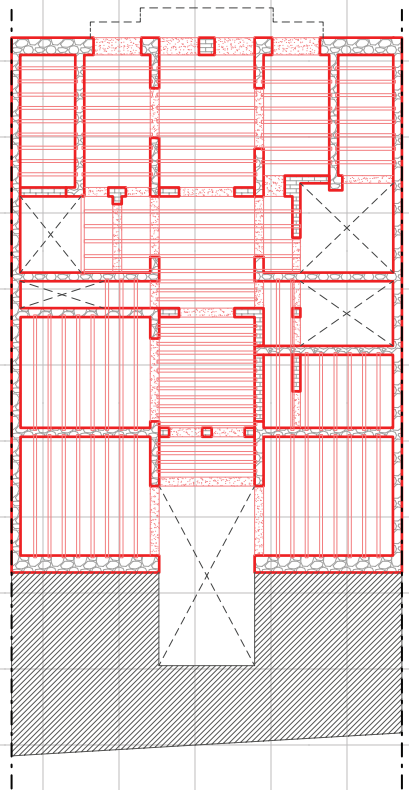

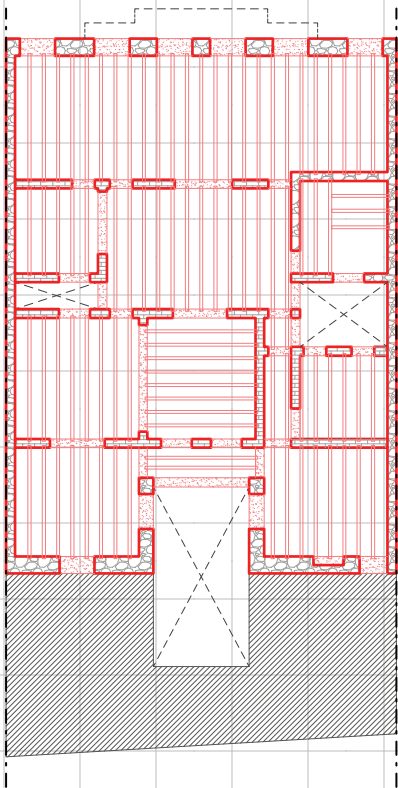

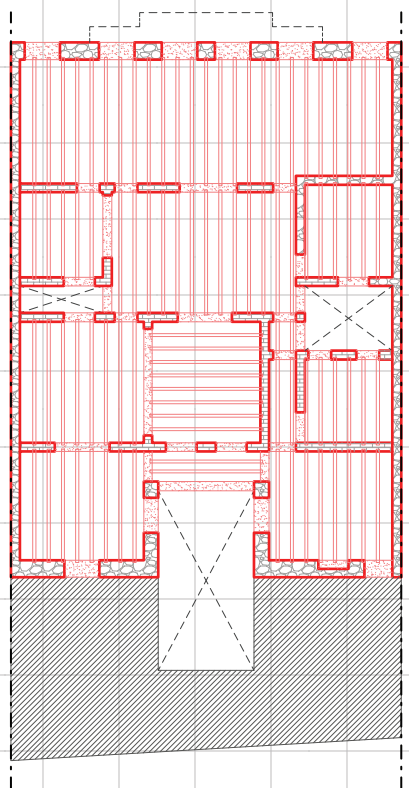
ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ

ΞΥΛΟΤΥΠΟΣ ΟΡΟΦΗΣ ΙΣΟΓΕΙΟΥ

ΞΥΛΟΤΥΠΟΣ ΟΡΟΦΗΣ Α ΟΡΟΦΟΥ

ΞΥΛΟΤΥΠΟΣ ΟΡΟΦΗΣ Β ΟΡΟΦΟΥ

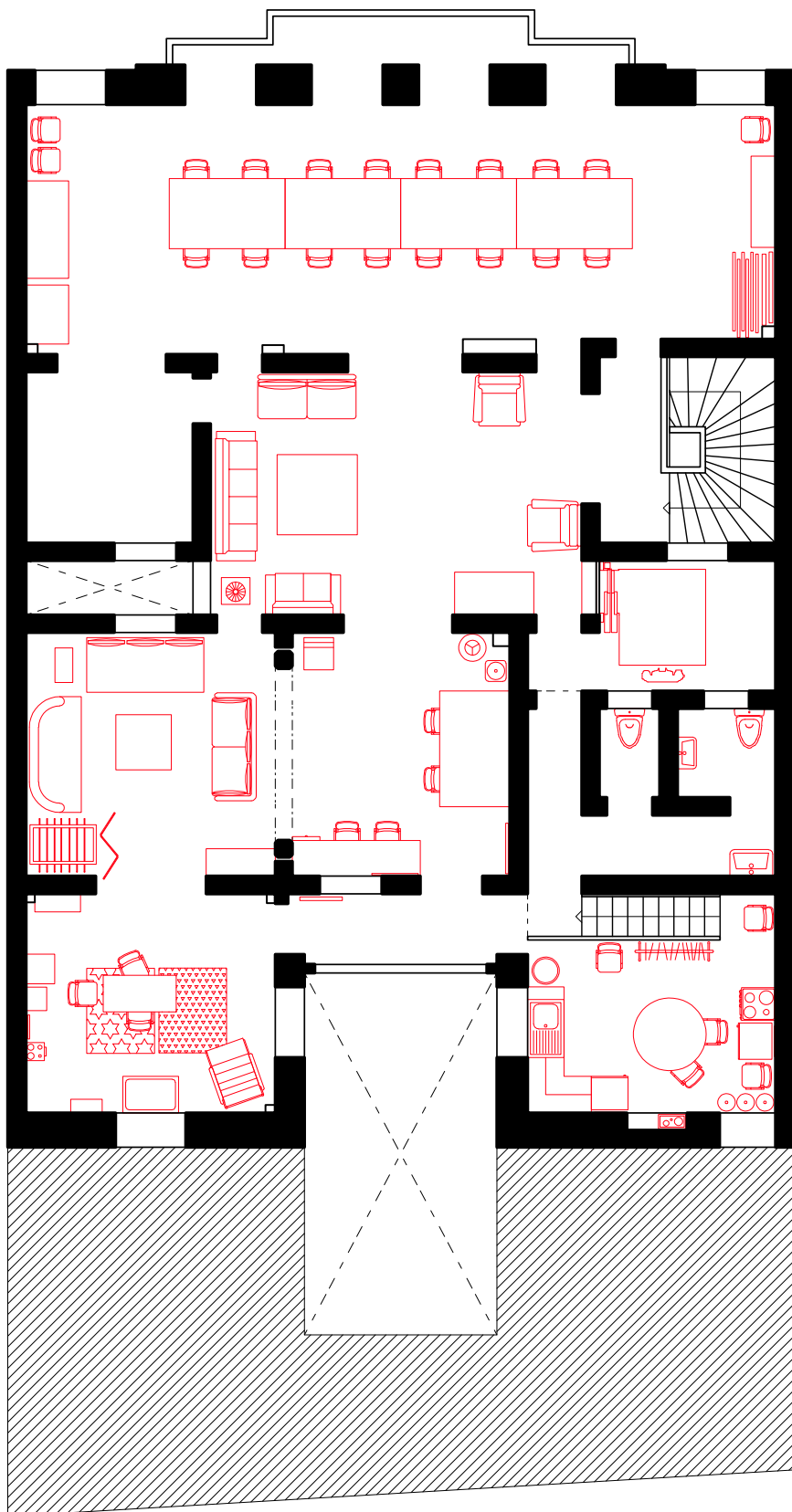
RUA
Σατωβριάνδου 34
Αθήνα 104 32

Στα δύο χρόνια της λειτουργίας του, και μάλιστα υπό καθεστώς υπενοικίασης, το RUA έχει φιλοξενηθεί σε όλα τα επίπεδα του κτιρίου. Αρχικά, η δομή λειτουργούσε στο ισόγειο και η είσοδός σε αυτή γινόταν από την στοά, και μετέπειτα μεταφέρθηκε στον πρώτο όροφο. Από τον Δεκέμβριο του 2018, δραστηριοποιείται στον δεύτερο όροφο.

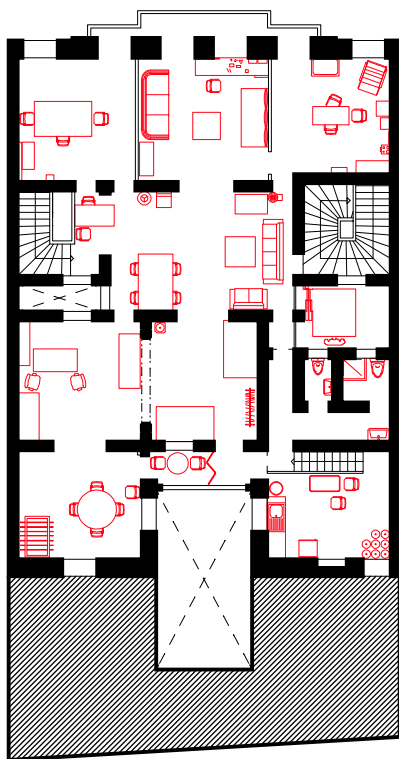
Εξαιτίας του ιδιόμορφου καθεστώτος της υπενοικίασης για ορισμένες ώρες κάθε Τρίτη και Τετάρτη, το οποίο αφορά τους χώρους του δεύτερου ορόφου και μία αποθήκη στο ημιεπίπεδο μεταξύ ισογείου και πρώτου, επικρατεί μία συνθήκη «αόρατης συγκατοίκησης» με το Στρατό της Σωτηρίας. Συγκεκριμένα, η ομάδα του RUA οφείλει να επαναφέρει στην μορφή που έχει συμφωνηθεί από πριν το χώρο που τη φιλοξενεί, και όλα τα αντικείμενα που χρησιμοποιούνται (πχ. αναλώσιμα, γραφική ύλη, προφυλακτικά κλπ.) πρέπει κάθε φορά να αποθηκεύονται. Επίσης, ορισμένα από τα είδη της επίπλωσης που αξιοποιεί ο Στρατός της Σωτηρίας δεν εξυπηρετούν καθόλου τη λειτουργία του RUA, και από άποψη διαθέσιμου χώρου και από άποψη χρήσης (πχ. καθίσματα για βρέφη, παιδικά παιχνίδια κλπ.).

Αυτός ο τύπος «νομαδικής» χρήσης του κτιρίου, εντείνεται ακόμα περισσότερο από το γεγονός ότι ανάλογα με τον υποδεχόμενο πληθυσμό (άνδρες/γυναίκες), υπάρχει ξεχωριστή διαμόρφωση και διαρρύθμιση για να εξυπηρετεί τους επιμέρους χώρους-πόστα. Έτσι λοιπόν, ο χώρος του κέντρου στήνεται διαφορετικά κάθε Τρίτη και διαφορετικά κάθε Τετάρτη.

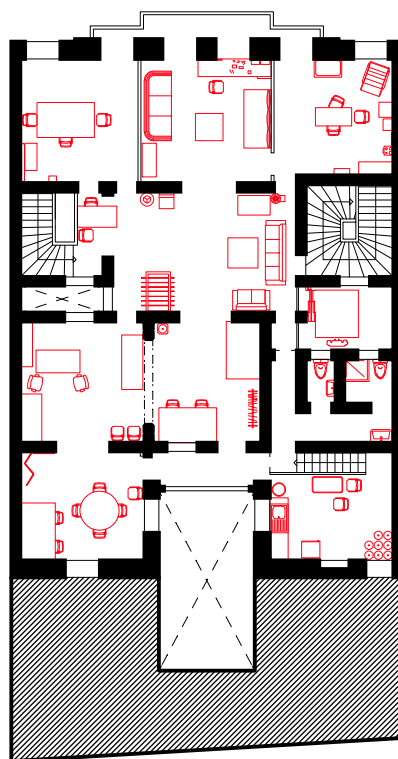
Για τους λόγους αυτούς, κρίθηκε η επιθυμία για μονιμότητα και η έλλειψη σταθερού χώρου ως αφετηρία της σχεδιαστικής πρότασης, στην οποία συνειδητά δεν συμπεριλήφθηκαν οι υπόλοιπες συνυπάρχουσες λειτουργίες και δομές του κτιρίου, αντιθέτως όλο το κτίριο αξιοποιείται για την λειτουργία και τους σκοπούς του RUA.

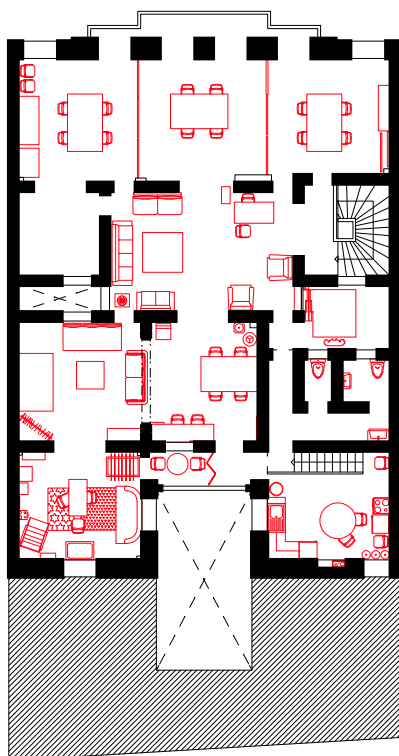
ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΙΝ&ΜΕΤΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

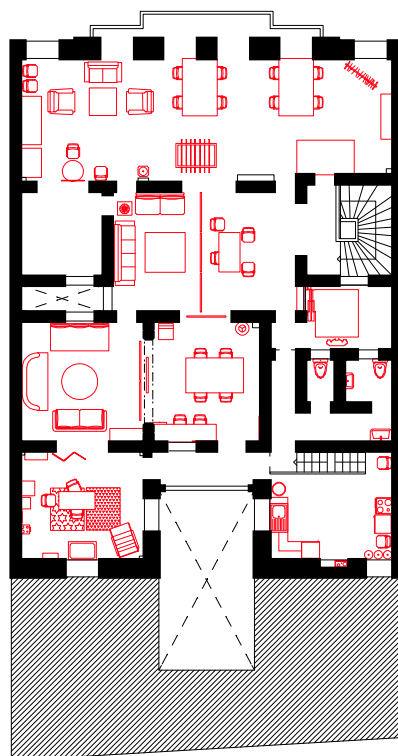
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ Α ΟΡΟΦΟΥ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ Α ΟΡΟΦΟΥ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΝΔΡΕΣ

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ Β ΟΡΟΦΟΥ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ Β ΟΡΟΦΟΥ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΝΔΡΕΣ

RED
UMBRELLA
ATH

RUA project

1. **What is the purpose of the project?**

2. **What are the objectives of the project?**

3. **What are the expected outcomes of the project?**

4. **What are the risks of the project?**

5. **What are the resources of the project?**

6. **What are the stakeholders of the project?**

7. **What are the milestones of the project?**

8. **What are the deliverables of the project?**

9. **What are the dependencies of the project?**

10. **What are the assumptions of the project?**

11. **What are the constraints of the project?**

12. **What are the risks of the project?**

13. **What are the risks of the project?**

14. **What are the risks of the project?**

Έχοντας ήδη αναλύσει τις παραμέτρους που εμπλέκονται στη θεματική της παρούσας εργασίας (χρήστες-λειτουργία-κάλυψος), είναι προφανές ότι η συνθετική διαδικασία ήταν μία ιδιαίτερη πρόκληση. Η απόπειρα συγκερασμού της ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας χρηστών, των νομικών δεσμεύσεων σχετικά με τη μνημειακότητα του χώρου και της προσωπικής μου εμπλοκής, αποτέλεσαν στοίχημα και ίσως μερικές φορές τροχοπέδη στην υλοποίηση του τελικού σχεδιασμού.

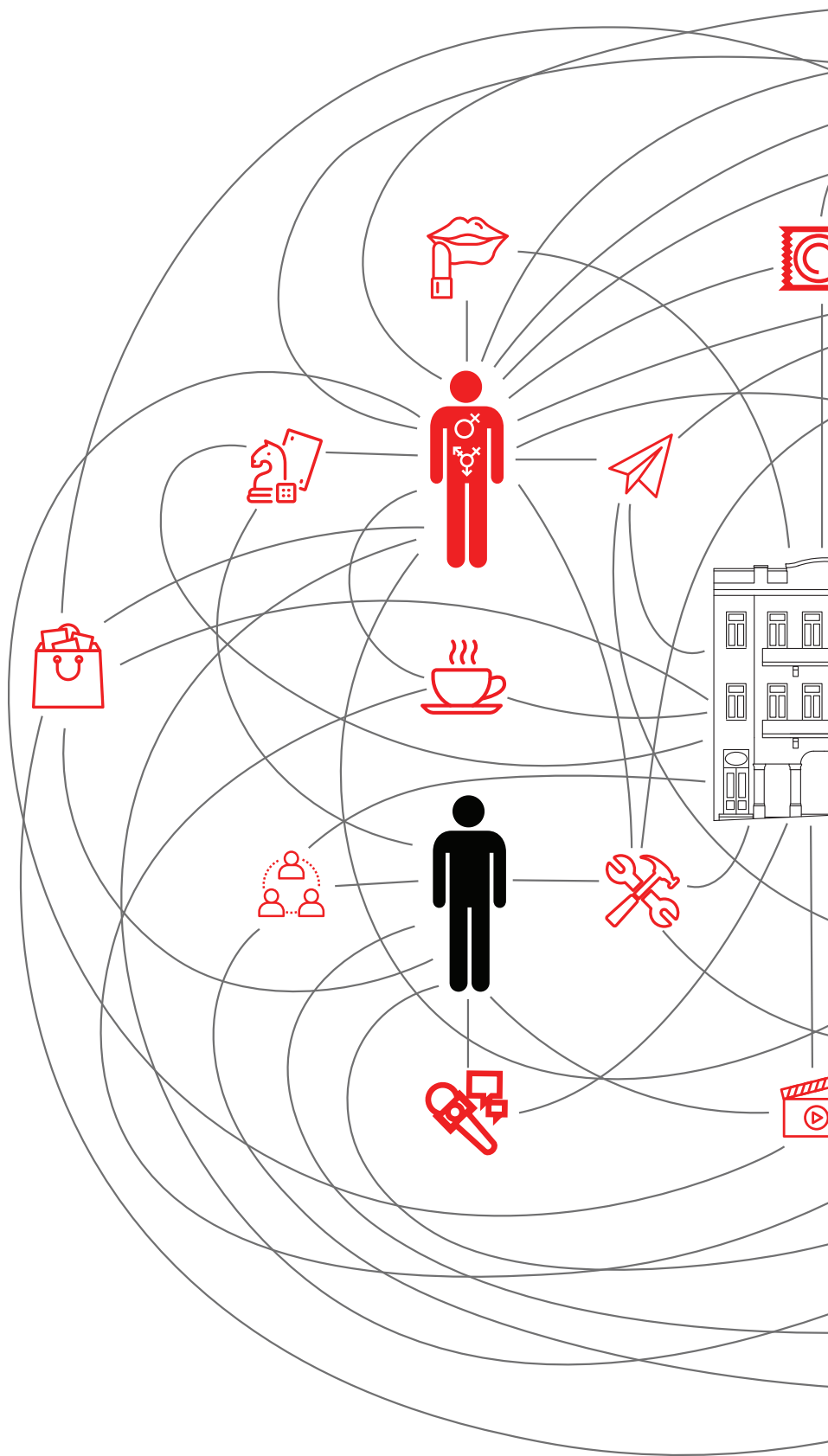
Οι βασικές αρχές που λήφθηκαν υπόψιν ήταν η λειτουργικότητα του χώρου για την εξυπηρέτηση των αναγκών της δομής του RUA, καθώς και η αναδιαπραγμάτευση των ορίων στη σχέση των διαφορετικών πιθανών χρηστών μεταξύ τους. Παράλληλα, προτιμήθηκε η δημιουργία ενός άνετου και σύγχρονου περιβάλλοντος που σε καμία περίπτωση δεν εμπνέεται από του ωφελούμενους του RUA, αλλά προορίζεται για αυτούς αντιμετωπίζοντάς τους με σεβασμό και χωρίς διακρίσεις. Μέσα από το νέα χωρική συνθήκη που προτείνεται, επιχειρήθηκε κυρίως η ενίσχυση και η ανάδειξη του έργου του RUA. Για το λόγο αυτό στην παρούσα πρόταση το Red Umbrella Athens καταλαμβάνει εξ ολοκλήρου το κτίριο επί της οδού Σατωβριάνδου 34, προκειμένου να στεγάσει τις ανάγκες του. Αποφασίστηκε λοιπόν ο πρώτος όροφος να λειτουργεί για τους άνδρες ωφελούμενους, ο δεύτερος για τις γυναίκες ωφελούμενες και το ισόγειο να αποκτήσει καθαρά δημόσιο χαρακτήρα και να είναι προσβάσιμο από όλους.

Σε ότι αφορά το πρόγραμμα των ορόφων, διατηρήθηκε ως έχει προσφέροντας στα ωφελούμενα άτομα τις ίδιες υπηρεσίες υποστήριξης και ενδυνάμωσης. Οι απαιτήσεις που έπρεπε να εκπληρωθούν ήταν ο εκ νέου διαχωρισμός των ορόφων σε δωμάτια τόσο πολλαπλής (πχ. συμβουλευτική, ερωτηματολόγια) όσο και μόνιμης χρήσης (πχ. για τις υπηρεσίες των εξετάσεων, του δικηγόρου και του κοινωνικού λειτουργού), η ηχομόνωση αλλά και η οπτική άνεση. Η απουσία ήχου και η εν μέρει οπτική επαφή είναι ταυτόχρονα αναγκαίες καθώς μέσω αυτών εξασφαλίζεται η ιδιωτικότητα των ωφελούμενων ατόμων αλλά εξυπηρετείται και η επικοινωνία μεταξύ του προσωπικού. Έτσι λοιπόν για την αναδιαμόρφωση των ορόφων χρησιμοποιήθηκαν κατά βάση πολυκαρβονικά φύλλα, τα οποία διαθέτουν το επιθυμητό ποσοστό διαφάνειας, ενώ όπου κρίθηκε απαραίτητο γυψοσανίδα για την πλήρωση ανοιγμάτων. Σε σχέση με το ζήτημα της ηχομόνωσης προβλέφθηκε διακοπτόμενο βινυλικό δάπεδο^[103] και επιπλέον χρήση ταπήτων.

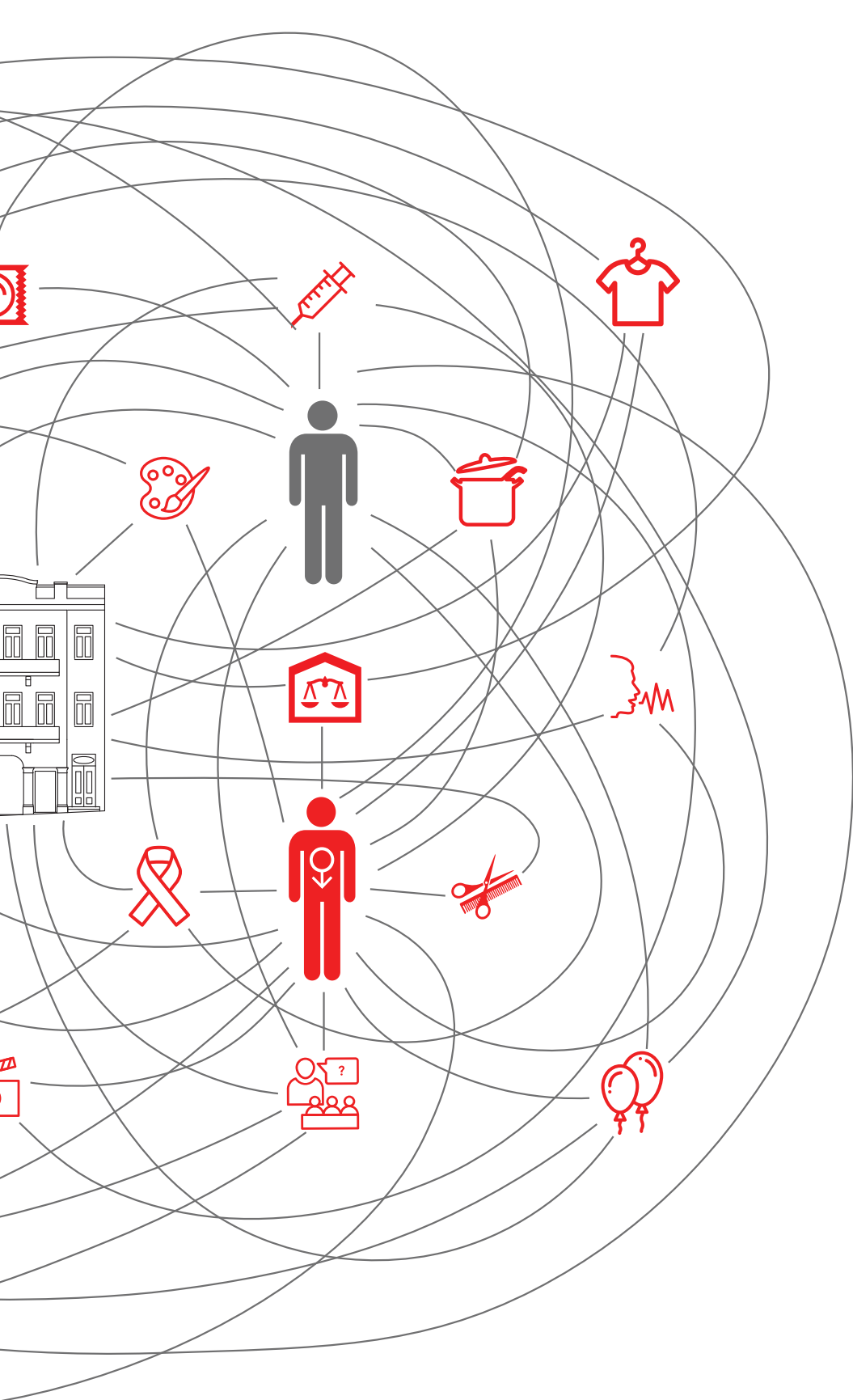
Στο ισόγειο φιλοξενούνται ένας χώρος για εξετάσεις ΣΜΝ από το Ath Checkpoint (χωρίς ραντεβού)^[104], μία αίθουσα σεμιναρίων-εκπαιδεύσεων και ένα εργαστήριο για workshop (χειροτεχνίας, ραπτικής, ξυλογλυπτικής κλπ.) για τους ωφελούμενους και τους περιοίκους της Ομόνοιας. Το εργαστήριο έχει προβλεφθεί να χρησιμοποιείται και από τους συντελεστές του Athens Pride για τις ανάγκες της διοργάνωσης (κοστούμια, πλακάτ κλπ.). Το κατάστημα στην είσοδο της οδού Σατωβριάνδου, αποσκοπεί στην πώληση ειδών σχετικών με το Pride και χειροποίητα αντικείμενα που θα έχουν κατασκευαστεί στα διάφορα workshop του εργαστηρίου. Επιπλέον, προβλέφθηκαν χώροι υγιεινής ενώ διατηρήθηκε το φρεάτιο του ανελκυστήρα που διευκολύνει την κατακόρυφη κίνηση αποκλειστικά και μόνο των μελών του Red Umbrella Athens και των όποιων πιθανών καλεσμένων στο κέντρο (πχ. δημοσιογράφους, συντελεστές άλλων συνεργαζόμενων φορέων κλπ.). Για τις παραπάνω προτάσεις, ο χώρος αναδιαμορφώνεται με μικρές διανοίξεις τοίχων όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο και με την προσθήκη γυάλινων πτυσσόμενων θυρών για μεγαλύτερη χωρική ευελιξία.

[103] Δεδομένου ότι το κτίριο είναι παλιό και υπάρχει η πιθανότητα στατικής αδυναμίας, η ανακατασκευή των δαπέδων γίνεται με χρήση φύλλων «κόντρα πλάκα θαλάσσης» για την ευθυγράμμιση του δαπέδου και η επιστροφή με βινυλικό δάπεδο το οποίο διαθέτει ποικιλία ποιτήτων και χρωμάτων χωρίς να επιβαρύνουν σημαντικά τα φορτία της κατασκευής.

[104] Το Ath Checkpoint, εκτός από το κτίριο στην οδό Πιπτάκη (Μοναστηράκι), φιλοξενείται κάθε Δευτέρα στον χώρο «Συν Αθηνά» του Δήμου Αθηναίων, απέναντι από την Βαρβάκειο, όπου παρέχουν τη δυνατότητα σε όσους επιθυμούν να εξεταστούν γρήγορα, ανώνυμα, δωρεάν και χωρίς ραντεβού για HIV και ηπατίτιδες Β και C, με τη μέθοδο «rapid test».

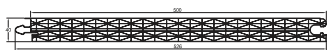
Μία βασική λειτουργική ανάγκη, η οποία δεν καλύπτεται στον υπάρχοντα χώρο είναι η στέγαση της διοίκησης και του προσωπικού της δομής, τα οποία αποτελούν και τον βασικό πυρήνα του εγχειρήματος του Red Umbrella Athens. Για τον σκοπό αυτό αποφασίστηκε ίσως η πιο έντονη χωρικά κίνηση της συγκεκριμένης πρότασης, η κατεδάφιση της προσθήκης του κτιρίου, η οποία εφάπτεται παρασιτικά με το διατηρητέο και έχει την όψη της στην οδό Ξούθου. Η προσθήκη αυτή μιας και δεν διαθέτει καμία αρχιτεκτονική ποιότητα συγκριτικά με το υπόλοιπο κτίριο, αποφασίστηκε να αντικατασταθεί από μία τριώροφη νέα κατασκευή με pilotis σε απόσταση 1.5 m από το διατηρητέο, η οποία στηρίζεται σε μεταλλικό σκελετό και επενδύεται επίσης με πολυκαρβονικά πάνελ (πάχους 40mm). Το υλικό αυτό προτιμήθηκε τόσο για τις τεχνικές προδιαγραφές του, όσο και επειδή διαθέτει επιθυμητό ποσοστό «ηδονοβλεπτικής» διαφάνειας. Η νέα αυτή κατασκευή επομένως λειτουργεί διττά εξυπηρετώντας μία χωρική ανάγκη αλλά και ως νέο φίλτρο, με τους όρους που θέτει ο Georges Teyssot^[105], μέσα από το οποίο η κοινωνία καλείται να κοιτάξει και να αναγνωρίσει τα θέματα με τα οποία καταπιάνεται το Red Umbrella Athens.

Στον πρώτο όροφο στεγάζεται μία αίθουσα συναντήσεων, συνεδριάσεων, εκπαιδεύσεων και εποπτείας για το προσωπικό και τους εθελοντές, ενώ στον δεύτερο όροφο φιλοξενούνται τα γραφεία του προσωπικού του RUA (πρόεδρος, υπεύθυνος έρευνας-εκπαίδευσης-εποπτείας, υπεύθυνος ενδυνάμωσης κοινότητας, υπεύθυνος διεκδίκησης δικαιωμάτων και επικοινωνίας, υπεύθυνος λειτουργίας). Ο τρίτος όροφος έχει προβλεφθεί για τις απαραίτητες μηχανολογικές εγκαταστάσεις κλιματισμού και εξαερισμού. Τέλος η pilotis λειτουργεί ως ένας ημιυπαίθριος, ενδιάμεσος χώρος ο οποίος δύναται να φιλοξενήσει μία σειρά δράσεων και εκδηλώσεων ανοιχτές προς όλους. Ως τέτοιες έχουν προβλεφθεί οι προβολές, συζητήσεις, ενημερωτικές δράσεις της Θετικής Φωνής και του Red Umbrella Athens, παζάρια Swap not Shop, συσσίτιο κοινωνικής κουζίνας αλληλεγγύης «Ο άλλος άνθρωπος» και δράσεις για παιδιά.

Σε ό,τι αφορά την πρόσβαση και την κίνηση εντός της νέας προσθήκης, συνειδητά επιλέχθηκε να μην υπάρχει καμία αυτόνομη εξωτερική πρόσβαση και να επιτυγχάνεται μονάχα αυτόνομη εσωτερικά κατακόρυφη κίνηση μέσω κλιμακοστασίου. Όποιος θέλει να επισκεφθεί τους διοικητικούς χώρους του RUA είναι αναγκασμένος να μεταβεί σε έναν από τους δύο ορόφους του κέντρου και έπειτα να διασχίσει μία ζώνη κίνησης αρκετά ξεκάθαρη, που συνορεύει με δευτερεύουσες λειτουργίες του κέντρου (χώροι υγιεινής-κουζίνα). Η συμβολική αυτή είσοδος και κίνηση εντείνουν νοητά την άρρηκτα αμφίδρομη σχέση αναγκαιότητας και ανατροφοδότησης που ενεργοποιείται από τα μέλη του RUA και το κέντρο αυτό καθαυτό. Χωρίς μέλη δεν μπορεί να λειτουργήσει η δομή και χωρίς δομή δεν είναι απαραίτητα τα μέλη.

[105] Βλ. TEYSSOT Georges, *A Topology of Everyday Constellations*, MIT Press, Cambridge Massachusetts, 2013, σελ. 251-287

Το πάνελ Marlon Clickfix1040 είναι κατασκευασμένο από μονωτικό πολυστρωματικό πολυανθρακικό φύλλο με καινοτόμο σύστημα σύνδεσης και εύκολη εγκατάσταση.

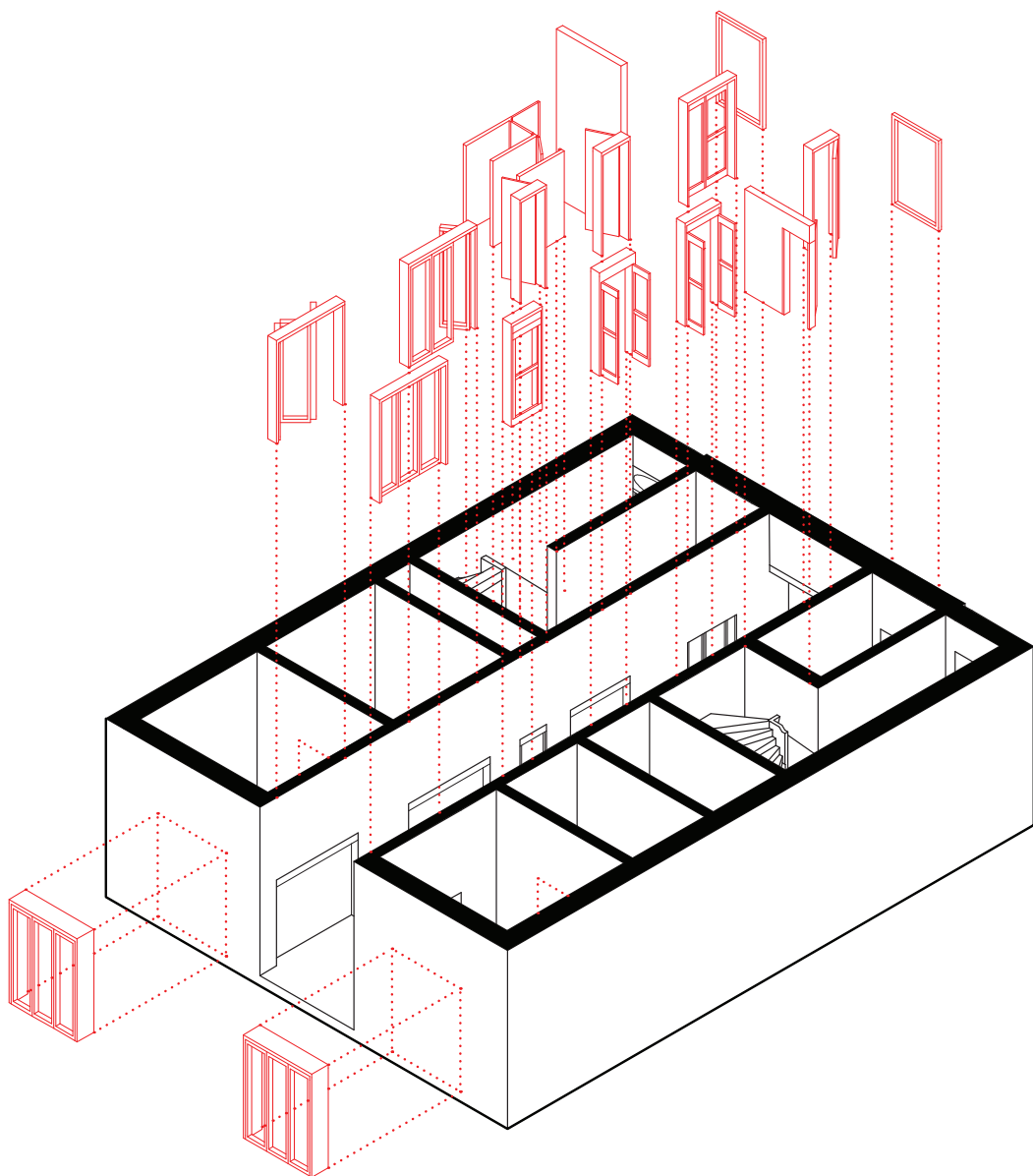
Marlon Clickfix1040 Properties

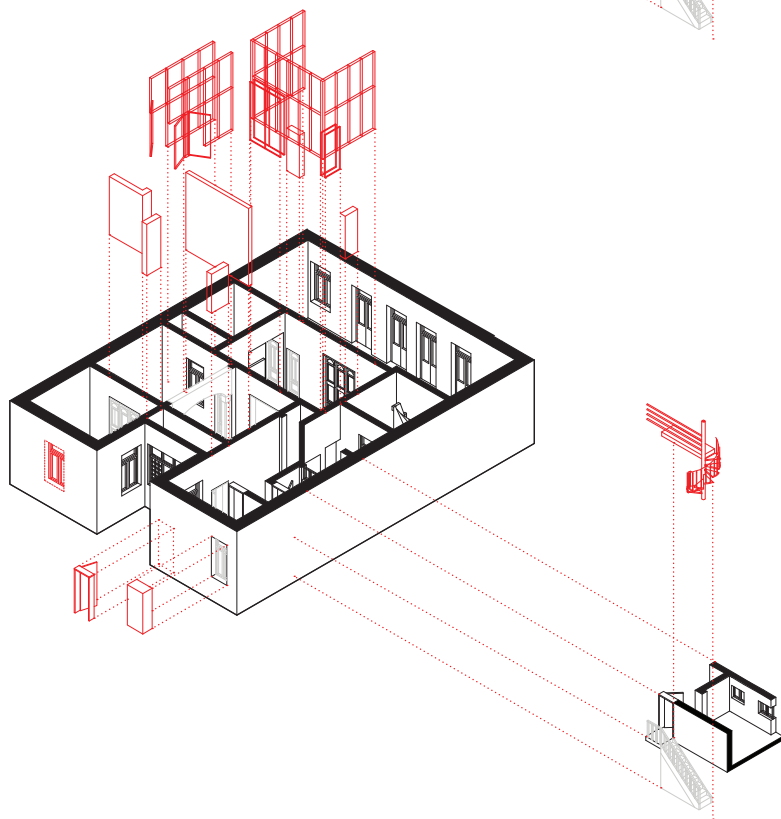
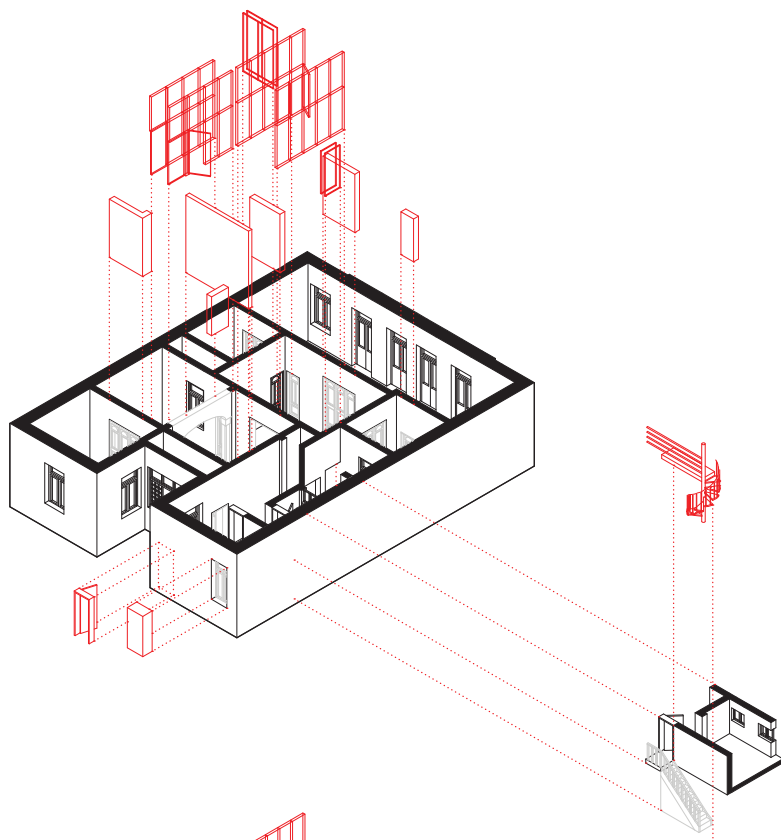
Property	Value
Panel Structure	10 wall
Panel Thickness	40mm ± 0.5 mm
Modular Width	500
Overall Width	526
Panel Length	± 5 m ± 10 mm
U Value	> 5 m ± 25 mm
Nail Impact	Diam. 20mm $\times$ ± 22 mm/sec
Temperature Resistance	-40 up to +100
Linear Thermal Expansion	6.8×10^{-5} mm/m°C
Impact Resistance	Class B ACR (M)
Recommended Minimum Pitch	10°
Fire Class	B-s1, d0 to EN 13501-1

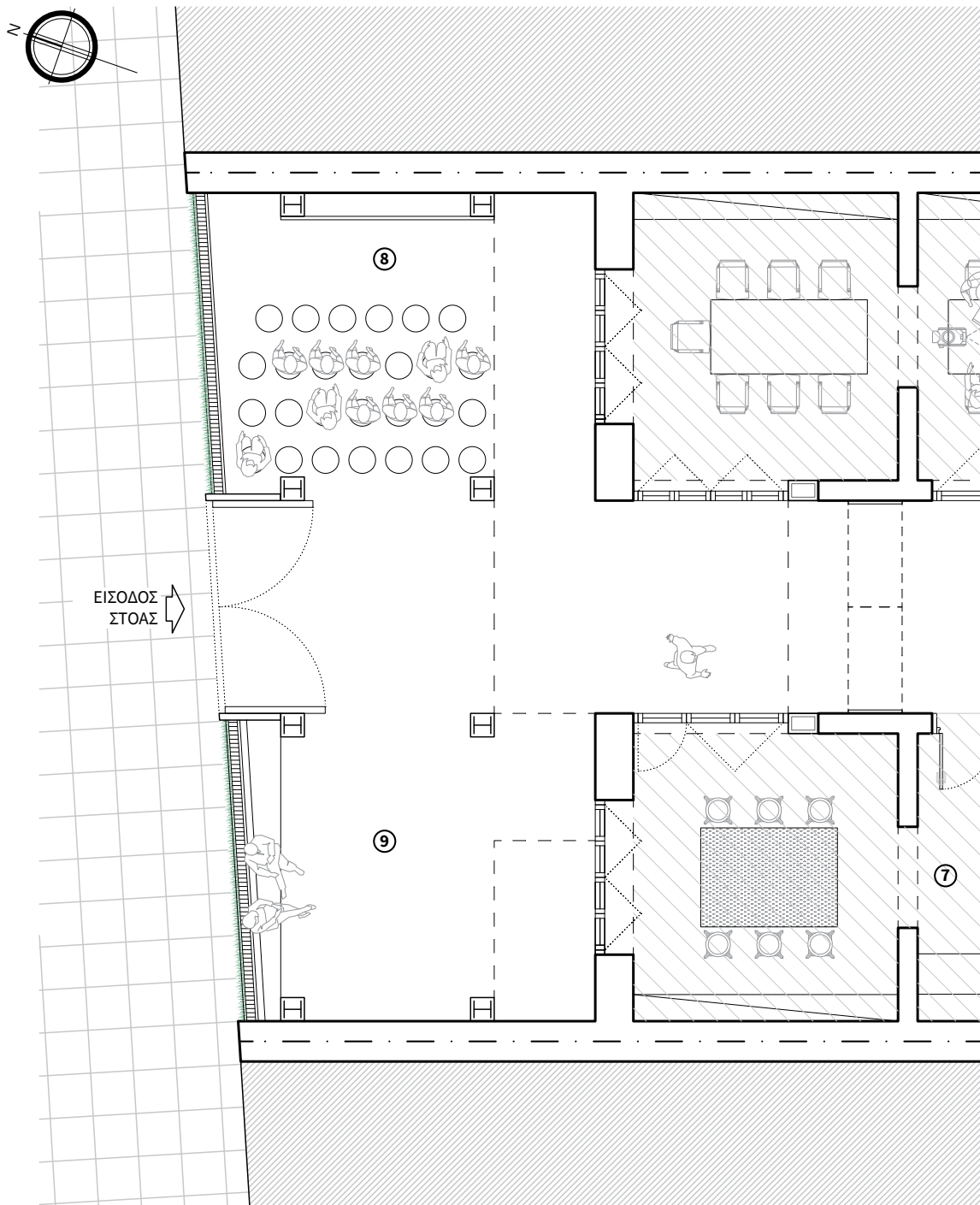
marlonClickfix1040
Polycarbonate Glazing System

Η προσθήκη για την οποία γίνεται λόγος, είναι ο όγκος που βρίσκεται στην πίσω όψη του κτιρίου επί της οδού Ξούθου, ο οποίος είναι προσβάσιμος από την στοά και φτάνει στο επίπεδο του δαπέδου του δευτέρου ορόφου, καλύπτοντας δηλαδή τα ανοίγματα του πρώτου ορόφου. Η προσθήκη αυτή, η οποία δεν έχει καμία απολύτως σχέση με την πρωταρχική αρχιτεκτονική ποιότητα του κτιρίου, αντικαθίσταται από ένα κτίριο "φίλτρο" επενδεδυμένο με πολυανθρακικά φύλλα το οποίο θα φιλοξενήσει διοικητικές λειτουργίες του Ρ.Υ.Α.

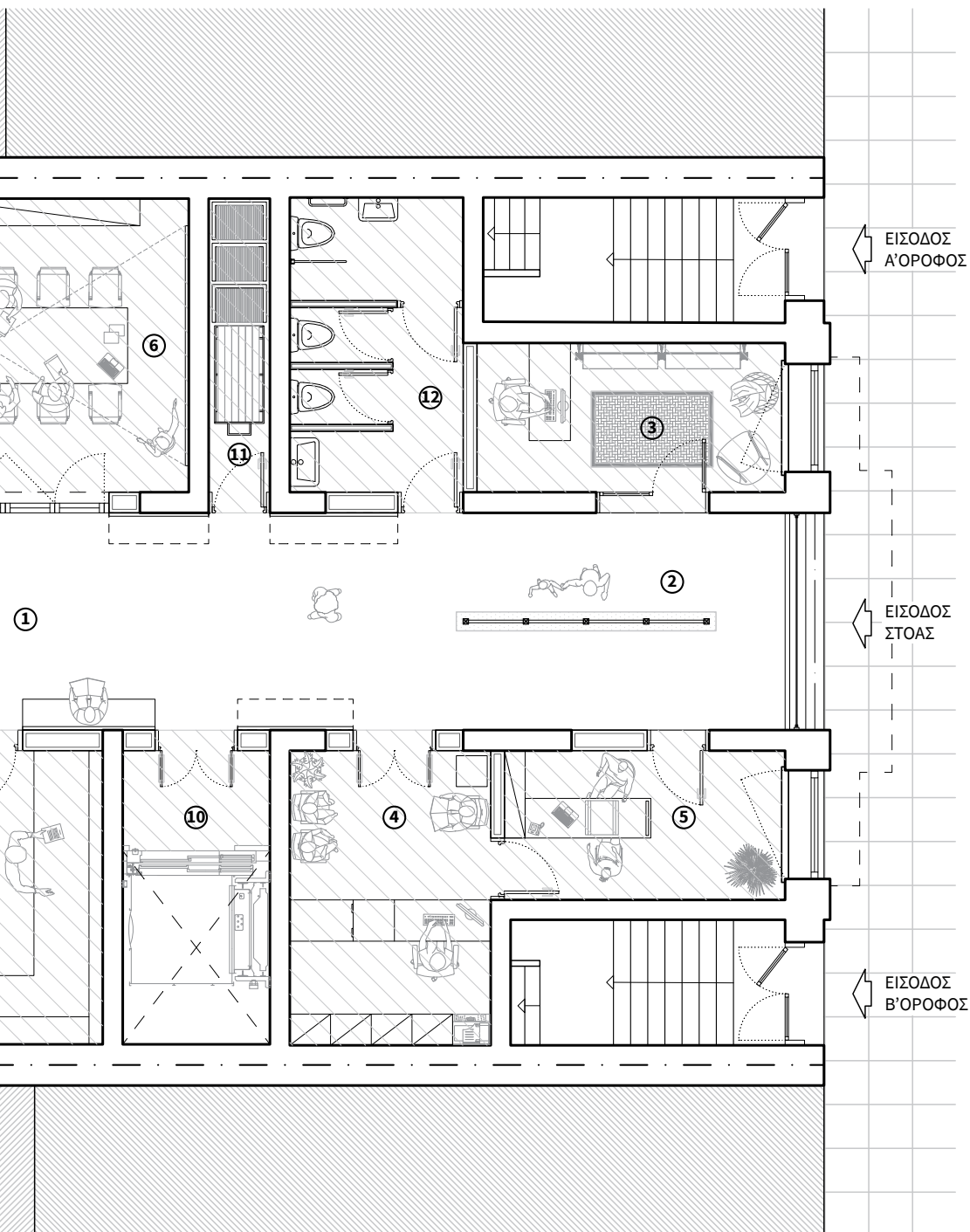
ΚΑΤΟΨΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ

1:75

- ① στοά Δεκανέα
- ② info point/εκθέσεις
- ③ κατάστημα

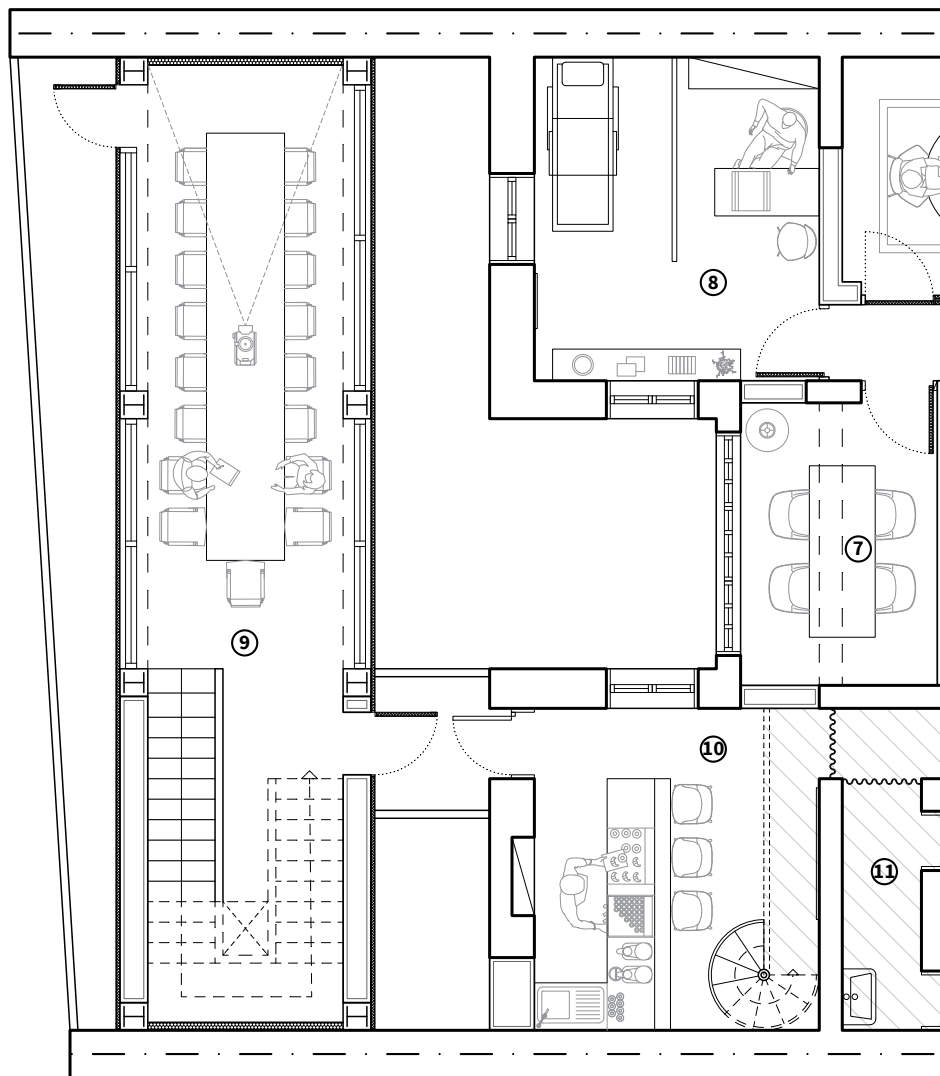
- ④ αίθουσα αναμονής ΑΤΗ Checkpoint
- ⑤ αίθουσα εξετάσεων ΑΤΗ Checkpoint
- ⑥ αίθουσα μαθημάτων/σεμιναρίων

- ⑦ εργαστήριο
- ⑧ ημιυπαίθριος
- ⑨ ημιυπαίθριος

ο δημιουργίας
 ος χώρος (προβολών/συζητήσεων)
 ος χώρος πολλαπλών δράσεων

- 10 είσοδος ανελκυστήρα
- 11 αποθηκευτικός χώρος
- 12 χώροι υγιεινής

ΚΑΤΟΨΗ Α ΟΡΟΦΟΥ

1:75

① γραμματεία/υποδοχή

② κουρέας

③ ρούχα

④ τραπέζι καλλιτεχνικών/παιχνιδιού

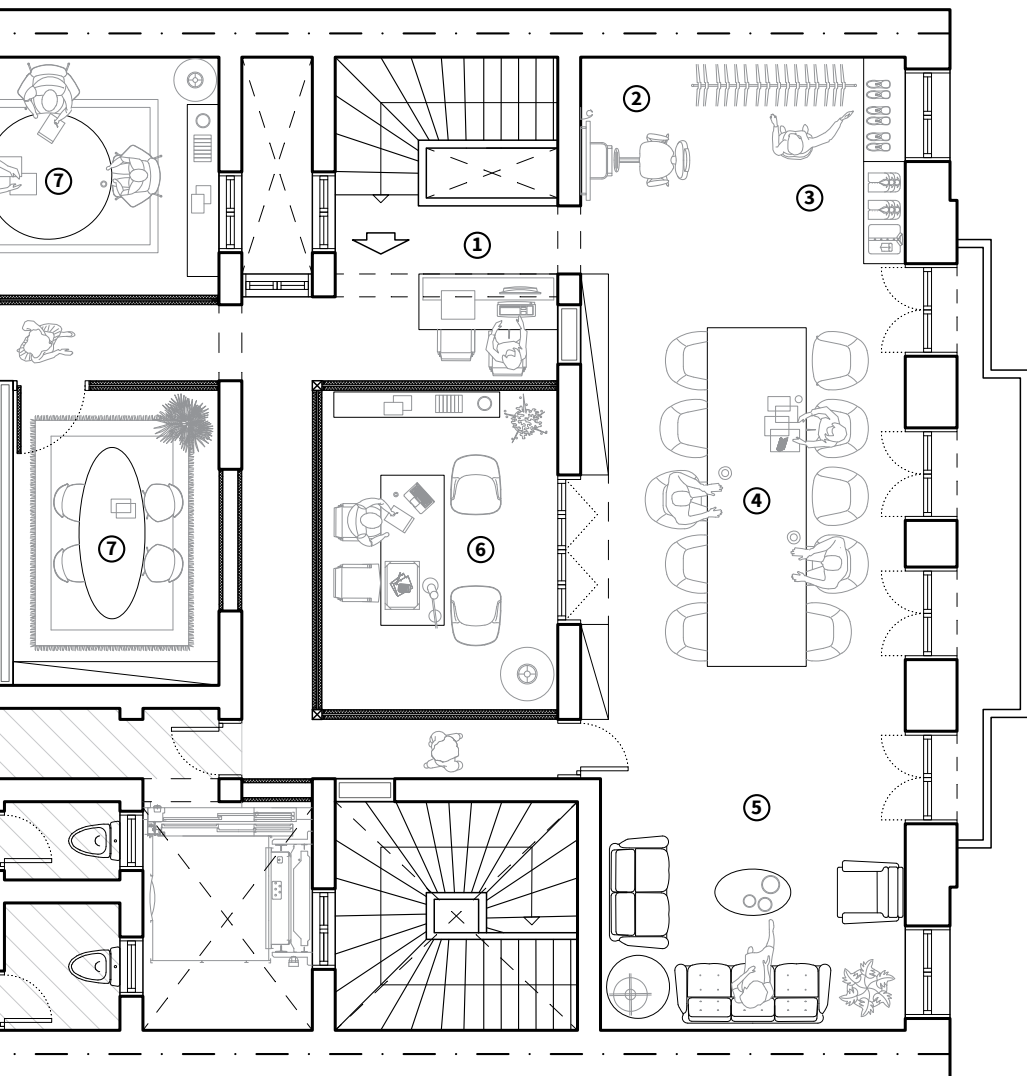
⑤ καθιστικό

⑥ δικηγόρος/ κοινων. λειτουργός

⑦ δωμάτια σ

⑧ χώρος εξετ

⑨ αίθουσα εκ

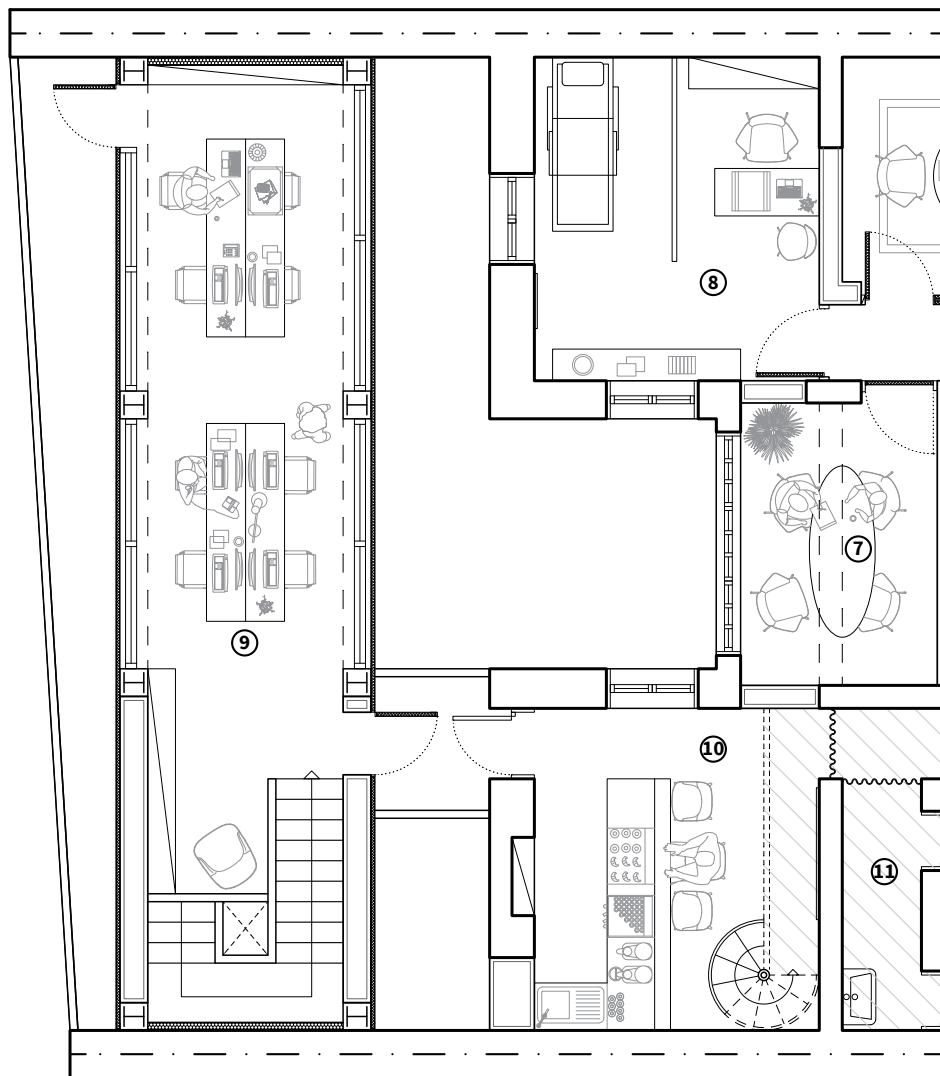
συμβουλευτικής/ερωτηματολογίων

τάσεων ΣΜΝ

εκπαιδεύσεων/εποπτείας/συνεδριάσεων μελών RUA

10 κουζίνα-μπαρ/χώρος διαλείμματος μελών RUA

11 χώροι υγιεινής

ΚΑΤΟΨΗ Β ΟΡΟΦΟΥ

1:75

① γραμματεία/υποδοχή

② μακιγιάζ

③ ρούχα

④ τραπέζι καλλιτεχνικών/παιχνιδιού

⑤ καθιστικό

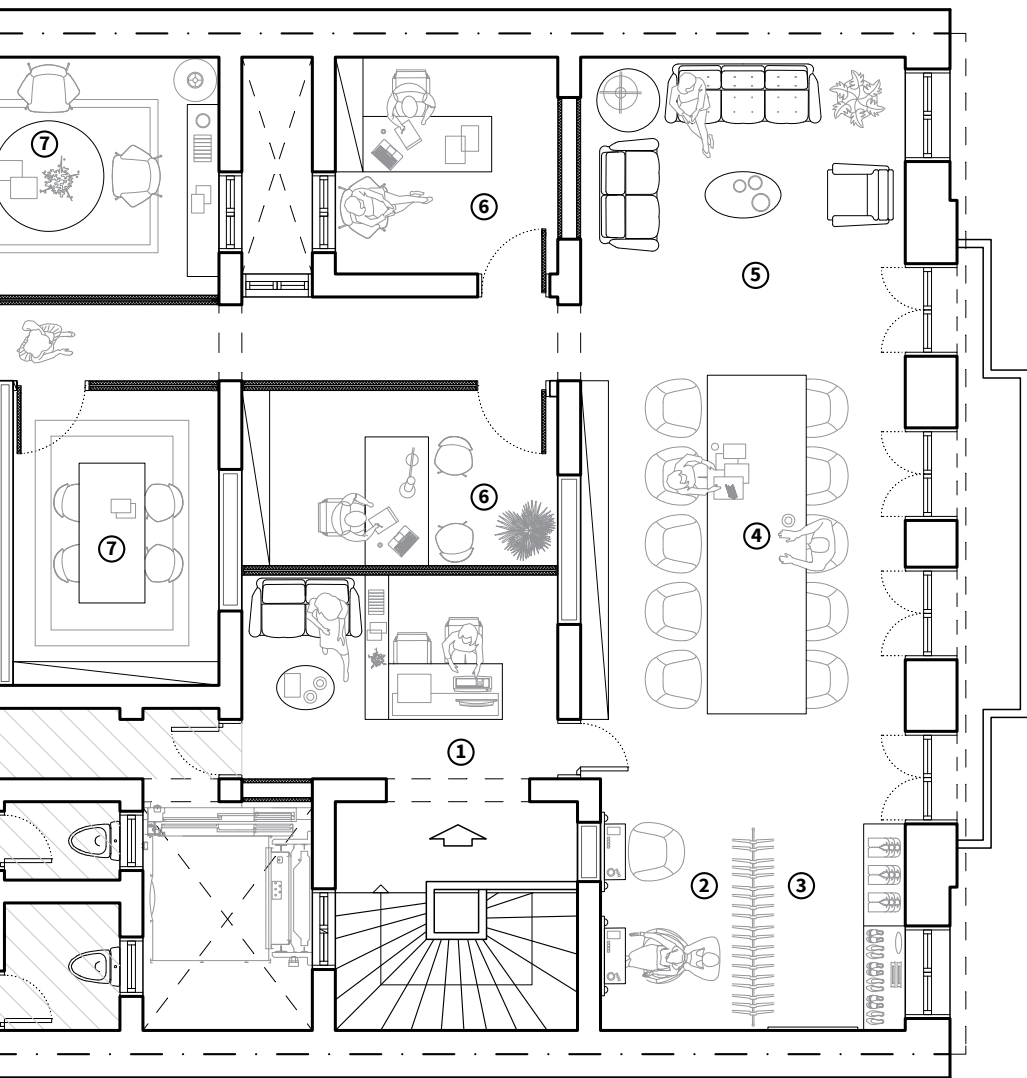
⑥ δικηγόρος/ κοινων. λειτουργός

⑦ δωμάτια σ

⑧ χώρος εξε

⑨ γραφεία μ

συμβουλευτικής/ερωτηματολογίων

τάσεων ΣΜΝ

ελών RUA

⑩ κουζίνα-μπαρ/χώρος διαλείμματος μελών RUA

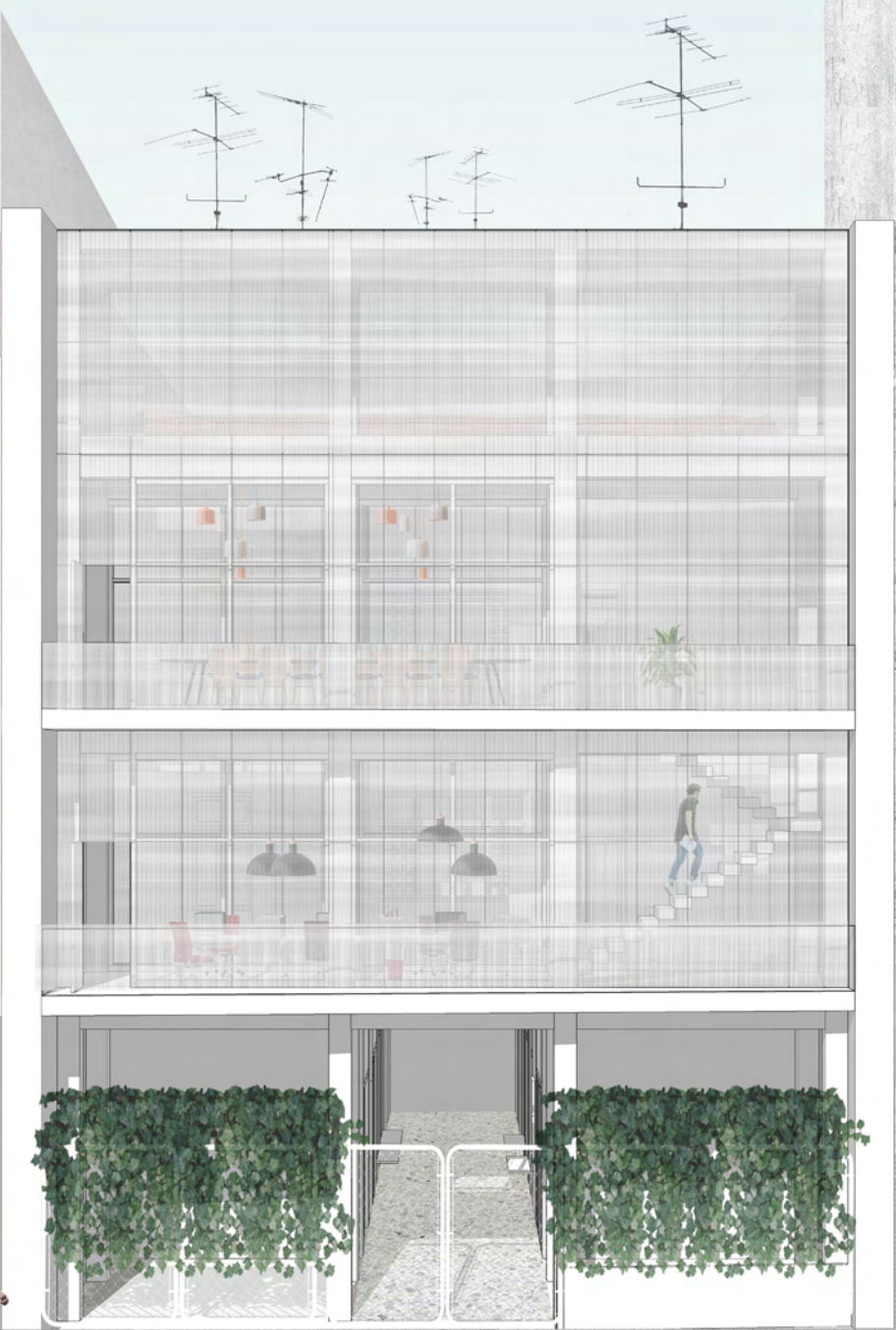
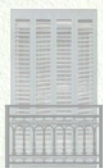
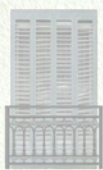
⑪ χώροι υγιεινής

αντί επιλόγου

Δομές και οργανώσεις παρόμοιες με το Red Umbrella Athens, αναδύθηκαν άναρχα στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα σε μία προσπάθεια αντιμετώπισης των αποτελεσμάτων της συνολικής κρίσης των τελευταίων χρόνων. Η ανάγκη για τέτοιες δομές εμφανίστηκε απρόβλεπτα με αποτέλεσμα το χωρικό τους αποτύπωμα να μην είναι εφάμιλλο του έργου που προσφέρουν, κυρίως λόγω της έλλειψης πόρων και χρηματοδότησης. Παρατηρούμε επομένως σε χώρους στέγασης ή φιλοξενίας διάφορων ΜΚΟ πρόχειρη χωρική οργάνωση και απουσία ενός συνολικού σχεδιασμού, που θα εξυπηρετεί τις ανάγκες και θα αντιμετωπίζει με σεβασμό τόσο τους ωφελούμενους όσο και τα άτομα που τις στελεχώνουν. Η παραπάνω συνθήκη έχει ως συνέπεια το προσφερόμενο έργο και τα ζητήματα με τα οποία καταπιάνεται η κάθε δομή να μην αναδεικνύονται στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Ως αρχιτέκτονες-σχεδιαστές, στο πνεύμα του ανθρωπισμού, είμαστε υπεύθυνοι για την ενασχόληση με τέτοια χωρικά θέματα και την προσπάθεια επίλυσής τους.

Η δημιουργία χώρου (πραγματικού, φαντασιακού και συμβολικού) οδηγεί στο να «γεμίσει» αυτός με ό,τι φέρει το κάθε υποκείμενο που βρίσκεται εντός αυτού. Στην περίπτωση του Red Umbrella Athens, κι εγώ η ίδια αποτέλεσα μέλος των υποκειμένων-χρηστών μέσα από το πρίσμα του εθελοντισμού, φέρνοντας το αίτημα μίας αρχιτεκτονικής επίλυσης. Κλήθηκα λοιπόν να προτείνω μία σχεδιαστική πρόταση για έναν χώρο τον οποίο οικειοποιήθηκα καθώς και να λάβω υπόψη μου και μία κοινωνική ομάδα η οποία μέχρι πρότινος μου ήταν ξένη και άγνωστη. Η οικειοποίηση του συγκεκριμένου μνημειακού χώρου και η επαφή με τα συγκεκριμένα υποκείμενα, από την μία παρείχε αρκετά προνόμια, καθότι κατανόησα και ενσωμάτωσα εκ των έσω τις ανάγκες μίας τέτοιας εθελοντικής δομής, αλλά από την άλλη φέρει και μεγαλύτερη ευθύνη για το αρχιτεκτονικό έργο. Σε κάθε περίπτωση η παρούσα πρόταση αποτελεί μία άκρως ρεαλιστική προσέγγιση, η οποία ξεπερνά τα στενά όρια της θεωρίας και απαντά σε πραγματικά προβλήματα.

Έχω πλήρη επίγνωση για το γεγονός ότι η πρότασή μου δεν θα εφαρμοστεί για πολλούς και διάφορους λόγους, άρα αποτυγχάνοντας εν μέρει την εκπλήρωση του αρχιτεκτονικού μου ρόλου όπως αυτός τέθηκε παραπάνω, ευελπιστώ το Red Umbrella Athens να βρει τον χώρο εκείνο που θα του ταιριάζει και θα καλύπτει τις ιδιαίτερες απαιτήσεις του, προκειμένου να μπορεί να συνεχίσει τον «αγώνα» για την ενδυνάμωση και την υποστήριξη των εργαζομένων στο σεξ.

Τέλος, θα ήθελα να αναφέρω πως η πολύμηνη έρευνα και η εμπλοκή μου με τις δράσεις του RUA υπήρξαν όχι μόνο χρήσιμες για την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας, αλλά και για την προσωπική μου αυτοπραγμάτωση ως αρχιτέκτονα και ως κοινωνικού υποκειμένου.

παραρτήματα

παράρτημα I

Γλωσσολογική ανάλυση λέξεων σχετικών με την εργασία στο σεξ.

Πηγή: ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Ηλίας,
Το μπουρδέλο, Νεφέλη, Αθή-
να, 1980, σελ. 8-13

Χρωστάμε την λέξη *μπορντέλο* στους Ιταλούς, κι όχι στους Γάλλους, καθώς νομίζουν κάποιοι ανόητοι. Οι Ιταλοί λένε *bordello*. Οί Γάλλοι λένε *bordel*. Άλλα, και στα τριεστίνικα τό μπορντέλο ονομάζεται *bordel*. Στα γαλικά ή μορφή *bordel* δεν φαίνεται νά πηγαινει πιό πίσω από τόν ΧΙΙο αιώνα, και έσήμαινε, τότε, *σπιτόπουλο*. Οί Γαλικοί τύποι *borde* (= καλύβι από σανίδες) και *bourdeau/bordeau* (= μπορντέλο) μοιάζει νά προήλθαν από τήν λέξη *bord* (αρχική σημασία: σανίδα) κι από τήν λέξη *borda* (= σπιτάκι υπηρέτριας κοντά σέ πύργο- πρωταρχικός τύπος ιδιωτικού μπορντέλου). Ή γαλική λέξη *bordel* (μέ τήν σύγχρονη σημασία) ξεκίνησε, προφανώς, από τήν Ιταλία. Στα ιταλικά βρίσκουμε τούς τύπους *bordello* (στά γενοβέζικα), *bordelo* (στά βενετσιάνικα) και *bordel* (στά τριεστίνικα). Υπάρχει, βεβαίως, τό λατινικό *bordellum*, αλλά οί Ιταλοί γλωσσολόγοι -μέ τήν σεμνότητα πού τούς διακρίνει- ανάγουν όλες αυτές τίς παραλλαγές στήν γερμανοκελική. Όντως, τό κελτικό *bort* (έξ ου τό γαλικό *bord*) έσήμαινε: σανίδα -και, μεταφορικό- τήν κάθε μεριά ενός σκάφους. Όστει, οί λέξεις *bordello/bordel* έδήλωναν, αρχικώς, ένα καλύβι έξω από τό χωριό (ή τήν πόλη), όπου, αργότερα, είχε τό δικαίωμα νά ζει εκεί μία πόρνη.

Αυτά γιά τήν λέξη *μπορντέλο*. Στή γλώσσα μας υπάρχει και ή παράλληλη και ταυτόσημη μορφή *μπουρδέλο*. Φρονώ δι, ή λέξη *μπουρδέλο* προήλθεν από τό γενοβέζικο *bordello*. Οί λέξεις *μπορντέλο* / *μπουρδέλο* μας δίνουν τά επακόλουθα: *μπορντελιάρης* / *μπουρδε-λιάρης* / *μπουρδελάθιος* (κατά τό *καφενόβιος*) / καθώς και τά συνθετικά -*μπουρδέλο* / -*μπορντέλο*- (π.χ. *μπουρδελόσπιτο* / *μπουρδελο-γεπονιά* / *ακατομπορντέλο*).

Πάμε παραπέρα. Γιά τόν οίκο ανοχής, και γενικότερα, γιά τήν στέγη / στέγαστρο του αποκαλούμένου *παρανόμου έρωτος* διαθέτουμε πολλά συνώνυμα: *πουτανόσπιτο* / *ρουφιανόσπιτο* / *παλιόσπιτο* / *πορνόσπιτο* / *κερχανές* -ή- *κερχανός* / *πουτανариό* / *τά δημόσια* / *τά καλά τά σπία* -ή-, και απλώς- *mutt*. Οί δημοσιογράφοι έλάσανσαν τήν λέξη *διαφθορειον* πού, γιά τήν ακρίβεια, σημαίνει: *ρουφιανόσπιτο* - κι όχι *μπορντέλο*. Από τήν αρχαία εποχή ξεκινούν οί λέξεις: *πορνειον* / *πορνοβοσκειον* / *εργαστήριον* / *οίκημα* / *κασαυρείον* / *χαμαιτυπειον* μερικές, απ' αυτές χρησιμοποιούνται και σήμερα. Ή λέξη *πορνοστάσιον* έχει μιάν *επίσημη* χροιά και γιαυτό, πολύ νωρίς, πέρασε και στήν λογοτεχνία (π.χ. τήν μεταχειρίστηκε ό μεταφραστής τής *Γιάμας* του Κουπρίν). Τά συνώνυμα *οίκος απόλλειας* / *οίκος διαφθοράς* έχουν έκλησιαστικήν απαρχή, αφού ή έκκλησία χαρακτηρίζεται ως *οίκος σωτηρίας*. Ανάλογα είναι τά συνώνυμα: *οίκος ανοχής* / *δυσώνυμος οίκος* / *κακόφημος οίκος*.

Σήμερα, προκειμένου νά χαρακτηρίσουμε μιά γυναίκα ως πόρνη, μεταχειριζόμαστε, συνήθως, τήν λέξη *πουτάνα*. Ή λέξη αυτή (γνωστή, ήδη, από τά μεσαιωνικά χρόνια) προήλθεν από τήν βενετσιάνικη και τριεστίνικη λέξη *putana* - και, γενικότερα από τό ιταλικό *puttana*. Ό Ανδριώτης ανάγει τήν λέξη *πουτάνα* στό ιταλικό *puttana* < λατινικό *putta* (= κοριτσάκι). Όστόσο, οί Ιταλοί γλωσσολόγοι δεν δείχνουν τόση βεβαιότητα γιά τήν ετυμολογία τής λέξεως *puttana*. Ή λέξη *πουτάνα* μας δίνει τά παράγωγα: *άρχιπουτάνα* / *πουτανάρα* / *καρ-πουτανάρα* / *άρχιπουτανάρα* / *πούτανος* / *καρπουτάνος* / *άρχιπουτάνος* / *πουτανίσσα* / *πουτανάκι* / *πουτανέλι* / *πουτανίδιον* / *πουτανίζω* / *πουτανίστικος* / *πουτανιάρης* / *πουτανιά* / *κρυφοπουτάνα* / *άκριβοπουτάνα* / *φτηνοπουτάνα* / *χαζοπουτάνα* / *πουτανόσσο* / *πουτανοχώρι* / *πουτανόσπιτο* / *πουτανοκαβγάς* / *πουτανοκαμώματα* κτλ.

Με τίς ρίζες των λέξεων *puttana* / *πουτάνα* ενδεχομένως σχετίζεται και ή τόσο μυστηριώδης λέξη *πουτί*. Ό Ανδριώτης αναλύει τό όνομα *Σταχτοπούτα* διά των λέξεων *στάχτη* + *putta* (= κοριτσάκι), ενώ ό Φιλήντας, έξ ενστίκτου, στρέφεται πρός τήν σύνθεση *στάχη* + *πουπι*. Στήν Χίο τήν *Σταχτοπούτα* τήν αποκαλούν Άχυλοπουτού, από τό άχυλιά (= στάχη) + *πουτί*. Στήν Χίο, επίσης, συναντούμε τό έπόνυμο *Πουτούς* (στά προηγμένα ή λέξη *rouitou* σημαίνει: φιλάκι).

Ὁ Σαχλίκης αναφέρει τὸ ὄνομα, ἢ παρατσούκλι, μιάς πουτάνας: Πουτολένη (πουτί + Ελένη). Διαφορετική είναι ἡ περίπτωση τῆς Σταχτοπούτλιαρους (ἀπὸ τὰ ταυτόσημα στάχη + πιπύλα), πού βρίσκω σέ παραμύθι τῆς Κασάνδρας, δημοσιευμένο ἀπὸ τὸν Γιώργο Ιωάννου. Ξέρουμε ὅτι ἡ λέξη πουτί δηλώνει τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον. Δέν ξέρουμε τὴν ετυμολογία τῆς λέξεως πουτί. Οἱ μονάδες συνηθίζουν νὰ φιλοῦν τὸ αἰδοῖον τοῦ μωροῦ τους λέγοντας: τώρα θὰ σὲ φάω τὸ πουτί σου! Ἴσως ἡ λέξη πουτί ἔχει σχέση μὲ λατινικές λέξεις πού υποδηλώνουν τὴ βρόμα. Ἀλλωστε, πιθανότατα, ἡ λέξη αἰδώς ξεκίνησε ἀπὸ τὴν ντροπὴ (καὶ τὸν τρόμο) τῆς ἐμμηροῦς. Πάντως, ἡ λέξη πουτί παραμένει ανεξερεύνητη, ὅσο καὶ οἱ ἀνάλογες καὶ συγγενεῖς λέξεις φλόκι / φλοκάτη / Φλόκας.

Ἡ ἀρσενικὴ κατάληξη τῆς λέξεως πούταν-ος (καὶ τὸ σχετικὸ ἀνέβασμα τοῦ τόνου) κρύβει μιὰν ἐπίταση. Μῆλρσα, ἤδη, γιὰ τὸ φαινόμενο στὸ βιβλίο μου Ὑπόκοσμος καὶ καραγκιόλης. Τὸ τουρκογενὲς πρῶτο συνθετικὸ *kara-* (καθὼς καὶ τὸ *ārchi-*) εἶναι ἐπιτακτικὸ καὶ δέν σημαίνει *μαύρος*. Ἀλλωστε, τὸ πρῶτο συνθετικὸ *kara-* χρησιμοποιεῖται, ἤδη, ὡς ἐπιτακτικὸ καὶ στὴν τούρκικη γλῶσσα. Ὁ Πέτρος Βλαστός διασώζει τὴν ἐκφραση: *πουτανοθήλυκο τοῦ ἀνέμου!* Στὴν παράδοση Νο 631 τοῦ Νικολαίου Πολίτη, οἱ καλικάντζαροι ρωτᾶνε: ἡ πουτανίτσα πού 'ναι; Ἡ λέξη πουτανίδιον (κατὰ τὸ πορνίδιον) εἶναι νόθο κατασκευάσμα. Δέν νομίζω ὅτι τὸ ρῆμα πουτανίζω προήλθεν ἀπὸ τὸ τριεστίτικο *putanizar*. Λέμε: πουτανίστικο φέρισμα -ῆ- πουτανίστικα καμώματα. Ἡ ἀργκοτικὴ λέξη πουτανάρης δηλώνει τὸν περὶ τὰ ἀφροδίσια ἐπιχειρῶν. Ἀπὸ τὴν μελέτη «*Prostituta in Modern Italian*» τοῦ Edgar Radtke (*Maledicta*, 1/2, 1977), συνάγεται ὅτι κανένα ἀπὸ τὰ υποκοριστικά τῆς λέξεως *puttana* δέν ἐπέρασε στὴν γλῶσσα μας. Οἱ λέξεις *κρυφοπουτάνα* / *ἀκρίθοπουτάνα* / *φιτηγοπουτάνα* εἶναι αὐτονόητες. Ἡ λέξη *χαζοπουτάνα* προσάπτεται στὴν εὐκολὴ γυναῖκα, πού ἐκδίδεται ἀνευ συμφέροντος (πού, καθὼς λέμε: *κάνει ψυχικά* πού εἶναι *ψυχικάρα*). Ἐδῶ ὡς θυμηθούμε καὶ τίς γνωστὲς ἐκφράσεις: *πουτάνα κοινωνιά!* (νεότερη ἐκδοσὴ τοῦ *καχπέ-ντουιά!*) / *πουτάνες γυναῖκες!* / *πουτάνες γιός!* / ἡ *πουτάνα* τοῦ χωριοῦ (κατὰ τὸ: *ὁ τρελὸς τοῦ χωριοῦ*) / τῆς *πουτάνας* τὸ *μαγκάλι* / τῆς *πουτάνας* τὸ *κάγκελο* / *θὰ γίνει* τῆς *πουτάνας!* κτλ.

Ἡ ἀρχαιοελληνικὴ λέξη πόρνη, λένε πῶς, προήλθε ἀπὸ τὸ ρῆμα *πέρνειμι*. Ἡ λέξη πόρνος εἶναι ἀρκούντως νεότερη. Στους ἐλληνιστικούς χρόνους, ἡ Αφροδίτη -ὑπὸ τὴν ιδιότητα τῆς προστάτιδος τῶν Ἱεροδούλων- ἔφερε τὴν προσωνυμία Πόρνη. Τὰ Κατραμονήσια τοῦ Σαρωνικοῦ ἔχουν, ἐπίσης, τὸ ἐπίσημο ὄνομα Πόρνη. Ἀπὸ τὴν λέξη πόρνη ἐκπηγάζουν, ἄμεσα ἢ ἔμμεσα, τὰ παράγωγα; (ἐκ)πορνεῦω / (ἐκ)πορνέομαι / πορνίδιον / πορνικός / πορνοθοσκός / πορνοκόπος / πορνεία / πορνογενής / πορνογέννητος / πορνογράφος / πορνογραφία / πορνογράφημα / πορνογραφῶ / πορνογραφικός / πορνό / πορνοφίλμ / πορντανία / πορνοβιβλίο / πορνοφυλλάδα / πορνοκρατία / Γτορνοστάσ/ον / πορνειον / ὀφθαλμοπορνεία κτλ. Βεβαίως, πολλὰ ἀπ' αὐτὰ μᾶς ἔρχονται ἐξ Εὐρώπης. Εἶναι μάταιον νὰ ἀνατρέξω, γλωσσολογικῶς, στὸ δημόσιο πορνειον πού ἱδρύσε ὁ Σόλων, ἢ στὸ πορνικόν τέλος καὶ στους πορνὸ τελώνες πού τὸ εἰσέπραταν, ἢ στις Ἱεροδούλες, ἢ στὴν ἀλλόκοτη ετυμολογία τῆς λέξεως *χαμαιῦπτη*, ἢ στις εταῖρες, ἢ στους μαστροπούς καὶ μαυλιστές καὶ προαγωγούς τῆς ἀρχαίας Αῆθνας.

Στους πρόσφατους αἰῶνες ἡ πόρνη τιμήθηκε μὲ μιά σειρά ἀπὸ συν-ὄνομα. Στὸ λῆμα *παλιогυναίκα* τοῦ Πέτρου Βλαστοῦ (*Συνώνυμα καὶ συγγενικά*, 1931), μεταξὺ ἄλλων, βρίσκω καὶ τίς λέξεις: *παλιόγυναικο* / *παστρικιά* / *παταβοόρα* / *λούλουδα* / *νυχτολουλούδα* / *νυχτοπόρπια* / *κοόρβα* / *διαβολογητρίτρα* / *παπαδοξηλῶτρα* / *σκρόφα* / *παλιοσκρόφα* / *σκύλα* / *πουτάνα* / *καραπουτάνα* / *καραπουτανάρα* / *πουτανοθήλυκο* / *πολιτική* / *κουρτεζάνα* / *παξιμαδῶ* / *παξιμαδοκλέφτρα* / *ρουφιάννα* / *ἀλιανάρα* / *φακλάννα* / *σιπιωμένη* / *ξεβγαλμένη* / *γελοισμένη* / *παραστρατισμένη* / *πιανεμένη* / *ντροπιασμένη* / *ακουσμένη* / *σιτισμένη* / *κωλοπετωμένη* / *ξεκωλωμένη* / *ξεπατωμένη* / *ξεπεσμένη* / *λεγόμενη* / *λάουρα*.

Ἄνέτως θά μπορούσα νά προσθέσω τις λέξεις καί εκφράσεις: δημόσιο / γυναίκα τού χαμοαιπείου / κοκότα / δηλωμένη / αδήλωτη / παξιμάδα / κρυφή / σπιτικιά / πεταλούδα τής νύχτας / ελευθερίζουσα / ελευθέρων ηθών / επιλήψιμου διαγωγής / γυναίκα τού ημικόσμου / σουρλουλού / ἀρτίστα / κουβεντιασμένη / παρδαλή / παλιοκόριτσο / ζιγκολέτ / ήμπαρθένος / μιξοπαρθένος / μισοπαρθένα / παραστρατημένη / μαντονέτα / μαντετούτα / μαντινούδα / πολιτικιά / δημόσια / κοινή / τσούλα / κουφάλα / κόφα / γυναίκα τού δρόμου / καλντερίμω / καλντεριμιτζού / κάνει πεζοδρόμιο / χαμούρα / κικαρού / πομπεμένη / γεβεντισμένη / καλοπλυμένη / καχπές / καρά-καχπές / καλιτάκα / καρά-καλιτάκα / καριόλα / κυρία Καριολίδου / ρουσπού / καρά-ρουσπού / καθαρή / αδερφή τού ελέους / είναι μιά τού δρόμου! / είναι τής περιπατητικής σχολής! / τροτέζα / εταίρα / Θαΐς / Λαις / Φρύνη / Μαγδαληνή / ὄργανον ηδονής / σκεύος ηδονής / αμαρτωλή / κότα / ψυχικάρα / παλλακίς / παλλακή / μετρέσα / μορόζα / τήν έχει καπατμά / είναι τού γλυκού νερού! / είναι ἀπ' αυτές! / είναι κακής διαγωγής! / κουνίστρα / μισότριβη / τής αρέσουν τά ξινά! κτλ. κτλ.

Πάνω σ' αυτόν τόν λεκτικό καταράχτη θά μπορούσα νά παρατηρήσω τά εξής:

Οἱ λέξεις παστρικά / καθαρή / καλοπλυμένη απηχούν τήν λαϊκή ἀντίληψη μιάς περασμένης εποχής, ὅπου οἱ πόρνες ἐδεχναν μιάν ἀπαράδεκτη κοκεταρία. Ὁ Αθανάσιος Χριστόπουλος, στό ποίημα Δίας κερατωμένος (1819), γράφει

κάθε καλοπλυμένη
παντού σάν λυσισαμένη
κατόπι σου θά τρέχει
καί ἄνδρα της θά σ' ἔχει

καί ἡ φιλόλογος Ελένη Τσαντσανόγλου ὁρθῶς ἐρμηνεύει στό σχετικό γλωσσάριό της: καλοπλυμένη = «παστρικά». Ωστόσο, ἡ λέξη καλοπλυμένη μας φέρνει στό νοῦ, συνειρμικῶς, τήν λέξη κωλοπλυμένος - ἀλλά, ἤδη μῆλιστα γι' αὐτό στό βιβλίο μου Υπόκοσμος καί καραγκιόζης.

Οἱ ταυτόσημες λέξεις κοινή / δημόσια / πολιτικιά εἶναι αὐτονόητες. Ὁ Θεοτόκης, στό κείμενο του Ἡ τιμή καί τό χρήμα (1912), γράφει: κάποιοι δέν ἐπῆρε μιά δημόσια ἀπό τό δρόμο [...] καί τήν ἔχει στό μεταξωτά ντυμένην;

Οἱ λέξεις σκρόφα / σκύλα / κότα (μαζί μέ ἄλλες ἀνάλογες λέξεις ἡ εκφράσεις) δημιουργοῦν μιά ζωομορφική βάση γιά τήν ομορφιά καί τήν σεξουαλική χρήση τής γυναίκας. Ἄς μὴν ξεχνάμε τά γνωστά: φοράδα / ἀγελάδα / φώκια / ἔχει ωραία καπούλια / εἶναι τίγρης / χήνα / γκαμήλα / ἔχει στήθια περιστερίου / περδικόστηθη / ἔχει κορμί φιδίσιο. Καί ἐπίσης τά τόσο σχετικά: θά τής βάλω καπίστρι! / θά τής κομποδιάσω τήν ουρά! / τής ἐσφίξα τά λουριά! / θά τής μάσω τά γκέμια! / τής ἔβαλα χαλινάρι!

Οἱ λέξεις λούλουδα / λελούδω / νυχτολουλούδα ἔχουν χαθεῖ. Ωστόσο, ἐπιζοῦν κάπως μέσ στήν ἀργκό τού υποκόσμου μας, μέ ἀποκορύφωμα τήν υποστημητική λέξη ἀγαθολουλούδης.

Οἱ λέξεις παξιμάδα / παξιμάδω / παξιμαδοκλέφτρα ἐπιζοῦν, ἐπίσης, στήν ἀργκό τού υποκόσμου. Στό παλιό μουρμούρικο τραγουδί ὁ στίχος ἦσουν [...] μιά παξιμαδοκλέφτρα δημιουργεῖ προβλήματα ἐρμηνης, ἀκού δέν φαίνεται καθαρά ἀν πρόκειται γιά μιά φτωχοπούτα - πολύ περισσότερο πού ὑπάρχει ἡ λέξη παξιμαδοκλέφτης, ἡ συνήθως προσαπτόμενη στόν ἅγιο Νικόλαο. Ὁ Καχπίτης ἔχει τή λέξη παξιμάδες στόν ἥρωα τής Γάνδης (1967). Τό νηοῖα Παξιμάδα, ἀπέναντι στήν Σητεία, δέν ἔχει τίποτα νά κάνει μέ τίς πόρνες.

Μέ τήν ομάδα τών λέξεων ντροπιασμένη / ατιμασμένη / πομπεμένη / γεβεντισμένη ἀνατρέχουμε στό φοβερό πόμπημα. Ὁ Πλούταρχος τίς, τότε, γεβεντισμένες τίς ἀποκαλεῖ ὀνοβάπδες. Δέν εἶναι καταλληλὴ ἡ στιγμή γιά νά κουβεντιάσουμε γιά τό γεβέντισμα. Στίς παρακάτω παροιμίες βρίσκουμε λέξεις πού μας ἐνδιαφέρουν

ἡ κούρβα τό γεβέντισμα γιά/ πανηγύρι τόχει!
ἡ πομπεμένη τό γεβέντισμα τόχει γιά καμάρι!
ἡ πολιτικὴ τά γέβεντα γιά πανηγύρι τόχει!

Οί λέξεις, καχπές / καρά-καχπές / ρούσπου / καρά-ρουσπού προέρχονται από αντίστοιχες τουρκικές λέξεις. Ο Θράσος Καστανάκης μεταχειρίζεται και τις πολιτικές λέξεις: ντελή-όροσπού / οεϊτάν-όροσπού που είναι ακόμη άναφρομοίωτες. Βρίσκω τη λέξη καρακαχπές στους Άθλιους των Αθηνών (1894) του Κονδυλάκη. Επίσης, σε ένα παλιό δίστιχο

χάντε, μωρέ καχπέ-ντουινά, σ' έμενα μήν παινιέσαν
κι εγώ 'μαι πού σε γλένταγα και τώρα μ' απαρνιέσαι.

Οί λέξεις κωλοπετσωμένη / ξεκωλωμένη / ξεπατωμένη (καθώς και οι αντίστοιχες άργκοτικές - π.χ. ξεκωλιάρα / κωλογαμημένη) και βε-βαιώς αναφέρονται στην παρά φύσιν ασέλγεια.

Οί λέξεις άλανιάρια / νυχτοπόρτισα / γυναίκα του δρόμου / καλντε-ρίμω / καλντεριμιτζού / τροτέζα / κάνει πεζοδρόμιο έχουν μιά κοινή συνισταμένη.

Οί λέξεις κρυφή / αδήλωτη / σπιτικά υπαινίσσονται τις κρυφοπουτά-νες. Οί λέξεις σπιτωμένη / μορόζα / παλλακή / καπατμά αντικατοπτρίζουν τον θεσμό της λεγόμενης παράνομης συμβίωσης, για την οποία θα μιλήσω αργότερα.

Οί λέξεις φακλάνα / κουφάλα / τσούλα / καλτάκα / χαμούρα αποτελούν υβριστικούς χαρακτηρισμούς. Η τουρκική λέξη *kaltak* (αρχικώς έσσήμανε: έφιππιον άνευ υπουρίδος) έχει άσχημη σημασία. Η λέξη χαμούρα είναι, επίσης, τουρκικής προελεύσεως. Άλλο χαμούρα κι άλλο κικαρούι - λέει ο Πέτρος Πικρός, στο Τουμπεκί (1927), και, υποψιάζομαι ότι κοπiάρει κάποια άργκοτική έκφραση. Στα παλιά ρεμπέτικα τραγούδια συναντούμε την λέξη χαμούρα, που αργότερα την έσκότωσε ή λογοκρισία. Ιδού δυό παραδείγματα

... δέν αξίζει μιά χαμούρα για δυό μάγκες στο ντουινά...

... νά μέ τραβάνε στο Γεντί για ένα χαμουράκι...

Οί παραλλαγές της λέξεως μαντινούδα μάλλον θά αποδίδονταν καλύτερα μέ την λέξη γκόμινα, παρά μέ την λέξη μετρέσα. Ο άνδρας μου και ή μαντιπούτα του - γράφει ο Κονδυλάκης.

Χρησιμοποιούμε τις λέξεις μισοπαρθένα / ήμιπαρθένος / παρθένα μέ μιά γερή δόση εϊρωνίας. Χορός ήμιπαρθένων - έγραψε ο Καρυωτάκης. Κ' οί παρθένες στίς σκοτεινές γωνίες έρωτα άμνουν - έγραψε ο Βαφόπουλος. Πάντως, στην Μικράν Άσία ήσανε της μόδας, κάποτε, τά βαφτιστικά Παρθένα και Παρθενότη.

Για την ειδική σημασία της λέξεως κότα μιλήσα στο Έγχειρίδιον του Καλού Κλέφτη. Οί λέξεις κοκότα / τροτέζα / ζιγκολέτ ήρθαν έκ Γαλίας. Παρά φρόνημη κότα ώμοιάζε κοκότα - γράφει ο Ροΐδης, στην Ιστορία όρνιθώνος.

Η λέξη μισότριβη είχε, παλιότερα, μιάν άλλη σημασία. Φορούσε [...] μιά μισότριβη γραβάτα - γράφει ο μακαρίτης Τάξης Δόξας, στο Μιά χούφτα καλάμια (1957).

Μιά γυναίκα που κούναγε τον ποπό της δέν απέλάμβανε καλής φήμης. Η κουνίστρα εθεωρείτο μισοπουτάνα. Λέει ή παροιμία

γυναίκα, όπου περπατεί
και τον κώλο της κουνει,
έχε την χωρίς τιμή!

Στον χαρακτηρισμό αμαρτωλή διακρίνω κάποια έκλησιαστική επίδραση. Συναντάμε αυτή τη λέξη στο ρεμπέτικο τραγούδι.

παράρτημα II

Πίνακας Σεξουαλικά Μεταδιδόμενων Νοσημάτων

Προσαρμογή από: "Holmes et al: Sexually Transmitted Diseases. 3rd edition McGraw-Hill"

Απόδοση: Μαρία Χατζηβασιλίου-Παππά, Φίλιππος Κουκουριτάκης

Παθογόνος μικροοργανισμός	Λοίμωξη - σύνδρομο
ΒΑΚΤΗΡΙΑ	
<i>Neisseria gonorrhoeae</i>	Γονόρροια (γονοκοκκικές λοιμώξεις του ουρο-γεννητικού συστήματος), φαρυγγίτιδα, επιπεφυκίτιδα, περιηπατίτιδα, βαρθολινίτιδα, διάσπαρτη γονοκοκκική λοίμωξη, πρόωρη ρήξη του αμνιακού σάκου, πρόωρος τοκετός, σύνδρομο λοίμωξης του αμνιακού υγρού.
<i>Chlamydia trachomatis</i>	Χλαμυδιακές λοιμώξεις του ουρο-γεννητικού συστήματος, φαρυγγίτιδα, επιπεφυκίτιδα, περιηπατίτιδα, χοριοαμνιονίτιδα, πρόωρος τοκετός, μέση ωτίτιδα, ρινίτιδα και πνευμονία στα νεογνά, σύνδρομο Reiter, Αφροδίσια Λεμφοκοκκίωμα (LGV) ορότυποι L1, L2, L3.
<i>Mycoplasma hominis</i>	Επιλόχειος πυρετός, σάλπιγγίτιδα.
<i>Ureoplasma urealinitum</i>	Μη γονοκοκκική ουρηθρίτιδα.
<i>Mycoplasma genitalium</i>	Μη γονοκοκκική ουρηθρίτιδα σε συνδυασμό με άλλα παθογόνα.
<i>Treponema pallidum</i>	Σύφιλη.
<i>Gardnerella vaginalis</i>	Κολπίτιδα (σε συνδυασμό με άλλα παθογόνα ή κολπικά αναστρέβιμα μικρόβια).
<i>Mobiluncus curtisii</i>	Κολπίτιδα.
<i>Mobiluncus mulieris</i>	Κολπίτιδα.
<i>Haemophilus ducreyi</i>	Μαλακό έλκος.
<i>Calymatobacterium granulomatis</i>	Βουβωνικό κοκκίωμα (Donovanosis).
<i>Shigella spp</i>	Σιγκέλλωση σε άντρες που κάνουν σεξ με άντρες (MSM – men having sex with men).
<i>Campylobacter spp</i>	Εντερίτιδα και πρωκτοκολίτιδα σε MSM.
<i>Helicobacter cinaedi</i>	Πρωκτοκολίτιδα, δερματίτιδα, βακτηριαίμια στο AIDS.
<i>Helicobacter fennelliae</i>	Πρωκτοκολίτιδα, δερματίτιδα, βακτηριαίμια στο AIDS.
<i>Salmonella spp</i>	Εντερίτιδα, πρωκτοκολίτιδα, πρωκτίτιδα στο AIDS.
ΙΟΙ	
Human Immunodeficiency Virus (HIV) τύποι 1,2 και υπότυπος 0 Herpes Simplex Virus (HSV) 1,2	HIV λοίμωξη, AIDS. Πρωτολοίμωξη και υποτροπιάζων έρπης των γεννητικών οργάνων, μηνιγγίτιδα, νεογνικός έρπης.
Human Papilloma Virus (HPV)	Οξυτενή κονδυλώματα, θηλώματα του λάρυγγα, ενδοεπιθηλιακή νεοπλασία και καρκίνος του τραχήλου (μήτρας), κόλπου, αιδοίου, πρωκτού, πέους.
Hepatitis A Virus (HAV)	Οξεία ηπατίτιδα Α.
Hepatitis B Virus (HBV)	Οξεία και χρόνια ηπατίτιδα Β, ηπατοκυτταρικό καρκίνωμα, οξώδης πολυαρθρίτιδα, χρόνια μεμβρανώδης σπειραματονεφρίτιδα, μικτή κρυσταφαριναιμία, ρευματική πολυμυαλγία.
Hepatitis C Virus (HCV)	Οξεία και χρόνια ηπατίτιδα C, ηπατοκυτταρικό καρκίνωμα, μικτή κρυσταφαριναιμία, χρόνια σπειραματονεφρίτιδα.
Cytomegalovirus (CMV)	Λοιμώδης μονοπυρήνωση, συγγενής CMV λοίμωξη με μεγάλη περιγεννητική θνητότητα και σοβαρές βλάβες του νεογνού π.χ. πνευμονική καθυστέρηση, κώφωση, ποικίλες βαριές εκδηλώσεις σε ανοσοκατασταλμένους ασθενείς.
Molluscum Contagiosum Virus (MCV)	Μολυσματική τέρμινθος των γεννητικών οργάνων.
Human T-cell Lymphotropic Virus (HTLV) τύποι I και II	Λευχαιμία T-κυττάρων, λέμφωμα, τροπική σπαστική πάρεση.
Human Herpes Virus (HHV) τύπος 8	Σάρκωμα Kaposi, λέμφωμα, πολλαπλόν μύελωμα, νόσος του Castleman.
ΠΡΩΤΟΖΩΑ	
<i>Trichomonas vaginalis</i>	Κολπική τριχομονάωση, μη γονοκοκκική ουρηθρίτιδα.
<i>Entamoeba histolytica</i>	Αμοιβάδωση σε MSM.
<i>Giardia lamblia</i>	Λαμβλίωση σε MSM.
ΜΥΚΗΤΕΣ	
<i>Candida albicans</i>	Αιδοιοκολπίτιδα, βαλανίτιδα.
ΠΑΡΑΣΙΤΑ	
<i>Phthirus pubis</i>	Φθειρίωση του εφηβοίου.
<i>Sarcoptes scabiei</i>	Ψώρα.

παράρτημα III

Κατάλογος ελληνικών ταινιών με θεματική ή αναφορά στην εργασία στο σεξ
 πηγή: Ταινιοθήκη της Ελλάδος, Ψηφιακή Συλλογή

Ο κακός δρόμος, Ertuğrul Muhsin, 1933
 Πρόσωπα λησμονημένα, Γιώργος Τζαβέλας, 1946
 Η αγνή του λιμανιού, Γιώργος Τζαβέλας, 1952
 Το κορίτσι της ταβέρνας, Γιάννης Τριανταφύλλης & Ιάσων Νόβακ, 1952
 Το κορίτσι της γειτονιάς, Μαρία Πλύτα, 1954
 Ο δράκος, Νίκος Κούνδουρος, 1956
 Το κορίτσι της αμαρτίας, Δημήτρης Αθανασιάδης, 1958
 Μόνο για μια νύχτα, Μαρία Πλυτά, 1958
 Μετά την αμαρτία, Δημήτρης Αθανασιάδης, 1960
 Ποτέ την Κυριακή, Jules Dassin, 1960
 Το κορίτσι του δρόμου, Χρήστος Αποστόλου, 1960
 Η Μπέτυ παντρεύεται, Σπύρος Ζιάγκος, 1961
 Ο σκληρός άνδρας, Γιάννης Δαλιανίδης, 1961
 Το δράμα μιας αμαρτωλής, Δημήτρης Αθανασιάδης, 1961
 Αγνή και ατιμασμένη, Κώστας Στραντζάλης, 1962
 Αμαρτωλές, Δημήτρης Δαδηράς, 1962
 Ατελίε της μαντάμ Ρόζας/Άγγελοι του πεζοδρομίου, Παν. Κωνσταντίνου, 1962
 Η Ελληνίδα και ο έρωτας, Νέστορας Μάτσας, 1962
 Νόμος 4000, Γιάννης Δαλιανίδης, 1962
 Πεζοδρόμιο, Δημήτρης Δαδήρας, 1962
 Αστέρια στον βούρκο, Τζον Αλιφέρης, 1963
 Ίλιγγος, Γιάννης Δαλιανίδης, 1963
 Οι καθώς πρέπει, Γιώργος Διζικιρίκης, 1963
 Όσα κρύβει η νύχτα, Στέλιος Ζωγραφάκης, 1963
 Το καθαрма/Η μαρκησία του λιμανιού, Νίκος Φώσκολος, 1963
 Φυγή, Άρης Μαρνέζος, 1963
 Αλέξης Ζορμπάς, Μιχάλης Κακογιάννης, 1964
 Λόλα, Ντίνος Δημόπουλος, 1964
 Νυχτοπερπατήματα, Γιώργος Ζερβουλάκος, 1964
 Τα κόκκινα φανάρια, Βασίλης Γεωργιάδης, 1964
 Το δόλωμα, Αλέκος Σακελάρης, 1964
 Το κορίτσι της Κυριακής, Νέστορας Μάτσας, 1964
 Στη θύελλα του πάθους, Δημήτρης Αθανασιάδης, 1964
 Αμαρτωλές της νύχτας, Δημήτρης Γαλατάς, 1965
 Επιστροφή, Ερρίκος Ανδρέου, 1965
 Με λύγισε η φτώχεια, Ρένα Γαλάνη, 1965
 Οι εχθροί, Ντίνος Δημόπουλος, 1965
 Πυρετός, Στέλιος Τζάκσον, 1965
 Χωρίς ιδανικά, Χρυσόστομος Λιάμπος, 1965

Άγγελοι της αμαρτίας, Ανδ
 Η λεωφόρος του θανάτου
 Κατηγορώ την κοινωνία, Σ
 ...Μέχρι το πλοίο, Αλέξης
 Ο ξεστός μήνας Αύγουστο
 Ο θάνατος του Αλέξανδρο
 Παράνομοι πόθοι, Παύλος
 Το συρτάκι της αμαρτίας,
 Εις θάνατον, Γιάννης Κοκκ
 Καλώς ήλθε το δολλάριο,
 Ο πουλημένος άνθρωπος,
 Σαπίλα και αριστοκρατία,
 Τρούμπα '67, Γρηγόρης Γρ
 Κατηγορώ το κορμί μου, Ε
 Έρωτας δίχως σύνορα, Ερ
 Ευδοκία, Αλέξης Δαμιανός,
 Διαμάντια στο γυμνό σου
 Εμπόριο της αμαρτίας, Άρ
 Το κρυφό σπίτι της Αγγέλα
 Πιο θερμή και από τον ήλι
 Πουλημένες παρθένες, Γά
 Ταξίδι στον έρωτα και στο
 Ο αστερισμός της παρθέν
 Αλδεβαράν, Ανδρέας Θωμ
 Οι βάσεις και η Βασούλα, Ν
 Κορίτσι βόμβα, Νίκος Μασ
 Στο υπόγειο της Λόλας, Γιώ
 Νονοί της νύχτας, Γιώργος
 Το ρετιρέ της Τζούλι, Λέο Γ
 Το σύμπλεγμα, Στράτος Μ
 Γυμνό φωτομοντέλο, Όμηρ
 Μπέτυ, Δημήτρης Σταύρακ
 Καθένας με την τρέλα του
 Κατάσκοπος Νέλλη, Τάκης
 Άγγελος, Γιώργος Κατακου
 Το γλυκό κορμί της Μπιάν
 Το σουτιέν του μπαμπά μα
 Ο βιασμός μιας μοναχής, Γ
 Ο δρόμος με τα κόκκινα φ

- ρέας Κατσιμητσουλίας, 1966
 Χρήστος Λιάμπος, 1966
 Πύρος Ζιάγκος, 1966
 Λαμινός, 1966
 ς, Σωκράτης Καψάσκης, 1966
 υ, Δημήτρης Κολλάτος, 1966
 Τάσιος, 1966
 Γιώργος Παπακώστας, 1966
 όλης, 1967
 Αλέκος Σακελάριος, 1967
 Παναγιώτης Κωνσταντίνου, 1967
 Κώστας Καραγιάννης, 1967
 ηγορίου, 1967
 ρρίκος Ανδρέου, 1969
 οίκος Ανδρέου, 1970
 , 1971
 σάμα, Όμηρος Ευστρατιάδης, 1972
 ης Φωτιάδης, 1972
 ς, Γιάννης Χριστοδούλου, 1972
 ο, Όμηρος Ευστρατιάδης, 1972
 ννης Νομικός, 1972
 ν θάνατο, Ηλίας Μυλωνάκος, 1972
 ου, Γιάννης Δαλιανίδης, 1973
 όπουλος, 1975
 ντίνος Δημόπουλος, 1975
 ποράκης, 1976
 οργος Καβαγιάνης, 1976
 Ντελέρνο, 1977
 Πολέμης, 1977
 αρκίδης, 1977
 ος Ευστρατιάδης, 1978
 κας, 1979
 , Γιώργος Λαζαρίδης, 1980
 Βουγιουκλάκης, 1981
 ζηνός, 1982
 κα, Ηλίας Μυλωνάκος, 1982
 ου, Βαγγέλης Μελισσινός, 1982
 Γιώργος Μυλωνάς, 1983
 ώτα, Κώστας Καραγιάννης, 1983
 Τα βαποράκια, Παύλος Τάσιος, 1983
 Είμαι, Βασίλης Μπουντούρης, 1984
 Ο ζιγκολό της Αθήνας, Γιώργος Λαζαρίδης, 1984
 Αγόρια στην πορνεία, Όμηρος Ευστρατιάδης, 1985
 Γυναικάρα από το Κιλκίς, Ηλίας Μυλωνάκος, 1985
 Μπορντέλο, Νίκος Κούνδουρος, 1985
 Ο βιασμός της Αφροδίτης, Ανδρέας Παντζής, 1985
 Το ρεμάλι της Αθήνας, Μιχάλης Λεφάκης, 1985
 Καραβάν Σαράι, Τάσος Ψαρράς, 1986
 Μαντάμ Ορτάνς, Κώστας Καραγιάννης, 1986
 Οι κεκαρμένοι, Δημήτρης Μακρής, 1986
 Η ζωή είναι καμπαρέ, Δημήτρης Τζέλας, 1987
 Ένας μάγκας που δεν πάτησε το τρένο, Βαγγέλης Μελισσινός, 1988
 Νύχτες της Ομόνοιας, Ανδρέας Ταρνανάς, 1989
 Ο Τζώνυς Κελν κυρία μου, Θανάσης Σκρούμπελος, 1991
 Ράδιο Μόσχα, Νίκος Τριανταφυλλίδης, 1995
 Χαβάη, Θανάσης Σκρούμπελος, 1995
 Ο εργένης, Νίκος Παναγιωτόπουλος, 1996
 Αύριο θα ξέρουμε.Dharma Blue Bums, Ανδρέας Θωμόπουλος, 1997
 Από την άκρη της πόλης, Κωνσταντίνος Γιάνναρης, 1998
 Το αίνιγμα, Γιάννης Σολδάτος, 1998
 Μαύρο γάλα, Νίκος Τριανταφυλλίδης, 1999
 Αύριο θα είναι αργά, Λάγια Γιούργου, 2001
 Πολίτικη κουζίνα, Τάσος Μπουλμέτης, 2003
 Ρ20, Λάκης Λαζόπουλος & Παναγιώτης Κράββας, 2003
 Hardcore, Ντένης Ηλιάδης, 2004
 Γαλάζιο φόρεμα, Γιώργος Διαμαντόπουλος, 2005
 Uranya, Κώστας Καπακάς, 2006
 Strella: A woman's way, Πάνος Κούτρας, 2009
 J.A.C.E., Μενέλαος Καραμαγγιώλης, 2011
 Miss Violence, Αλέξανδρος Αβρανάς, 2013

παράρτημα IV

Τα νομοθετικά μοντέλα για την εργασία στο σεξ.

Μοντέλο υπέρ της απαγόρευσης^[1]

Χώρες όπου εφαρμόζεται: Αλβανία, Αρμενία, Σλοβενία, Ρωσία, Ουκρανία

Ιδεολογία: Η εργασία στο σεξ και οι εργαζόμενοι στο σεξ είναι ανήθικοι, είναι φορείς του HIV και άλλων ασθενειών και αποτελούν απειλή για την κοινωνία.

Συνέπειες:

- Οι εργαζόμενοι στο σεξ και οι χώροι εργασίας τους στοχοποιούνται από την αστυνομία, εξετάζονται ακούσια για HIV, ΣΜΝ, Ηπατίτιδα Β και C, και τα αποτελέσματα συχνά δημοσιοποιούνται.
- Σύμφωνα με δεδομένα από την Κεντρική-Ανατολική Ευρώπη και την Κεντρική Ασία, τουλάχιστον το 40% των εργαζομένων στο σεξ έχουν γίνει θύματα σωματικής κακοποίησης από την αστυνομία τον τελευταίο χρόνο πριν από την έρευνα^[2].
- Η αστυνομία χρησιμοποιεί ως αποδεικτικό στοιχείο ότι έχουν μαζί τους προφυλακτικά, με συνέπεια οι εργαζόμενοι στο σεξ να φοβούνται να τα έχουν μαζί τους όταν εργάζονται.
- Στην Ανατολική Ευρώπη, τα περισσότερα περιστατικά HIV συμβαίνουν στους πιο επιβαρυνόμενους πληθυσμούς, όπως οι εργαζόμενοι στο σεξ, τα άτομα που κάνουν ενδοφλέβια χρήση ουσιών και οι άνδρες που κάνουν σεξ με άνδρες^[3].

Μοντέλο ποινικοποίησης των πελατών (Σουηδικό/Σκανδιναβικό)

Χώρες όπου εφαρμόζεται: Σουηδία, Νορβηγία, Ισλανδία, Β. Ιρλανδία (HB), Ιρλανδία, Γαλλία

Ιδεολογία: Οι εργαζόμενοι/ες στο σεξ είναι θύματα της πατριαρχίας και της έμφυλης βίας που υφίστανται οι γυναίκες από τους άνδρες

Συνέπειες:

- Ο αριθμός των εργαζομένων στο σεξ δεν έχει μειωθεί: σύμφωνα με την Αστυνομία της Σουηδίας, εκτιμάται ότι έχει τριπλασιαστεί ο αριθμός των ανθρώπων που προσφέρουν Ταϊλανδέζικο μασάζ με υπηρεσίες σεξ τα τελευταία 3 χρόνια^[4].
- Σύμφωνα με μία μελέτη, οι μισοί από τους συμμετέχοντες ανέφεραν ότι εμπιστεύονται λιγότερο τις κοινωνικές υπηρεσίες και την αστυνομία μετά την επικύρωση του νόμου, και αυτό τους αποτρέπει από το να καταγγείλουν περιστατικά βίας στην αστυνομία^[5].
- Οι εργαζόμενοι στο σεξ στο δρόμο έχουν μεγαλύτερο ανταγωνισμό, μειωμένες τιμές και άσχημες εργασιακές συνθήκες, με συνέπεια συχνά να δέχονται πιο επιθετικές συμπεριφορές από τους πελάτες και άλλα άτομα και να παρέχουν υπηρεσίες σεξ χωρίς προφυλακτικό.
- Παρόλο που η εργασία στο σεξ δεν απαγορεύεται εγγράφως, οι νόμοι των δήμων ή/και διάφορες δράσεις εναντίον των πελατών επιφέρουν συλλήψεις και απέλαση των μεταναστών εργαζομένων στο σεξ που δεν έχουν νομιμοποιητικά έγγραφα^[6].
- Το στίγμα και οι στερεοτυπικές αντιλήψεις είναι σε έξαρση. Σύμφωνα με μία έρευνα του 2015, περισσότεροι άνθρωποι πιστεύουν ότι η εργασία στο σεξ και οι εργαζόμενοι στο σεξ θα πρέπει να ποινικοποιηθούν: το 52% είχε αυτή την άποψη το 2015, ενώ αντίστοιχα αυτό το ποσοστό ήταν 30% πριν την επικύρωση του νόμου^[7].

Πηγή: positivevoice.gr

[1] Περισσότερες πληροφορίες για τα νομικά πλαίσια θα βρείτε εδώ:

• International Committee on the Rights of Sex Workers in Europe (ICRSE) (2015).

Nothing about us without us! Ten years of sex workers' rights activism.

<http://bit.ly/icrse01>

• Global Network of Sex Work Projects (2014). Sex Work and the Law: Understanding Legal Frameworks and the Struggle for Sex Work Law Reforms.

<http://bit.ly/icrse02>

[2] Sex Workers' Rights Advocacy Network (SWAN)

(2009). Arrest the Violence: Human Rights Abuses against Sex Workers in Central and Eastern Europe and Central Asia.

<http://bit.ly/SWAN01>

[3] AVERT. HIV and AIDS in Eastern Europe and Central Asia.

<http://bit.ly/icrse03>

[4] Swedish National Police Board (2012). Trafficking in human beings for sexual and other purposes. Situation report 13ing_report_13 <http://bit.ly/icrse04>

[5] Swedish Association for Sexuality Education (2010). Remissvar ang SOU 2010:49, Förbud mot köp av sexuell tjänst. <http://bit.ly/icrse05>

[6] Global Network of Sex Work Projects (2015). Advocacy Toolkit: The Real Impact of the Swedish Model on Sex Workers. <http://bit.ly/icrse06>

[7] <http://bit.ly/icrse07>

Μοντέλο Νομιμοποίησης

Χώρες όπου εφαρμόζεται: Γερμανία, Ολλανδία, Ελβετία, Ουγγαρία, Ελλάδα και Τουρκία

Ιδεολογία: Η εργασία στο σεξ και οι εργαζόμενοι στο σεξ πρέπει να ελέγχονται και να καταστέλλονται από το κράτος.

Η αυστηρή ρύθμιση εκδηλώνεται σε διάφορες μορφές: Καταχώρηση σε μητρώο εργαζομένων στο σεξ, περιορισμός στον αριθμό, την τοποθεσία, τα κριτήρια λειτουργίας των χώρων εργασίας στο σεξ, συγκεκριμένες συνθήκες που καθορίζουν ποιος μπορεί να δουλέψει ως εργαζόμενος στο σεξ, όπως για παράδειγμα η υποχρεωτική ιατρική εξέταση.

Συνέπειες:

- Σύστημα δύο ταχυτήτων: μόνο ένας πολύ μικρός αριθμός εργαζομένων στο σεξ και χώρων τέτοιων υπηρεσιών πληρούν τις προϋποθέσεις και τα κριτήρια των αυστηρών κανονισμών. Όσοι δεν πληρούν αυτές τις προϋποθέσεις έχουν πρόστιμα και ποινές.
- Στην Τουρκία και στην Ελλάδα, η εργασία στο σεξ επιτρέπεται μόνο σε εσωτερικούς χώρους και μόνο σε άτομα που δεν είναι παντρεμένα. Στην Τουρκία μόνο γυναίκες εργαζόμενες στο σεξ επιτρέπονται με αποτέλεσμα το νομικό αποκλεισμό της πλειονότητας των τρανς γυναικών.
- Στην Ουγγαρία, οι εργαζόμενοι στο σεξ στο δρόμο μπορούν αποκλειστικά να εργάζονται σε περιοχές που ονομάζονται «tolerance zones» ή σε περιοχές που δεν είναι στις προστατευόμενες ζώνες «protected zones».
- Στην Ολλανδία, πολλοί δήμοι έχουν προσπαθήσει να εφαρμόσουν την υποχρεωτική εγγραφή σε μητρώο εργαζομένων στο σεξ τα τελευταία χρόνια.
- Στη Γερμανία, σύμφωνα με το νέο νόμο που εισήχθη το 2017, οι εργαζόμενοι στο σεξ πρέπει να εγγραφούν σε ειδικές υπηρεσίες που θα καθορίσουν εάν θα μπορέσουν τελικά να πάρουν το πιστοποιητικό εργασίας^[8].

[8] <http://bit.ly/icrse08>

Μοντέλο Αποποινικοποίησης (Μοντέλο Νέας Ζηλανδίας)

Χώρες όπου εφαρμόζεται: Νέα Ζηλανδία

Ιδεολογία: Η εργασία στο σεξ είναι νόμιμη, αναγνωρίζεται ως επάγγελμα και αντιμετωπίζεται όπως τα άλλα επαγγέλματα, οι εργαζόμενοι στο σεξ έχουν τα ίδια εργασιακά δικαιώματα.

Συνέπειες^[9]:

- Δεν αυξήθηκε ο αριθμός των εργαζομένων στο σεξ ή των ανθρώπων-θύματα trafficking στη βιομηχανία του σεξ.
- Το 90% των ερωτηθέντων εργαζομένων στο σεξ πιστεύουν ότι το νέο μοντέλο έχει ενισχύσει την ικανότητά τους να διαπραγματεύονται τα εργασιακά τους δικαιώματα και την πρόσβασή τους στην υγεία και την ασφάλεια.
- Το 57% των ερωτηθέντων εργαζομένων στο σεξ θεωρούν ότι οι αντιλήψεις της αστυνομίας έχουν βελτιωθεί μετά την αποποινικοποίηση.
- Το 64% των ερωτηθέντων εργαζομένων στο σεξ θεωρούν ότι έχει γίνει πολύ πιο εύκολο να αρνηθούν σε ένα πελάτη συγκριτικά με το 37% που το πίστευε πριν την αποποινικοποίηση.
- Περισσότεροι εργαζόμενοι στο σεξ αναφέρουν ότι αποκαλύπτουν την δουλειά τους στο σεξ κατά τη διάρκεια ιατρικών επισκέψεων και όταν πληθαίνουν για τους τακτικούς ιατρικούς ελέγχους.
- Σύμφωνα με το Lancet, ένα κορυφαίο ιατρικό περιοδικό, η αποποινικοποίηση θα αποτρέψει το 33-46% των μολύνσεων από τον ιό HIV την επόμενη δεκαετία^[10].

[9] Department of Public Health and General Practice, University of Otago, Christchurch (2007). The Impact of the Prostitution Reform Act on the Health and Safety Practices of Sex Workers. <http://bit.ly/icrse09>

[10] <http://bit.ly/icrse10>

Μία άλλη ταξινόμηση των νομοθετικών μοντέλων για την εργασία στο σεξ, λιγότερο επίκαιρη, αφορά τα εξής συστήματα:

Το απαγορευτικό σύστημα

Οι χώρες που το υιοθετούν απαγορεύουν την πορνεία υπό όλες τις μορφές με τη βοήθεια μίας κατάλληλης νομοθεσίας που προσδιορίζει τη βαρύτητα του αδικήματος καθώς και τις ποινές που το συνοδεύουν.

*Πηγή: ΜΑΓΓΑΝΑΣ Αντώνης Δ.,
Εκδιδόμενα Άτομα: Συλλογή
εργασιών φοιτητών του
Παντείου Πανεπιστημίου υπό
τη διεύθυνση του καθηγητή
Αντώνη Μαγγανά, Παπαζήση,
Αθήνα, 1994, σελ. 14-15*

Το διακανονιστικό σύστημα

Η εκδιδόμενη στις χώρες αυτές επιτρέπεται να εξασκεί το επάγγελμα της εφ' όσον ακολουθεί τους κανονισμούς που υπάρχουν. Οι τελευταίοι ποικίλλουν ανάλογα με τη χώρα και την εποχή. Με το σύστημα αυτό υπάρχει κάποιος έλεγχος και κυρίως πατάσσεται η σωματεμπορία και η εκμετάλλευση πορνών [...].

Το καταργητικό σύστημα

Στις χώρες με το σύστημα αυτό, η πορνεία δεν αποτελεί αδίκημα, αλλά απαγορεύεται η διαχείριση οίκων ανοχής καθώς και η τήρηση αρχείων εκδιδομένων. Στην ουσία απαγορεύεται το «εμπόριο των ανθρώπων».

παράρτημα V

Πηγή: DAVIS Nanette J., *Prostitution: An International Handbook on Trends, Problems and Policies*, Greenwood Press, London, 1993, σελ. 42-43

Κατάλογος των βασικότερων σεξουαλικών υπηρεσιών που προσφέρουν οι εργαζόμενοι στο σεξ στην Αυστραλία τη δεκαετία του 1990. Το κείμενο παρατίθεται στη γλώσσα του πρωτότυπου (αγγλική) καθώς πολλές από τις υπηρεσίες αυτές έχουν διεθνή ονομασία και επίσης η μετάφραση θα αλλοιώνε το αρχικό τους νόημα.

B & D: abbreviation for “bondage and discipline”.

Bondage: shortened term for “bondage and discipline”, which refers to sadomasochism as practiced in the sex industry.

Buck’s Party: all male party in which one or more prostitutes are often hired to liven it up and one is usually presented as a “gift” to the male whose honor the party is held.

English: whipping or canning; a term not much in use

Double: involves two prostitutes with one client, or, less frequently, two clients with one prostitute.

Fantasy Job: scenario suggested by client involving transvestite, infant, school-room, Gothic or other themes and costumes.

French: fellatio; can also refer to cunnilingus.

Full French: specifically refers to fellatio with ejaculation.

Golden Showers: urinating on clients.

Greek: anal intercourse.

Hand Relief: masturbating the client; most often performed in a massage parlor as part of full service also referred to as “hand job”.

Heavy Bondage: involving torture and pain with welts and drawing blood.

Kissing: extra service paid for by client; but it may also be given freely as a token of affection for a favourite regular client.

Lesbian Acts: two prostitutes hired by a client to make love in front of him. Although not exclusive lesbians, if lesbian and bisexual women are on the premises they will agree to it.

Light Bondage: spanking but leaving no marks nor involving pain, and may include some tying up but without torture.

Medium Bondage: canning, whipping, the rack and stock, including pain but without drawing blood or leaving welts.

Part French: fellatio without ejaculation.

Sex: coital intercourse; a term used specifically for coitus.

Sexual Surrogate: medical-therapeutic work in which a prostitute is hired by hospital/doctor to service a handicapped patient.

Spanish: rubbing client’s penis between breasts until climax.

Submissive work: where sex worker receives a beating or acts as a slave to a client; opposite role to mistress work.

Threesome: where a client hires a prostitute to join himself and companion (sometimes his wife) in lovemaking.

Water Sports: frolicking with basins, bedpans, siphon hoses, and enemas, often involving urination.

παράρτημα VI

Συνεντεύξεις/Ερωτηματολόγια

Οι παρακάτω συνεντεύξεις έγιναν στα πλαίσια της παρούσας διπλωματικής εργασίας σε τρία άτομα που εργάζονται ή εργάζονταν στο σεξ. Η επιλογή έγινε με βάση τα επικρατέστερα προφίλ, σε σχέση με το φύλο των εργαζομένων στο σεξ, δηλαδή μία cis και μία trans γυναίκα και έναν άντρα. Οι ερωτήσεις ήταν ίδιες και κοινές προς όλους και οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν τον Μάιο του 2018. Υπήρξε συναίνεση των ατόμων που συμμετείχαν στη συνέντευξη και τα στοιχεία τους άλλαξαν για να διασφαλιστεί η ανωνυμία.

Ο Ριχάρδος είναι ομοφυλόφιλος άνδρας, 22 ετών με καταγωγή από μεγάλο αστικό κέντρο και απόφοιτος ΑΕΙ. Κατοικεί στην Αθήνα και είναι σε σχέση.

- **Πόσο καιρό εγάζεστε/εργαζόσασταν στο σεξ;** 2,5 χρόνια.
- **Η εργασία στο σεξ είναι το βασικό σας επάγγελμα;** Όχι. Έχω εργασθεί κάνοντας ιδιαίτερα μαθήματα, ως σερβιτόρος και ως ξεναγός.
- **Η εργασία στο σεξ καλύπτει τις βιοποριστικές σας ανάγκες;** Ναι.
- **Πιστεύετε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την αγορά;** Ναι με πολλούς τρόπους, ποικιλοτρόπως. Καταρχάς οδήγησε στην αύξηση της προσφοράς σεξουαλικών υπηρεσιών μέσω ίντερνετ, κυρίως από νέους και νέες της διπλής πόρτας. Αυτό οδήγησε σε υψηλό ανταγωνισμό με αποτέλεσμα να υπάρχει μείωση της «ταρίφας» και να γίνονται πολλά «παζάρια».
- **Πόσες ώρες εργάζεστε κάθε μέρα;** 5 ώρες την εβδομάδα.
- **Κάθε πότε έχετε ρεπό από τη δουλειά σας;** Το ρυθμίζω εγώ όποτε θέλω.
- **Περιγράψτε μία τυπική μέρα εργασίας σας;** Υπάρχουν δύο περιπτώσεις:
Α) Τσεκάρω το προφίλ μου και τις αγγελίες μου στο διαδίκτυο. Δέχομαι τηλεφωνήματα. Κανονίζω επιτόπου το ραντεβού στο χώρο τους ή σε κάποιο άλλο χώρο. Βρίσκομαι με τον πελάτη κατά μέσο όρο για 1-1:30 ώρα ή και λιγότερο. Και επιστρέφω συχνά με έξοδα του πελάτη.
Β) Εναλλακτικά, έχω κανονίσει να περάσω μία ολόκληρη ή παραπάνω μέρες με έναν πελάτη. Κατά τις οποίες πέρα από τις υπηρεσίες μου, κάνουμε κοινές δραστηριότητες, πχ. βόλτες, εξόδους δείπνα κλπ. Σε αυτή την περίπτωση οι σεξουαλικές μας συνεντεύξεις είναι από μία έως τρεις φορές την ημέρα και πάντα κοιμόμαστε μαζί. Σε πολλές περιπτώσεις τους ενδιέφερε το κομμάτι της συντροφικότητας και της τρυφερότητας.
Και στις δύο περιπτώσεις υπάρχει συζήτηση για να χτιστεί οικειότητα μεταξύ μας, η οποία λειτουργεί μερικές φορές ψυχοθεραπευτικά (πχ. απενοχοποίηση της σεξουαλικότητας, ενημέρωση για ασφαλείς σεξουαλικές πρακτικές, ΣΜΝ κλπ.)
- **Πού λαμβάνει χώρο η εργασία σας;** Όσο ζούσα μόνος μου κυρίως στην κατοικία μου. Από τότε που δεν μένω μόνος μου, κυρίως σε δικό τους χώρο (πχ. κατοικία, γραφείο κλπ.) και σε ξενοδοχεία. Από τα πιο περίεργα μέρη που έχω πάει ήταν σε στέγη εκκλησιαστικής ακαδημίας.
- **Πώς/πού προτιμάτε να δουλεύετε και γιατί;** Προτιμώ να εργάζομαι στο χώρο μου γιατί μπορώ να ρυθμίζω καλύτερα τους χρόνους μου. Ιδιαίτερα όσο σπούδαζα με βοηθούσε να κάνω ένα μικρό διάλειμμα από το διάβασμα χωρίς να αποσυντονίζομαι.
- **Πώς προσεγγίζετε τους πελάτες σας;** Μέσω ίντερνετ. Από αγγελίες, ιστοσελίδες, και πλατφόρμες επικοινωνίας. Αλλά ποτέ δεν προσεγγίζω εγώ πρώτος τους πελάτες.
- **Τι σχέση έχετε με τις/τους συναδέλφους σας;** Ανάλογα. Με όσους είμαστε πιο κοντά σε ενδιαφέροντα και κοινά έχουμε πολύ καλές φιλικές σχέσεις ή έστω τυπικές καλές σχέσεις. Με τους υπόλοιπους από αδιάφορη έως ανταγωνιστική. Αλλά πάντα ακόμα κι αν δεν υπάρχει προσωπική γνωριμία. Υπάρχει μια στοιχειώδης αλληλεγγύη μεταξύ μας, όπως πχ. σε περίπτωση «προβληματικών» πελατών.
- **Νιώθετε ασφαλής όταν εργάζεστε;** Πολύ συχνά.

- Έχετε υπάρξει θύμα σεξουαλικής βίας; Όχι ακριβώς βίας αλλά σίγουρα παραβίασης των προσωπικών μου ορίων και κανόνων. Επίσης έχει τύχει τρεις τέσσερις φορές να μην με πληρώσουν το οποίο είναι στα πλαίσια της καταπάτησης της συμφωνίας μου και ένδειξη μη σεβασμού και κακομεταχείρισης.
- Παίρνετε προφυλάξεις για ΣΜΝ, όταν κάνετε σεξ με τους πελάτες σας; Συνέχεια.
- Κάνετε τακτικές εξετάσεις για ΣΜΝ και πόσο συχνά; Ναι. Μία φορά το εξάμηνο.
- Είναι απαραίτητο να καταναλώνετε αλκοόλ ή και να κάνετε χρήση ναρκωτικών ουσιών για να εξασκήσετε την εργασίας σας; Όχι.
- Είστε ικανοποιημένη/-ος με τη εργασία σας; Θα θέλατε να αλλάξει κάτι σε ότι την αφορά; Είμαι πάρα πολύ ικανοποιημένος. Σε σχέση με το τι θα ήθελα να αλλάξει θα ήθελα αλλαγή του νομοθετικού πλαισίου στην Ελλάδα. Να μπορούσε ουσιαστικά να είναι νόμιμη. Επίσης να μην υπάρχει στίγμα για αυτήν την εργασία. Τέλος, να γίνει πιο εύκολη πρόσβαση σε πιο «ποιοτικούς» πελάτες. Πχ. η δωρεάν ή εύκολα προσβάσιμες πλατφόρμες δεν εγγυούνται «καλούς» πελάτες σε σύγκριση με άλλες οι οποίες είναι πιο δύσκολα προσβάσιμες, και για τις δύο πλευρές (εργαζόμενος-πελάτης) και συνήθως επί πληρωμή.
- Θα θέλατε να σταματήσετε την εργασία στο σεξ; Αν ναι εξηγήστε γιατί. Ναι. Σε άλλη φάση και ηλικία της ζωής μου που θα νιώσω ότι αυτή η φάση έχει κάνει τον κύκλο της και θα θέλω να βιοπορίζομαι αποκλειστικά από το αντικείμενο των σπουδών μου. Μέχρι τότε πιστεύω ότι το απολαμβάνω σαν εργασία.
- Γνωρίζει η οικογένειά σας για την εργασία σας στο σεξ; Αν όχι εξηγήστε γιατί. Όχι γιατί δεν μπορούν να το καταλάβουν. Θα στεναχωριόντουσαν και θα ένιωθαν ενοχές.
- Γνωρίζει το φιλικό σας περιβάλλον για την εργασία σας στο σεξ; Αν ναι εξηγήστε γιατί. Ναι. Με εξέπληξε πολύ θετικά το ότι ακόμα και οι λιγότερο προοδευτικοί φίλοι μου, μέσα από τη συζήτηση κατανόησαν τους λόγους που επέλεξα αυτό το επάγγελμα και το αποδέχτηκαν πλήρως.
- Ο σύντροφός σας γνωρίζει το επάγγελμά σας; Όχι. Οι περισσότεροι ειδικά στην Ελλάδα, έχουν πολύ ενοχοποιημένη την εργασία στο σεξ στο μυαλό τους θεωρώντας ότι υποβιβάζει ακόμα και την αξία μου ως άνθρωπο. Ακόμη και ένας πιο προοδευτικός θα ερχόταν σε σύγκρουση με τα δικά του ένστικτα κτητικότητας. Πολύ δύσκολα κάποιος θα αντιλαμβανόταν την εργασία στο σεξ ως μη κομμάτι της προσωπικής σεξουαλικής μου ζωής.
- Φοράτε διαφορετικά ρούχα στην καθημερινότητά σας και διαφορετικά όταν εργάζεστε; Όχι.
- Έχετε καλές σχέσεις/επαφές με την οικογένειά σας; Πολύ! Βρισκόμαστε πολύ συχνά.
- Πείτε κάτι χαρακτηριστικό που θυμάστε σε σχέση με την οικογένειά σας και τα παιδικά σας χρόνια. Όλη μου η παιδική ηλικία χαρακτηριζόταν από ένα διαρκές άγχος να εκπληρώσω τον αντρικό έμφυλο ρόλο, κάτι το οποίο μου ήταν αδύνατο. Στην διάρκεια της εφηβείας να αποφύγω την αποκάλυψη της σεξουαλικότητάς μου. Και γενικά είχα μια διαρκή αγωνία να αποδείξω την αξία μου, πχ. ως ο καλύτερος μαθητής ώστε να είμαι κοινωνικά αποδεκτός και όχι στο περιθώριο. Παρόλα αυτά το οικογενειακό μου περιβάλλον ήταν αγαπητικό και αυθεντικό, και μου εμφύσησε πολλές από τις αξίες μου καθώς και την φιλομάθειά μου.
- Τι κάνετε συνήθως με τους φίλους σας; Βγαίνουμε, συζητάμε, προβληματιζόμαστε, περνάμε καλά, στηρίζουμε ο ένας τον άλλο. Και γενικά περνάμε χρόνο μαζί κάνοντας κοινές δραστηριότητες.
- Έχετε κάποιο κατοικίδιο; Όχι.

- **Περιγράψτε μία τυπική μέρα που δεν δουλεύετε.** Όταν δεν δουλεύω, θα αφιερώσω χρόνο και κόπο σχετικά με τις σπουδές μου και τις άλλες ασχολίες μου. Έχω έντονη κοινωνική ζωή και βγαίνω σε καθημερινή βάση. Και αφιερώνω πολύ χρόνο στον σύντροφό μου.
- **Αναφέρετε κάποιες δραστηριότητες που σας αρέσει να κάνετε στον ελεύθερό σας χρόνο.** Διαβάζω βιβλία και ενημερώνομαι για την επικαιρότητα. Παρακολουθώ σινεμά/θέατρο/τηλεοπτικές σειρές. Ασχολούμαι με ακτιβιστικές και εθελοντικές δράσεις πχ. ΛΟΑΤΚΙ, φεμινιστικά και άλλα κοινωνικά κινήματα. Μου αρέσει πολύ να ταξιδεύω. Και μου αρέσει πάρα πολύ να τρώω. Λατρεύω το φαγητό και να τρώω έξω σε εστιατόρια.
- **Μιλάτε ξένες γλώσσες;** Ναι. Πολύ καλά αγγλικά. Αρκετά καλά γαλλικά και στοιχειώδη γερμανικά/ιταλικά (σε επίπεδο κατανόησης).
- **Ποια είναι η αγαπημένη σας ταινία και γιατί;** Πολύ δύσκολη ερώτηση αυτή. Η τελευταία ταινία που μου άρεσε πάρα πολύ είναι το "Call me by your name" (Luca Guadagnino, 2017).
- **Σας αρέσουν τα ταξίδια;** Πάρα πολύ. Ζω για αυτό!
- **Περιγράψτε τις ιδανικές καλοκαιρινές διακοπές για εσάς.** Σε ένα μικρό σε μέγεθος ελληνικό νησί. Χωρίς πάρα πολύ κόσμο και ιδανικά χωρίς αυτοκίνητα. Παραλία, φαγητό, άραγμα και κοκτέιλ με καλή παρέα ή το σύντροφό μου.
- **Ένα όνειρό ή μία επιθυμία σας για το μέλλον.** Να έχω μία ευτυχισμένη οικογενειακή ζωή και να μπορώ να βιοπορίζομαι από ένα επάγγελμα με γεμίζει και μέσα από το οποίο θα μπορώ να συνεισφέρω στην κοινωνία.

Η Ρεγίνα είναι τρανς γυναίκα, 54 ετών με καταγωγή από την επαρχία και κάτοχος απολυτηρίου Γυμνασίου. Ζει και εργάζεται στην Αθήνα.

- **Πόσο καιρό εργάζεστε/εργαζόσασταν στο σεξ;** 37 χρόνια
- **Η εργασία στο σεξ είναι το βασικό σας επάγγελμα;** Ναι. Αλλά δουλεύω και ως μπαργούμαν.
- **Η εργασία στο σεξ καλύπτει τις βιοποριστικές σας ανάγκες;** Ναι.
- **Πιστεύετε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την αγορά;** Ναι. Μεγάλωσε ο ανταγωνισμός με συνέπεια να είναι αθέμιτος πολλές φορές. Αυξήθηκε η ευαλωτότητα των εργαζομένων στο σεξ, καθώς ο πελάτης έχει μεγαλύτερες και πιο ιδιαίτερες απαιτήσεις, εκμεταλλευόμενος τις συνθήκες και την ανάγκη τους. Προσωπικά, με έχει δυσκολέψει αρκετά, σαν εργαζόμενη, να ανταποκριθώ σε ρόλους όπου αναιρούσαν την ταυτότητα του φύλου μου (τρανς γυναίκα) προκειμένου να ικανοποιήσω τις επιθυμίες των πελατών.
- **Πόσες ώρες εργάζεστε κάθε μέρα;** Ανάλογα την ανάγκη και τις συνθήκες (ψυχολογικές, οικονομικές).
- **Κάθε πότε έχετε ρεπό από τη δουλειά σας;** Όποτε θέλω. Υπάρχει ευελιξία στο επάγγελμα.
- **Περιγράψτε μία τυπική μέρα εργασίας σας.** Ξεκινάω με ένα καφέ. Ασχολούμαι με τις καθημερινές μου ασχολίες πέρα από την εργασία. Ανοίγω και παρακολουθώ τις αγγελίες μου και τις ανανεώνω. Υπάρχει μία αναμονή και μία ρουτίνα σε όλο αυτό. Προσωπικά χρειάζομαι αρκετή ώρα για να προετοιμαστώ και εμφανισιακά αλλά κυρίως ψυχολογικά για να υποδεχτώ τον πελάτη. Η διαδικασία του τηλεφώνου και της συνεννόησης με τον πελάτη είναι αρκετά ψυχοφθόρα.
- **Πού λαμβάνει χώρο η εργασία σας;** Στον προσωπικό μου χώρο.
- **Πού προτιμάτε να δουλεύετε και γιατί;** Στον προσωπικό μου χώρο γιατί εκεί αισθάνομαι πιο ασφαλής και δεν χρειάζεται να μετακινούμαι. Και πάλι έχω προνοήσει για ορισμένες δικλίδες ασφαλείας σε περίπτωση που γίνει κάτι.

- Πώς προσεγγίζεται τους πελάτες σας; *Με αγγελίες μέσω ίντερνετ.*
- Τι σχέση έχετε με τις/τους συναδέλφους σας; *Καλή όταν προκύπτει κάποια συνεργασία.*
- Νιώθετε ασφαλής όταν εργάζεστε; *Σχετικά ναι.*
- Έχετε υπάρξει θύμα σεξουαλικής βίας; *Πάρα πολύ συχνά.*
- Παίρνετε προφυλάξεις για ΣΜΝ, όταν κάνετε σεξ με τους πελάτες σας; *Ναι.*
- Κάνετε τακτικές εξετάσεις για ΣΜΝ και πόσο συχνά; *Ναι κάθε τρίμηνο.*
- Είναι απαραίτητο να καταναλώνετε αλκοόλ ή και να κάνετε χρήση ναρκωτικών ουσιών για να εξασκήσετε την εργασίας σας; *Όχι δεν είναι και δεν το κάνω.*
- Είστε ικανοποιημένη με τη εργασία σας; *Θα θέλατε να αλλάξει κάτι σε ότι την αφορά; Ναι. Παρόλα αυτά θα ήμουν πιο σίγουρη και πιο ασφαλής αν το κράτος αναγνώριζε νομικά την εργασία μου και με προστάτευε, δίνοντάς μου ίσα δικαιώματα με τους υπόλοιπους εργαζομένους.*
- Θα θέλατε να σταματήσετε την εργασία στο σεξ; *Αν ναι εξηγήστε γιατί. Ναι. Λόγω ηλικίας (γέλια) θα ήθελα να σταματήσω, γιατί έχω κουραστεί και σίγουρα αν ήμουν εξασφαλισμένη από άποψη συνταξιοδότησης και ασφάλειας θα το έκανα.*
- Γνωρίζει η οικογένειά σας για την εργασία σας στο σεξ; *Ναι το γνωρίζει η μητέρα μου. Τους υπόλοιπους αποφεύγω να τους αγχώνω και να φοβούνται για την ασφάλειά μου για αυτό δεν το γνωρίζουν όχι λόγω στίγματος.*
- Γνωρίζει το φιλικό σας περιβάλλον για την εργασία σας στο σεξ; *Ναι.*
- Όταν ήσασταν σε σχέση ο σύντροφός σας γνώριζε το επάγγελμά σας; *Ναι.*
- Πώς ένιωθε για το επάγγελμα που κάνετε; *Στην πιο πρόσφατή μου σχέση, στον σύντρόφό μου δεν άρεσε η ιδέα της εργασίας μου οπότε φρόντιζε να με συντηρεί εκείνος.*
- Φοράτε διαφορετικά ρούχα στην καθημερινότητά σας και διαφορετικά όταν εργάζεστε; *Ναι.*
- Έχετε καλές σχέσεις/επαφές με την οικογένειά σας; *Πάρα πολύ! Βρισκόμαστε συνέχεια.*
- Πείτε κάτι χαρακτηριστικό που θυμάστε σε σχέση με την οικογένειά σας και τα παιδικά σας χρόνια; *Ήμασταν πολύ δεμένη οικογένεια. Με έχουν στηρίξει σε όλη μου τη ζωή και τους είχα πάντα δίπλα μου.*
- Τι κάνετε συνήθως με τους φίλους σας; *Διασκεδάζουμε, συναντιόμαστε, μοιραζόμαστε και δημιουργούμε. Α και τσακωνόμαστε.*
- Έχετε κάποιο κατοικίδιο; *Ναι. Ένα γιορκσάιρ τεριέ! Είναι μεγάλο σε ηλικία και μέσα στη ζωντάνια.*
- Περιγράψτε μία τυπική μέρα που δεν δουλεύετε. *Ξεκινάω κυρίως ψυχολογικά. Κάνω κοινωνικές δραστηριότητες (σινεμά, φαγητό, μπάνια το καλοκαίρι). Συναντιέμαι με την οικογένειά μου και τους φίλους μου. Ατέρμονες συζητήσεις στο τηλέφωνο. Ασχολούμαι με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.*
- Αναφέρετε κάποιες δραστηριότητες που σας αρέσει να κάνετε στον ελεύθερό σας χρόνο. *Πέρα από τα ακτιβιστικά, ασχολούμαι με την ονυχοπλαστική, διαβάζω πολύ και γράφω.*
- Μιλάτε ξένες γλώσσες; *Μέτριου επιπέδου αγγλικά.*
- Ποια είναι η αγαπημένη σας ταινία και γιατί; *“Οι Ώρες” (Stephen Daldry, 2002). Γιατί πιάνει όλη την ύπαρξη της ζωής. Γέννηση, θάνατο, ασθένεια, αγάπη, θυμό, κάθαρση απόρριψη, ενοχές.*
- Σας αρέσουν τα ταξίδια; *Πάρα πολύ.*
- Περιγράψτε τις ιδανικές καλοκαιρινές διακοπές για εσάς. *Χωρίς κινητό. Απέραντο γαλάζιο. Σχεδόν ερημικά και χωρίς καμία ευθύνη, με μόνη έγνοια το τι μαγιό θα φορέσω.*

• Ένα όνειρό ή μία επιθυμία σας για το μέλλον; Έχω σταματήσει να κάνω όνειρα διότι η πραγματικότητα έχει ξεπεράσει την φαντασία μου. Επιθυμίες από την άλλη έχω πολλές. Θα ήθελα να βγει μία νομοθεσία η οποία θα αντιμετωπίζει τους εργαζομένους στο σεξ ισότιμα όπως κάθε άλλο εργαζόμενο. Επίσης να μπει η σεξουαλική αγωγή στα σχολεία με συνέπεια τα τρανς άτομα να εντάσσονται πιο εύκολα στην κοινωνία, για να διευρύνονται οι ορίζοντες των παιδιών ώστε να είναι προετοιμασμένα για το οτιδήποτε ξεφεύγει από τα στερεότυπα με τα οποία έχουν μεγαλώσει.

Η Λασκαρίνα είναι cis γυναίκα, 60 ετών με καταγωγή από μεγάλο αστικό κέντρο και απόφοιτος ΑΕΙ. Ζει στην Αθήνα.

• Πόσο καιρό ήσασταν εργαζόμενη στο σεξ; 8 χρόνια. Από το 2000 έως το 2008.

• Η εργασία στο σεξ ήταν το βασικό σας επάγγελμα; Ναι. Όσο έκανα αυτό το επάγγελμα.

• Με τι άλλο έχετε ασχοληθεί/ασχολείστε? Τη δεκαετία του 70' ξεκίνησα ως τραγουδίστρια στο εξωτερικό και επιστρέφοντας στην Ελλάδα συνέχισα ως τραγουδίστρια κάνοντας εμφανίσεις στην Αθήνα, στην επαρχία και στο εξωτερικό. Στην Αυστραλία έμεινα έως τα μέσα της δεκαετίας του 90'. Λόγω μίας χειρουργικής επέμβασης που χρειάστηκε να κάνω, και επειδή η ασφάλεια δεν με κάλυπτε εκεί επέστρεψα στην Ελλάδα. Όταν ανέρρωσα ξεκίνησα πάλι να τραγουδάω, αλλά δεν μπορούσα να βρω αντίστοιχη δουλειά σε μαγαζιά όπως παλιά, μιας και πλέον ήμουν μεγάλη σε ηλικία και έψαχναν νεαρότερες κοπέλες. Έτσι περιστασιακά τραγουδούσα σε μικρά μαγαζιά και ταβέρνες. Σε ένα από αυτά τα μαγαζιά γνώρισα μία κοπέλα, με την οποία ξεκίνησα να κάνω παρέα. Είχε οικονομική άνεση και στην ερώτηση τι δουλειά κάνει, μου απάντησε πως η ίδια είναι ιερόδουλη και έχει οίκο ανοχής. Επισκεπτόμενη τον χώρο εργασίας της, και επειδή δεν είχα πλέον δουλειά, μου πρότεινε να δουλέψω κι εγώ εκεί, λόγω της γνώσης των αγγλικών μου, για να εξυπηρετώ τις κοπέλες, με τις ανάγκες του κλπ. Σε μία επίσκεψή μου στο Αγγίνιο συνάντησα έναν γνωστό μου, ο οποίος είχε οίκους ανοχής στο Μεσολόγγι, και μου πρότεινε να βγάλω την άδεια για ένα από τα μαγαζιά που είχε. Σε μεγάλη ηλικία και πλήρως συνειδητοποιημένη για τις πράξεις μου, δηλώθηκα ως ιερόδουλη και πήρα την άδεια εργασίας ενός οίκου ανοχής, στον οποίο εργαζόμουν κιάλας ως υπηρεσία. Στους έξι μήνες, ξεμείναμε από κοπέλες και μπηκά κι εγώ η ίδια στη διαδικασία, όντας δηλωμένη και κάνοντας τις απαραίτητες εξετάσεις να γίνω εργαζόμενη στο σεξ. Από τότε κατά περιστασιακά και όποτε χρειαζόταν εξυπηρετούσα και η ίδια πελάτες, ενώ συνέχισα να είμαι η υπηρεσία του οίκου.

• Η εργασία στο σεξ κάλυπτε τις βιοποριστικές σας ανάγκες; Ναι. Βεβαίως!

• Πιστεύετε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την αγορά; Ναι. Νομίζω ότι η εργασία πέρασε μία αλλιώτικη κρίση, σε σχέση όχι τόσο με την οικονομία αλλά με την ίδια την κοινωνία. Σαφώς επηρεάστηκαν οι τιμές αλλά υπάρχουν εργαζόμενοι στο σεξ που ζουν υπό πολύ άθλιες συνθήκες.

• Πόσες ώρες εργάζόσασταν κάθε μέρα; Έχω δουλέψει και οκτάωρο αλλά και τριώρο. Αναλόγως.

• Πόσες φορές την εβδομάδα εργάζόσασταν; 7 φορές την εβδομάδα. Twenty for seven.

• Κάθε πότε είχατε ρεπό από τη δουλειά σας; Μία, μιάμιση, μισή μέρα το μήνα. Αλλά γενικά είχα πολύ ευέλικτο ωράριο.

- **Περιγράψτε μία τυπική μέρα εργασίας σας;** Ξυπνούσα κατά τις 8. Έπινα καφέ. Ετοίμαζα το μαγαζί, να το καθαρίσω, να το αερίσω, να αλλάξω σεντόνια και περίμενα να έρθει η κοπέλα που δούλευε. Φρόντιζα να είναι όλα έτοιμα για να αρχίσει η βάρδια. Η καθεμία είχε τις ιδιοτροπίες της περιπτώ να πω. Ανάβαμε το φως και ξεκινούσαμε. Πολλοί οι πελάτες, έπρεπε να διαπραγματευτώ μαζί τους, να προστατεύω τις κοπέλες κλπ. Η αστυνομία ερχόταν για έλεγχο, το φαγητό ήταν στα όρθια.
- **Πού λάμβανε χώρο η εργασία σας;** Σε οίκο ανοχής.
- **Πώς/πού προτιμούσατε να δουλεύετε και γιατί;** Σε σπίτι δούλευα πάντα. Μερικές φορές νομίζω ότι είναι καλύτερα έτσι.
- **Τι σχέση είχατε με τις/τους συναδέλφους σας;** Εξαιρετικές. Εκτός ορισμένων, οι οποίες γενικά διαφωνούσαμε σαν χαρακτήρες. Σαν καινούργια στην αρχή, είχα κάποια θέματα μαζί τους, με θεωρούσαν σνομπ. Ήμουν η καινούργια. Μετά όμως με τα κορίτσια που είχα στο μαγαζί είχαμε πάντα εξαιρετικές σχέσεις.
- **Νιώθατε ασφαλής όταν εργαζόσασταν;** Πολύ συχνά.
- **Έχετε υπάρξει θύμα σεξουαλικής βίας;** Ναι.
- **Παίρνατε προφυλάξεις για ΣΜΝ, όταν κάνετε σεξ με τους πελάτες σας;** Συνέχεια. Και με τους συντρόφους μου πάντα.
- **Κάνατε τακτικές εξετάσεις για ΣΜΝ και πόσο συχνά;** Κάθε 15 μέρες, για να κρατήσω την άδεια μου.
- **Ήταν απαραίτητο να καταναλώνετε αλκοόλ ή και να κάνετε χρήση ναρκωτικών ουσιών για να εξασκήσετε την εργασία σας;** Όχι.
- **Ήσασταν ικανοποιημένη με τη εργασία σας; Θα θέλατε να αλλάξει κάτι σε ότι την αφορά;** Πολύ. Θα ήθελα να αλλάξουν πολλά πράγματα. Θα ήθελα οι γυναίκες να προστατεύονται από το νόμο. Να μην είναι θύματα και να αισθάνονται ασφαλείς. Επίσης θα ήθελα να εργάζονται σε αξιοπρεπείς χώρους και υπό αξιοπρεπείς συνθήκες.
- **Γνώριζε η οικογένειά σας για την εργασία σας στο σεξ;** Μονάχα η μητέρα μου γνώριζε ότι δούλευα υπηρεσία. Στην ηλικία που το έκανα δεν υπήρχε λόγος να δώσω λογαριασμό. Επίσης ο οικογενειακός μου περίγυρος, δεν ήταν τυχαίοι άνθρωποι οπότε για ευνόητους λόγους το απέκρυψα.
- **Γνώριζε το φιλικό σας περιβάλλον για την εργασία σας στο σεξ;** Ορισμένοι πολύ δικοί μου άνθρωποι το ήξεραν. Αλλά γενικά δεν είμαι ανοιχτός άνθρωπος.
- **Ο τότε σύντροφός σας γνώριζε το επάγγελμά σας;** Όχι. Γιατί δεν ήθελα.
- **Φορούσατε διαφορετικά ρούχα στην καθημερινότητά σας και διαφορετικά όταν εργαζόσασταν;** Ναι φυσικά. Σε σημείο να είμαι αγνώριστη. Ήμουν πολύ γκράντε.
- **Έχετε καλές σχέσεις/επαφές με την οικογένειά σας;** Πάρα πολύ. Με τον αδερφό μου σίγουρα μία φορά το χρόνο, επειδή ζει στο εξωτερικό.
- **Πείτε κάτι χαρακτηριστικό που θυμάστε σε σχέση με την οικογένειά σας και τα παιδικά σας χρόνια.** Εγώ κυρίως μεγάλωσα με τη γιαγιά μου και την αδερφή της. Ο πατέρας μου λόγω δουλειάς έλειπε συνεχώς και από δίπλα και η μητέρα μου. Μπορεί να μην κάναμε πολλά πράγματα μαζί σαν οικογένεια (βόλτες, σινεμά κλπ.) αλλά τους αγαπούσα πάρα πολύ και τους δύο.
- **Τι κάνετε συνήθως με τους φίλους σας;** Με τους φίλους μου συζητάω πολύ. Ακούμε και παίζουμε μουσική. Πάμε θέατρο, βγαίνουμε για φαγητό. Το σπίτι μου είναι πάντοτε ανοιχτό, μου αρέσει να τους μαγειρεύω. Μου αρέσει πολύ με τους φίλους μου να γελάω και να περνάω όμορφα.
- **Έχετε κάποιο κατοικίδιο;** Όχι πια. Αλλά σχεδόν όλη μου τη ζωή είχα γιατί.
- **Περιγράψτε μία τυπική μέρα που δεν δουλεύατε.** Όταν δεν δούλευα, ή που θα πήγαινα στην Αθήνα, ή που θα κλεινόμουν στο μαγαζί και θα έβλεπα τηλεόραση, θα έπαιζα πασιέντζες κλπ. Πήγαινα βόλτες με το αυτοκίνητο. Έκανα πολλά πράγματα.

- **Αναφέρετε κάποιες δραστηριότητες που σας αρέσει να κάνετε στον ελεύθερό σας χρόνο.** *Μαγειρεύω, φτιάχνω το σπίτι μου. Περιποιούμαι τα φυτά μου. Μου αρέσει να κάνω βόλτες στην Αθήνα, ανακαλύπτω γειτονιές, βγάζω φωτογραφίες παλιά κτίρια. Το καλοκαίρι μου αρέσει να πηγαίνω σε θερινά σινεμά. Πάω θέατρο, σε live συναυλίες. Και τώρα τελευταία ξεκίνησα ξανά τον εθελοντισμό και είμαι πολύ χαρούμενη.*
- **Μιλάτε ξένες γλώσσες;** *Ναι. Γαλλικά, Αγγλικά, Εβραϊκά και λίγα ισπανικά.*
- **Ποια είναι η αγαπημένη σας ταινία και γιατί;** *“Οι ανθισμένες μανόλιες” (Herbert Ross, 1989). Γιατί έχει χιούμορ, τρυφεράδα, σκληράδα χαρακτήρων.*
- **Σας αρέσουν τα ταξίδια;** *Πάρα πολύ.*
- **Περιγράψτε τις ιδανικές καλοκαιρινές διακοπές για εσάς.** *Κάπου ήσυχα. Βουνό ή θάλασσα δεν έχει σημασία. Με έναν υπολογιστή για να επικοινωνώ. Σε κάποιο ήσυχο μέρος αλλά όχι μακριά από τον πολιτισμό.*
- **Ένα όνειρό σας ή μία επιθυμία σας για το μέλλον;** *Το όνειρο μου για το μέλλον είναι να καλυτερέψουν τα πράγματα στην χώρα μου. Να έχω την υγεία μου, να μην ταλαιπωρηθώ. Να είμαι με αγαπημένους μου ανθρώπους. Είθε όλα τα πλάσματα σε όλο τον κόσμο να είναι καλά.*

Βιβλιογραφία

A Brief Theory of Sexual Excitement, www.thebookoflife.org, βρέθηκε στις 04/03/2018, (www.thebookoflife.org/what-do-the-things-that-turn-us-on-mean-a-brief-theory-of-sexual-excitement/)

Arquitectura i sexualitat: 1000 m2 de desig (Architecture and Sexuality: 1000 m2 of Desire), Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, 25/10/2016-19/03/2017, Barcelona, 2016

BATAILLE Georges, *Μαντάμ Εντουαρντά*, μτφρ. Δημητριάδης Δημήτρης, Άγρα, Αθήνα, 1981

BERLATSKY Noah, *Female homicide rate dropped after Craigslist launched its erotic services platform*, thinkprogress.org, 20/10/2017, βρέθηκε στις 16/04/2018, (thinkprogress.org/craigslist-erotic-services-platform-3eab46092717/)

DAVIS Nanette J., *Prostitution: An International Handbook on Trends, Problems and Policies*, Greenwood Press, London, 1993

CHO Seo-Young, **DREHER** Axel and **NEUMAYER** Eric, *Does legalized prostitution increase human trafficking?*, *World development* 41, σελ. 67-82, 2013, βρέθηκε στις 18/03/2018, (eprints.lse.ac.uk/45198/)

EVERLY George S., **MCCABE** Lee O., **SEMON** Natalie L., **THOMPSON** Carol B. & **LINKS** Jonathan M., *The Development of a Model of Psychological First Aid for Non-Mental Health Trained Public Health Personnel: The Johns Hopkins RAPID-PFA*, *Journal of Public Health and Management (JPHMP)*, Vol. 20, Issue 5, September/October 2014, σελ. S24-S29

FAITHFUL Melissa, *Works of Lesbian BDSM Erotica from the 1900s*, art-sheep.com, 11/07/2015, βρέθηκε στις 04/03/2018, (art-sheep.com/rare-works-of-lesbian-bdsm-erotica-from-the-1900s/)

FOUCAULT Michel, *Η ιστορία της σεξουαλικότητας (3 τόμοι)*, μτφρ. Μπέτζελος Τάσος, Πλέθρον, Αθήνα, 2011

GOFFMAN Erving, *Άσυλα: Δοκίμια για την κοινωνική κατάσταση των ασθενών Ψυχιατρείου και άλλων τροφίμων*, μτφρ. Ξενοφών Κομνηνός, Ευρύαλος, Αθήνα, 1994

GOLDMAN Emma, *The Traffic in Women, Anarchism and Other Essays*, Mother Earth Publishing Association, 2nd edition, New York & London, 1911, σελ. 183-200

HUBBARD Phill, *Sex and the City: geographies of prostitution in the urban West*, Ashgate Publishing, Farnham UK, 1999

International Committee on the Rights of Sex Workers in Europe (ICRSE), *“Feminism Needs Sex Workers, Sex Workers Need Feminism”*, Intersection briefing paper #2, Μάρτιος 2016

LACAN Jacques, *Le stade du miroir comme formateur de la fonction du “Je” telle qu’elle nous est révélée dans l’expérience psychanalytique.*, XVIe Congrès international de psychanalyse, Zürich, 17/07/1949

LAWRENCE David Herbert, *Πορνογραφία και αισχύροτητα*, μτφρ. Ρούπας Βασίλης, Ροές, Αθήνα, 2009

Le Figaro.com & AFP (Agence France-Presse), *Prostitution: la pénalisation des clients «préjudiciable» (Médecins du Monde)*, lefigaro.fr, 12/04/2018, βρέθηκε στις 13/04/2018, (www.lefigaro.fr/flash-actu/2018/04/12/97001-20180412FILWWW00083-prostitution-la-penalisation-des-clients-prejudiciable-enquete.php)

Le TripAdvisor du sexe te permet de géolocaliser les prostitués, openminded.com, 14.07.2017, βρέθηκε στις 07/03/2018, (www.opnminded.com/2017/04/14/geolocalisation-prostitues-site.html)

MAZAURETTE Maia, *Le sexting ou l'art de la conversation erotique*, lemonde.fr, 11/09/2016, βρέθηκε στις 12/09/2016, (www.lemonde.fr/m-perso/article/2016/09/11/le-sexting-ou-l-art-de-la-conversation-erotique_4995800_4497916.html)

MARCUSE Herbert, *Έρως και πολιτισμός*, μτφρ. Αρζόγλου Ιορδάνης, Κάλβος, Αθήνα, 1970

MORRISH Lydia, *Europe's First Sex Doll Brothel Just Opened Its Doors*, konbini.com, 01/03/2017, βρέθηκε στις 04/03/2018, (www.konbini.com/en/lifestyle/sex-doll-brothel-barcelona/)

ONFRAY Michel, *Η δύναμη της ύπαρξης: Ηδονιστικό μανιφέστο*, μτφρ. Καβαράτζη Θεοδώρα & Γεράση Δήμητρα, Εξάντας-Νήματα, Αθήνα, 2009

PARTRIDGE Burgo, *Η ιστορία των οργίων*, μτφρ. Ψάλτου Στρατής, Ακτή-Οξύ, Αθήνα, 2000

POULIOS A., **CHANOS** S., **XANTHAKI** M., **ANTONIOU** D., **KAKANTOUSIS** N., **FITSIALOS** N., **KOUROPOU** A., **POLYCHRONOPOULOU** L., **PAPADOPETRAKIS** G., **PAPATRECHAS** A., **SAGREDO** C., **CHRISTOPOULOS** A., *The "Red Umbrella Athens" Initiative: Presentation of the first Street Sex Workers Drop-In Centre in Athens, Greece*, HepHIV 2017 Conference: HIV and Viral Hepatitis: Challenges of Timely Testing and Care, 31/01-02/02 2017, Malta

RAHM Tanja, *Former prostitute takes aim at her clients in scathing letter*, news.com.au, 13/04/2016, βρέθηκε στις 20/05/2017, (www.news.com.au/finance/business/other-industries/former-prostitute-takes-aim-at-her-clients-in-scathing-letter/news-story/6f28870d436544514a909d581467d06f)

Sexual Non-Liberation, www.thebookoflife.org, βρέθηκε στις 04/03/2018, (www.thebookoflife.org/sexual-non-liberation/)

SHULTZ James M., **FORBES** David, *Psychological First Aid: Rapid proliferation and the search for evidence*, Disaster Health, Vol. 1 Issue 2, Disaster Health 1:2, Landes Bioscience, April/May/June 2013, σελ. 1–10

Splendeurs & Misères: Images de la prostitution 1850-1910, Musée d'Orsay, 22/09/2015-17/01/2016, Flammarion, Paris, 2015

TENTOKALI Vana, *The Spatial Dichotomy between Mother Goddesses and Prostitutes*, Conference: Between Mother Goddesses, Monsters and Cyborgs-Feminist Critiques of Science, Technology and Health Care, ar. GENDER-NATURE-CULTURE Feminist Research Network, Odense University, 2-5/11/1994

TENTOKALI Vana, **KATSAVOUNIDOU** Garifallia, **KOURTI** Paraskevi and **MELISSOURGOS** Giorgos, *The brothel as the space of 'erotic' desire?*, Proceedings of the Fifth Congress of the International Association for Semiotic Studies: Semiotic Around the World: Synthesis in Diversity", Berkeley California: Mouton de Gruyter, 12-18 June 1994, (offprint)

The Global Network of Sex Work Projects (NSWP), *Sex Work is Not Trafficking*, nswp.org, 16/12/2011, βρέθηκε στις 02/05/2018, (www.nswp.org/sites/nswp.org/files/SW%20is%20Not%20Trafficking.pdf)

TEYSSOT Georges, *A Topology of Everyday Constellations*, MIT Press, Cambridge Massachusetts, 2013

TIERNEY Allison, *Μέσα στις Μυστικές Ζωές των Εργατριών του Σεξ*, vice.com, 20/04/2018, βρέθηκε στις 28/04/2018, (www.vice.com/gr/article/j5akqd/mesa-stis-mystikes-zwes-twn-ergatriwn-toy-se3?utm_source=vicefbgr)

World Health Organization, United Nations Population Fund, Joint United Nations Programme on HIV/AIDS, Global Network of Sex Work Projects, The World Bank. *Implementing comprehensive HIV/STI programmes with sex workers: practical approaches from collaborative interventions*. Geneva, WHO, 2013.

ZIMMERMAN Amy, *The New Law That Puts Transgender Sex Workers in Danger*, thedailybeast.com, 16/04/2018, βρέθηκε στις 16/04/2018, (www.thedailybeast.com/the-new-law-that-puts-transgender-sex-workers-in-danger?ref=scroll)

«Οι γνωστοί άγνωστοι» και η Red Umbrella συζητάνε για την εργασία στο σεξ, thepressproject.gr, 15/03/2018, βρέθηκε στις 21/04/2018, (www.thepressproject.gr/article/125378/Oi-gnostoi-agnostoi-kai-i-Red-Umbrella-suzitane-gia-tin-ergasia-sto-seks)

ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ Νίκος, Γνωμοδότηση Νίκου Αλιβιζάτου για Ν. 2734/1999 για την πορνεία, Γνωμοδοτικό σημείωμα, 02/06/2003

ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ Γεωργία, Η σεξουαλική εκμετάλλευση των μεταναστών και η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1990-2006, Τετράδιο Ιστορικής Δημογραφίας 5, επιμέλεια Ιωάννα Αθανασοπούλου, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ιστορίας, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Ιστορικής Δημογραφίας, Σεπτέμβριος 2011, σελ. 7-26

ΑΣΛΑΝΙΔΟΥ Καλλιόπη, Μία κόκκινη ομπρέλα στην Ομόνοια, athina984.gr, 12/06/2017, βρέθηκε στις 30/10/2017, (www.athina984.gr/2017/06/12/mia-kokkini-obrela-stin-omonioia/)

ΑΣΛΑΝΙΔΟΥ Καλλιόπη, **ΚΟΥΜΑΝΤΟΥ** Ελευθερία και **ΟΡΦΑΝΙΔΟΥ** Ελεωνόρα, Εργασία στο σεξ: Επάγγελμα ή μορφή βίας;, athina984.gr, 03/04/2018, βρέθηκε στις 21/04/2018, (www.athina984.gr/2018/04/03/ergasia-sto-sex-epangelma-morfi-vias/)

ΒΑΛΑΒΑΝΗ Ανθή, Ο ρόλος των μη κυβερνητικών και των φεμινιστικών οργανώσεων στο θέμα της καταπολέμησης της βίας των γυναικών, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών: «Φύλο και Νέα Εκπαιδευτικά και Εργασιακά Περιβάλλοντα στην Κοινωνία της Πληροφορίας», Ρόδος, 2012

ΒΑΣΕΝΧΟΒΕΝ Μαρία και **ΓΙΑΜΑΡΕΛΟΣ** Στέλιος, Ιστορική Διάσταση Διατήρηση και Προστασία, Μεταλλασσόμενοι χαρακτήρες και πολιτικές στα κέντρα πόλης Αθήνας και Πειραιά, Ερευνητικό Πρόγραμμα, Υ.Π.Ε.Κ.Α & Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, Φάση Β, Αθήνα, Μάιος 2011 σελ. 93-96

ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΥ Χριστίνα και **ΤΡΙΑΝΤΗΣ** Λουκάς, Κεντρικότητες και δυναμικές των χρήσεων γης στο κέντρο πόλης Αθήνας, Μεταλλασσόμενοι χαρακτήρες και πολιτικές στα κέντρα πόλης Αθήνας και Πειραιά, Ερευνητικό Πρόγραμμα, Υ.Π.Ε.Κ.Α & Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, Φάση Α, Αθήνα, Ιανουάριος 2011 σελ. 137-208

ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ Νίκος, Η εξαϋλωση της παλιάς, μοντέρνας Ομόνοιας, kathimerini.gr, 29/01/2017, βρέθηκε στις 05/03/2018, (www.kathimerini.gr/893463/article/politismos/polh/h-e3aylwsh-ths-palias-monternas-omonias)

ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ Βασίλης, Οι εργαζόμενοι στο σεξ έχουν μια «ομπρέλα» στο κέντρο της Αθήνας!, athens-voice.gr, 09/10/2017, βρέθηκε στις 30/10/2017, (www.athensvoice.gr/life/health/375719_oi-ergazomenoi-sto-sex-ehoy-n-mia-omprela-sto-kentro-tis-athinas)

ΓΓΓΦ (Γενική Γραμματεία Ισότητας Φύλων), Δελτίο τύπου -5 Οκτωβρίου-Διεθνής Ημέρα κατά της πορνείας, 05/10/2017

ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ Θεόδωρος, Το παρτάλι, Πατάκης, Αθήνα, 2002

ΖΑΦΟΛΙΑΣ Γεώργιος, Θεσμικό πλαίσιο και πρακτικές χωροθέτησης και λειτουργίας των αγοραίου έρωτα στην Ελλάδα: Η περίπτωση της Αθήνας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 2009

ΙΩΑΝΝΟΥ Γιώργος, Ομόνοια 1980, Κέδρος, Αθήνα, 1988

Καζανόβας, τεύχος 485, Φωτο-δημοσιογραφική, Αθήνα, 02/09/1981

ΚΑΛΑΦΑΝΤΗ Μελίνα, Στο Red Umbrella Athens, η εργασία στο σεξ αντιμετωπίζεται με το σεβασμό που της αρμόζει, ropaganda.gr, 30/10/2017, βρέθηκε στις 04/10/2017, (ropaganda.gr/red-umbrella/)

ΚΙΟΥΣΗΣ Γιώργος, *Ιερόδουλες, νυν και αεί*, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, Φύλλο 1.858, ΤΕΓΟΠΟΥΛΟΣ, Αθήνα, Κυριακή 2 Νοεμβρίου 2014, σελ. 48-49

ΚΟΡΟΒΙΝΗΣ Θωμάς, *Κανάλ Ντ' Αμούρ: Αφήγημα για το ερωτικό περιθώριο της Θεσσαλονίκης του 80*, Άγρα, Αθήνα, 1996

ΚΟΡΤΩ Αύγουστος, *Ρένα*, Πατάκης, Αθήνα, 2017

ΚΟΥΛΕΤΑ Αθανασία, *Η σημερινή μέρα είναι αφιερωμένη στα άτομα που εργάζονται στο σεξ και στη βία που υφίστανται. Κι όμως, ελάχιστοι το γνωρίζουν.*, huffingtonpost.gr, 17/12/2017, βρέθηκε στις 21/04/2018, (www.huffingtonpost.gr/entry/e-semerine-mera-einai-afieromene-sta-atoma-poe-eryazontai-sto-sex-kai-ste-via-poe-efistantai-ki-omos-elachistoi-to-ynorizoen_gr_5a33882e4b01d429cc78c39)

ΚΟΥΛΕΤΑ Αθανασία, *Στην Αθήνα υπάρχει μια Κόκκινη Ομπρέλα που προστατεύει εργαζόμενους στο σεξ*, huffingtonpost.gr, 01/12/2017, βρέθηκε στις 21/04/2018, (www.huffingtonpost.gr/entry/sten-athena-eparchei-mia-kokkine-omprela-poe-prostateei-eryazomenoes-sto-sex_gr_5a211d4ae4b0a02abe9021aa)

ΚΟΥΤΣΟΥΜΑΡΗΣ Αριστοτέλης, *Η γυναίκα θύμα σωματεμπορίας: Οι ευθύνες του κράτους και της κοινωνίας*, Αστήρ, Αθήνα, 1963

ΛΑΖΑΡΗ Ντίνα & **ΛΑΛΙΩΤΟΥ** Ιωάννα, *Σωματεμπορία γυναικών, πορνεία, σεξουαλική εκμετάλλευση. Επισκόπηση-καταγραφή ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας.*, Κ.Ε.Θ.Ι. (Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας), Αθήνα, 2001

ΛΑΖΟΣ Γρηγόρης, *Πορνεία και Διεθνική Σωματεμπορία στην σύγχρονη Ελλάδα*, Καστανιώτη, Αθήνα, 2001

ΛΑΖΟΣ Γρηγόρης, *Η σεξουαλικότητα ως αξία στην σύγχρονη Ελλάδα*, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, Δεκέμβριος 1996

ΛΕΒΕΝΤΗ Αθηνά, *Παράνομο στη Γαλλία το αγοραίο σεξ*, doctv.gr, 11/04/2016, βρέθηκε στις 04/03/2018, (www.doctv.gr/page.aspx?itemID=SPG9772)

ΛΙΤΣΑΡΔΑΚΗ Μιχαέλα Λουκία, *Studio: Narratives of Prostitution in Greece*, Μουσειολογία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Βόλος, Σεπτέμβριος 2016

ΛΙΩΛΙΟΥ Άννα, *Κόκκινη ομπρέλα*, balloonartpeople.blogspot.gr, 15/04/2018, βρέθηκε στις 16/04/2018, (balloonartpeople.blogspot.gr/2018/04/blog-post.html)

ΛΟΥΚΑ Μαρία, *Η Πρώτη Έρευνα για τους Άνδρες που Εκδίδονται ως Internet Escorts στην Ελλάδα*, vice.com, 14/06/2017, βρέθηκε στις 30/10/2017, (www.vice.com/gr/article/gypd3m/h-prwth-ereyna-gia-toys-andres-poy-ekdidontai-ws-internet-escorts-sthn-ellada)

ΜΑΓΓΑΝΑΣ Αντώνης Δ., *Εκδιδόμενα Άτομα: Συλλογή εργασιών φοιτητών του Παντείου Πανεπιστημίου υπό τη διεύθυνση του καθηγητή Αντώνη Μαγγανά*, Παπαζήση, Αθήνα, 1994

ΜΕΓΑΠΑΝΟΥ Αμαλία, *Διάλογος με την Άννα*, LIBRO, Αθήνα, 1988

ΜΕΛΗ Αγγελική, *Το κρεμασμένο σώμα: Εγχειρίδιο βίας και ηδονής*, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Βόλος, Νοέμβριος 2014

Μεταλλασσόμενοι χαρακτήρες και πολιτικές στα κέντρα πόλης Αθήνας και Πειραιά, Α' Φάση, Ερευνητικό Πρόγραμμα, ΥΠΕΚΑ & ΕΜΠ Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Ιανουάριος 2011

Μεταλλασσόμενοι χαρακτήρες και πολιτικές στα κέντρα πόλης Αθήνας και Πειραιά, Β' Φάση, Ερευνητικό Πρόγραμμα, ΥΠΕΚΑ & ΕΜΠ Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Μάιος 2011

ΜΠΕΛΑΒΙΛΑΣ Νικόλαος, *Η αρχιτεκτονική της δικτατορίας: Τρούμπα*, historytheory6blog.wordpress.com, Οκτώβριος 2010, βρέθηκε στις 20/04/2018, (historytheory6blog.files.wordpress.com/2016/05/trouba_n_belavilas_2010.pdf)

ΜΠΟΥΧΑΛΑΚΗ Αλκυόνη, *Θάλαμος επιθυμίας*, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Βόλος 2012

ΟΔΕ-Γ.Γ.Ι.Φ. (Ομάδας Διοίκησης Έργου της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων), *Η αντιμετώπιση του θέματος της νομοθεσίας και της χάραξης της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της πορνείας*, Πόρισμα 15/12/2017, Αθήνα

ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΟΥ Κατερίνα, *Η Γενική Γραμματεία Ισότητας θέλει να ποινικοποιηθεί η αγορά του σεξ, οι εργαζόμενοι διαφωνούν*, insidestory.gr, 03/05/2018, βρέθηκε στις 04/05/2018, (insidestory.gr/article/geniki-grammateia-isotitas-agora-sex?token=7U79U4538C)

ΠΑΓΚΡΑΤΗΣ Νικόλαος, **ΤΣΙΑΜΗΣ** Κωνσταντίνος, **ΜΑΝΔΥΛΑ-ΚΟΥΣΟΥΝΗ** Μαρία και **ΑΝΩΓΙΑΤΗΣ-ΡΕΛΕ** Δημήτρης, *Η σύφιλη των «Ασέμνων γυναικών» μέσα από τα Αρχεία του Νοσοκομείου «Ανδρέας Συγγρός» κατά την περίοδο 1931-1935*, ΙΑΤΡΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, Τόμος 8, Τεύχος 2, 2011, σελ. 68-77

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ Ματίνα, *Το φαινόμενο της διεθνικής σωματεμπορίας στην Ελλάδα και διεθνώς*, Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών, Αθήνα 2007

ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Ηλίας, *Ιστορία της Καπότητας*, Νεφέλη, Αθήνα, 2013

ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Ηλίας, *Καλιαρντά: ερασιτεχνική γλωσσολογική έρευνα του Ηλία Πετρόπουλου*, Νεφέλη, Αθήνα, 4η έκδοση, 1982

ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Ηλίας, *Ο κουραδοκόφτης*, Νεφέλη, Αθήνα, 2002

ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Ηλίας, *Το μπουρδέλο*, Νεφέλη, Αθήνα, 1980

ΠΕΤΡΟΥ Ηλίας, *Σεξουαλισμός*, αυτοέκδοση, 2η έκδοση, Αθήνα, 1936

ΠΙΣΙΜΙΣΗΣ Π. Βασίλης, *Βούρλα-Τρούμπα: Μια περιήγηση στο χώρο του υποκόσμου και της πορνείας του Πειραιά (1840-1968)*, ΤΣΑΜΑΝΤΑΚΗ, Πειραιάς, 2010

ΠΟΥΛΙΟΣ Αντώνης, **ΞΑΝΘΑΚΗ** Μαρία, **ΠΑΠΑΤΡΕΧΑΣ** Αλέξανδρος, **ΑΝΤΩΝΙΟΥ** Δαμιανός, **ΧΑΝΟΣ** Σοφοκλής, **ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ** Άννα, *RED UMBRELLA ATHENS: Παρουσίαση του πρώτου κέντρου ημέρας για εργαζόμενες στο σεξ στην Αθήνα*, 16ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας | Άτομα, Θεσμοί, Κοινωνία: Ο Κόσμος της Ψυχολογίας, Θεσσαλονίκη 10-14/05/2017

ΜΑΓΓΑΝΑΣ Αντώνης Δ., *Εκδιδόμενα Άτομα: Συλλογή εργασιών φοιτητών του Παντείου Πανεπιστημίου υπό τη διεύθυνση του καθηγητή Αντώνη Μαγγανά*, Παπαζήση, Αθήνα, 1994

ΡΑΠΤΗΣ Νίκος, *Το λεξικό του bourdela.com είναι όσο βρώμικο όσο φαντάζεσαι*, provocateur.gr, 09/02/2016, βρέθηκε στις 30/05/2017, (provocateur.gr/manners/11773/to-leksiko-toy-bourdela-com-einai-toso-brwmiko-oso-fantazesai)

ΡΟΔΙΤΗ Βασιλική, Πειραιάς: *Από τα Βούρλα στην Τρούμπα_ Συνυφάνσεις Σεξουαλικότητας και Κυριαρχίας στον Αστικό Χώρο*, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΜΠΣ Instead, Βόλος 2015

ΣΚΡΙΒΑΝΟΣ Τάκης, Άννα Κουρουπού: *Στο ντιβάνι μιας τρανς γυναίκας*, athenvoice.gr, 14/12/2016, βρέθηκε στις 04/03/2018, (www.athensvoice.gr/greece/333749_anna-koyroyoy-sto-ntivani-mias-trans-gynaikas)

ΣΚΡΙΒΑΝΟΣ Τάκης, *Αμαρτίες στην οδό Φυλής*, athensvoice.gr, 10/01/2018, βρέθηκε στις 21/04/2018, (www.athensvoice.gr/life/urban-culture/athens/411776_amarties-stin-odo-fylis)

ΣΚΡΙΒΑΝΟΣ Τάκης, *Εργασία στο σεξ: Να διώκεται ο πορνοπελάτης;*, athensvoice.gr, 11/01/2018, βρέθηκε στις 12/01/2018, (www.athensvoice.gr/greece/412076_ergasia-sto-sex-na-dioketai-o-pornopelatis)

ΣΟΡΒΑΝΗ Νίκη, *Το έμφυλο σώμα ως κατοικημένος χώρος*, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Βόλος 2005

ΣΟΥΓΛΕ Αγγελική, *Πορνεία και σύφιλη κατά τον 19ο και 20ο αιώνα. Πώς η διάδοση της νόσου οδήγησε στην αναγνώριση του επαγγέλματος με σκοπό τον έλεγχό του*, Προσωπικό Αρχείο, Μάρτιος 2018

ΣΠΕΝΔΟΥ Μαρία και **ΤΖΑΝΟΥ** Χριστίνα, *Streetwork: Αρχές Δεοντολογίας και Μεθοδολογία κατά την προσέγγιση και στήριξη ευπαθών κοινωνικών ομάδων*, ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας, Σχολή Επαγγελματιών Υγείας & Πρόνοιας, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, Πάτρα, Απρίλιος 2016

ΣΤΟΥΚΑΣ Μιχάλης, *Από πού πήραν το όνομά τους διάσημες πλατείες και συνοικίες της Αθήνας;*, protothema.gr, 29/07/2017, βρέθηκε στις 10/10/2017, (protothema.gr/stories/article/701342/apo-pou-piran-to-onoma-tous-diasimes-plateies-kai-sunoikies-tis-athinas/)

ΤΕΝΤΟΚΑΛΗ Βάνα και **ΚΑΤΣΑΒΟΥΝΙΔΟΥ** Γαρυφαλλιά, **ΚΟΥΡΤΗ** Παρασκευή, **ΜΕΛΙΣΣΟΥΡΓΟΣ** Γιώργος, *Λαδάδικα: Πώς η "αναβίωση" εκτοπίζει τον "έρωτα"*, Πρακτικά του Συνεδρίου του Τ.Ε.Ε., Τμήματος Ανατολικής Κρήτης: Τουρισμός και περιβάλλον στις νησιωτικές περιφέρειες, Ηράκλειο 17-19/03/1995, σελ. 382-386

ΤΟΜΠΕΑ Ελένη, *Διεθνής Ημέρα κατά της πορνείας: Η σχέση μεταξύ πορνείας και Sex Trafficking*, socialpolicy.gr, 05/10/2014, βρέθηκε στις 06/03/2018, (socialpolicy.gr/2014/10/διεθνής-ημέρα-κατά-της-πορνείας-η-σχέση.html)

ΤΟΜΠΕΑ Ελένη, *Πώς το διαδίκτυο έχει αλλάξει την πορνεία*, socialpolicy.gr, 05/10/2015, βρέθηκε στις 06/03/2018, (socialpolicy.gr/2015/10/πως-το-διαδίκτυο-έχει-αλλάξει-την-πορν.html)

ΤΣΙΑΜΗΣ Κωνσταντίνος, **ΒΡΥΩΝΗ** Γεωργία, **ΠΟΥΛΑΚΟΥ-ΡΕΜΠΕΛΑΚΟΥ** Έφη και **ΤΣΑΚΡΗΣ** Αθανάσιος, *Από την ιστορία της σύφιλης στην Ελλάδα: οι δύο πρώτοι ασθενείς του Νοσοκομείου «Ανδρέας Συγγρός» (1910)*, Δελτίον Ελληνικής Μικροβιολογικής Εταιρείας, Τόμος 58, Τεύχος 4, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2013, σελ. 31-41

ΤΣΙΡΟΠΟΥΛΟΥ Τζένη, *Ο έρωτας στα χρόνια των dating apps*, thepressproject.gr, 03/03/2018, βρέθηκε στις 04/03/2018, (www.thepressproject.gr/article/124806/O-erotas-sta-xronia-ton-dating-apps)

ΤΣΙΡΟΠΟΥΛΟΥ Τζένη, *Τα κόκκινα φωτάκια και η κόκκινη ομπρέλα*, thepressproject.gr, 09/03/2018, βρέθηκε στις 21/04/2018, (<https://www.thepressproject.gr/article/125107/Ta-kokkina-fotakia-kai-i-kokkini-omprela>)

ΤΣΙΤΙΡΙΔΗΣ Γιώργος, *Η αμαρτωλή ιστορία της πόλης*, parallaximag.gr, 25/02/2015 βρέθηκε στις 10/04/2016, (parallaximag.gr/thessaloniki/chartis-tis-polis/i-amartoli-istoria-tis-polis)

ΧΑΤΖΗ Τασία, *Πουτάνα: Μια γυναικεία μοίρα ή Η αθλιότητα να 'σαι γυναίκα: Δεκατρία χρόνια μετά, Οδυσσέας*, Αθήνα, 1993

ΦΕΚ

Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Βασίλειον της Ελλάδος, *Διάταγμα Περί Εμποδισμού της Μεταδόσεως των μολυσματικών (κολλητικών) αρρωσιών*, Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 83/Α/31.12.1836)

Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Βασίλειον της Ελλάδος, ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3032/1922. *Περί των μέτρων προς την καταπολέμησιν των αφροδίσιων νοσημάτων, ως και περί άσεων γυναικών*, Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 157/Α/25.08.1922)

Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Βασίλειον της Ελλάδος, ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3310/1955. *Περί καταπολέμησης των αφροδίσιων νόσων και άλλων τινών διαταγμάτων*, Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 196/Α/22.07.1955)

Εφημερίδα της Κυβέρνησης, ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1193/1981. *Περί της εξ αφροδίσιων νόσων προστασία και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων*, Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 220/Α/20.08.1981)

Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Απόφαση, Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου του κτιρίου της οδού Σατωβριάνδου 34, στην Αθήνα (ΦΕΚ 1168/Β/14.06.1999)

Εφημερίδα της Κυβέρνησης, ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2734. *Εκδιδόμενα με αμοιβή πρόσωπα και άλλες διατάξεις*, Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 161/Α/05.08.1999)

συνέδρια | ημερίδες

Citylab 2016: Πόλη – Αρχιτεκτονική – Έρωτας, Πανελλήνιο συνέδριο-εργαστήριο αρχιτεκτονικού και αστικού σχεδιασμού, Πάτρα, 22-28 Σεπτεμβρίου 2016

Η εργασία στο σεξ στην Ελλάδα: Η πραγματικότητα και οι προοπτικές, Ημερίδα, Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο, Αθήνα, 25 Μαΐου 2017

Πορνεία–μια ακόμη μορφή έμφυλης βίας. Στρατηγικές, υποστηρικτικά μέτρα, δράσεις ευαισθητοποίησης και καταπολέμησης του φαινομένου, Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, Αμφιθέατρο της Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Επικοινωνίας, 27/04/2018

φορείς | υπηρεσίες

Γενικά Αρχεία του Κράτους, Δάφνης 61, Ψυχικό 154 52, Αθήνα

Διεύθυνση Πολεοδομίας Αθηνών (Κεντρικού Τομέα), Λεωφ. Ανδρέα Συγγρού 77, 117 45 Αθήνα

Εργαστήριο Αρχιτεκτονικής Μορφολογίας και Ρυθμολογίας, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Κτίριο Τοσίτσα, 106 82 Αθήνα

Εφορία Νεοτέρων Μνημείων, Κλεψύδρας 1, 105 55 Αθήνα

Κεντρικό Συμβούλιο Νεοτέρων Μνημείων, Πλατεία Καρύτση 10, 105 61 Αθήνα

Πολεοδομία - Υπηρεσία Δόμησης Αθηνών, Σωκράτους 57, 10 431 Αθήνα

ιστοσελίδες

- bourdela.com
- brettmartin.com
- cddc.vt.edu/sionline/index.html
- facebook.com/RedUmbrellaAth
- hivaidsg.gr
- listedmonuments.culture.gr
- mycheckpoint.gr
- nswp.org
- positivevoice.gr
- slang.gr
- swannet.org
- tainiothiki.gr
- who.int
- wikipedia.org

αρχεία

Προσωπικό αρχείο Μακρή Ζήση.

Προσωπικό φωτογραφικό αρχείο Πλαβού Λευτέρη.

Προσωπικό αρχείο Σουγλέ Αγγελικής.

Προσωπικό αρχείο Τεντοκάλη Βάνας.

φιλμογραφία

JOMAKI Anisa & MAROUDAS Haris, *Sexappeal*, 2015

ΛΕΓΑΚΗ Καλλιόπη, *Ηλίας Πετρόπουλος: Ένας κόσμος υπόγειος*, 2005

ΜΑΥΡΟΥΔΗ Ζωή, *RUINS / ΕΡΕΙΠΙΑ: Οροθετικές γυναίκες. Το χρονικό μιας διαπόμευσης*, 2013

youtube videos

EQUAL RIGHTS (English)

από τον χρήστη indoorsproject (29/05/2012)

youtu.be/6R2VEIkTTHo

Sex, Drugs & Refugees. Syrian teenagers in Athens resort to prostitution to survive

από τον χρήστη RT Documentary (27/02/2018)

youtu.be/kxTYCU8XyU4

Sex trafficking isn't what you think it is | Meghan Sobel | TEDxMileHighWomen

από τον χρήστη TEDx Talks (14/12/2016)

youtu.be/wyhF7q3_bpk

Sex work is integral to the feminist movement | Tilly Lawless | TEDxYouth@Sydney

από τον χρήστη TEDx Talks (24/10/2017)

youtu.be/hI_OwpNndo8

Sex worker - the truth behind the smile | Antoinette Welch | TEDxAntioch

από τον χρήστη TEDx Talks (26/10/2015)

youtu.be/n9_REwV8zfU

Someone you love could be a sex worker | Valerie Scott | TEDxToronto

από τον χρήστη TEDx Talks (07/12/2015)

youtu.be/9zDqmedFE_Q

What do sex workers want? | Juno Mac | TEDxEastEnd

από τον χρήστη TEDx Talks (26/02/2016)

www.youtube.com/watch?v=VJRBx0JJM_M

Η παρούσα διπλωματική εργασία καταπιάνεται με τον ανασχεδιασμό ενός διατηρητέου κτιρίου εκλεκτιστικού ύφους του 19ου αιώνα στην περιοχή της Ομόνοιας, που σήμερα μεταξύ άλλων στεγάζει μια δομή κοινωνικής μέριμνας, το κέντρο ημέρας υποστήριξης και ενδυνάμωσης των εργαζομένων στο σεξ «Red Umbrella Athens». Αφορμή για την ενασχόληση με το συγκεκριμένο εγχείρημα αποτέλεσε το ερευνητικό ενδιαφέρον σχετικά με την εργασία στο σεξ και πώς αυτή αποτυπώνεται στο σύγχρονο αστικό περιβάλλον της Αθήνας.

Για την εξυπηρέτηση του σκοπού αυτού, πέρα από θεωρητική και βιβλιογραφική έρευνα, μέρος της οποίας αποτυπώνεται στις βιβλιογραφικές παραπομπές, επιχειρήθηκε και η άμεση επαφή με την συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα, η οποία επιτεύχθηκε μέσω του εθελοντισμού στο Red Umbrella Athens και στις συναφείς του δράσεις. Διαπιστώνοντας το πλαίσιο λειτουργίας του κέντρου και καταγράφοντας τις ανάγκες του, αντικείμενο του σχεδιασμού κατέληξε να είναι η αναδιαμόρφωση του υπάρχοντος κελύφους σύμφωνα με πραγματικές λειτουργικές ανάγκες του Red Umbrella Athens.

Δεδομένου ότι το συγκεκριμένο κτίριο είναι χαρακτηρισμένο μνημείο, διερευνήθηκε η ιστορία του και πραγματοποιήθηκε η αποτύπωσή του, στοιχεία τα οποία ήταν χρήσιμα τόσο στα πλαίσια της διπλωματικής εργασίας όσο και στην δημιουργία ενός αρχείου για μελλοντική χρήση. Με βάση τα παραπάνω, ως κυρίαρχοι παράμετροι της συνθετικής διαδικασίας ορίστηκαν: οι χρήστες (προσωπικό/εθελοντές-ωφελούμενα άτομα), η λειτουργία και το κτίριο-κέλυφος. Η απόπειρα συγκεκρισμού των αναγκών εξυπηρέτησης μιας ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας χρηστών με τις νομικές δεσμεύσεις σχετικά με τη μνημειακότητα του χώρου μέσα από την προσωπική εμπλοκή ήταν μία ιδιαίτερη αρχιτεκτονική πρόκληση.

Οι βασικές συνθετικές αρχές που λήφθηκαν υπόψη για τον σχεδιασμό ήταν η λειτουργικότητα του χώρου για την εξυπηρέτηση των χωρικών αναγκών της δομής του Red Umbrella Athens, καθώς και η αναδιαπραγμάτευση των ορίων μεταξύ των διαφορετικών πιθανών χρηστών. Παράλληλα, προτιμήθηκε η δημιουργία ενός άνετου και σύγχρονου περιβάλλοντος που σε καμία περίπτωση δεν εμπνέεται στερεοτυπικά από του ωφελομένους, αλλά προσρίζεται για αυτούς αντιμετωπίζοντάς τους με σεβασμό και χωρίς διακρίσεις. Ο σκοπός της νέας χωρικής συνθήκης που προτείνεται, είναι η ενίσχυση και η ανάδειξη του έργου του Red Umbrella Athens.

This diploma thesis deals with the refurbishment of an eclectic building in Omonia area of Athens, which now hosts a non-profit organization, offering a range of services to sex workers & advocates for their rights, named Red Umbrella Athens. The main reason to engage in this project was the research question of how sex work appears in the modern urban environment of Athens.

In addition to theoretical research and bibliographic review, part of which is reflected in the bibliographical references, I have had direct contact with the sex workers' community as a volunteer at Red Umbrella Athens. Having identified how the center works and having mapped its needs, I have decided that the object of this thesis would be to remodel the existing shell according to the realistic functional needs of Red Umbrella Athens.

Given the fact that the building presents a state recognized landmark, its history was researched and surveying plans were produced, useful both in the context of this diploma thesis and in the creation of an archive for future use. Based on the above, the main parameters of the synthetic process were defined as the users (staff/volunteers-sex workers), the action and the building. The attempt to reconcile the needs of serving this particular social group to the legal commitments concerning the monumental nature of the building, through the personal engagement were a particular architectural challenge.

The basic synthetic principles taken into consideration for the final design were the functionality of the space according to the spatial needs of Red Umbrella Athens, as well as the redefinition of the symbolic boundaries between the different potential users. At the same time, it was preferable to create a comfortable and modern environment that is not stereotypically inspired by the sex workers' community, but is intended for them and treats them with respect and non-discrimination. Thus, the purpose of the proposed design is to enhance and highlight the work of Red Umbrella Athens.